

ОТЕТА ИСТИНА

ТРАГАЊЕ ЗА ИСТИНОМ И СЕЋАЊЕ
НА ЖРТВЕ НЕЋЕ ПРЕСТАТИ

УДРУЖЕЊЕ ПОРОДИЦА КИДНАПОВАНИХ И
НЕСТАЛИХ ЛИЦА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

БЕОГРАД, 2026.

**ОТЕТА ИСТИНА
ТРАГАЊЕ ЗА ИСТИНОМ И СЕЋАЊЕ НА ЖРТВЕ НЕЋЕ ПРЕСТАТИ**

Издавач: Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији,
Канцеларија Београд: Сремска 6/4, 11000 Београд, Тел.: 011 3285 025
E-mail: udruzenjekidnest@yahoo.com, Web: www.otetaistina.org.rs

За издавача: Верица Томановић, председница Удружења

Главна и одговорна уредница: Верица Томановић, председница Удружења

Извршна уредница: Олгица Божанић, секретарка Удружења

Рецензија: Ненад Антонијевић, др историјских наука, музејски саветник Музеј
жртва геноцида, Београд

Лектура: Жаклина Симић

Фотографије: Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову
и Метохији, приватне архиве породица жртва киднапованих и
несталих лица на Косову и Метохији

Сарадници: Игор Тодоровски члан Надзорног одбора и администратор веб сајта
Удружења, Миљана Митровић (подканцеларија у Нишу), Бранкица
Антић (подканцеларија у Краљеву), Николић Виолета (подканцеларија
у Косовској Митровици), Силвана Маринковић (подканцеларија у
Грачаници), Негован Маврић (подканцеларија у Великој Хочи)

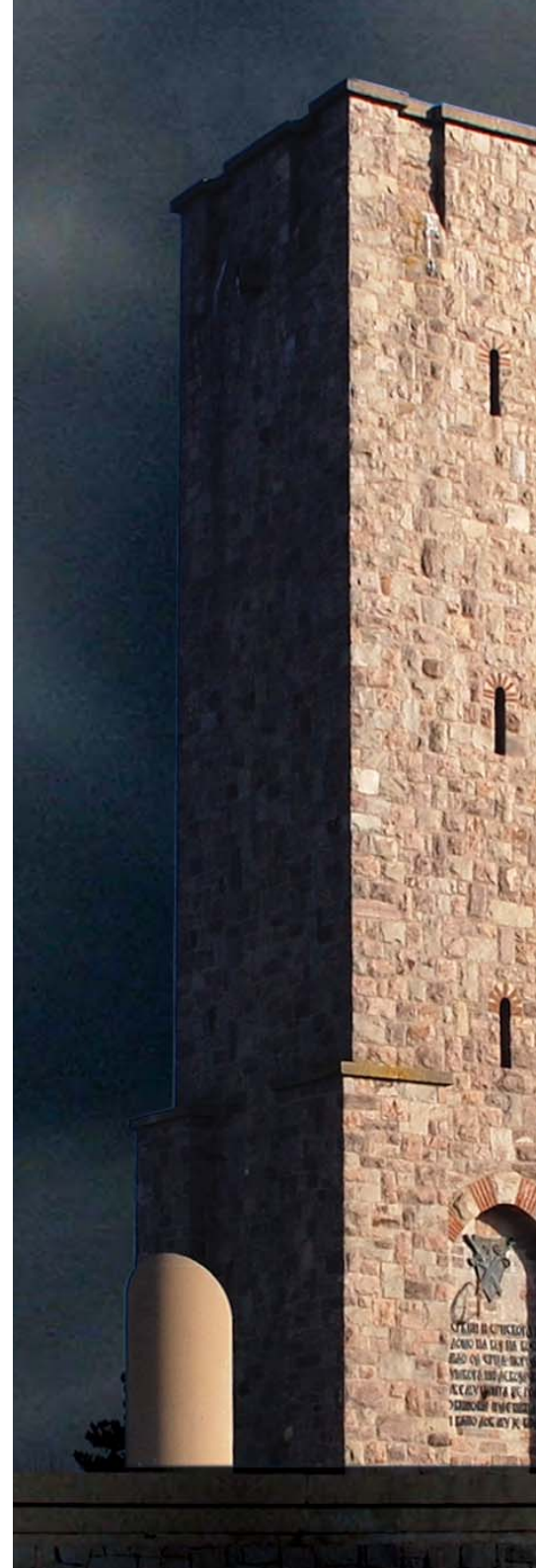
Штампа: Агенција Формат доо, 11000 Београд, Србија

Тираж: 300 примерака

ISBN

Објављивање ове монографије финансијски су подржали Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије и Комисија за нестала лица Владе Републике Србије

Садржај

Верица Томановић, Предговор	7
Уводна реч	9
Убицо	10
Даница Маринковић	11
Вељко Одаловић	13
Ивана Костић	14
Проф. др Сузана Матејић	15
Весна Бошковић	19
Игор Поповић	22
Милован Дреџун	23
Слађана Зарић	27
Ненад Антонијевић	30
Проф. др Душко Челић	32
Мирослав Васић	36
Љубомир Миладиновић	38
Самира Крехић	39
Иван Јовановић	40
Верица Томановић	41
Олгица Божанић	45
Драгица Мајсторовић	50
Славиша Вуксановић	51
Милосав Стојковић	52
Десанка Пејчиновић	54
Џемаљ Ислами	55
Јочић Светлана	56
Витошевић Катарина	57
Мила Митровић	57
Слађана Ремиштар	58
Милан Ожеговић	58
Зорка Ристић	59
Славе Митић	60
Станко Стевановић	61
Славица Живковић	61
Јагода Уламовић	63
Зорица Николић	63
Зоран Томић	64
Илија Ђирковић	65
Љиљана Васовић	66
Јелица Младеновић	67
Миомир Воштић	68

Слободан Трифуновић.....	69	Филиповић Марија	108
Верица Рашић.....	70	Благојевић Душко	109
Данијела Крстић.....	70	Игор Тодоровски	110
Будимир Маслар.....	71	Лидија Миленковић.....	113
Драгиша Костић.....	72	Љиљана Милић.....	114
Радоје Вуканић.....	72	Достана Петровић.....	115
Јеремија Шуљинић.....	73	Драгица Станковић.....	118
Радмила Спасић.....	73	Гордана Ристић.....	119
Златибор Љушић.....	74	Горан Кнежевић.....	121
Бора Миленковић.....	75	Драгица Божанић.....	122
Будимир Миленковић.....	76	Наташа Шћепановић.....	125
Јаворка Миленковић.....	78	Радивоје Радисављевић.....	128
Соња Крстић Рмуш.....	78	Драгана Радисављевић.....	130
Јагода Вујовић.....	80	Радомир Јеврић.....	131
Сузана Јакић.....	81	Тијана Шкодрић.....	132
Бранкица Антић.....	82	Зорица Грујић.....	132
Јасмина Станишић Мандић.....	83	Зорица Благојевић.....	133
Станица Ракић.....	85	Живан Караџић.....	135
Негован Маврић.....	86	Весна Миленковић.....	136
Силвана Маринковић.....	88	Векослав Ристић.....	137
Владимир Стевановић.....	90	Бата Столић.....	138
Миланка Петровић.....	92	Јелена Аџанчић.....	140
Влаинка Ристић.....	94	Слободанка Ристић.....	140
Светлана Лазић.....	95	Слађана Димић.....	141
Влаховић Нада.....	96	Јовица Шутаковић.....	144
Шћепановић Миросав.....	97	Слободанка Цветковић.....	145
Перо Славуљ.....	98	Милијана Јовановић.....	146
Небојша Казић.....	100	Златана Миловановић.....	147
Јасмина Атић.....	101	Маринко Ђурић.....	148
Кристина Марковић.....	104	Марушић Срђан.....	149
Мирослава Баљошевић.....	105	Марина Петковић Лазић.....	151
Милијана Минић.....	106	Зоран Петровић.....	153

Предговор

Верица Томановић, председница Удружења породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији

Најновија, четврта монографија „ОТЕТА ИСТИНА“, снагом снажних исјавесџи и арјуменаџа, снагом истјине, ума и сачуваној сећања и љравих вредности киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији, уздиже на љиједесџал снагу морала и еџике најверодосџојнијих љредсџавника нашеј народа.

У времену посрнућа људских вредности и губљењу хуманости, породице жртава се и даље грчевито боре да пронађу своје најмилије. Ова књига је аутентично сведочанство породица које преко две деценије пате и тугују притиснуте свакодневном неизвесношћу.

Живимо под теретом бескрајних личних трагедија, несрећних судбина, заустављених живота, жртава без места упока, без места за свеће и молитве.

Губитак несталог детета, брата, сестре, родитеља или супружника, којима је ускраћен нормалан живот, слобода и правда, били су део плана са фаталним исходом и физичким нестанком једног народа.

Колико је разорених и унесрећених породица, колико обездомљених, без наде на повратак на вековна огњишта?

Сведоци смо хронике смрти савременог света – брутално смишљена убиства, варварско иживљавање над људима. Нова демократија са неколико хиљада невиних жртава на Косову и Метохији дешава се у присуству 50.000 војника, након Војно-техничког споразума у Куманову 09. јуна 1999. године и потписане Резолуције СБУН 1244 која је гарантовала сигурност и безбедност свим грађанима Косова. То је на скупу у Косову Пољу гарантовао и генерал Мајкл Џексон, а онда настаје терор,

прогон око 250.000 људи, свакодневна убиства, девастирање имовине, цркава и манастира.

Ко је спашен из 144 евидентирана логора?

Докле је стигла истрага „жуте куће“ у Албанији, после извештаја специјалног известиоца СЕ Дика Мартија?

Породице и даље упорно траже да се сви архиви отворе и сазнају праву истину о својим ближњим члановима.

Да ли је на сцени брисање сећања и нашег живота на Косову и Метохији?

Ишчезао је цео један народ из косметских градова и етнички без трага нестаје.

То су били честити рудари, радници, уметници, новинари, ђаци, лекари, који су веровали у међународне конвенције, резолуције, декларације и гаранције које су морале бити испоштоване.

Ова књига је аутентично сведочење о једном турбулентном времену с краја 20 века, страшним судбинама нашег народа, погрома и оружаних сукоба кроз које смо прошли.

У Монографији се исказују трагичне и херојске судбине наших косовских новомученика који су остали узидани у бедима херојских жртава српског народа.

Таква је судбина била Милоша Ђирковића који је 1999. одбио да напусти дом и обраћајући се браћи рекао: „Ви идите, ја нећу!“ Његово тело никада није пронађено.

Сведочења породица о злочинима, дезинформацијама, манипулацијама жртвама – биће драгоцен материјал за сваког озбиљног истраживача и аналитичара на Косову и Метохији од 1998-2000. године.

Сведоци смо посрнућа људских вредности, губитку хуманости, недостатку братољубља. На КиМ не постоји хуманитарно право за учињене злочине, нико није осуђен.

Да ли је могуће остати доследан хуманистичком опредељењу после свега доживљеног? Без обзира на невелику снагу коју

поседујемо, коначни пораз би био да утихне прича, да одустанемо од трагања.

Ова књига је епопеја нашег времена. Ово издање „ОТЕТЕ ИСТИНЕ“ је документ који ће у времену пред нама добити велики значај. Овде је приказано страдање једног аутохтоног десетовековног народа на косовској земљи где је сваки камен део наше историје исписан крвљу наших предака.

Валидну оцену садашњег тешког и трагичног тренутка у времену када се испреплићу истине и лажи, остају само речи великог Хегела: „Истина је на крају пута“.

Надамо се да ћемо тај тренутак доживети.

Хвала!

Захвалност

Уз препоруку да свака породица прочита ову монографију, велику захвалност дугујемо: Комисији за нестала лица Владе Републике Србије по одобреном пројекту Комесаријата за избеглице и миграције (КИРС-а), члановима породица који су учествовали у осмишљавању монографије и својим сведочењем допринели да се наши вољени чланови породица никада не забораве и постану вечност.

Уводна реч

Судбине сведока и њихових несталих, киднапованих и убијених рођака, пријатеља или познаника нешто је што изазива жмарце у телу читаоца и превазилази све границе суздржаности. На Косову и Метохији се десио злочин пред којим не смемо затворити очи, не смемо заборавити, не смемо прећутати.

Живот је био добар и миран, људи су међусобно комуницирали, били у добрим комшијским односима, сарађивали и помагали једни другима. Онда је дошло зло!

Колико необјашњива мржња и политичке амбиције могу уназадити суживот људи, можда је најбоље уочљиво на Косову и Метохији.

Плодно земљиште, вредни људи, српска жила куцавица, историја на сваком кораку, манастири, цркве, гробови предака и косовски завет, све то је обликовало народ који је живео на својим вековним огњиштима, стварао породице и чувао сећање на претке.

Некада је на простору Косова и Метохије српско становништво било већинско, мали проценат других народности је живео на овом српском светом земљишту. Политика је променила етничку карту и довела до расељења са вековних огњишта.

Када дрво остане без корена, суши се, трули и руши се, када човек почне да заборавља, губи корене, себе, душу, више не постоји.

Породице памте, немојмо их оставити саме као лишће на ветру! Погинули, киднаповани, нестали нису само бројеви и тамо неки непознати странци, то су људи који су били очеви, браћа, синови, мајке, сестре и ћерке, то су страдалници који заслужују познато гробно место на коме ће њихови потомци моћи да упале свећу, спусте цвет и залију га сузом.

Жаклина Симић, лектор и коректор

УБИЦО

Убицо, биће ти опроштено,
Само ми кажи, где си ми сина закопао?
Јеси ли му лапски камен на груди ставио,
Или си ситнички песак по њему просуо?
Можда си га у моју њиву положио?
Како си га осудио, коју си му кривицу пронашао?
Шта си му на крају рекао, да ли си му очи свезао?
Или си у смело лице детету гледао?
Ни љубав још није спознао, ни жилет није купио,
Да брада му нарасте стално је чекао.
Убицо, реци ми да ли се на смртном часу Богу помолио,
Да ли је мајку дозивао?
Какву си му смрт одредио?
Да ли си га стрељао?
Па само дете је био,
Како си могао?
Убицо, биће ти опроштено,
Само ми реци, где си га сахранио?
Испод ког дрвета си му живот угасио?
Којом си га травом озеленео?
А кад си кући отишао,
Јеси ли своју децу помиловао,
Након што си моје дете убио?
Како си ноћас спавао?
Да ли си моје чедо сањао?
Убицо, биће ти све опроштено,
Само ми кажи, где си ми сина покопао,
Или си му на светској пијаци срце продао?

Аутор: Драгица Мајсторовић, мајка отетог Ивана Мајсторовића

Даница Маринковић

Бивши истражни судија Окружног суда у Приштини

Одувек се водим начелом да је истина понекад сјора, али да никада не треба одустајати. За истину се треба борити. Верујем да ће кад-тад извршиоци кривичних дела бити осуђени и да ће породице жртва дочекаћи правду.

Даница Маринковић

Изабрана сам за судију Окружног суда у Приштини 1984. године и 41 годину сам провела радећи у правосуђу. Од 1994. до 2010. године радила сам као истражни судија. Радила сам на кривичним делима везаним за тероризам, где су жртве били

Срби, полицајци, припадници националних мањина, Роми... У тим делима радила сам детаљне истраге, прикупљала доказе, утврђивала чињенице на основу којих су подигнуте оптужнице од стране надлежног тужиоца и донете осуђујуће пресуде. До јуна месеца 1999, док нисмо протерани из Приштине, већина предмета била је правоснажна и окончана и велики број лица био је на издржавању казне затвора.

Иако је прошло доста времена, издвојила бих један предмет из 1998. године против браће Мазреку у ком сам спроводила истрагу везану за злочине над цивилним становништвом. Отети су Срби цивили, жене, деца и мушкарци у Ораховцу и одведени у Малишево, где је био штаб УЧК, а командант Фатмир Љимај. Затим су пребачени у логор у Клечкој, у ком су, по налогу Фатмира Љимаја, жене и девојчице силоване и стрељане. У Клечкој је пронађена масовна гробница, кречана, са спаљеним телима жртава. Кад сам дошла на увиђај, још увек се осећао непријатан мирис спаљених људских тела. Угљенисану дечју шаку коју сам видела никада нећу заборавити. Не могу себи да опростим што су, након 5. октобра 2000. и постигнутог споразума о размени притворених, осуђена лица, која су била на издржавању казне у Нишу, пуштена. Међу њима и браћа Мазреку, која су и данас у бекству. Тај предмет је и даље активан у Суду у Нишу.

Имала сам доста сусрета са окривљеним лицима којима се стављало на терет кривично дело тероризам. Међу њима је био и Хашим Тачи. Такође и један који је у присуству браниоца изјавио да је имао налог да убије једног истражног судију у Приштини. Испитивањем окривљеног сазнајем да сам тај судија била ја.

Не могу да заборавим ни случај Мазреку. Један од њих, Беким, кога сам повела на увиђај да нам покаже место злочина, детаљно ми је описао како су, по налогу Фатмира Љимаја, силовали и стрељали жене и девојчице.

Везано за увиђај у Рачку од 15. јануара 1999. године, који је био повод за НАТО агресију од 24. марта до ситуације са представницима ОЕБС-а, углавном са заменицима. Тих дана када сам покушавала да уђем у село Рачак, они су ме спре-

чавали, вршили притисак на мене и претили да ће, уколико не одем, бити још жртава. Чак су ми претили и оптужбом у Хагу. На моју примедбу да су они само посматрачи, али и моју упорност, одустали су од претњи. Драго ми је што сам успела и што сам у Хагу сведочила у случају Рачак.

Одувек се водим начелом да је истина понекад спора, али да никада не треба одустајати. За истину се треба борити. Верујем да ће кад-тад извршиоци кривичних дела бити осуђени и да ће породице жртава дочекати правду.

Поменула бих и како су се припадници КФОР-а и УМНИК -а понашали на Косову и Метохији. Они су по Резолуцији били обавезни да штите целокупно становништво, да им обезбеде слободу кретања, права на имовину. Чињенице говоре да се од њиховог доласка, јуна 1999. године, десило много више злочина над Србима и да је причињена неупоредиво већа материјална штета. Стварана су гета за Србе и припаднике других националних мањина. То им не треба заборавити.

Као истражни судија спроводила сам истрагу против Агима Чекуа, Бернара Кушнера и Хашима Тачија саслушавши тим поводом више од стотину сведока на територији Србије који су сведочили о силовањима, злостављањима и убиствима.

Баш везано за долазак КФОР-а и УМНИК-а на Косово и Метохију радила сам на предмету у ком сам саслушавала ћерку чији су родитељи живели у Истоку. Верујући да јој странци гарантују безбедност, ћерка се вратила у Исток у породичну кућу у којој је, у рерни, пронашла одрубљене главе својих родитеља. То је страшно изговорити, чути, а камоли видети.

Затим, имала сам случај у ком је саслушавана мајка која је била принуђена да гледа силовање своје кћери. Пред њом су је и убили, напустили кућу и отишли.

Имам случај две младе жене из Гњилана које су сведочиле да су их Албанци отели, држали их заточене, злостављали, силовали и тукли. Срећом, запазио их је комшија Албанац, који их је ослободио и довезао на границу са Србијом. Са прело-

мимо костију жене су дошле у Врање и одмах смештене у болницу. Кад су дошле код мене да сведоче, једној је била рука у гипсу, друга је била сва у модрицама.

1998. године имала сам и случај у ком сам истраживала отмицу председника Општине Косово Поље Звонка Бојанића. Њега су једне вечери, у присуству чланова породице, отели униформисани и наоружани припадници УЧК и у чарапама га одвели у непознатом правцу. Његов брат је одмах пријавио отмицу, а Звонко је три дана по отмици пронађен мртав на магистралном путу Приштина-Глоговац. На увиђају сам утврдила да је преко његовог тела прешао камион, тело му је било пригњечено за асфалт. По увиђају, тело је однето на Институт за судску медицину на обдукцију.

Још један случај из 1998. године бих поменула. Нестала су два полицајца која су једног јутра кренула камионом, који је био натоварен намирницама за полицијску јединицу у Малишеву.

У повратку, губи им се сваки траг. Након неколико дана полиција их је пронашла мртве и остављене на путу у Малишеву. Са екипом сам пошла на увиђај после ког су тела однета на даљу обдукцију.

И овај случај ми се урезао у сећање: један Србин који је живео у Београду дошао је у Приштину са намером да обиђе мајку која је живела у Урошевцу. Преноћио је у хотелу „Гранд“ у Приштини и ујутро таксијем кренуо у Урошевац. На путу му се губи сваки траг. Након неколико дана пронашли смо га мртвог на путу Приштина-Урошевац.

Ето, то су случајеви који су на мене оставили најснажнији утисак. Страдало је много Срба. Страдали су и Албанци који нису хтели да се придруже ОВК, који су Србију сматрали својом државом. Истраживала сам и случајеве у којима су убијани Албанци: поштар, шумар, одборник у Скупштини општине Глоговац, кад је извршен напад на породицу Албанца, командира полицијске станице Глоговац.

Вељко Одаловић

Председник Комисије за нестала лица Републике Србије

Са породицама киднапованих и несталих на Косову и Метохији сам дуго, а пре тога сам са њима живео тако да сам са њима везан и емотивно и пријатељски и комшијски. Процес трагања за киднапованим и несталим лицима траје, али никако не можемо рећи да смо задовољни...

Вељко Одаловић

Ја имам две мисије. Једна је у оквиру Комисије која покрива простор читаве бивше Југославије на чијем сам челу и руководилац сам радне групе у оквиру дијалога Београда и Приштине, која се бави лицима несталим на подручју Косова и Метохије. Радна група је једини могући механизам који може да функционише зато што са другим државама имамо билатералне споразуме и протоколе, са Косовом то, наравно, није могуће зато што Косово није држава.

Са породицама киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији сам дуго, а пре тога сам са њима живео тако да сам са њима везан и емотивно и пријатељски и комшијски. Процес трагања за киднапованим и несталим лицима траје, има неких резултата, али никако не можемо рећи да смо задовољни. Желимо да тај процес, који је Приштина зауставила пре две године, интензивирамо. До сада смо решили више од 1800 случајева несталих лица. Властима у Приштини то не одговара, иако ми по њиховим захтевима поступамо, они по нашим не.

Породице су биле уверене да ће након отварања овог процеса у Бриселу моћи да урадимо више. На жалост процес је у Бриселу блокиран. Блокирао га је Албин Курти. Желео бих да истакнем да је овај процес започет пре читавих 25 година. Данас 1621 лице се води као нестало, број који заслужује посебну пажњу, број који узнемирава породице и Албанаца и Срба. Ми смо се према овом процесу односили не узимајући у обзир националност несталог лица, за разлику од Приштине која одбија наше захтеве да претражи локације за које ми имамо поуздане податке да су места масовних гробница. Ја сам уверен да такозвана ОВК у својим архивима има податке о несталим лицима, али нама су важни и међународни архиви.

На Косову је било 50.000 добро обучених страних војника када су се и десила највећа страдања. То је терет који стране мисије морају да носе и никад не пропуштам прилику да им то кажем. Архив који су они понели са собом када су се повукли, нама је драгоцен. Важна нам је и архива Хашког трибунала. У њој смо, на пример, пронашли један извештај КФОР-а у ком се каже да су пронашли гробницу у којој смо идентификовали петочлану породицу Шутаковић и још један брачни пар. Дакле, трагови постоје, само треба отворити архиве. Негирање Приштине да поседују архивске записе о отмицама не стоји, зато што се у судским процесима који се воде појављују документа из њихове архиве. Са Приштином смо сагласни да тражимо и сателитске снимке из тог периода.

Укључивањем Америке у процес добили смо нову наду, јер је Америка јача од Европске уније. Европска унија је показала незаинтересованост. Од ње нисмо имали користи, они су једноставно игнорисали ову тему иако су имали доста инструмената које су могли да употребе, почев од ЕУЛЕКС-а. Од пет земаља које су биле у зони одговорности за време највећих страдања, чак четири су из Европе.

Дакле, архиви бар ове четири земље, су ту. Само треба да постоји спремност да се они отворе, изврши њихова претрага, утврди судбина несталих лица, али и да се открију одговорни за злочине.

Ивана Костић

Међународни комитет Црвеног крста

Још 2002. године зајочели смо пројекте пружања психосоцијалне помоћи породицама. Данас, од 2018. године, радимо на пројекту психолошке подршке породицама у оквиру којег ће они своје емоције пренети на рад који ће се односити на несталу особу и, коначно, та особа неће бити само статистички податак, већ особа са именом и презименом која је волела да игра карте, иде на пецање, игра фудбал, волела да чисти, да кува...

Међународни комитет Црвеног крста је део Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца, који је хуманитарна организација са седиштем у Женеви и која се састоји из неколико организација које су правно одвојене, али све функционишу по истим начелима. Најстарија организација је Међународни комитет Црвеног крста основана 1863. године. Задатак ове организације је ублажавање патње људи, односно брига о животима и здрављу људи, као и брига о поштовању људских права и достојанства. Нарочито смо ангажовани у међународним конфликтима или у случајевима конфликта унутар једне земље.

Наша подршка Удружењу почела је након великог долазка интерно расељених лица са Косова и Метохије у Београд и њиховог захтева за потрагом за несталим лицима. Директна,

Ивана Костић

индивидуална, подршка породицама киднапованих и несталих трајала је до 2008. године. Подржали смо оснивање Удружења. У почетку смо покривали трошкове закупа просторија и друге текуће трошкове, а касније смо подршку пружали кроз разне пројекте.

Основна идеја била је да се сви који су код нас долазили тражећи помоћ организују у Удружења зато што су тако јачи. Трудиле смо се да Удружење оснажимо кроз разне радионице: како се раде пројекти, како се комуницира са медијима, како се траже донације... и те радионице су трајале дужи низ година, све до 2008. Подржавамо рад помажући објављивање публикације *Ошета истина*, као и савремене дигиталне комуникације.

Како две зарађене стране не могу да комуницирају, наш основни задатак је посредовање у комуникацији међу њима, као и притисак на обе стране у циљу откривања истине шта се десило са лицима чија је судбина непозната. Нажалост, у последње две године тај процес је успорен зато што се политика исувише инфилтрирала.

МКЦК је 2018. потписао Споразум са Међународним редуалним механизмом за кривичне судове који је наследник

Хашког трибунала. Ми смо расподелили своја два трагача који се баве претрагом међународних архива. Претрага се врши на основу имена и презимена несталих лица које је нама пријављено. Зато позивам све ваше чланове да провере да ли су њихови нестали у нашим базама података. Добили смо и дозволу од 43 НАТО земље које су своје трупе слале у мировне процесе на КиМ да се претражују архиве и већ је доста наших извештаја довело до резултата и ексхумација.

Још 2002. године започели смо пројекте пружања психосоцијалне помоћи породицама. Данас, од 2018. године, радимо на пројекту психолошке подршке породицама у оквиру кога ће своје емоције пренети на рад који ће се односити на несталу особу. Коначно, та особа неће бити само статистички податак, већ особа са именом и презименом која је волела да игра карте, иде на пецање, игра фудбал, волела да чита, да кува...

Проф. др Сузана Матејић

Редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Приштини

Оружани сукоби на просторима бивше Југославије деведесетих година прошлог века оставили су нам трагично и болно наслеђе: велики број несталих лица. Аџонија која настаје након нестанка блиског члана породице представља јединствен бол. Након свих трагедија које носе оружани сукоби, жртве које експерти прегледају, доносе истину која носи обележја те трагедије и ојомињу све нас да не дозволимо да се те ствари више никада и никоме не понове.

Драга моја Софија, позив за овај разговор је код мене пробудио сећања на трагична времена која су давно прошла, а која су још увек жива у мом сећању. И као да је то било јуче, ја сам 1991. године, након завршеног Медицинског факултета, почела да радим на Институту за судску медицину у Приштини. У Приштини сам живела до 1999. године, а након тога сам прешла да живим са породицом у Београд. Судска

Проф. др Сузана Матејић

медицина као судбина, кратко бих могла да опишем мој животни позив. Судска медицина је грана медицине која представља мост између природних и друштвених наука, између медицине и права и усмерена је на откривању истине и остваривању правде и то је чини веома значајном и моћном науком. У времену када сам ја почела да радим на судској медицини, носила је огромне изазове и предан рад јер су то била бременита и туробна времена када је у косовско-метохијској

драми главну улогу играла смрт. Живот је био на ивици ножа, занемарљив, једва видљив.

Када говорим о несталим лицима, прво се обраћам породицама несталих лица као човек који осећа дубоку патњу и безнађе које настаје након нестанка блиског члана породице. Агонија коју изазива нестанак блиског члана породице и очекивање његовог проналаска представља јединствен бол. Да ли постоји живот изнад живота? Бол изван бола? Патња над патњом? Да ли постоји истина и да ли постоји правда над злочином? Када о томе говорим, онда говорим о гласу жртава, о несталим лицима, о свима онима који су трагично настрадали у тим страшним деведесетим годинама прошлог века, а који кроз своје најближе и њихове породице до данас, још увек призивају да се истина о њима открије.

Месецима и годинама породице очекују свог несталог члана надајући се и кад наде нема, да закуца на породична врата. После рата на овим балканским просторима тешко се и споро откривају масовне гробнице и места индивидуалног покопа, прикривају се, па судскомедицински вештаци са антрополозима, геолозима, стоматолозима, криминалистима и другим члановима екипе наилазе на измешане остатке људских костију, које треба издиференцирати и идентификовати. Нема предмета вештачења у судској медицини са толико енигми, као што су овакви лешни остаци, које тако дуго са тугом очекује родбина покојника. Ту судскомедицински вештаци пред собом имају остатке људског тела, не питајући којој зараћеној страни, вери или раси припадају реконструишу скелет, утврђују узрок смрти и идентитет.

Од 2001. године почела је сарадња између Београда и Приштине, подржана великим бројем међународних организација у циљу проналаска несталих лица, између осталог, увођењем Протокола о размени форензичких експерата. Тада се у процес проналазака несталих и киднапованих лица укључују и стручњаци са нашег факултета. Медицински факултет у Приштини је након 1999. године измештен из Приштине у Косовску Митровицу и наставио своју делатност. Професор Добричанин, који је био мој учитељ и мој ментор, одмах је активно укључен у комплетан процес несталих лица кроз Комисију за нестала лица РС. Стрпљиво истраживање и стручно поштење судског експерта у оваквим приликама нема алтернативе, јер се само тако може ваљано обавити тај сложен и

хумани посао, који разрешава дуготрајну патњу и неизвесност покојникове породице, омогућава достојну сахрану по народним обичајима и посету његовом гробу. Тиме судски лекар, у кога су упрте очи, нада и очекивања многих заинтересованих службених и приватних лица, без сумње чини најхуманије дело, а себе потврђује као високо моралну и стручну личност. Постепено је мене као свог ученика уводио у овај одговоран посао усмеравајући ме својим знањем и искуством да будем првенствено човек, а потом и ваљан лекар. Јер судска медицина као струка и професија своје домете остварује кроз медицину и право, па шире посматрано, и политику, и некада њена истраживања могу попримити неслућене димензије и обрте.

Професионална и етичка дужност сваког судско-медицинског експерта јесте да утврди медицинске чињенице које ће затим да уобличи у експертизну истину, која на тај начин учествује у разрешавању одређених правних питања. Како живот практично тражи истину због себе и правду за себе, експертизна истина је усмерена ка том сталном тражењу истине и та истина је она која доводи до правде. И ту негде видите и судску медицину и стручњаке који се баве судском медицином. Када са дубоким поштовањем и захвалношћу говорим о професору Добричанину, који се између осталог бавио и процесом несталих, драга моја Софија, не могу, а да се не сетим са поносом читаве плејаде дивних великих људи и професора и изузетних стручњака који су били моји учитељи, међу којима је и био и Ваш деда, професор др Андрија Томановић, који су нама, тада младим људима, својим примером показивали колико је велико бити човек и добар лекар и свој живот посветити добробити људи у свом окружењу па и по цену властитог живота. Професора Томановића још увек тражимо међу несталим лицима.

Кроз овај наш разговор, надам се да ћу успети вама младима да отворим слику улоге судске медицине и сазнања са којим се суочавају судско-медицински експерти у сусрету са раскомаданим телима, са различитим повредама и променама које се налазе на њиховим телима и које носе обележја не само онога што се њима лично дешавало, већ нам показују и објашњавају околности у којима се све то десило. Значи, сусрећемо се са трагичним судбинама и сазнањима колика је вредност очувања сваког појединачног живота. Обично се са тим суочавамо и о томе размишљамо тек након завршетка

оружаних сукоба, који опомињу све нас да не дозволимо да се те страхоте више никада не понове.

Два велика професора судске медицине, професор Добричанин и професор Оташевић, укључени у међународне тимове, су у тим послератних годинама радили највећи број ексхумација, обдукција и идентификација. Трагична дешавању у свету и на нашим балканским просторима су показала да је процес тражења несталих лица у циљу разјашњавања њихових судбина транспарентан и објективан са формирањем интернационалних тимова који укључују стручњаке из различитих земаља уз националне експерте. Они својим заједничким налазима приказују веродостојну слику свега онога што се дешавало. Када говоримо о ексхумацијама, од 2004. до 2005. године највећи број ексхумација и откривања судбина несталих лица се одвијао у том периоду. Тада су урађене ексхумације, између осталих, и на православном гробљу у Призрену, у Приштини, у Ђаковици и др. Откривено је много локалитета на којима смо пронашли настрадале Србе и остале националности, јер то је и била наша улога. Стручњаци не деле жртве, жртве немају веру, боју, нити националност, али процес проналажења и идентификације несталих лица у оквиру сарадње Београда и Приштине је устаљен тако да иако постоји јединствена листа несталих, српски стручњаци се укључују када се сумња или постоје подаци да су на одређеним локалитетима покопане жртве српске или неалбанске националности. Наравно, када се одлази на одређени локалитет, ми не можемо бити сигурни кога ћемо пронаћи, иако сваки процес ексхумације прати читав низ припремних радњи које указују на претпостављени идентитет жртва покопаних на одређеним местима. То није нимало једноставно, нити може да иде брзо, па понекад чланове породица несталих и киднапованих разочарамо и трпимо велике критике. Зашто то не убрзамо и зашто не дајемо одговоре одмах? Задатак који је пред судскомедицинским експертима је веома захтеван, деликатан и носи огромну одговорност, стога се не може убрзати. Очекивања чланова породица несталих лица од стране стручњака су огромна, а разочарења у овом процесу неминовна.

Тешких и туробних година, поготово 1998. и 1999. када се сејао страх међу становницима, није било једноставно живети на простору КиМ. На терену се појављује новоформирана ОВК, па док су се дешавали оружани сукоби на терену, упо-

редо са њима се одвијало и бомбардовање. Свако кретање на простору КиМ је носило одређени ризик по живот. Много невиних жртава је страдало, како у једним, тако и у другим дејствима. Наука не оптужује и не амнестира, стручњаци говоре гласом жртава. Када је дошло до гранатирања аутобуса у месту Лужане 1999, на Институт за судску медицину су пренесени лешеви настрадалих међу којима је било и угљенисаних лешева услед експлозије пројектила, развоја пламена и високе температуре. Превасходни циљ је био идентификовати настрадале. И Срби и Албанци који су се као путници налазили у том аутобусу, су настрадали. Неке од њих нисмо могли да идентификујемо јер су и мека и коштана ткива била уништена високом температуром, а ДНК анализа се у то време није радила на простору КиМ. Туга и бол коју сам осетила код родбине настрадалих, и Срба и Албанаца, која је долазила да преузима идентификоване лешеве, је била огромна. Када говоримо о жртвама, говоримо о невиним настрадалим људима и о болу који је јединствен и подједнако погађа сваког од нас.

Када говоримо о процесу несталих, он траје годинама. С разлогом породице несталих на сваком нашем састанку пребацују и критикују и нас стручњаке како процес предуго траје и како неизвесност, као што се и зове ваш серијал, убија. Као неко ко је са вама као специјалиста судске медицине доживео сва дешавања на простору КиМ, а затим и активно учествује у процесу несталих, и сама сам једном приликом на састанку на Кипру, чула како се њихов процес трагања за судбинама несталих лица одвија 40 година након сукоба на том простору. У себи сам помислила, не, то се нама не може десити. Ми ћемо наш процес завршити и породицама наших несталих лица омогућити да достајанствено сахране чланове својих породица и нећемо дозволити толики проток времена. Нажалост, време ме је демантовало, али оно што даје наду је што процес још увек траје.

Као једна од великих енигми у процесу несталих је Институт за судску медицину у Приштини и мртвачница у којој је похрањено, према последњим информацијама, око 354 посмртних остатака, за која ми не знамо поуздано коме припадају.

Како је то годинама кроз наш рад провејавало као једна велика непознаница, формиран је тим стручњака колега Албанаца и ЕУЛЕКС-а, који ће радити на идентификацијама посмртних остатака уз помоћ Међународног Црвеног крста и

Међународне комисије за нестала лица. Уз обећања да ћемо присуствовати идентификацијама када се буде радило на посмртним остацима за које се претпоставља да припадају Србима и неалбанцима, инсистирали смо да будемо укључени у тај процес, ми располажемо подацима да се међу посмртним остацима налази и око 70 лица који би требало да припадају Србима, односно неалбанцима. Процес идентификације посмртних остатака у мртвачници још увек траје.

Хронолошки посматрано, процес раветљавања судбине несталих лица на простору КиМ је највећи замах добио у неколико година непосредно након завршеног оружаног сукоба. Временом ће се показати да су разлози за такав почетни „успех“ били бројни. Између осталог, постојао је велики међународни политички притисак, као и финансијска подршка, а информације о појединачним гробним местима и потенцијалним масовним гробницама су биле доступније у односу на године које следе, до данас. Међутим, уз одвијање форензичке истраге, дешавају се друштвена и политичка превирања која ће се одразити и на сам процес несталих. Процес преношења надлежности на привремене органе управе напредовао је из године у годину, а кулминирао је 2008. год. проглашењем Републике Косова, што је успорило процес расветљавања судбина несталих лица. У годинама које следе, да политичке, правне и логистичке препреке отежавају приступ потребним информацијама или ограничавају доступност ресурса. У циљу „оживљавања“ и убрзавања процеса несталих, процес постаје и део политичких преговора о нормализацији односа на релацији Београд-Приштина. Велика су очекивања од постигнутог политичког споразума у Охриду 2023. год., када је донета Декларација о несталим лицима.

Ексхумације, обдукције и идентификације, током свих ових година и данас, 26 година након оружаног сукоба на

простору КиМ отежавају пре свега: проток времена од момента смрти; недостатак информација и немогућност проналаaska потенцијалних масовних гробница као и места појединачних укопа, које су делом и премештене; уништени су документи релевантни за идентификацију; делимично су доступне међународне архиве о обдукцијама непознатих лешева које су обављане непосредно након сукоба од стране различитих међународних форензичких тимова; расељена је родбина која може потврдити идентификацију, или није више међу живима и др.

До данашњег дана је ексхумирано, обдуковано и идентификовано 386 лица српске и неалбанске националности. Према Консолидованој листи несталих, тражи се још 567 несталих Срба и неалбанаца, а 1033 несталих лица су албанске националности. То нам говори да 26 година након оружаног сукоба на простору КиМ, идентификовано је мање од половине укупног броја несталих Срба и неалбанаца. Потрага за још укупно око 1 600 несталих лица, која су различитих националности, са простора КиМ, још траје.

Судско-медицинска експертиза у процесу расветљавања судбина несталих лица ексхумацијом, обдукцијом и утврђивањем идентитета, идентификацијом повреда, повредног оруђа или оружја, одређивањем узрока и начина смрти, као и њеног порекла, уз документовање свих доступних околности које су довеле до смрти, представља поред хуманитарног, научног, друштвеног, правног и историјско сведочанство о трагичним судбинама несталих лица.

Сазнања о косметској трагедији у границама стручних и интелектуалних могућности, кроз судско-медицинске записнице, доставила сам на увид и процену садашњим и будућим генерацијама, са искреном мотивацијом мотивом да бранимо истину од заборавља и живот од смрти.

Весна Бошковић

Руководилац Групе за нестала лица на простору АП КиМ и члан Подгрупе за форензичка питања и Аналитичког тима радне групе за нестала лица.

Весна Бошковић

Прво да се захвалим на позиву, ја се увек радо одазивам и причам о овој теми која је, нажалост, јако тужна, али докле год говоримо о несталим лицима, дотле ће они живети са нама и у нама. Игром случаја, а можда је то била и судбина која је укрстила мој пут са породицама и удружењем. Током 2000-их година срела сам се са породицама које је ујединио бол, патња и безнађе у том тренутку. Они су формирали Удружење породица киднапованих и несталих на КиМ и ја сам тог тренутка схватила да су то људи удружени у болу, да их ја осећам и желим да им помогнем колико год то могу, да будем са њима. И ја јесам била са њима. Било то киша, ветар, снег, тренуци када су куцали на врата Хашког трибунала, разних амбасада,

државних институција. Имала сам потребу да помогнем, јер сам осетила колико је туге у њима. Ја нисам неко ко је доживео личну трагедију, али сам могла да осетим њихову и то је тренутак када сматрам да сам постала почасни члан Удружења, 24. марта 2000. године.

Почетак укључивања државе у процес решавања судбине несталих лица, може се рећи, да је био формирањем Савезног комитета за КиМ и Поткомитета за људска права. Тада су се створили услови да држава учествује у решавању судбине несталих. Сећам се, током 2000. године сам чула да је формирана Јединица за нестала лица при УНМИК-у, која је и формално почела са радом 2001. године. У то време, током 1999. и до тог тренутка, овим питањем бавио се Хашки трибунал и форензички тимови или, како су их они звали, „гратис тимови“. Они су ангажовани од стране Хашког трибунала са једним циљем, да пронађу доказе злочина које је починио тадашњи председник Слободан Милошевић. То се може и наћи у документацији из тог периода. Једно време се и ОЕБС бавио несталим лицима, ексхумацијама, идентификацијама. А онда наступа период сарадње са УНМИК-ом, тј. Јединицом за нестала лица и Јединицом за истраге или, како су је они звали, Централном истражном јединицом. Од тог тренутка смо ми, као државни органи, започели сарадњу са њима, били заједно присутни на ексхумацијама, организовали ексхумације, обдукције, идентификације, примопредаје, заправо све фазе процеса. Заиста нисмо имали проблем да учествујемо. Позивали су нас право-времено, званичним путем. То је и била званична сарадња, уз потписане протоколе, тачније њих 3: Протокол о размени форензике и форензичке експертизе, Протокол о трагању за илегалним затворима и Протокол о прекограничној репатријацији идентификованих посмртних остатака. Након пребацивања надлежности од УНМИК-а ка ЕУЛЕКС-у, настао је мали застој, због начина како је та надлежност пребачена, јер то никада не иде тако лако. То су наставили да раде исти људи, ЕУЛЕКС је наставио да сарађује са нама, увек смо о свему били обавештавани. Јако је битно да кажем да оног тренутка када смо добили било какву информацију или ју је добила породица, а тиче се потенцијалног гробног места или масовне гробнице, ми смо заједно одлазили на та места уз члана породице који је имао та сазнања, како бисмо покушали да пронађемо то гробно место. 2018. године, нажалост, затворена су сва врата.

Даћу један пример. Породице су писале Комисији за нестала лица, упозоравајући да ће пребацивање надлежности на привремене институције на КиМ довести до застоја и проблема, да се неће решавати судбина несталих лица. Ми смо писали писма, позивајући се на апел породица, Европској унији и ЕУ-ЛЕКС-у са молбом да то пребацивање надлежности одложи, али до тога, нажалост, није дошло. Од 2018. године ми и немамо сарадњу, то можемо слободно рећи, јер тешко је незванично добити информацију и чекати званичан позив за одлазак на локацију, а тај позив изостаје. Тешко је окренути број телефона и рећи „али ми знамо“, јер то онда није у реду према ономе ко је нама ту информацију дао. Не знамо где врше ексхумације, не знамо када су стигле идентификације, нити ко је идентификован, не знамо када ћемо и како да обавестимо породице, јер нисмо присутни на обдукцији. Што је најтеже од свега, даћу један пример, имамо члана породице који је пре годину и по дана замолио нас као Комисију за нестала лица да обавестимо Приштину да поседује информације о локацији где је закопано 10 чланова његове и породице његове супруге. До данас, а скоро ће 2 године отад, Приштина није нашла за сходно да организује да доведемо чланове породице како би показали гробно место. Хтела сам овиме да завршим како би вам било јасно колико смо ми у безнадежној ситуацији. А нико не може да присили другу страну да решава овај проблем и крене да ради свој посао.

Као што сам у уводу рекла, од 2000. године сам с поносом почасни члан. „Почасним“ се сматрам јер немам неког из ближе породице, а да је нестало лице. Али имам нестале чланове породице мојих пријатеља. Оног тренутка када су се породице несталих ујединиле, тада су и почеле да говоре о свом проблему, патњи, о свему што их мучи. Тада су наступили као удружење. Онда су и новинари почели да пишу и говоре о овом проблему, држава је почела да размишља о овом питању, она је формирала институције које ће се њиме бавити. Полако су се породице избориле да имају увид у решавање судбине њихових несталих чланова. Ако вам кажем сада да сам присуствовала једном скупу у Јордану, где су биле присутне породице из Мексика, где сам говорила баш о удружењима породица киднапованих и несталих лица, они су били шокирани јер њима није било дозвољено ни да се уједине и формирају удружења. Тиме што су се ујединиле породице су биле у могућности да

наступе јаче, изборе се за то да се о проблему говори и да се он решава, колико је то могуће. Сада су породице присутне и током седница Радне групе за нестала лица, када год може, прими их председник државе, као и премијер. Постоји Међународни дан несталих када се окупимо. У сваком тренутку они могу да се јаве, дођу у канцеларије Комисије за нестала лица и искажу свој проблем. Сматрам да је њихова улога сада много јача. Али прошло је и много година. Комисија се бави и решавањем питања несталих лица и у Републици Хрватској и Босни и Херцеговини, ту је много више времена прошло од првих нестанака. Проблем, нажалост, траје и не решава се тако брзо како бисмо желели. Породице би требало, ако је то икако могуће, да буду још уједињеније и јаче у својим захтевима. Односно, захтев је само један – да се нађу нестала лица.

Један од описа мог радног места, по систематизацији је обавештавање породице о идентификацији и то је оно што је мени најтеже пало, јер ви знате све те људе и током година сте се сродили са њима. А онда добијете идентификацију и треба да одете да покуцате на врата. У почетку сам прво телефонирала да кажем да имам неколико додатних информација, па да треба да разговарамо о случају. Касније су знали када долази Весна шта то значи. С годинама ми је то све теже падало. Најтеже је када покуцате на врата, а знате да треба мајци да кажете да је стигла идентификација њеног сина. Некада то нису комплетни скелети. Много је тога што вам прође кроз главу. Неко време ја не могу ни да проговорим, ни кажем због чега сам дошла. А онда у једном тренутку обично сам користила ову реченицу: „Ја ти нисам данас дошла добрим поводом“. Преко 400 кућа сам ја тако обишла. Некада и 3 породице у једном дану. И увече некада, не могу да изађем из аута, јер ми ноге клецају. То је толико накупљена туга, бол, тај осећај који породица има се некако пренесе на нас који радимо овај посао. Толико пута сам рекла да сваку породицу боли нестанак њеног члана, а замислите да стално разговарате са свим тим породицама и прикупљате ту негативну енергију, то је јако тешко. Зато овим послом и не може да се бави свако, а да нема ту саосећајност, да не може да се сроди са тим људима и не разуме их, њихову бол. Хтела сам и да вам дам неколико примера. За оне који се не баве овим послом нестала лица и решени случајеви су бројке, за нас који смо дуго у овој причи, нису то бројке. Зато сам желела да кажем неколико примера

како су породице одреаговале. Једном приликом смо добили идентификацију, радило се о младом полицајцу од 19 година. Наравно, нећу говорити имена. Отишли смо код породице коју нисам добро познавала, јер нису из Београда, али сам чула за њих. Причали смо о случајевима, читавој ситуацији и у једном тренутку ја сам изговорила: „Нажалост, нисмо дошли dobrим поводом“. Тог тренутка је мајка схватила шта сам хтела рећи. Заплакала је, а цела кућа је одјекивала од њеног лелека. То је било страшно. У то време је мој син имао отприлике толико година и замислите како је онда требало ја да се осећам. Мени се чини да сат времена нисам могла да проговорим, а толико тога је требало да се договори. Ваљда је отац осетио тад да она више нема снаге и извео ју је, а онда сео са нама да се договори како достојно да сахрани свог сина. Други пут се радило о војнику, исто је имао 19 година. И пре него што смо дошли у кућу познавала сам добро његовог оца. Они не живе у Београду, али су били присутни на свим протестима. Ја сам прво свратила у њихов комшилук, замолила комшије да пођу са нама, да не би после остао сам. Одмах сам рекла због чега смо дошли. Супротно од мајке из претходне приче, он је ћутао. И то је трајало скоро сат времена. А ја не знам када је време да почнем да причам. Он је након толиког ћутања рекао само једну реченицу: „Ја хоћу да видим каиш, да ли он постоји на војничким панталонама?“ Ја сам погледала документацију и видела сам да то тамо стоји. „Ја хоћу да видим каиш, донесите ми га сутра, а онда ћу вам рећи да ли је то мој син“. На каишу је био мали катанац, а он је имао кључ од њега. И заиста је све и било тако. Човек је прихватио то и достајанствено сахранио свог сина. И још један пример желим да наведем. Мислим да се доста прича о несталим лицима, али ово су тренуци када човек не зна како да одреагује. Да ли загрлити некога, ухватити за руку... Наш посао се третира као посао пратиоца, ми морамо то да будемо породицама несталих лица. Да будемо уз њих и осећамо њихову бол и потребе. И да им помогнемо у сваком тренутку, бар ја сматрам да је то задатак нас који радимо овај посао. Наиме, радило се о жени којој су нестали супруг и син од 16 година. Ми смо добили идентификацију супруга, отишли смо и обавестили да је само стигла идентификација за њега, што ми је било јако тешко да кажем. Она је на то рекла: „Молим вас, само да пронађемо један прст мог сина ја бих била срећна“. Месец дана након тога добијен је и

ДНК резултат за сина. Заиста ту није било много костију. Чини ми се да сваки пут када идем да обавестим породицу буде ми тешко, а овога пута ми је било далеко лакше што могу да јој кажем да смо успели да идентификујемо макар нешто костију њеног сина. Она их је сахранила обојицу, надам се да јој је после тога било бар мало лакше. Може о овоме толико да се прича. Често чујете од Албанаца како је нестало 3, 4 сина, цела породица. А са ове стране знате да постоји читава породица Костић, Шутаковић, Шутић, Шмигић. Нажалост, нема времена за сваку од ових прича. То је мени најтеже падало у овом процесу, будући да сам у њему од самог почетка, од прикупљања информација и отварања захтева за тражење, прикупљања потенцијалних гробних места и масовних гробница, до провере терена и ексхумације, обдукције и идентификације и на крају примопредаје.

Ја се сећам, имали смо састанак 2017. године у Женеви и ту су биле породице киднапованих Албанаца, Срба, представници Приштинске и Београдске делегације, специјални представник генералног секретара УН на КиМ и МКЦК. Тада смо замољени, да не кажем притиснути, да урадимо стратегију како да се реши овај проблем. Мислим да се никада неће сви нестали наћи. Такво је искуство и у другим земљама. Али ми смо то јако озбиљно схватили, тај задатак. У децембру смо представили нашу стратегију у Приштини, онако како смо замислили да се овај проблем реши што пре. Приштина, наравно, није ни покушала да изради никакву стратегију, нити имала било какав предлог за убрзање процеса. Ми смо нашом стратегијом дефинисали шта је највећи проблем у решавању судбине несталих лица: недостатак информација о потенцијалним гробним местима; раније се говорило о прикупљању крви и можда 2% породица није дало узорке; мртвачница у Приштини са преко 350 посмртних остатака који се не идентификују дуго година; недостатак сарадње. Сада имамо локације, имамо и информације, али имамо и проблем што друга страна сада политизује све. Деполитизација овог проблема је кључ у решавању судбине несталих лица. Потребна је воља обе стране да се реши овај проблем, а ми смо доказали да Република Србија улаже све напоре. Треба да се вратимо изворном мандату, Радној групи преко које је решено 1800 случајева, а која не ради већ 5 година. Морамо да пробамо да много боље сарађујемо.

Игор Поповић

Вд помоћника директора
Канцеларије за Косово и Метохију

Игор Поповић

Разговор о несталим лицима је проблематика која је хуманитарне природе, а не политика. У питању су људска права, а 2020. је решавање питања несталих ушло у Агенду преговора Београда и Приштине.

У Вашингтонском споразуму је 2020. године речено да је потребно да крену преговори о решавању питања несталих лица. Значи, са тим се дуго чекало.

Међутим, то питање се нажалост, као и друга питања злоупотребљавало у дневној политици Приштине. Приштина, нажалост, инсистира на том неком наративу о прогонима Албанаца, о геноцидној политици Београда.

И, једноставно, ту су пре свега жртве породице несталих Срба и Албанаца.

Значи, не ради се на стварном решавању тих проблема, на решавању судбина несталих, на ексхумацији, на пронала-

жању посмртних остатака, на крају, на предаји остатака породицама. Режим Албина Куртија, као и претходне гарнитуре, питање несталих користе само у политичке сврхе.

Надамо се да ће под притиском међународне заједнице, доћи, пре свега, до утврђивања заједничких задатака декларације о решавању питања несталих лица.

Делегација Београда дала је изузетан допринос. Уопште, све смо од стране Србије испоштовали, дата је сва могућа документација, неких 2300 докумената, који су били у поседу војске, Министарства унутрашњих послова, комуналних предузећа. Испитане су све локације где се налазе потенцијални остаци несталих лица албанске националности са наше стране.

Све је урађано да се то питање реши. Били смо максимално кооперативни, учествовали смо на свим састанцима. Група за нестала лица је формирана 2004, укључене су разне институције: Комисија за нестала лица, Координациони центар и Министарство за Косово и Метохију, затим Канцеларија за Косово и Метохију, као и други органи Републике Србије, а све је урађено првенствено да се породице испоштују.

Нажалост, од Приштине нисмо имали толику кооперацију. Ту постоје опструкције у истраживању локација, где претпостављамо да се налазе посмртни остаци жртава српске и неалбанске националности.

Значи, у последње две године, локације на којима ми инсистирамо да се истраже, сумњамо да се налазе остаци српских и неалбанских жртава, као Јавор, код Црне Реке, Дојнице, код Призрена, Будисавци и Баљевац, код Клине, Ливочко језеро, код Гњилана, Кошаре. Са Приштином нема сарадње. Између осталог, не испоручују ниједан документ који имају.

Не верујем да ће у скорије време бити ископавања. Приштина води примитивну политичку кампању према председнику Комисије, господину Вељку Одаловићу, забранили су му улазак на Косово и Метохију, човеку који је тамо рођен и који би, као представник породица и државе којој оне припадају, требало да може да оде на Косово и Метохију.

Видите, у преговорачком поступку, у септембру 2021. године, преговорима у Бриселу, дијалогу између Београда и Приштине, главних преговораца Петра Петковића, представника Београда и Бесника Бисљимија, представника Приштине, договорено је да отворе архиве обе стране. Већ сам помињао да је сва документација која је у процесу идентификације, ексхума-

ције, да су сва могућа документа достављена од стране Органа Републике Србије, војске, полиције, јавних комуналних предузећа. Били смо максимално кооперативни са наше стране, а са њихове стране, опет, они негирају да постоје било какви документи. Значи, да такозвана ОВК није имала никаква документа. Иако, пре свега, они негирају да је ОВК била једна устројена, добро организована организација, него да је то био један низ лабавих група која није имала никакву архиву докумената, а то апсолутно није тачно. Значи, они су имали једну организовану хијерархију и устројену организацију, имали су седам оперативних група, имали су своју команду, имали су народ, одбрамбене механизме, сарађивали су са западним обавештајним службама и од њих су добијали инструкције... Значи, били су снабдевени и постојали су записници, постојале су евиденције, чак и о местима где су држана притворена киднапована лица српске и неалбанске националности.

Поседују документа и КФОР је дошао до тих докумената у периоду 1999. до 2003. запаљени су неки архиви ОВК.

Улога КФОР-а је пресудна. Немачка, Француска, Италија, Велика Британија и Америка су имале своје контингенте на Косову и Метохији и вероватно су дошле у посед неких од докумената, па се надамо да ће бити максимално кооперативни, да се та документа до којих се дошло у раду ОЕБС-а, да се обелодане у циљу решавања питања несталих и кажњавања одговорних лица. Са наше стране треба да урадимо оно што је могуће, да и даље наставимо са прикупљањем информација преко одговорних органа, Комисије за нестала лица, Министарства утрашњих послова, Специјалног тужилаштва за ратне злочине, Удружења породица киднапованих и несталих лица, како бисмо урадили све што је могуће да се злочини почињени над Србима и на неалбанцима документују и да се утврди судбина и пронађу остаци несталих лица и, пре свега, да се утврди одговорност организатора, вођа и припадника ОВК. Ето, са наше стране не можемо бити превелики оптимисти имајући ово искуство у последних 24 па и 25 година по питању рада Међународног трибунала у Хагу, по питању рада УНМИК-а за злочине ОВК на територији Косова и Метохије у циљу проналажења несталих и кажњавања одговорних лица, али морамо се надати. Надамо се да ће врх ОВК одговарати за своје злочине.

Морамо да евидентирамо све жртве, да сазнамо истину о несталима, да чувамо сећање на њих и да то сећање постане

колективно сећање српског народа. Жртве не смемо заборавити!

Ради се на изради Закона о несталим лицима, а на челу радне групе за израду тог закона је Министарство за рад, борачка и социјална питања, док се у рад укључени и представници других органа, Канцеларија за Косово и Метохију, представници Удружења, имали смо и техничку помоћ УНДП-а и МКЦК. Текст Закона је сачињен на основу најбољих искустава из региона, а поред питања несталих, Закон се бави материјалном и нематеријалном подршком породицама. Надамо се да ће се Закон ускоро наћи у процедури пред Скупштином.

Милован Дрецун

Милован Дрецун

Много је било догађаја те 1998. године. Циљ је био да се докаже постојање и деловање терористичке организација Ослободилачке војске Косова. Многи су негирали да та организација постоји или су тврдили да су то неке мање групе. Ја сам желео да докажем да је то веома добра, чврсто повезана, хијерархиј-

ски устројена организација, чији је циљ био да обави етничко чишћење и протера српски народ са Косова и Метохије и да једноставно створи услове за отимање тог дела наше територије.

Биле су јако тешке борбе 1998. године. Оно што је мене посебно изненадило, то је велика количина наоружања код Албанаца цивила, и места где су све скривали то наоружање.

Затим, догађаји на граници са Албанијом, где су илегално улазиле терористичке банде са наоружањем, са новцем, где су долазили и неки страни плаћеници. Током сукоба између наших снага безбедности и терористичких групација, откривен је изнад Будакова, у једној шумици, импровизовани логор терористичке формације.

Били су то плаћеници, јер су поруке урезивали на стабла, било је на немачком језику..

Затим на арапском језику мини издања и то нам је указивало да има и цихадиста, да има странаца у њиховим редовима. Било је веома тешко затворити границу с Албанијом и спречити да упадају на нашу територију. А оно са чиме смо се суочавали, готово свакодневно, су ужасни злочини, који су почињени и 1998. године, а нарочито 1999. године.

А онда 1999. злочиначко бомбардовање НАТО-а, хтео сам да прво покажем да је првенствени циљ НАТО-а да уништи наше снаге безбедности. То нису могли да ураде, него да једино нанесу што је могуће више штете инфраструктури, да побију што је могуће више цивила. Пракса је била у свим тим америчким интервенцијама, да свуда по свету најмање 70% цивила страда у тим њиховим бомбардерским акцијама.

И овог пута су хтели да нанесу велику штету цивилима да би уништили морал. Знате, када уништите морал једном народу, онда и његова војска већ губи потенцијал који има да се бори. Наше снаге безбедности су успеле да заштите и себе и своју технику, имали смо минималне губитке.

И ја сам настојао да покажем да оно што они раде, да заправо не наноси штету снагама безбедности, а да истовремено разбијају терористичке групације. И опет смо наилазили 1999. године на ужасне злочине који су почињени, и од стране НАТО-авијације, али и од стране терориста.

У сећању ми остао напад на аутобус Ниш-експреса који је био бомбардован. Када сам отишао тамо, тела наших несрећника, људи из аутобуса, су била многа на дрвећу, испод надвожњака, раскомадана. То су сцене веома страшне. Настојао сам

да се одбранимо истином од лажи. Сећате се Џејмија Шеја који је био портпарол НАТО-у, који је нон-стоп говорио неистине.

Прво је говорио о страшним губицима наших снага безбедности. Ја сам онда доказивао да ту где је он причао да смо изгубили 50-60 тенкова, ниједан тенк није уништен, да није ни било толико тенкова на тим местима. Дакле, доказати да наше снаге безбедности нису глинени голубови, да се боре, а да се разара цивилна инфраструктура и убијају цивили, намерно, НАТО-авијацијом.

Наравно, посебан део 1999. је било оно што се дешавао на граници с Албанијом. То је покушај копненог пробоја на подручју наше карауле Кошаре, затим на подручју Паштрика, односно карауле Горожуп.

Колега сниматељ Тома Могочуј и ја смо и тамо много времена провели. Било је ужасно тешко тамо доћи, снимити, све то измонтирати. Све је било ризично. Ни сам не знам колико пута смо успели да преживимо те ситуације. Али ето, било је апсолутно много догађаја. Као новинарска екипа ишли тамо где су биле борбе желећи да покажемо шта се дешава, желећи да будемо сведоци једног изузетног хероизма и јунаштва припадника наших снага безбедности. Мислим да смо у томе успели. Да није било наше екипе РТС-а, мислим да бисмо имали победу лажи над истином.

Овако је истина савладавала лажи. После 2000. године поново је истина нападнута лажима, али одавде, унутар Србије, а сада видимо да се све довело на своје место.

Када сам говорио о догађајима на Кошарама, био сам једини новинар који је био тамо с Томицом Магочујем. Многи су то оспоравали, нису хтели о томе говорити. Сада је то државна прича. Томица Могочуј и ја смо одликовани Орденом за храброст у првој групи људи, тако да је то било признање онога што смо радили. Показано је колико наши људи разумеју шта значи информација, шта значи тај информативни рад.

И успели смо да победимо први пут НАТО пропаганду. Мени су у сећању рецимо остала два догађаја када смо одликовани Орденом за храброст. Морам да признам, осетио сам стид, мени је, поред свих тих бораца, додељен Орден за храброст.

То су били предлози команданата бригада, па команданта корпуса Лазаревића и Павковића као команданта армије. Ми то нисмо ни знали, само су нас позвали.

Код Подујева је била једна борба у току и онда наш борац који је био иза неког грмља у заседи, даје ми лист и каже да се потпишем, да сам одликован за храброст и да идем и понесем ово кући.

А на Кошарама борци су тражили на руци да им се подпишем. Знате, кад вам борци који учествују у тим најтежим биткама одају на тај начи признање, онда знате да сте урадили добар посао.

Много је таквих случајева.

Мени је најтеже било када је договорен прекид рата и када смо сниматељ Тома и ја разговарали са генералом Лазаревићем, негде око Урошевца. Сниман је разговор поред пута, на једном надвожњаку и онда смо ми кренули даље. Налетели смо на прву НАТО јединицу која је ушла. Мислим да су то били Британци.

Они њихови специјалци. И онда смо стали и вратили се назад да нас не зауставе. Оно што ме изненадило је да ту, на том месту где су били припадници наших снага безбедности, оборене су две беспилотне летелице. Наишао сам у тренутку када је једна погођена и снимили смо како пада. Мислили су да нема ни једног јединог Албанца за све време бомбардовања. Да су сви негде отишли.

Тог тренутка када су сазнали да наилази тај први контингент КФОР-а, хиљаде њих је изашло на улицу поред пута да их сачека. Просто нисам могао да верујем.

Мени је то био најтежи тренутак када сам видео ту колону која је наишла. Стајали смо на надвожњаку, дигли руке са три прста и почели да плачемо. Једноставно, то је била емоција коју не можете да савладате. И онда, када сам после видео колоне наших несрећника који напуштају своје куће, онда је то нешто што целог живота човек носи у глави и не може да заборави.

Нисмо изгубили на бојном пољу, херојски смо се борили, много тога тешког отрпели и онда смо морали да се повучемо. Народ је остављен на милост КФОР-у, међународним снагама, а у ствари они су били препуштени на милост и немилост терористима. Било је места илегалних притвора, мени је најупечатљиви био, мислим Ликовац. Ту је била месна заједница, амбуланта, неколико тих објеката је било претворено у терористички штаб. У једном делу зграде видели смо, било је неколико полицијских униформи, од наше полиције, видели смо да је то било претворено у илегални притвор. После смо, наравно, сазнали информације да је било ту након завршетка сукоба и то је некако оставило јако мучан утисак јер нам је била потпуно јасна судбина тих људи. Видели су се и трагови крви што значи да су мучени и то је било срашно. Тада смо упали у Папрачјане, где је била јединица ФАРК формације. Ту смо видели једну просторију, са решеткама, да су ту држали заробљене људе. Сва та упоришта,

где су они били, обилазио сам у тренуцима када су биле борбе, или непосредно након завршетка борби. То је била још потпуно несигурна ситуација, нисте имали много времена да детаљно нешто проучавате. После, када сам гледао списак где су били ти илегални притвори, онда сам схватио да сам заправо током тих сукоба био на неким местима. Међутим, нисмо могли да нађемо људе који су били у тим илегалним притворима. Пред долазак наших снага, они су их пребацивали на друга места, или су нажалост, ликвидирали.

Као председник Одбора за Косово и Метохију у Народној Скупштини Србије, желео сам да видим могу ли нешто да урадим да би се ти злочинци из редова ОВК процесуирали. Како да буде исход тих процеса? Прошло је много времена, у такозваном Хашком трибуналу видели смо шта се дешавало са Харадинајем и осталима и онда сам у разговору са Вељком Одаловићем дошао до закључка да бисмо могли да формирамо једну Радну групу. Ја сам ставио то на дневни ред одбора, добили смо сагласност већине чланова и формирали смо Радну групу.

Увек кад су нови избори, морате након тога поново да формирате ту Радну групу. Укључио сам све надлежне државне органе, свих представника наших служби које располажу неким информацијама о почињеним злочинима.

Дакле, ту је била БИА, ВБА, затим Служба за откривање ратних злочина МУП-а, људи из Тужилашта за ратне злочине, из Комисије за нестала лица, и Канцеларије за Косово и Метохију.

Направили смо јако добар тим, који је онда почео да обједињује информације. Оно што је мене мало изненадило је да су све те информације о почињеним злочинима биле разбацане. Сваки надлежни државни орган или служба имао је своју архиву.

Требало је објединити, пречистити, све то упоредити, видети где се не поклапају информације. Зато смо формирали један аналитички тим који је то морао да ради. Направили смо посебну базу података и почели да радимо по зонама одговорности како је била подељена терористичка ОВК.

Циљ нам је био да дамо што је могуће више доказа о злочинима који су почињени од стране ОВК Специјализованом тужилаштву. Успоставили смо контакт са Специјализованим тужилашвом. Нигде се није о томе говорило. Нити је у тим дописима које је Специјализовано тужилаштво нама слало, стајала у заглављу нека лажна Република Косово. Приметио сам да не

разумеју довољно читав амбијент у коме се све то дешавало од 1998. до краја 1999. године.

И са тадашњим првим истражитељем практично тог Специјализованог тужилаштва успоставили смо добру сарадњу. Много времена сам провео објашњавајући му да схвати каква је позадина свега била. И из њиховог интересовања сам видео да их прво занима командна структура ОВК. Дакле, да би могли да им суде по командној одговорности. Морали су да докажу да је терористичка ОВК била хијерархијски чврсто устројена. Да је имала своју команду и да по том командном ланцу ти људи који су били у том ланцу, могу да носе одговорност.

Ми смо прикупили документацију која показује чврсту организацију у терористичкој ОВК, да је имала свој политички врх, свој, условно да кажем, војни врх, да је имала организоване јединице по бригадама и све до последњег, како они кажу, војника и дали им ту документацију, које су наше снаге безбедности заплениле у терористичким упориштима. У оптужници је дефинисано да је терористичка ОВК починила удружени злочиначки подухват и да су у том удруженом злочиначком подухвату учествовали сви, од политичког и војног врха, преко команданата бригада до, како пише у оптужници, последњег војника. И могу да причају шта хоће, а то је суђење ОВК.

Ако вам у оптужници кажу да је то удружени злочиначки подухват у коме су учествовали сви од врха до дна терористичке ОВК, онда то јесте суђење тој организацији и она ће бити сигурно осуђена као злочиначка. Наравно, то иде преко суђења појединцима, као што су Хашим Тачи и ова група. А друга ствар коју смо урадили и која је резултирала такође овом оптужницом, је велико интересовање за илегалне притворе.

Када сам разговарао са људима из Специјализованог тужилаштва, рекао сам да ми располажемо са око 100 локација, 5-6 су биле и на територији Републике Албаније, да се судбина многих од тих људи не зна. Рекли су ми да најлакше могу и најбрже да докажу везу са злочинима управо преко тих илегалних притвора.

Оно што, нажалост, нисмо успели да урадимо, јесте везано за то да сама Албанија буде оптужена. Ја сам упорно говорио о томе истражитељима, много се тога дешавало на територији Републике Албаније, да она носи сву одговорност за злочине које је починила ОВК на њеној територији и доказивали да су учествовали припадници Албанске армије, Албанске полиције. Нажалост, то није прихваћено, али битно је било да се нешто покрене.

Знате, после толико година, када су сви мислили да је Хашим Тачи недодирљив, подигнута је оптужница и против њега. Приложили смо и део документације међународних организација.

У почетку је то добро ишло. Рекли су нам да је њихова документација негде у неким сандуцима, у подрумима, у Прагу и Братислави, ако се не варам, у седишту ОЕБС-а. Нисмо успели ништа да добијемо од стране ОЕБС-а.

Од стране КФОР-а нисмо добили документацију, јер су се правдали да је то у архивама националих контингената. Ми смо онда показали део документације којом располажемо, рецимо онај случај бункера у Ђаковици, да је цео случај евидентиран. Био је извештај Шведског форензичког тима, али су онда то сакрили. Једноставно, било је прикривање злочина које је починила ОВК. Случај три жене чија су тела нађена поред реке, направљен увиђај, оне су имале по неких 30-40 убода ножем. Умрле су у најгорим мукама. Оне су биле српске националности, идентификоване су неке, по неким обележјима које су имале на себи. Проблем је био у томе што су Швеђани и тај форензичарски тим дошли са КФОР-ом, направили увиђај, сликали све и отишли, а тела оставили. После тога више нема тела. А онда кад разговарате са истражитељима, они вам кажу једну бруталну ствар, ако нема тела, нема дела.

Значи, не може да се суди никоме. И то је било прикривање злочина. Показивали смо и нека документа ОЕБС-а, јер ОЕБС је направио два значајна документа, један је тај да су они ишли на подручје Подујева да обилазе те илегалне притворе уз одобрење ОВК команданата. Такође описују разговар са командантом, ко је све био тамо, шта се дешавало. То је било признање да су знали да постоје илегални притвори, али ништа нису учинили да те људе ослободе. Други документ је везан за рат. Тим ОЕБС-а даје извештај да су после сахране у Рачку наоружани припадници ОВК киднаповали деветоро Албанаца у Рачку, да је један ослобођен, али остали се воде као нестали. Упорно сам говорио истражитељима да судбина многих несталих Албанаца може да се реши ако се отворе архиви терористичке ОВК.

У једном бруталном етничком чишћењу, усмереном према српском народу, ОВК је починила страховите злочине над Србима, Ромима, али и над бројним Абанцима. Много Албанца је терористичка ОВК убила.

Случај у селу Клечка, где ми је један од браће Мазреку показао место на коме су стрељали наше несрећнике, објаснио

како је био постављен стрељачки вод, једни су клечали, други су стајали. Показао је трагове од куршума и онда ми је рекао да је ту била и једна девојчица, Јована, која је имала око 12 година. Док је брат од Мазрекуа силовао, мајка је дозивала по имену, и она дозивала мајку. Несрећна мајка је са ћерком Јованом на зверски начин убијена.

Било је таквих случајева и око Радоњичког језара, видите трагове мучења када је откопавана масовна гробница у зони одговорности Рамуша Харадинаја. Чули смо да је нађена масовна гробница од наших патолога и од надлежног судије, узели смо изјаве и снимали.

И онда смо видели неке бенкице за бебу. Видели смо флашицу са цуцлом, можда је убијено и мало дете, нека беба.

Дакле, наилазио сам на трагичне примере, али нисам могао тада током снимања да сазнам детаље, да сазнам шта се дешавало. После тога је јако тешко утврдити да ли је судбина тих људи расветљена или није.

Тада не знате ни имена, ни презимена. Видите само трагове да се нешто дешавало. Ту је најмеродавнија Комисија за нестала лица, Вељко Одаловић и Весна Бошковић се баве трагањем за истином о несталим и киднапованим Србима.

Они су нам много помогли, располажу обједињеном документацијом, а Весна је добијала неке податке за архиве такозваног Хашког трибунала. Комплетирали смо тај материјал о почињеним злочинима. Знате, Специјализовано тужилаштво суди за злочине. Оно не разоткрива у највећој мери податке, вероватно, не можемо видети целу оптужницу јер није доступна јавности и не разоткрива судбину несталих лица.

Можда ће се открити судбина неког несталог лица, али само где имају конкретне доказе, сведоке, који могу да посведоче о малтретирању, о мучењима, о силовањима, о убијању људи. Вероватно су те случајеве узели да оптужница не би пала. Како ће се разрешити питање несталих, то је заиста јако проблематично, Приштина одбија да активно учествује у томе. Они одбијају да се откопају локације које ми тражимо да буду проверене како би се утврдило да ли се тамо налазе тела неких убијених Срба. То ће морати да буде предмет дуготрајнијих разговора са представницима институција самоуправе у Приштини. Мислим да код њих нема политичке воље, јер они се, између осталог, плаше да ће се сазнати да су многи Албанци киднаповани и убијени од стране ОВК. То их много више плаши него докази и злочини

који су почињени над Србима. Генерално мислим да Радна група која није имала никакав буџет, значи није трошила никаква додатна средства из буџета Републике Србије, је шест година прикупљала доказе и захваљујући тој документацији, подигнута је ова оптужница. Без тих доказа које смо ми дали Специјализованом тужилаштву, мислим да би ова оптужница била много слабија или да је уопште не би било.

Слађана Зарић

Уредник РТС-а и аутор бројних документарно-играних остварења о људима и догађајима

Слађана Зарић

Хвала вам што сте ме позвали и мени је заиста част да будем овде. И хвала вама што сте ми пружили прилику да управо чланови вашег Удружења буду саговорници у мом филму, и мени указали поверење и своје најтрагичније и најтеже тренутке поделили како са мном, тако и са свим гледоцима РТС-а у филму: „Досије Косово, жута кућа“.

Мој утисак је да се врло мало знало шта се тада дешавало. Заиста, први филм из овог серијала 1998. године је изазвао прилично бурне реакције код гледалаца, који су коментарисали: па како ми нисмо знали да је ОВК тада толико отимао људе, да су постојали логори у Јабланици, да је постојао логор у Лапушнику.

Чак су многи потиснули, нису се тога ни сећали, заборавили неке информације. Многи су били изненађени да је ОВК у једном дану отео скоро 100 људи. То је тај трагичан дан и трагичан тренутак у Ораховцу, кад је заиста један велики број људи страдао и био убијен.

Многи медији о томе нису ни причали 1998. године. Ја сам прслушала и преузела дневнике РТС-а, вероватно из жеље да се Срби на Косову и Метохији не уплаше информацијама о стварним дешавањима. Тада се није тако пуно причало о томе. Слика која се приказивала са Косова, је била сасвим другачија од слике која је била у реалности. Са друге стране, мислим да смо погрешили што смо тада ОВК, која је и те 1998. године била прилично организована третирали и доживљавали као банду, како се тада говорило.

Када кренем да радим све те приче, као новинар, просто пођем од себе, од неког ужег круга људи са којима се ја дружим. Ако ту негде схватим да нешто није јасно, да ми нешто не знамо, то је основни мотив зашто ја започињам са истраживањем неке приче. Ја стварно нисам схватала шта се дешавало на Кошарама.

Некако смо за Кошаре сви чули, али у ствари нисмо знали како је то тамо изгледало. И онда сам ја провела дане и дане, прво учећи топографију терена, да бих могла да схватим шта је то Маја Глава, шта је то Караула Кошаре, шта је то Раса Кошаре, да бих могла да пратим причу људи који су свакодневно долазили код мене.

И онда сам, на неки начин испричала ту трагичну причу младих дечака, већина тих војника који су били тамо били су војници на одслужењу војног рока а имали су између 19. и 21. годину, који су у том тренутку бранили оно што је свима било најсветије, а то је границе своје државе. То је тај, новинарски мотив који ме је покренуо, да испричам причу која није позната.

Постоји један мотив да, причајући причу о тим људима, па било да су то хероји са Кошара и Паштрика, било да су то људи који су страдали на послу, на путу ка својој кући, причајући о тим људима, ми на неки начин те људе извлачимо из заборава

и чинимо да они постану колективни део сећања овог народа. Наравно, такву исту функцију има и књига.

Али у данашње време, у 21. веку, телевизија, односно филм, су много јачи.

Ви један овакав филм, када га поставите на јутјуб, можете да гледате на телефону, у било ком тренутку. Гледајући листинг прегледа на јутјуб каналу, била сам позитивно изненађена да већина људи који гледа тај филм, гледало је више од 7 милиона гледалаца, већина младих људи између 20 до 35 година. И онда схватите да снимајући те филмове, ви бележите историју за неке нове генерације. И то јесте један мотив који вас негде стално покреће.

Желите да урадите још нешто, да оставите некаквог трага и да просто чините да ти људи не буду заборављени. Рецимо, када говорим о филму „Жута кућа“, једна од најпотреснијих сцена за мене је свакако била сцена која је рађена по извештају Дика Мартија, и на сведочењу сведока бивше ОВК војника, који каже да су људи у том циљном транспортовању од куће до куће, у лекарским прегледима који су им вршени, ултразвучни прегледи или анализа крви, у једном тренутку постајали свесни судбине која их чека. И мислим да је ту сцену јако-јако добро и емотивно одиграо Златан Видовић, који је главни глумац у овом филму. Ја сам се све време питала како ли је било тим људима. Мени је Жута кућа тежак филм.

Када гледам Кошаре, плачем. Када говорим о Кошарама, најтежа сцена била је када се говорило о касетним бомбама које су пале на логор где су били војници. То су заиста потресна и језива сведочења људи који су преживели напад бомбама, које су забрањене. Али, када би поредила та два филма, Кошаре ме расплачу, а Жута кућа ми ствара стравичну горчину. Можда бих чак и рекла, да гледам тај филм, да је јако тежак, јако туробан. Радећи Жуту кућу, мени је некако са две стране било тешко.

Са једне стране да замишљам судбину тих људи који су нестали и кроз шта су они све преживели. Са друге стране, искрено и људски, јако ми је тешко било да пратим судбину породица. Ја се само питам како је једној мајци којој је нестао син, а она 23 године не зна где је, шта се њему десило, нема његове посмртне остатке, и слуша стравичне приче.

Реченица са којом се завршава тај филм, је „да моја душа нађе мир и да моја душа нађе покој“, је оно што је негде мене у људском смислу гануло. И те две паралелне приче, агоније

жртве и агоније породице, је оно што сам ја покушавала у целом том филму да прикажем и да испричам.

Када се ми осврнемо на 98. годину, онда је посматрамо са данашњег аспекта после 24 године, ако бих ја некој младој особи, која тада можда није била рођена, покушавала да објасним шта се све дешавало, какве су приче биле, како се спомињало о хиљадама прогнаних, о хиљадама убијених Албанаца 98. године.

Наравно, оно што Србе некако највише боли, јесте зашто не постоје пресуде по командној одговорности, осуђени су људи који су по много мањем чину и мањој ингеренцији, али управо да кажем и на пресуди Харадинаја је једна од ставки која је изречена, јесте управо та теза да су Срби ОВК карактерисали као изоловане терористичке групе која нема своју међусобну координацију. Мислим да је то била једна од основних грешки, јер се показало да је ОВК била прилично организована и систематизована војна формација.

Не знамо шта се дешава у Приштини, које пресуде су донете, просто не постоји та, на прави начин, размена података између нашег тужилаштва и њиховог тужилаштва. Радећи Жуту кућу ја сам покушала да направим истраживање шта је било са клиником Медикус, у којој се обављала трговина органима на Косову и Метохији 2008. године.

Турски држављанин колабирао је на аеродрому у Приштини и тада је утврђено да њему недостаје један бубрег и да је он тај бубрег у овом случају добровољно продао, израелском држављанину, кога су такође пронашли у клиници Медикус.

Нема донете пресуде за све људе који су учествовали у целом том процесу. Фактичко стање је данас да су сви ослобођени и да у овом тренутку не постоји ниједна особа која лежи у затвору због трговине органима на КиМ.

Када неку тему истражујем, претражујем на српском и на енглеском језику. Зато што некад неке информације можете да добијете на енглеском. Када радим теме са КиМ обавезно имам албанолога који паралелно са мном истражује шта се објављује у албанским медијима. Тако сам, рецимо, доста ствари радећи, ратне приче са Кошара, паралелно радила и њихове приче, па онда упоређивала са нашим причама, њиховим извештајима.

Урадила сам много значајних филмова.

Ту су и серије филмова о Првом светском рату, Милунки Савић, Србима на Крфу, Србија у Великом рату. Затим, ту је серија филмова о пилотима који су летели током бомбардовања на миговима 29.

То су заиста били врло храбри људи. До сада урадила сам негде око 30 филмова. Одликована сам од стране председника Републике Србије. Одликована сам од стране Војске, другом медаљом, одликована сам од стране британске краљице за допринос управо о филмовима о Првом светском рату и допринос српског - британског пријатељства. Радила сам филм о једном заборављеном адмиралу који је 1915. године био овде у Београду и заиста пуно помогао српском народу током повлачења, касније евакуације у Албанији.

Јако је чудно када радите те документарне филмове и бавите се различитим временским периодима. Обишла сам у Кукешу и пролазила кроз Бурељ и кроз област Мирдита. Нажалост, управо су то били предели где су Срби пре више од 100 година, прелазили Албанију. Повлачила се српска војска преко Албаније после велике офанзиве 1915. године. То је материјал за филм који ћу почети да истражујем врло скоро. Радићу и причу о погрому, о дешавањима 17. марта 2004. године. Просто видећемо шта је оно што нам временска дистанца од 23 године доноси и приказује. И оно што ћу засигурно, као и када је у питању била Жута кућа, покушати да имам што више података међународних извора.

Покушаћу да дођем до још официра КФОР-а, који су тада били на Косову и Метохији. Желим да видим како ће они после 23 године размишљати о томе шта се 2004. године дешавало, како су паљени храмови, цркве, да су Албанци поново покушали да етнички очисте Косово. Дик Марти је заиста урадио један врло добар извештај, врло објективан извештај, где му је примарна ствар била жртва и правда за жртву. И ја заиста ценим све оно што је урадио за нестале и за све жртве на Косову и Метохији. Покушала сам да дођем у контакт и са Диком Мартијем, и са Клинтон Вилијамсоном, и са Карлом дел Понте, али одговор нисам добила.

Надам се да ће правда једног дана бити достижна за све жртве на Косову и Метохији.

Хвала вама на свој подршци коју сте ми пружили до сада.

Ненад Антонијевић

Доктор историјских наука и саветник
у Музеју геноцида

Од 2006. године сарађујем са Удружењем, које постоји од 2000. године. У Музеју жртава геноцида, био сам ангажован као кустос, а на Филозофском факултету у Београду као историчар, бавио сам се темом страдања Срба на Косову и Метохији у Другом светском рату и у последњој деценији 20. века.

То је разлог који ме је усмерио да сарађујем са Удружењем породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији.

Сарађивали смо на неколико пројеката. Желео бих да извојим, пре свега, наш први пројекат, изложбу „Отета истина“, која је приказана у Београду, у Дому војске Србије. Затим је приказана у Крагујевцу, у Спомен парку „21. Октобар“ и у Народном музеју у Краљеву, а у дигиталној верзији, заједно са предавањем аутора изложбе, приказана је на Факултету техничких наука у Косовској Митровици и на Топлој у Парохијском дому Јубибратића у Херцег Новом, где смо председница Удружења госпођа Верица Томановић и ја одржали предавање пред великим бројем Новљана. Ту су биле присутне и најугледније званице из општинског руководства, био је присутан и тадашњи градоначелник Херцег Новог. Тај период сматрам најинтензивнијом сарадњом Музеја геноцида и својом, са Удружењем породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији.

Такође бих желео да кажем да смо сарађивали и када је Удружење реализовало неколико издања монографија на српском и енглеском језику. За мене је била велику част да будем рецензент тих монографија. Учествовали смо заједно на више догађаја, трибина, скупова и све је то било у склопу активности Музеја жртава геноцида и у програмским активностима Удружења. Један од најпотреснијих догађаја је за мене био, а желео бих то да поделим у данашњем разговору са вама, када је била сахрана на Орловачи пронађених посмртних остатака особа које су убили албански терористи, а који су пронађени на страстишту у пећини Вољујак. То је један од најтрагичнијих догађаја у мом животу и све што се дешавало тог 14. октобра 2006. године. Са колегом Бојаном Ђокићим сам реализовао изложбу о страдању Срба и других не-Албанаца 1998. године. Та изложба

Ненад Антонијевић

је имала каталог на енглеском језику, реализована је захваљујући финансиској подршци Народне банке Србије и госпође Јоргованке Табаковић. Та изложба, на жалост, није могла да се прикаже у иностранству, али је приказана у Дому војске у Краљеву, а онда на Правном факултету у Крагујевцу. Изложба је била реализована и у Београду. На првом отварању изложбе говорила и председница Удружења госпођа Томановић. Стално је било неких активности. Прва, „Отета истина“, је реализована уз велику подршку Удружења, али и Комисије за нестала лица Владе Републике Србије. Такође бих желео да нагласим да сва та тешка дешавања која су се догодила 1998, 1999. и 2000. године, а ја сам се бавио Другим светским ратом, у мени су уобличио мисао да су се ти сви догађаји на неки начин понављали, да су се албански злочини над Србима дешавали на истим просторима, да су страдале често исте породице.

И да нагласим, ова прича, која је била истраживачки пројекат, на основу које сам докторирао, је била ратна прича о злочинима на Косову и Метохији 1941. и 1945. године. На неки начин догађаји су се поклопили и јасно се види да постоји ко-

интинует тих злочина и терора Албанаца над Србима. У време ратова и оружаних сукоба они су користили присуство страних окупатора и тада је највише ескалирало њихово насиље и терор. Њихова политика се није мењала, али су користили присуство странаца јер нису имали снаге да то ураде без подршке окупатора. Важно да кажемо да и нас, на жалост, и садашња дешавања уверавају да они користе подршку страних сила да би починили стравичне злочине. За већину тих злочина они нису одговарали. Истражујући теме из Другог светског рата, али и у сарадњи са Удружењем и сазнавајући приче из разговора са њима, из њихове документације и из њихових сведочења о страдању њихових најближих чланова породице, сазнао сам да највећи број тих злочинаца није био кажњен. Убеђен сам да је међународна заједница знала све што се догађа, ко је крив и ко је одговоран за те злочине. Та њихова кривица не може ни на који начин да се оправда никаквим политичким ставовима и мишљењима. Мислим да неће доћи до мирног живота српског и албанског народа који живе вековима једни поред других уколико се не казне сви злочини и они који су извршили злочине. Хтео бих да кажем да је и ове године Музеј жртава геноцида, после 2009. године, реализовао још једну изложбу о страдању Срба у Другом светском рату. Та изложба се зове «Пређутани злочини зверства албанских квислинга над Србима и Јеврејима у Другом светском рату». Изложба је прво приказана од 01. до 25. марта у Народном музеју у Крушевцу. У близини, поред музеја се налази и Црква Лазарица која има неко симболичко значење. Изложбу је отворио говором епископ Крушевачки Давид Перовић, који је и родом са Косова и Метохије. Поред присуства представника Министарства културе, то је за мене представљало велику част. Иначе, та изложба је недавно, 23. Маја, отворена и у Завичајном музеју у Параћину. Желео бих да нагласим да документи, фотографије, сведочења, предмети, оружје, народна ношња и све што смо представили на изложби, показују континуитет страдања нашег народа. Све ово што је Удружење објавило, што самостално сарађује са Комисијом за нестала лица, другим институцијама, Музејом жртава геноцида, показује да су злочини и терор који је вршен у 20. веку, на жалост, настављен је и сада, у овом 21. веку. Шта можемо урадити? Моја је обавеза да сведочења, документа, фотографије и сва друга могућа грађа коју прикупљам заједно са колегама Музеја жртава геноцида организујем у целину и прикажем јавности.

Убеђен сам да и Удружење има исти циљ и да је њихов рад још тежи, јер емоције које прате њихов рад су много теже. Свестан сам. и то стално наглашавам, питање отмица и питање нестанка људи један од највећих хуманитарних проблема у ратовима који су се догађали у 20. веку, а посебно у овом новијем периоду.

Желим да истакнем искрену захвалност за сарадњу, подршку и помоћ у нашим пројектима, да искажем дивљење према раду Удружења. Није лако радити када су најближи чланови породице доживели страдање на Косову и Метохији у 20. веку. У овом случају, највише у периоду 1998. и 1999. године. На жалост све то се понавља и у 21. веку и данас док причамо о томе. Док год се будем бавио овом темом, било као појединац, било као запослен у Музеју жртава геноцида, настојаћу да та тема буде што више у јавности, што више приказана.

Желео бих да поново истакнем да су слични злочини који су албански терористи вршили са злочинцима оружаних формација у Другом светском рату, са различитим називима крајем 20. века, а да су увек имали за циљ да створе етнички чисту државу у којој неће живети други народи, друге вероисповести, посебно Срби православне вере. Јако је важно да видимо да реакција међународне заједнице, врло често, није адекватна и да не треба никада одустати од борбе за истином, треба да истражимо и публикујемо што више материјала, да публикације преведемо на енглески језик, јер истина кад тад победи. Сећам се када смо ми почели да истражујемо, породице су већ имале нека сазнања о отмицама, о трговини органима, о тој чувеној по злу, Жутој кући.

Многи истакнути представници међународне заједнице су то знали, чак и тужилац у Међународном кривичном суду за бившу Југославију Карла дел Понте, затим усвојен Извештај у Савету Европе швајцарског посланика Европског парламента Дика Мартија, који је све то обелоданио. Сада постоји Међународни суд, који је основала Скупштина Косова, где ипак долази до суђења најзначајнијим водећим албанским терористима. Они углавном не одговарају за већину злочина над Србима, већ за злочине једног броја Срба и својих политичких противника исте националности. Зато никако не смемо одустати, значи, све што пронађемо треба документовати. Други светски рат је показао да скривање истине и пређуткивање доводи до нових злочина.

Нова Југословенска држава, која је била формирана после Другог светског рата, је имала јако добру и хуману идеју у начелу, да се негује братство и јединство. Она је желела да нагласи да су сви народи и све националне мањине једнако допрнеле антифашистичкој борби и да су сви народи и све националне мањине претрпеле једнаке губитке у том рату. На жалост, био је то грађански рат, морамо рећи да, као што се у НДХ јако дуго није смело рећи да је већина Хрвата и Муслимана подржала силе Осовине и да су убијали своје српске комшије, то се показало и на Косову и Метохији. Споменућу речи покојног професора Бранка Петрановића, који је био годинама шеф катедре за историју Југославије на филозофском факултету у Београду, он је рекао да је албанска колаборација најмасовнија колаборација у окупираној Југославији. Те речи имају још већу тежину када помињемо геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ. Сви знамо за стравичне злочине усташког покрета на челу са поглавником Антем Павелићем, који су имали и подршку Римокатоличке цркве. Ако је изјавио да је најмасовнија колаборација била албанска, то показује да је била потпуно погрешна политика владајуће Комунистичке партије Југославије. Она је покушавала да придобије Албанце учлањивањем у КП, Албанце и оне који су били квислинзи и колаборационисти и сарађивали са Немцима и Италијанима. Међутим, историја нам је показала, на жалост, да су се злочини поновили.

Доц. др Душко Челић

Председник Координације српских удружења несталих лица из бивше Југославије и члан Извршног одбора Удружења породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. Брат отетог Ивана Челића

Доц. др Душко Челић

Ако бих себи дао за слободу да се представим, могу да кажем да припадам великој несрећној породици Срба са Косова и Метохије који су у трагичним збивањима 1998. и 1999. године изгубили неког од чланова најуже породице.

Мој рођени брат Иван је страдао у Приштини 14. јуна 1999. године.

То је, на неки начин, ако тако фигуративно могу да кажем, био повод мог прикључења овој великој трагичној Косовско-Метохијској српској породици. Бојим се да ово што ћу сада рећи може да буде мало скептично схваћено. Имам утисак да

смо ми ничији у држави Србији из хиљаду разлога. Најпре наше породице, поред тога што су доживиле несрећу тако што су изгубиле или трагају за неким ко је трагично нестао на Косову и Метохији крајем 90-тих година прошлог века, истовремено је реч и о породицама које су избегле са Косова и Метохије. На Косову и Метохији највећи део нас није тамо од 99. године и то је додатна траума коју су породице преживеле. Дакле, сада те самозване власти на Косову и Метохији буквално минимизирају, ако тако могу да кажем, наше жртве, не прихватају нас. С једне стране, живимо овде у централној Србији и имамо утисак да ово друштво овде не показује ни минимум емпатије према нашим породицама. То је, чини ми се, неки колективни усуд српског народа, а ми то осећамо на својој кожи.

На неки начин смо ми сведоци. Сведоци једне трагичне политике која је довела до жртава и чији политички настављачи вероватно и данас живи у Србији. Ето, нажалост, све државе у региону, како сте рекли, су донеле законе о несталима, признали су и правно препознали породице несталих.

Једино то ни је урадила Србија. Учинила је то и Хрватска, учинила је то и Босна и Хецеговина, учинило је и такозвано Косово, из неког разлога који су за мене необјашњиви, то у Србији још увек није учињено. Ми се годинама, ја лично и породице жртава, кроз удружења и кроз Координацију српских удружења, боримо за доношење тог Закона, и можда је ово прилика да поново, по ко зна који пут подвучем да смо ми на највишем месту, када је реч о ауторитетима у држави Србији, добили обећање за доношење закона. Дакле, 2. септембра 2019. године нас је примио председник Вучић, и на наше инсистирање да закон није донет, а да је неопходно да буде донет, да је то срамота што још увек није донет, он је нама дао политичку подршку да се крене у израду закона. Ми смо добили задатак да урадимо модел Закона и то је учињено у кабинету председника. Тај модел је у некој фиоци, тамо вероватно још увек, који смо ми сачинили.

Радна група Министарства за рад је годину дана радила и нас неколицина је било укључено у рад те радне групе. Хајде да кажемо да је негде око 90% закона било донето, а кад је требало неке кључне елементе тога закона дефинистати, онда

Иван Челић

је спуштена рампа, ако тако могу да кажем. И ми имамо сад ту блокаду која траје више од годину дана.

У међувремену се и министар променио у Министарству, и као што је обичај у Србији, све креће из почетка. Ми, напосто, нисмо народ који негује континуитет. У сваком погледу, на жалост, ни у смислу неговања културе, ни сећања и на то имамо велику примедбу.

Ми, на жалост, обележавамо Међународни дан несталих у форми невладине организације, држава не стоји иза тог датума. Трудимо се, боримо се да просто укажемо да је то датум који је релевантан за цело друштво, не само за наше породице и не само за наше нестале.

То је елементарна ствар, друштво мора да покаже емпатију и разумевање, не сме да препусти заборава, не сме породице да остави без елементарне подршке. Не може се, и то сам рекао, на једној радној групи имати новаца за националне стадионе, а да се, када се постави питање елементарне сатисфакције породицама жртава, онда постави питање пара и да се каже да је то много пара и да пара нема за те потребе.

Имам утисак да није тако у земљама региона. Ево, пошто наша координација окупља удружења породица жртава са читавог подручја бивше Југославије, дакле, имамо 60. удружења из Републике Српске из Босне и Хецеговине, тамо је, иако је реч о територији која није дефинисана као држава, реч је о ентитету у Босни и Хецеговини, системски то питање много боље постављено. Тамо су удружења препозната као удружења од националног значаја, она имају једно стабилно финансирање, тамо се и значајни датуми обележавају на нивоу ентитета, на нивоу Републике Српске и породице имају системску подршку. Свега тога, нажалост, у Србији нема.

Комисија за нестала лица Владе Републике Србије, као државни орган који треба да се бави питањем несталих у Републици Србији, по први пут је у једном законском тексту поменута у закону о миграцијама, што сматрамо да је понижавајуће. Прво, није добро ни са становишта правне технике, а наравно јесте понижавајуће, јер наши нестали, убијени и страдали, нису мигрирали да би се третирали правним нормама у том и таквом закону. Али, очигледно да није било начина или није било разуме-

вања, прво, да се устроји један државни орган који ће имати административних капацитета да одговори на питања несталих, да одговори на питања породица, неколико запослених у Комисији за нестала лица. Комисија има статус радног тела владе. Дакле, то није ни државни орган, она ради на основу обичајног права, дакле ништа што она ради, није правно нормирано. Ми имамо добру сарадњу са тим људима, они имају разумевања за наше проблеме, али немају снаге, немају моћи, немају буџет, немају административни капацитет да одговоре на елементарна питања када је реч о несталима и интересима породица несталих лица.

Прича о Ивану је вероватно прича која је парадигма страдања Срба на Косову и Метохији. Иван је страдао само зато што је био Србин. Дакле, 14. јуна 1999. године, након што су српске војне и политичке снаге, конкретно у Приштини, кренуле да се повлаче, био је један период безвлашћа или двовлашћа, ако тако могу да кажем, Срби су тада у том периоду јуна, јула, августа, не само у Приштини, него широм Косова и Метохије буквално ловљени, ја кажем, као зечеви. Дакле, они су киднаповани на радним местима, на улицама, у продавницама, у становама, кућама, на њивама, само зато што су били Срби и ја имам утисак да је просто неко, а тај неко је неко ко је моћан, ко влада овим светом и данас, дао зелено светло албанским терористима да могу тога лета и те јесени да чине шта им је воља, када је реч о Србима. Иван је нестао 14. јуна, сви смо ми били у Приштини тада, читава породица: његова супруга, њихово четворо мале деце тада, и ми, мој млађи брат Живојин, наши родитељи, ја и та нас је вест све шокирала. Наша потрага за њим у самом граду је била безуспешна, она је трајала колико је могла, можда недељу дана, у тим условима у којима је било стање безвлашћа. Сећам се да смо се пели, мој млађи брат Живојин и ја, на тенкове Кејфора, делили постере са ликом Ивановим, са кратким натписом о томе да је он нестао.

Тражили одговоре и у центру града где је био Међународни прес центар и у војним базама Кејфора, јер тада још увек цивилна власт УНМИК-а није била постављена. Та потрага је била безуспешна и једва, заиста под изванредно тешким околостима, је и остатак породице спасао главе из Приштине. Након неколико година ми смо добили ту вест да су Иванови посмртни остаци пронађени, идентификовани. Прва помисао је била да то нису његови посмртни остаци јер сви смо живели у нади и веровали, и желели да верујемо да је он жив.

Поготово што је ту сумњу продубљивала и чињеница да су ДНК анализу урадили странци. Након тога се испостављало да је пуно тих анализа било и погрешно, да је пуно људи који су били идентификовани класичним методом, погрешно идентификовано. То је додатно продубило ту нашу сумњу и не знам, чини ми се да неки црв сумње још увек постоји и сада после толико година, ево, 20 година. Након свега, с једно стране црв сумње, с друге стране опет неко зрно наде које живи у нама и живеће док смо ми живи. Обдукциони налаз Иванових посмртних остатака је показао ужасну ствар, три пројектила су прошла кроз његов грудни кош, а да је други и трећи вратни пршљен био разорен пуцњем из близине. Руке су биле везене жицом, иза леђа.

И, опростите, оно што сам питао службеника УНМИК-а и доценте, међу којима је био један странац и професор Добричанин, са српске стране, питао сам да ли су посмртни остаци цели. Дешавало се свашта, знате, посмртни остаци обезглављени, без руку, без ногу и тако даље. Када сам добио информацију да су цели, да су комплетни, осетио сам неку врсту олакшања.

Добио сам и информацију да је, вероватно, с обзиром на околности случаја које су обдуценти могли да сазнају, смрт била тренутна. Дакле, реч је о класичној егзекуцији, стрељању. И на крају, памтићу ту реченицу до краја живота, службеника УНМИК-а, који када сам потписао то што сам морао да потпишем у предмету, како они то зову, грубо, када ми је рекао да је предмет завршен, окончан.

И захвалио ми се на томе. Ја сам онда плануо и рекао: „Не, господине предмет није окончан, он је тек сада отворен. Како може бити окончан предмет о човеку који је насилно убијен и да кажете да је ствар завршена?“

Ваљда сада треба да крене почетак свега. То је, опет, почетак приче која за сада нема краја, а то је прича о праву породица, права на истину и права на правду. Тако да, нажалост, та прича траје и трајаће, бојим се, још дуго, с обзиром како ствари са правдом стоје, са убиствима Срба киднапованим и страдалим на Косову и Метохији.

Трајаће још дуго и вероватно ће надживети и моју и неке друге следеће генерације. Па, не знам. Не знам да ли ћемо сазнати истину о свим несталим Србима. Када бих био највећи оптимиста не бих могао потврдно да вам одговорим.

Поготово што су наша искуства и моја лична и породична јако, јако лоша у том смислу. У потрагу је прво кренула моја

мајка. С обзиром да су родитељи најдуже остали у Приштини претпоставили смо отприлике која би била Иванова траса кретања, пошто је он кренуо на посао да се јави директору који је био у центру града.

Просто, та једна улица која води из насеља Сунчани брег у Приштини, где су они становали, била је логична траса. Мајка је кренула тамо и у некој од улица била је кућа Адема Демаћија, једног од познатих наводно првобораца албанских и политичких предстваника такозване Ослободачке војске Косова. Та кућа је била под стражом, али мајка је ушла у ту кућу.

Представила се, рекла је да је мајка једног српског сина који је нестао и да тражи одговор. Примео је Демаћи и одговор који је добила је био ујасан. Рекао је: "А где су наши синови?" Тако је рекао Демаћи.

И онда је препустио тим телохранитељима да физички малтретирају моју мајку. Она је до те мере била претучена да је била црна по телу, сва црна. Ја то нисам знао.

Недељу дана након тога сам то сазнао. Они су успели да изађу из Приштине и тада сам отишао до једног малог места према Прокупљу, до Белољина, где су се они привремено настанили код неких пријатеља тамо, у једној помоћној згради. Кад сам отишао да их видим, мајка ми је испричала шта је доживела и показала те модрице по телу. Био сам шокиран. Нисам могао да верујем да неко може да се иживљава над старицом само зато што је тражила свога сина. Та потрага наше породице личи на трагање осталих породица.

Ми смо добијали телефонске позиве, информације да је Иван негде у Албанији, да он ради у неком каменолому, да је видео неко лице, да је могуће можда да се он избави отуда, ако бисмо дали новац. Значи, било је људи који су искоришћавали ту ужасно тешку ситуацију наших породица и тражили новац. Сећам се да сам са Весном, Ивановом супругом, разговарао о томе и она ме је питала шта да ради, наравно, нисам имао срце да јој кажем да не треба да дајемо новац, иако сам знао да је реч о преварантима.

Нисам желео да у њој убијам наду јер верујем да би се она највише обрадовала његовом доласку, и четворо деце Иванове и њене. Нажалост, испоставило се да је реч, као шта сам и предпостављао, о преварама.

Сада кад говоримо о правди, имам утисак и негде сам написао једном приликом, као да чекамо ГОДОА. Значи, као да

чекамо некога ко никад доћи неће. А ми га и даље чекамо. И надамо се да ћемо га дочекати.

Искуства са суђењем Хајрадинају, Лимају и осталим злочинцима албанским у Хагу, показују да у том погледу правде нема за Србе. Ја се бојим да и ова предстојећа суђења Хашиму Тачију и осталима у Хагу, опет кога ја зовем Косовски Хаг, јер је реч о Косовском суду са странцима, страним судијама и тужиоцима у страниј земљи у Хагу, неће донети правду за Србе. Правда за Србе је заробљеник политике, а опет Срби су у тој политици приказани као вечити поробљивачи, као неко ко је крив за све и као неко чије жртве су минорне, чије жртве треба дискриминисати за векове векова. Најтеже је вероватно људима, члановима породица, које нису доживеле ни да сазнају истину о томе где су нестали, најтеже је кад одлазе људи, а не сазнају ни то.

Макар, где су њихови нестали, да могу да их укопају као што то доликује сваком човеку. Нажалост, мислим да је и Србија пропустила прилику да питање правде и питање нестанка Срба интернационализује. УНМИК је имао једно специјализовано тело, Саветодавно Веће за људска права, које је у више стотина случајева оценило да је сам УНМИК прекршио право на живот управо несталим и убијеним Србима, јер није вршена делотворна истрага.

Дакле, осим што су примили пријаву о нестанцима и убиствима Срба, УНМИК није предузимао ништа. Тако да је и сам УНМИК, тај специјализовани орган то констатовао, и у годишњим извештајима, и у финалном извештају, и нажалост, тај извештај иако је реч о телу УНМИК-а, никада није био разматран и на СБУН, нити је нажалост неко из наших власти показао интереса да на Савету Безбедности Уједињених Нација проговори како би питање нестанка Срба, правде и истине за Србе интернационализује. Често кажемо да никад није касно, али бојим се да је касно сада за то и бојим се да су већ формиране неке јавне политике на Западу. Оне нас Србе приказују као лоше момке и дефинитивно те јавне политике сматрају да су наше жртве безвредне, да их треба дискриминисати, да не треба таласати и не треба трагати за правдом кад је реч о њима.

Надам се да ће можда гласови наших породица допрети до оних до којих треба да допру и у том погледу поздрављам и овај напор да макар пробијемо неку врсту медијске блокаде по овом питању.

Мирослав Васић

Посебни саветник министра
Министарства за рад запошљавање,
борачка и социјална питања

Мирослав Васић

Ја сам Мирослав Васић, посебни саветник министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Иначе сам по професији адвокат и 12 година сам боравио у Хашком трибуналу и бавио се сличном темом о којој данас говоримо. Ми овде говоримо о нечему што је Конвенција Уједињених нација давно регулисала, о присилно несталим лицима све земље потписнице, а које је ратификовала и наша земља, а која обавезује да земље потписнице донесу прво нормативу и оформе одређене органе који ће се бавити проналажењем, идентификацијом несталих лица, збрињавањем и помагањем њиховим породицама. Нажалост, у једном дужем временском периоду ми нисмо имали законске оквире којима би се регулисала питања права несталих и чланова породица несталих лица. Имали смо деведесетих оружане сукобе унутар бивше Југославије, који су довели до тога

да постоји више од 9000 несталих лица, од тога више од 3000 су српске националности. Држава је свакако у својим стратешким плановима имала у виду ово питање и унела је у акционе планове питање доношења нормативе за доношење закона који би регулисао ову материју. Међутим, до сада тај закон није донет иако је нацрт закона био предмет рада комисија већ скоро 10 година, колико је мени познато. Због разних техничких проблема, промена владе, ми смо на прагу формирања нове радне групе која би требало да доради нацрт закона о правима несталих лица. правима чланова њихових породица и ја се надам да ће у току ове године тај закон бити донет.

Зашто је важан овај закон? Па он ће у више сегмената заправо одредити веће могућности да се стигне до циља, односно да се, пре свега, пронађу нестала лица, уколико је то могуће, али да се и члановима њихових породица пружи одређена сатисфакција и помоћ, онолико колико је држава у могућности. Поред тога што се мења статус, доказивање статуса несталих лица, до сада је то била неуређена тема, па је закон о ванпарничном поступку заправо то решавао, а онда сте морали да водите поступак који је врло непријатан. То ће бити регулисано овим законом и комисија ће издавати такве потврде, тако да ће породице много лакше моћи да докажу статус несталих лица и утврди да је оно нестало, односно, умрло. У сваком случају, увек постоји нада да се нађе, да ће се неко лице пронаћи. Прошло је много година, али велики је свет и можда су та лица завршила у некој другој држави, на неком другом делу света. Што више времена пролази, наде су све мање. Оно што је важно за овај закон о коме причамо је и чињеница да су у њега први пут инкорпорирале заправо најновије препоруке комисије УН које се тичу трагања за несталим лицима, њиховом идентификацијом и ексхумацијом. То ће нам у нашим оквирима дати много веће могућности да истражимо оно што нам је могуће, територије Републике Србије. Ви знате да ми имамо проблем у контактима са сличним организацијама у региону. Ти проблеми проистичу из различитих разлога, пре свега нам је јасно да Хрватска неће са нама да комуницира у довољној мери, плашећи се да ће то довести до процесуирања њихових грађана, односно официра који би требали да одговарају за злочине над српским народом на територији Републике Хрватске. Овај закон предвиђа да се појача та сарадња, да се направе притисци, да се то ради и преко међународних организација и преко комисије УН и да се у целу

акцију прављења једне шеме, метода којима се могу лакше пронаћи нестале особе, уведу и стручњаци који би давали одређене препоруке, као и удружења породица несталих лица.

Сви ми треба да будемо на истом задатку и покушамо да прикупимо што више података, колико год је то могуће, да би се пре свега откриле локације, а затим и извршиле евентуалне експумације и идентификације. Свесни смо проблема око тога, али прво морамо направити свој концепт. Морамо прво законом одредити и омеђити на који начин ћемо признати права несталих лица и права чланова њихових породица, а уз то се бавити овиме о чему сам сада причао. Борбом да пронађемо локације, да пронађемо лица која су, нажалост, евентуално изгубила живот, да их идентификујемо и донесемо у Републику Србију.

Концепт доношења овог закона је замислио да закон буде реализован под покровитељством Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, где би сектор за борачка питања био заправо надлежан за спровођење овог закона. Законом се установља комисија од 15 чланова која би била стално радно тело, које би се бавило свим овим питањима о којима сам причао. Налажењем информација у региону и шире, евентуалној помоћи приликом проналажења локација и тела несталих, затим помоћи породицама, лица која су нестала и то не само кроз неку правичну надокнаду, него и кроз помоћ у некој социјалној сфери, стамбеној, око запошљавања или лечења, колико год то држава буде могла да учини. Мислим да је било време да се донесе овај закон и мислим да ћемо оправдати то поверење, односно наду коју имате да ћемо радити свој посао и испоштовати одредбе међународног права, али и Устав и акционе планове које је Република Србија донела. Тако да ми се чини да ћемо заједно у сарадњи имати прилике да можда и поправимо нешто што је у овом нацрту, мислим да је он јако добар и да пре јавне расправе треба да и нека удружења учествују у радној групи како бисмо направили заиста један квалитетан нацрт који неће бити потребе да се дорађује. Након тога ћемо сигурно имати законски основ и моћи ћемо да направимо план рада како би комисија могла да испуни оно што овај закон прописује. Нису мали захвати овог закона, он прописује нешто што до сада није постојало, како у сфери проналажења несталих лица и њихове идентификације, тако и у сфери помоћи њиховим породицама. Комисија ће бројати 15 чланова, у њу ће бити укључени чланови из министарства, биће укључени и МКЦК,

КИРС-а, биће укључени и органи удружења породица несталих лица који треба све време да прате доношење овог закона, дају своје сугестије. Имајући у виду огроман период од 1999. до данас, надам се да ће у првој половини ове године он бити донет, али свакако ће бити донет ове године, да ли у првој или у другој половини, зависи од неких техничких услова које закон прописује приликом доношења неког новог закона. На овај начин ће Република Србија испунити своје међународне обавезе везане за поглавље 23, али ово нису само међународне обавезе, ово је патриотско, национално питање, људска обавеза јер се ради о људима који су изгубили живот бранећи отаџбину у сукобима када се одлучивало о судбини ове земље. Тако ће закон поред тога што постоји Међународни дан за нестала лица увести још један дан где ћемо се сетити свих несталих у Републици Србији и окружењу где су они нестали и који ћемо такође обележити, а биће установљен овим законом. Мислим да ће ово бити један велики корак и да ће најзад породице моћи да имају макар наду да се нешто може учинити да се пронађу њихови најмили. Свакако, он даје могућност да се у неким билатералним односима са земљама у региону искористе међународни инструменти и покушаји да добијемо документацију која би сигурно помогла у проналажењу несталих.

Ми знамо да Хрватска има не само документацију него и тела, али немамо могућности да дођемо до њих и да извршимо оно што је неопходно, то је идентификација и преузимање. На овај начин чини се да смо направили велики корак после толико година и да постоји заиста воља да се учини све што је могуће. Ја молим и удружења породица да нам у томе помогну својим саветима, својим захтевима, својим потребама и да сви заједно покушамо да што даље одемо у проналажењу несталих. То је заправо и међународна обавеза. Али, знате и сами да се међународне обавезе слабо поштују у свету, а ми смо део света. Мислим да је ово први корак, важан корак и сигуран сам да ћемо то урадити ове године и да онда више неће бити одлагања због промене Владе. Јер када се једном донесе закон, он остаје и примењује се без обзира на промене у органима државе. Мислим да ће Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања учинити све да ова радна група што пре заврши свој посао и да, уз вашу помоћ, имамо што пре закон и пређемо на његову примену у свим сегментима у којима нам то буде било доступно.

Љубомир Миладиновић

Генерални секретар Црвеног крста Србије

Љубомир Миладиновић

Ја сам Љубомир Милодиновић, генерални секретар Црвеног крста Србије, организације која у овој години обележава 150 година постојања и непрекидног рада. То је организација која се од свог настанка и у свом деловању, још од Херцеговачког устанка 1876. године, суочава са невољницима, са људима који су страдалници, са онима који су изгубили неког блиског или са онима за којима и дан-данас трагају. И заиста, јесте служба тражења нешто чиме се Црвени крст посебно бави. То јесте једно, како ми то кажемо, јавно овлашћење Црвеног крста у коме је држава део својих надлежности пренела Црвеном крсту. Али дубља од свега тога јесте она хуманитарна, људска, емотивна димензија у којој страдање и нестанак људи и неразјашњене судбине људи током сукоба, током конфликта јесу заправо најтежа хуманитарна последица онога што се деси у неком конфликту. У том смислу Црвени крст јесте онај ко је у блиском контакту са породицама, са удружењима, са новим генерацијама, која су просто настала

у годинама које су се догодиле после конфликта, после нестанка неког блиског. И сам Црвени крст је такође део велике породице оних који су изгубили неког блиског, а не знају још заправо његову коначну судбину. Др Андрија Томановић и Милорад Дејановић су сарадници Црвеног крста који су нестали у Вихору 1999. године, који су нестали на Косову и Метохији и за чију судбину ни породице, а ни Црвени крст до дана данашњег немају никакав сигуран податак. Наравно, велика је тежина сваке породице, али велика је и обавеза друштва да брине о свим породицама, да брине о свим људима, да уложи максималан напор да нађе и дође до податка о коначној судбини. У томе и Црвени крст помаже својој заједници и свом друштву, зато и јесте она организација која прикупља податке, прикупља захтеве за тражења, бави се комуникацијом са државним органима, окупља породице, пружа одређену врсту помоћи породицама. Када се значајни датуми обележавају, било страдања, било Светски дан несталих 30. августа, Црвени крст је увек уз породице, увек помажући им на сваки могући начин. Обавеза је свих нас да помогнемо породицама. Обавеза је свих нас да помогнемо у истрајавању и долажењу до коначног одговора шта је судбина оних који су нестали. То је не само њихов бол и не само њихова тежина судбине, већ једноставно једна тежина која притиска свако друштво. Док се не разјасни и онај последњи нестанак, за чију судбину се не зна шта је коначна судбина, наша обавеза траје.

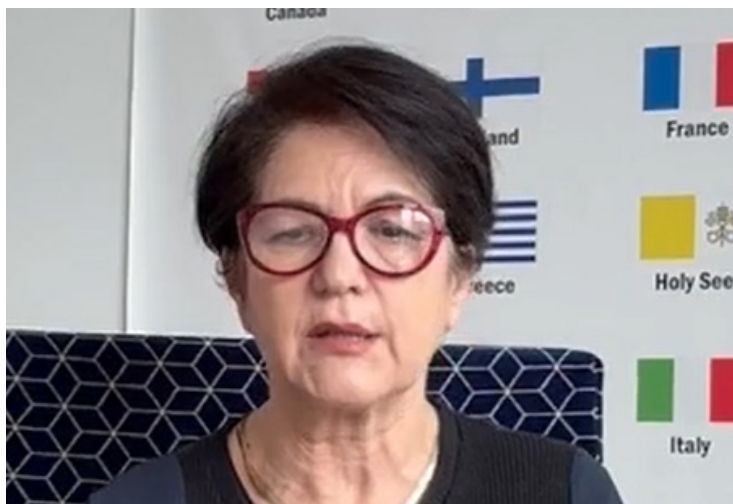
Тешко је очекивати и укупан процес помирења у некој области, у некој заједници, између неких заједница и долажења до потпуне нормализације и живота који је неопходан са очувањем достојанства сваког човека, ако процес проналажења несталих није готов. Постоји изрека да је онај ко нема кућу бескућник, а онај ко нема јасно обележје своје судбине као да није ни живео. То је велики терет који носе породице данас, који носе нове генерације настале у тим породицама, које нису биле у прилици да упознају ни да запамте неке од чланова својих породица чије презиме носе данас, чије ће презиме носити сутра.

Како то патријарх Павле каже: „Ја знам ко сам и шта чиним, а знаш ли ти ко си и шта чиниш?“ То је питање са којим врло често излазимо пред све који треба да допринесу тиме што имају неки податак, што знају нешто о томе ко је и где, када нестао и каква му је коначна судбина. И Црвени крст ће се, наравно, бавити овим питањем и даље, као што је и у претходних 150 година, јер то је наша обавеза, али не само професионална, већ

и људска обавеза. Зато ће Црвени крст помагати на сваки начин породице и удружења, бити онај ко разуме, ко уме и зна како треба да се помогне, онај ко повезује, онај ко чини све да се олакша патња, јер суштина онога што Црвени крст ради јесте да се олакша патња оних који су је претрпели.

Самира Крехић

Шеф центра Међународне комисије за нестале, ИЦМП на Западном Балкану

Самира Крехић

Ја сам Самира Крехић, шеф центра Међународне комисије за нестале, ИЦМП на Западном Балкану, једине међународне организације која се бави искључиво решавањем питања несталих особа. ИЦМП већ три деценије сарађује са владама и домаћим институцијама са више земаља бивше Југославије на једном од најсложенијих и најактивнијих послератних питања. проналазак и идентификација особа које су нестале током ратних сукоба деведесетих. Кроз примену савремених форензичких метода, ојачаних институцијалних правних оквира и уз кључну улогу породица несталих, ИЦМП је до данас помогао

домаћим институцијама да пронађу више од 70 %, приближно 40.000 несталих особа у региону. Ти резултати нису само бројеви, иза сваког имена стоји прича. Она значи, такође, повратак имена, индентитета и достојанства жртвама и дуго чекању истину за њихове породице. Наш ангажман на подручју бивше Југославије је врло сложен, комплексан, вишестран. Он обухвата сарадњу са породицама несталих, другим организацијама цивилног друштва које се баве људским правима, практичну помоћ домаћим институцијама и на терену, процеса ексхумација, касније идентификације, анализе ДНК, изградњу институцијалних капацитета, као и осигуравање политичке помоћи и подршке, како на домаћем, тако и на међународном плану за сав процес. Искуства која смо сви скупа стекли овде и успостављене методе рада се данас примењују широм света, у другим земљама у којима ради ИЦМП и тај модел, наравно, није савршен, али је доказано ефикасан и служи као један путоказ свим другим земљама које се сусрећу са сличним проблемом, било да се ради о масовним нестанцима као последицама оружаних сукоба, миграција политичких прогона, трговици људима и слично. Данас је деловање на Западном Балкану усмерено на осигурање одрживости процеса. Наш циљ је да домаће институције које су надлежне за процес имају потребна знања, потребне алате, вештине, ресурсе и да преузму пуну одговорност да самостално управљају процесом проналазка и идентификација несталих особа, као и заштитом права својих грађана. Искуство нас је научило да је то заиста предуслов за изградњу стабилних и демократских друштава. У протекле три деценије сви скупа смо се суочавали са врло јединственим изазовима и често по први пут заједничким радом долазили до јединствених решења. Болно смо свесни чињенице да се на подручју бивше Југославије још увек трага за преко 11.000 несталих чије породице живе у свакодневној неизвесности и агонији, ИЦМП остаје посвећен циљу да се те особе пронађу и да свет не заборави њихово страдање. На крају, заиста желим још једном негласити да су породице несталих биле и остају кључна снага овог процеса. Њихова истрајност, храброст и достојанство покренуле су промене за које се некада мислило да су немогуће. Наша заједничка одговорност данас је да не одустанемо и да останемо доследни принципима владавине права, солидарности и људског достојанства све док последња породица не добије истину, а свака жртва своје име, презиме и место у сећању. ИЦМП остаје чврсто посвећен том

циљу, а решавање питања несталих особа је питање правде за породице несталих, изградње поверења и трајног мира. Хвала вам на прилици да се обратимо.

Иван Јовановић

Регионални руководилац пројекта за транзициону правду УНДП-а

Иван Јовановић

Програм Уједињених нација за развој (УНДП), као једна од агенција УН, пружа, између осталих својих активности и ангажмана, помоћ и подршку друштвима и државама у превазилажењу и ублажавању последица сукоба. У томе смо ангажовани деценијама, а тренутно у преко 30 земаља и територија, укључујући, већ више од 20 година, и регион Западног Балкана.

Једна од најтежих последица сукоба јесте питање несталих. Свесни смо колико нерешена судбина несталих особа проузрокује свакодневну патњу њиховим породицама, колико такав проблем оптерећује и отежава односе међу народима у реги-

ону, а често и међу људима различитих етничких припадности који живе једни поред других.

Проблем несталих из времена сукоба је, пре свега, питање хуманости и људских права, почевши од исконске потребе и права сваког да сазна судбину својих ближњих, идентификује их и достојно сахрани и да на достојанствен начин оствари друга своја елементарна права. И за оне који су своје нестале пронашли и покопали, као и за друштва у региону, такође остаје и потреба неговања сећања, достојног обележавања и меморијализације страдалих и оних који се и даље воде као нестали. Као и другде у свету, остварење ових права и потреба један је од основа за мир, стабилност, боље међусобне односе и развој у овом региону. То све није само записано у међународним и домаћим прописима и документима, већ је сваки мој сусрет и разговор са члановима породица, у Србији и широм региона, био снажно и емотивно подсећање на ту професионалну и људску обавезу.

У УНДП се трудимо да у оквиру свог мандата и могућности и уз подршку међународних донатора, што више и конструктивније помогнемо институцијама и породицама несталих. На Западном Балкану то чинимо кроз низ активности и пројеката које спроводе локалне канцеларије УНДП као и кроз регионални пројекат „Подршка Европске уније изградњи поверења на Западном Балкану“, који имам част да водим и који од 2023. финансира Европска унија. Пре тога је сличан пројекат финансирала Влада Велике Британије, која и даље пружа подршку у овој области. Сарађујемо и са Међународном комисијом за нестале и са Међународним комитетом Црвеног крста, међународним организацијама које се примарно баве питањима несталих и које имају највећу експертизу у овој области.

У Србији већ годинама имамо блиску сарадњу и пружамо подршку удружењима породица несталих. Највише смо радили са удружењима која окупљају чланове породица несталих из косовског сукоба, али сарађујемо и са удружењима чланова породица несталих из других делова некадашње СФРЈ. Драго ми је да смо могли да помогнемо породицама несталих давањем бесповратних средстава за њихове активности, организовање радионица, укључујући и оне које су се бавиле психолошком подршком, а такође и да помажемо удружењима породица да обележе Међународни дан несталих, организују своје комеморације и да и на тај начин скрећу пажњу институцијама и јавно-

сти о томе колико је нерешена судбина несталих оптерећујућа за породице и колико је ово питање важно са моралног, правног и друштвеног становишта.

Надамо се да ће и Србија ускоро усвојити свој закон о несталима како би нестала лица и чланови њихових породица добили и регулисали права која им по међународним конвенцијама припадају. УНДП је пружао експертску и техничку подршку радној групи Министарства за рад, запошљавање и борачка и социјална питања приликом израде радних верзија и нацрта овог закона, спремни смо да наставимо и даље да пружамо помоћ како би овај закон био завршен, усвојен и имплементиран.

Блиско сарађујемо са Комисијом за нестала лица Владе Републике Србије и подржавали смо рад Комисије, између осталог и кроз набавку опреме за претраживање терена, укључујући и опрему за претраге и ископавања на неким конкретним локацијама које је Комисија спроводила. С обзиром да је питање не-

сталих регионални проблем, са близу 10.000 нерешених случајева лица несталих током ратова 1990-их широм Балкана, УНДП сарађује и пружа подршку и удружењима породица несталих и комисијама за нестале и осталим надлежним институцијама у региону.

Посебно су значајне прилике и нарочито нам је било драго када пружамо подршку скуповима и догађајима на којима заједнички учествују или их организују породице несталих различитих националности из региона. Када се породице несталих нађу заједно, укључујући често и догађаје представника породица Срба и косовских Албанаца, и заједнички говоре о својој боли која је иста, о проблемима са којима се суочавају, о својим правима и очекивањима од институција, то шаље снажну поруку о томе да проблем несталих не може и не сме бити заборављен и занемарен. Шаље поруку о потреби да сви учинимо још више на решавању питања несталих и остварењу права њихових породица.

Верица Томановић

Супруга отетог Андрије Томановића

Ја сам Верица Томановић, супруга доктора Андрије Томановића, дугогодишњи председник Удружења породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. Шта рећи о човеку који данас није са нама, који је мени осветлио и продуктивно животно и деци обезбедио срећно детињство. Он је лекарским позивом наставио племениту традицију, чији је животни циљ да помогне унесрећенима, да у правом моменту реагује, оперише и врати живот у нормалан ток, а људе својим породицама. Мој супруг Андрија Томановић потиче из цењене породице, рођени је Дубровчанин, пореклом је из Боке Которске, школовао се у Скопљу, а цео радни век провео у Приштини.

Верица Томановић

Андрија Томановић

Он је унук познатог књижевника, писца, председника владе Краљевине Црне Горе Лазара Томановића. син лингвисте Васе Томановића, редовног професора Скопског универзитета и братаца Луке Томановића, вајара академика из Херцег Новог. После земљотреса у Скопљу 1963. године, Андрија долази у Приштину код познатог хирурга, примаријуса, доктора Бранка Зоговића. који је окупио младе лекаре из свих крајева земље. Био је редован универзитетски професор, потпредседник Црвеног крста Србије и Косова и Метохије, члан Међународне асоцијације хирурга света. Отет је од стране екстремних Албанаца, припадника ОВК, у присуству КФОР-а, 24. јуна 1999. године. Упркос његовом одупирању и великом броју сведока који су били испред болнице, он није био спашен, нико му није пришао, нико га није заштитио и нико га није задржао. Одведен је од стране двојице младих Албанаца, претпоставља се да су имали око 35 и 50 година и по сведочењу очевидаца, који су дали своје исказе, одведен у непознатом правцу. Доследан у свом послу, доказани хуманиста, он одлучује да остане са болесницима на састанку у деканату Медицинског факултета, када се одлучивало шта ће се и како даље радити. Било је много непознатих људи, посебно после потписане Резолуције 1244 СБУН од 10. јуна, 1999. године. Одлучио је да остане у болници јер није могао да се помири са констатацијом да мора да напусти своје радно место и да остави народ коме је посветио цео живот. Тада су Британци преузели руковођење болницом, али када сам имала разговор са претпостављеним господином пуковником Цереми Роунаном, он ми је рекао да ништа не зна о Андријиној отмици. Све се то догађало у једном хаотичном стању. Тога критичног дана, он је веома рано пошао на посао, када није било гужве на улицама и стигао у болницу у 6 сати, јавио се телефоном да је ноћ провео у једном кошмарном окружењу, било је много непознатих људи по улицама, долазило је до обијања станова у том делу града и он је ујутру рано кренуо да види каква је ситуација у болници, да обиђе болеснике пре почетка радног дана. На састанку у деканату рекао да има намеру да остане, а у болници је колегама рекао да ће се видети сутра и да ће направити заједничку визиту. То су биле последње речи које је он изговорио и које су ми пренели. Кренуо ка излазној капији где су га чекала кола, вероватно већ организовано, да изврше отмицу. Пошто није стигао до стана, покушала сам да га позovem телефоном и сазнам шта га је задржало.

Неколико дана раније дошла сам у Београд да обиђем ћерку која је имала бебу, а он ми је рекао да ће се ситуација смирити после седам дана и да се ја тада вратим кући. Међутим, прошло је десетак дана, а ништа се није променило, сваки дан је био тежи и страшнији од предходног. Поред мировњака, којих је било јако много на Косову и Метохији, било је око 50.000 страних војника, дешавала су се убиства, киднаповања, нестанци. Ја сам на сваких 15 минута након његовог недоласка у кућу позивала телефоном, покушавала да добијем моје рођаке који су још увек били у Приштини, колеге, пријатеље, да проверим да ли је можда негде свратио и нашао неки разлог да се мало задржи. Позвала сам полицију КФОР-а на број 92 и онда ми је један веома љубазан Енглез рекао да је пријављен нестанак мог супруга, али да наставим и даље да зовем и то овим речима - пуш, пуш, пуш три пута, гурајте, гурајте, гурајте - до највећих личности овде. Након два, три дана, током којих сам стално имала контакте са тим човеком, он је премештен на неку нову дужност и рекао ми је да га више не зовем јер више не ради на тој централи. Одмах сутрадан, 25. јуна 1999. године сам позвала болницу. После јутарњег састанка, који се обично одржава око 7.30 позвала сам британског пуковника господина Церемија да га упитам где је мој Андрија. Да ли је можда задржан на дежурству или је из било ког разлога морао да остане у болници. Он је мени само рекао да не зна ништа. Упорно сам звала централу, да би ме повезали са албанским доктором Али Затрићијем, коме сам се обратила са молбом да ми каже да ли је видео доктора Томановића, мога супруга. Он је рекао да је 10 година био одсутан из Приштине и да је био у Америци. Нико ништа није знао да ми каже. Ситуација је постала алармантна у нашој породици, деца су била узбуђена, сви смо били ван себе, нисмо могли да прихватимо шта се ово дешава. Нисам могла да поверујем да човек који је 36 година посветио свој живот борби за спасавање и помагање људима буде предмет једне такве отмице на један тако нецивилизован и нехумани начин. Свака отмица је била језива и тешка. А то хаотично стање је настављено од 24. јуна у већем обиму. А онда 26. јула професори Универзитетског насеља позивају господина Мајкла Џексона, генерала КФОР-а, да пронађе др Томановића. Није ништа одговорио. Он је 16. јуна одржао скуп у Косовом Пољу и тада је народ питао шта да раде у овој ситуацији која је настала. Тада је рекао: „Останите у својим домовима, ви ћете бити безбедни и заштићени од

стране КФОР-а, посебно у зони 1, која је обухвата Приштину и Косово Поље. КФОР неће толерисати насиље без обзира ко га чини". Људи су поверовали његовим речима, вратили се својим домовима, свако је очекивао да ће се ситуација смирити. Сви ти људи су били невини цивили, они који су чували свој дом, свој праг, они који су чували свој комад земље, они који су веровали мировним снагама. Међутим, тек је онда настао пакао за све становнике који нису били албанске народности. Започето је етничко чишење оних људи који су себе уградили у развој великих институција, факултета, гиганата, предузећа. Шта су они скривили? Они су свој живот поклонили косовској земљи. Питала сам се шта даље да радим, коме да се обратим, нисам знала праве адресе, а већ сам намеравала да се вратим у Приштину. Мог Андрије нема, а ја не знам како да се вратим и куда да се вратим. После потписивања резолуције 1244. СБУН, после 78 дана проведених у болници, све време сам била поред Андрије, јер у том тешком тренутку бомбардовања, агресије на нашу земљу, сви су били у неком специјалном, тешком стању и нисам смела да Андрију оставим самог. Андрија ме наговарао да останем у кући, међутим, било је немогуће, читаве су зграде биле испражњене, Албанци су одлазили у Македонију, у Албанију, у суседне земље и станови су сви били напуштени. Нажалост, ја не могу да се помири са ситуацијом да њега више нема у кући, да га нема у граду где сам рођена, где су моји преци живели. Започела сам своју индивидуалну мисију обиласка свих државних институција у Београду. Писала сам писма председнику, премијеру, министарствима, свима и тражила помоћ да се пронађе мој супруг. У то време је у Приштини радило Извршно веће и ту су били представници наших власти. Ту су били Зоран Анђелковић, Станимир Вукићевић, амбасадор Вујовић и они су имали сталне контакте са генералом КФОР-а господином Бејлијем, који је рекао да је Андрија Томановић једини човек са којим је он успоставио одличан контакт. Он је веровао у његову озбиљност, у његову интелектуалност, у његову хуманост и он је у сваком случају хтео да покаже добру вољу да се он пронађе. Међутим, од представника наших власти тада нисам могла да добијем никакву информацију, осим да се трага за њим, али резултата није било. Очајна што нисам ништа успела већ неколико дана да организујем потрагу за мојим супругом, обраћала сам се писменим путем. најпре генералу КФОР-а, господину Мајклу Џексону, а онда првом администратору Уједињених нација, господину Бернару

Куршнеру, па онда МКЦК у Београду, Црвеном крсту Србије, разним организацијама, хуманитарним организацијама које су постојале овде у Београду. Нажалост, једини одговор који сам добила, добила сам од господина Доминика Дифура, који је био шеф делегације МКЦК и који ми је веома љубазно рекао да ће се они потрудити да ураде све што могу да би се киднаповани и нестали пронашли. Међу њима је био и мој супруг. Имала сам утисак да је време стало, да нико ништа не ради како би се пронашли нестали. Како је могуће да нико ништа не зна, јер је то било киднаповање у сред бела дана у 13 сати, тада је Андрија јавио нашој ћерки да полази кући. Било је много сведока, било је војске, било је наоружаних припадника страних мисија. Међутим, на сва ова писма која сам писала: господину Мајклу Џексону, Кушнеру, мисији УН у Београду, делегацији МКЦК, Хуану Ортуњу, Серђу Де Мелу, генералном секретару УН, господину Кофи Анану, госпођи Садако Огати, Питеру Колбију, Михајлу Штајнеру, Сорену Јесену Петерсену, одговора није било, нико ништа није урадио. Са госпођом Карлом дел Понте, главним тужиоцем Хашког трибунала имали смо сусрете и дописивали се од 2000. године, када је било ексхумирано око 2000 жртава на простору Косова и Метохије. Од тог броја је само једна жртва евидентирана као припадник српске националности. То је немогуће, у једној мултинационалној средини да се пронађе само један леш када је свакодневно убијано на десетине и десетине људи. Госпођа Карла дел Понте је нама одговарала редовно на писма и ми смо јој указивали на сумњу да су људе одводили у Албанију, да су отети људи били у неким радним логорима, да је било логора на простору Косова и Метохије. Међутим, тек 2008. године, када је отишла у пензију, она је написала књигу „Лов ја и ратни злочинци“, о трговини органима и одвођењу људи са Космета на територију Албаније.

За све је била шокантна вест о Жутој кући, сви смо се веома узнемирили. била је то велика несрећа за породице несталих. Свако је замишљао да је његов отети члан породице био на том месту где су се дешавали стравични злочини, крајње нехумана и монструозна убиства. Морам нагласити да се због случаја са мојим супругом неколико пута огласило и Српско лекарско друштво, које је свим међународним хуманитарним организацијама и свим организацијама званичника послало допис и апел за помоћ, да се нестанак мога супруга расветли. Филозофски факултет из Београда је, такође, показао велико интересовање

за то шта се догодило са једним таквим човеком који је стоички био на челу једне установе и радио најквалитетнији посао свакодневно 36 година. За све те године рада он је хиљаде људи спасио, а 90% спашених, ми знамо, су били Албанци.

Пошто смо схватили да чланови породица несталих и киднапованих са Косова и Метохије, појединачно, немају продорност и успех да дођу до истине договорили смо се, уз велику помоћ МКЦК, да региструјемо Удружење, које је започело рад 14. марта 2000. године. Удруженим снагама могли смо лакше да координирамо са институцијама. Организовали смо многе скупове, излазили на улице, носили фотографије наших отетих и несталих лица и на великим транспарентима писали поруке: „Пронађите наше најмилије“; „Где су нестали“; „Ослободите заробљене Србе и неалбанце“. Било је неколико скупова на Тргу Републике, заустављали смо саобраћај, били смо очајни што нико ништа није конкретно урадио. Имали смо велики број одлазака у амбасаде и разговарали са амбасадорима који су показивали вољу да нас саслушају. Били су добри саговорници, обећавали нам помоћ. Међутим, резултата није било. Наш ход по мукама није давао наду да ће се убрзо завршити и траје већ 26,5 година, а за отете у току 1998. године траје више од 27,5 година. Био је то незапамћен злочин који је учињен једном мирном, аутохтоном народу, који већ 10 векова живи на овим просторима. Учињен је злочин над злочинима. Злочин је почињен и од оних који нису хтели да помогну породицама. Породице су упорне у тој борби да пронађу своје вољене. Ми настављамо даље да се обраћамо медијима. Промоцијама наших књига, наших монографија које сведоче о нашем константном трагању за својим ближњима. Удружење је имало прилике да 2003. године буде позвано и уважено у Хелсиншком одбору за људска права при Америчком конгресу у Вашингтону. Делегација српских удружења је у августу 2003. године давала изјаве и сведочила у Конгресу и господин Кристофер Смит председник Хелсиншког одбора за људска права је рекао да до сада нису имали податке о овако страшној трагедији. И поред толиких напора које смо уложили за ових двадесет шест и по или двадесет седам година до данас, нисмо ни корак ближе ка

тој истини коју тражимо. Од 2003. и 2004. долази до оснивања радних група Београда и Приштине за проналажење несталих лица и та сарадња је била под медијаторством МКЦК. Били су видљиви резултати јер су обе стране биле веома заинтересоване да дође до размена података и до окончања појединих случајева који су били евидентни. Међутим, задњих 5 година стопиран је рад ових радних група, нема валидне комуникације међу члановима комисија. Све оно што је требало да се одради на територији Републике Србије, на овом централном делу, наша комисија је веома педантно одрадила. Познате гробнице које се налазе на простору Косова и Метохије и даље су непроверене. Са жаљењем можемо да констатујемо да већ годинама чујемо причу да има око 350 земних остатака који су и даље у мртвачници у Приштини и да још увек нису идентификовани.

Сматрамо да је то недопустиво, јер ако је ово хуманитарно и цивилизацијско питање, да релевантне институције морају одрадити прави посао, породице стекну макар некакав мир, јер сваког дана одумиру од бола и туге. Могу само да напоменем да је много тешко провести све ове године у једном оваквом окружењу. Ми овде имамо храм, мали храм са фотографијама оних који траже помоћ, а ми смо у немогућности да им помогнемо. Тај психички притисак који осећамо, мотивише нас да наставимо борбу за њихове животе, за њихов проналазак јер они то заслужују. Мој супруг је остао доследан себи, свом моралу, својој етици, до краја и био неуморан борац за животе свих грађана на простору Косова и Метохије. Могу рећи да сам јако мотивисана и да не могу да схватим да људи немају саосећања за наше породице које и данас живе у врло тешком емоционалном и егзистенцијалном стању, да још увек није донет закон о несталима, да је већ годинама Србија једина земља која тај закон није усвојила. Ја се наддам да ће у најскорије време, после свих састанака које смо имали, бити усвојен закон о несталим лицима, који ће омогућити породицама макар егзистенцијалну сигурност и одређена права. Још једном напомињем да је недостојно живети овакав живот када нису уважене жртве на прави начин. Породице и даље чекају, упорно траже правду и истину о судбини својих ближњих.

Олгица Божанић

Сестра отете браће Тодора и Лазара и блиских сродника породице Костић, Срећка, Миодрага, Светислава, Живка, Ађелка, Младена, Небојше, Димитрија, Мирољуба, Векослава, Југослава, Сашка, Витомира и комшија Николић Цветка и Рајка

Ја сам Олгица Божанић, рођена Костић. Због своје породичне трагедије посветила сам живот, од јула 98. године, трагању за судбинама несталих лица на Косову и Метохији. Лично сам преживела напад од стране припадника ОВК у Ораховцу, који је започео 17. јула и трајао до 22. јула 1998. године. Четири дана и ноћи били смо затворени у стану на другом спрату са малим сином Стефаном, мојим супругом и девером.

Двоје деце је било за време летњег распуста код стрица у Београду. Бог их је поштедео да не доживе ту трагичну ситуацију која би на њих оставила трауматичне последице. Тих дана чули су се пуцњи са свих страна, очекивали смо да ће сваког тренутка да нам уђу припадници ОВК у зграду. Нико нас није пре тога упозорио да ће се таква несрећа десити, да ће бити напад у Ораховцу на сва српска домаћинства. Радила сам у апотеци пре подне са колегиницама српске и албанске националности. Око 17 сати зачула се јака пуцњава код Дома здравља. Нисмо веровали да ће припадници ОВК прво да уђу у здравствену установу, да нападну Дом здравља. Касније смо то сазнали. Наслонили смо плакар на улазна на врата стана да нам неко не уђе јер су са свих страна око зграде Албанци имали куће. Прозори нашег стана су били на страни ка албанским двориштима. Било је јако ризично да погледаш кроз прозор. Та 4 дана боравили смо у ходнику стана, који није имао прозоре, и купатилу. Мог Стефана сам смесила у каду, то му је био креветац. Али, све се издржи. Српска полиција нас је евакуисала 21. јула из центра Ораховца у српски део града где смо имали родбину. Ми смо отишли код сестре мог супруга да се мало одморимо и да се опоравимо од стреса који смо преживели. Сам тај сусрет био је јако емотиван, био је потресан загрљај

сестре и браће, уплакана сестра Олга грлила је све нас и изговорила реченицу: „Хвала Богу да сте се извукли живи, браћо моја!“

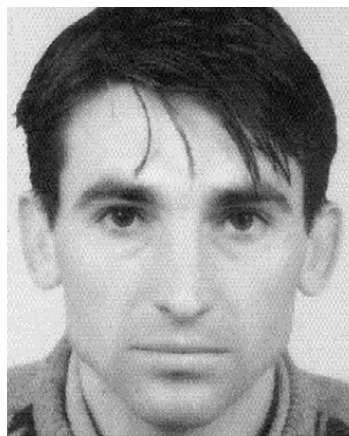
Нисам ни слутила да ће ме ту дочекати јако тужна информација, да су Срби из Ретимља и Оптеруше заробљени и задржани у логоре ОВК, а да је Анђелко Костић убијен у нападу. Међу њима су била и моја два брата, Тодор и Лазар.

Олгица Божанић

Костић Тодор

Костић Лазар

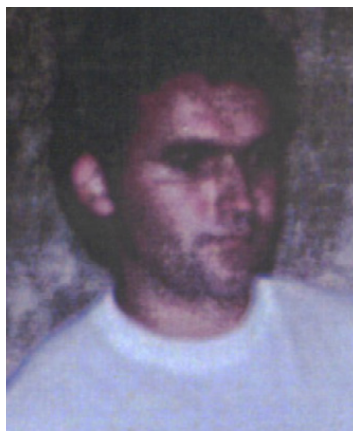

Костић Срећко

Укупно 14 Костића и два Николића из села Ретимља, жене старци, непокретни стриц Станоје, моја мајка Петра из села Оп-

Костић Миодраг

Костић Светислав

Костић Живко

Костић Анђелко

тероша, јетрве, стрине, кумови, комшије. Било је јако страшно да мој мозак прихвати ту информацију. Ја сам се у једном тренутку онесвестила. Сећам се да сам се пробудила у Дому здравља где ми је пружена медицинска помоћ. Није било струје тих дана и нисмо могли да пратимо вести. У четвртак, 23. јула, дошла је струја. У вестима на телевизији приказали су да је група од 35 цивила ослобођена посредственом Међународног комитета Црвеног крста из Приштине. У тој групи били су монаси манастира Свети Врачи, старије особе из Зочишта, жене из села Ретимља и Оптеруше и два немоћна старца из оба села. Тада сам препознала на том снимку моју маму, бабу, стрине, јетрве. све те мученице. Онда сам кренула да плачем још више, да пустим глас. Молила сам супруга Милорада да се потруди да некако изађемо из Ораховца и одемо до Краљева да видим маму и његове стрине и снајку у Врњачкој Бањи.

Након два дана стечени су услови да можемо да напустимо Ораховац. Први сусрет са стрицима и мојом јетрвом је био јако потресан. Моја јетрва Драгица ће у свом интервјуу описати детаље њиховог страдања и начина заробљавања.

Мама је била у Краљеву код њеног брата. Први сусрет са мамом био јако емотиван и болан, а загрљај јак и грчевит. Мама је била сва опијена седативима, примала је седативе да не полуди од туге и бола од када су јој отели из загрљаја оба сина.

Од тада је кренула моја мисија да прикупљам информације о начину отмице, киднаповања и протеривања Срба из та два села.

Такву судбину ми је Бог одредио. Зато сам и данас жива, прихватила сам обавезу да говорим у име свих жртава и несрећних мајки које су ме молиле да им помогнем да их вратимо живе. Нажалост, нисам у томе успела, нисмо сви заједно успели, жеља нам се није испунила. Али, без обзира на све, истрајавам уз подршку свих који имају поверење да их представљам и наступам, у име свих нас, у јавности. Данас ми је пружена прилика да упознам ширу јавност и упутим апел породицама да истину о трагедији нашег народа не треба ћутати. Моја мама ми је причала детаље и потресне сцене напада ОВК на српске породице у Ретимљу и детаље њиховог заробљавања. Недељу дана пре напада на село, заробљен је Југослав Костић на радном месту у Брестовачким падинама. Тражили су помоћ за његово ослобађање од свих. Нису успели да га ослободе и, нажалост, доживели трагедију која је забележена у свим државним органима и међународним организацијама.

Најпотреснија сцена у мом сећању је када су их одвајали после сахране мога стрица Анђелка у центру села поред цркве. Моја мама је молила наоружане и униформисане припаднике ОВК да јој синове не убију када су их убили у камион и одвезли у штаб ОВК. Није ни слутила да их више никада неће загрлити. Женама су наредили да покупе нешто од ствари и одвезли на тракторској приколици, а међу њима се нашао и мој непокретни стриц Станоје Костић.

Анђелка Костића су убили када је изашао у двориште, хтео је само да погледа где су његов син и братанци, у том тренутку су

Костић Младен

Костић Небојша

Костић Димитрије

Костић Мирољуб

га упуцали. Није прошло, по нашем православном обичају, ни 24 сата да се покојник сахрани, да се обавесте породице и свештеник. Без попа, без крста, без сандука је он сахрањен. У подне су дошли припадници ОВК са једним таоцем који је био Србин из села Оптеруша, кога су заробили у суседном селу у којем сам ја удата. Срећко Симић, наш кум, је дошао да обавести Костиће и Николиће да су њих заробили и да ће, ако се не предају, све да их убију. Пошто нису моји Костићи и Николићи имали могућност комуникације телефоном да траже помоћ, нико им није дошао, немају начина да се било коме обрате, мало их је, одлучили су да се предају. Након те предаје настаје преметачина по кућама. Предали су се сви, мушкарци и млађе особе, а било је и пар жена. Оставили су само супругу Анђелка Костића и једну стрину да буде поред њега и његовог непокретног брата Станоја, који је боловао од Паркинсонове болести.

Њих троје, четворо је било поштеђено тог стреса да их изведу на улицу и малтретирају.

Дозволили су им да сахране Анђелка на православном гробљу, поред његових предака, уз пратњу наоружаних припадника ОВК. После сахране, у центру села, поред цркве, одвајају мајке од синова и супруга. Моја мама је молила да јој синове не убију када су их убацили у камион и одвезли у штаб ОВК.

Није ни слутила да их више никада неће загрлити. Женама су наредили да сврате до својих кућа и узму пртљаг онолико колико могу да носе и да морају напустити своје куће. Одвезли су

их на тракторској приколици на пола пута ка селу Зочиште. Одатле су пешачиле и помагале непокретном Станоју да издржи до манастира Свети Врачи у Зочишту.

Тешко ми је било да савладам емоције и наставим да бринем о својој породици. Нисам могла да поднесем толики губитак и такву врсту злочина. О детаљима догађаја причали су сведоци. Њих 35 је било позивано на информативне разговоре, сви ти преживели који су ослобођени након акције делегације МКЦК у Приштини. Постоје писани трагови и видеотонски записи њихових изјава. До данас, након 27 година, већина тих сведока је преминула, још увек је жива моја мама из Ретимља, све друге мајке отетих Костића су умрле.

Након нашег трагања и борбе да их ослободимо живе, организовали смо скупове, без икаквог страха, у Ораховцу. Организован је 10. децембра 1998. године чувени Марш мира до Драгобиља, места у коме су ослобођена два новинара Тањуга. Њихово ослобађање нам је дало наду да су и наши живи. Покушали смо са представницима мисије ОЕБС да их приволимо да се обави неки разговор са вођама ОВК да ослободе и остале заробљене Србе. Велику храброст смо имали, ишли смо пешке неколико километара, није нам било тешко, само да их живе вратимо. Искрена љубав нам је давала снагу. Нажалост, до нас су долазиле разне информације: да су живи, да их чувају за размену „сви за све“, да су пребачени у Албанију, да се чека само тренутак када ће доћи да се договоре да их ослободе. Тај чин ослобађања

Костић Векослав

Костић Југослав

Костић Сашко

Костић Витомир

живих никада нисмо дочекали. Наша нада да су живи прекида се откривањем масовне гробнице Вољујак код Клине 2005. године. Априла месеца саопштено нам је од стране јединице УНМИК-а ОМФФ, да су пронађени посмртни остаци који су, нажалост, уништени експлозивом. Требало је да мозак прихвати и ту информацију, да се суочи са том суровом истином да су им и тела уништили. Сви смо били узнемирени, како ћемо саопштити мајкама које су гајиле наду да ће дочекати синове живе. Стручњаци који су путем ДНК анализе утврдили идентитет жртвава нуде родбини по две-три кошчице да преузму и сахране. Већина родитеља није дала крв. Тек када се открио Вољујак, онда су кренули да дају крв за ДНК анализу. онда су се посмртни остаци идентификовали: ребро, бутна кост, прст, руке, само једна лобања је била. Годину и по дана смо чекали њихову идентификацију. Као секретар Удружења имала сам сарадњу са директором лабораторије у Тузли и представницима Комисије за нестала лица Владе Републике Србије, који су ме обавештавали када је било који део посмртних остатака идентификован, Лазарево ребро, Тодорова подлактица. Све податке бележила сам у посебан роковник. Верица ми је испред Удружења увек била подршка, као и цео Извршни одбор, да не посустанем, да сви будемо уз породице. Требало је одлучити где ћемо сахранити све те идентификоване жртве из та два села. Сви смо род, сви смо интерно расељени, породице живе у различитим местима уже Србије, а неке су још увек на Косову и Метохији,

Представници Комисије за нестала лица Владе Републике Србије су нам помогли и омогућили да по нашој жељи одредимо датум, место и гробље за заједничку сахрану. Свим породицама је некако београдско гробље Орловача одговарало, јер могу да дођу Ибарском магистралом из Краљева и са ауто-пута до Орловаче. Сахрана је била 14. октобра 2006. године на парцели број 1 на Орловачи. Након парастоса за 40 дана од њихове сахране, договорили смо се да у знак сећања на њихово страдање, сваког 18. јула Удружење одржава парастос у Цркви Светог Прокопија на Орловачи. Сваке године, уз подршку свештенства старешина цркве и Удружења, на Орловачи обележавамо парастос и полагамо венце и цвеће. Поред њихових гробова подигнута је спомен плоча која говори о страдању Срба са Косова и Метохије јер још увек чекамо да се негде у Београду подигне спомен обележје у знак сећања на жртве. На тој спомен-плочи уклесан је један епитаф који је написала Драгица Мајсторовић, мајка која још увек тражи свога сина Ивана, који је тада имао 17 година.

Како сам све то издржала и наставила борбу, не знам, треба енергије издржати, са свим породицама да истрајемо и достигну правду, да се за такву врсту злочина неко казни. Писала сам писмо Карли дел Понте, тада је она била главна тужитељка при Хашком трибуналу. Рамуш Харадинај је тада био у Хагу, Фатмир Лимај такође. Сматрала сам да Вољујак припада зони Дукађини, којом је командовао Харадинај и захтевала да се прошири оптужница и за ту врсту злочина. Подсетила сам је на њен одговор на

Николић Цветко

Николић Рајко

захтев Удружења да се мандат тог суда прошири и на период након доласка КФОР-а, када је написала реченицу да злочина без тела нема. Након 12 дана добила сам одговор да је њен мандат престао да ради истраге и подизање оптужница, да су сву надлежност предали УНМИК-у на Косову. У то време је радила на предмету тужитељка Роберта Балдини, нажалост, није смогла снаге, нити имала храбрости да подигне оптужницу за ту врсту злочина. Касније су предали надлежност ЕУЛЕКС-у, а ЕУЛЕКС-ово правосуђе је нешто покушало да ради, био је једном неки тим који је испитивао сведоке у нашем специјалном суду у Србији у Београду и ту су биле ове преживеле сведокиње. Помагала сам колико сам могла са моје стране да их усмерим, да их упутим на адресу и повезивала са истражитељима и са јавним тужиоцима. Један Албанац, Синан Морина, био је у Београду процесуиран за киднаповање и протеривање Србе из Оптеруше, али је ослобођен уз образложење да није било довољно доказа.

Шта да кажем, када си немоћан, очајан и разочаран у све те институције које су се формирале, у међународне представнике који су знали до танчина шта се дешава, јер Косово и Метохија не заузима велики простор, само можеш да се уздаш у Бога и истину. Сви су били упознати са овим случајем. До данас нико није одговарао за ову врсту злочина. До данас ниједан киднапер није био праведно осуђен. Причало се да су се наши најмилији помињали у извештају Дика Мартија и да су били предмет трговине органима, то нас је излудело. Нисмо могли да верујемо шта смо ми

онда то сахранили. ако су наша браћа и рођаци били коришћени за ту намену. Како су доспели њихови посмртни остаци до пећине Волујак? Још увек не знамо до кад су били живи, ко је наредио да их убију, како су убијени, када су убијени и ко је бацио експлозив. Нисмо могли да не прихватимо њихове посмртне остатке јер је људски да, ако се у читавом свету на тај начин, путем ДНК анализе раде идентификације на основу скелета и узорак крви од сродника, смо и ми одлучили да преузмемо и да обележимо њихова гробна места. Волела бих да се у будуће ова врста патње никоме не догоди, да ми као ветерани у овом процесу ширимо истину, да нашим потомцима говоримо шта су наши Срби и остали доживели и преживели и да се никада не заборави трагедија нашег народа.

Након 27 година Србима у та два села никада није понуђен повратак, нити посета села. Једном смо били 2006. године, када смо требали донети одлуку где да их сахранимо и видели смо шта су све урадили од наше дедовине, од наших кућа. Постоји филм на нашем сајту: „Универзум бола“, који је снимљен захваљујући Ранку Ђиновићу, сви могу да погледају наше тужне посете у та два села. Згаришта, уништена дворишта, уништено све живо што се нашло. Правда до данас није задовољена. Надамо се да ће некада доћи време да се промени савест и свест људи који знају праву истину, можда да напишу нешто анонимно, нека пошаљу на наше имејл адресе, на наше телефоне, да нам макар мало ублаже патњу. Свашта нам се током читавог овог периода врзма по глави, али мислим да је најгора она помисао да су им најживо вадили органе. Само да их та несрећа није задесила, били бисмо најсрећнији сви у овом Удружењу, који тражимо наше најмилије. Смрт од метка мање боли, то је та пословица, али мучење и њихове крике и јауке тешко је замислити, а камоли доживети.

Не бих оптерећивала више ни једног члана породице тужним сценама. Срећна сам што сам данас овде и што ово наше Удружење постоји, што има визију да се и на овај начин шири истина. Нажалост, застој у овом процесу за сазнавањем истине је у континитету уназад неколико година.

Као сестра која је постала насилно безбратница, причаћу докле год будем могла, нећу одустати од трагања за остваривањем права свих преживелих чланова породица и за поштовање права жртава.

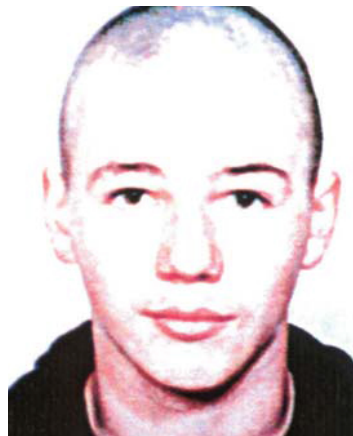
Желим свима нама да истрајемо у свом болу, часно, достојанствено, у снази да се боримо за истину, баш као што смо свих ових година радили.

Драгица Мајсторовић

Мајка отетог Ивана Мајсторовића

Драгица Мајсторовић

Мајсторовић Милорад Иван

Моја породица је живела у Приштини, ја сам била здравствени радник у Војној амбуланти у Приштини. Супруг је био радник Електропривреде, наша два сина су похађала школу. Живот у Приштини је био добар. Могу рећи да смо живели мирно и спокојно. Деца су се бавила спортом; Иван пливањем и каратеом. Са комшијама, пре свега, Албанцима и Горанцима смо живели у слози. Наш мир поремећен је 19. августа 1999. године, када мој син Иван креће да се упише у четврту годину гимназије у Лесковцу. Било је све у расулу, било је послератно стање и није било организованог превоза у школу. Иван са нашим комшијом Стевановић Драганом, радником Електропривреде, креће пут Србије, на пут без повратка.

Од тада наши животи кренули су у потпуно другачијем правцу. Остали смо без свог дома у Приштини из кога смо насилно избачени. Ја одлазим у Лесковац где настављам да радим у амбуланти, супруг остаје у Косову Пољу код мојих родитеља и чека да настави да ради у Електропривреди. Иван није могао да сачека да видимо шта ће бити до септембра, бојећи се да неће завршити четврти разред гимназије, тог 19. августа 1999. кренуо је у Србију. Ја га нисам сачекала у Лесковцу.

Иван није ни прешао границу. Од тада почиње наша борба и трагање за њим. До данас његова судбина је непозната, а моја једина жеља је да за живота сазнам каква је његова судбина. Да ли је завршио у неком од логора за које смо сазнали од комшија Албанаца. Чак смо се и надали да ће у марту месецу доћи до размене, али до ње није дошло. Моје трагање за сином у Удружењу породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији не престаје, нити ће икада престати. Ово је пре свега хуманитарно питање, није политичко, ми морамо доћи до истине, ако не ми, онда следећа генерација. Једино истина породицама може дати смирење. Породице морају да знају шта се десило са њиховим вољенима.

Ми смо у Приштини желели да наставимо суживот са Албанцима. Сви политичари су нас уверавали да је он могућ, чак и генерал Мајкл Џексон. Лично сам била на неколико састанака на којима нас је убеђивао да останемо, да немамо чега да се плашимо, да ће нас штитити и на крају тих педесет хиљада војника нас није заштитило, није завршило свој посао. Зато смо ми данас на друштвеним маргинама. Наше породице изумиру без сазнања шта се десило са нашим највољенијима. Зато ја настављам са борбом. Моја борба је у почетку била појединачна, писала сам разна писма војницима КФОР-а, апеловала за помоћ. Нисам добила одговор ни на једно писмо. И данас се борим да енглески КФОР, који је био у Приштини, достави документацију са лица места зато што су они вршили разне увиђаје.

Касније је моја борба прерасла у, такорећи, фамилијарну борбу свих наших породица, ми смо се ујединили у оквиру Удружења. Имали смо пуно састанака са амбасадорима многих земаља, пуно протеста. Жака Ширана смо молили да ако не може он да нам помогне, онда неко од његових пријатеља, имајући у виду вишедеценијско пријатељство наших народа током ког смо се небројено пута помагали. Његов одговор је био да нам не може помоћи, да нема никаквих информација. Сличне одговоре смо добијали од многих других представника држава и међународних организација. Морам рећи да чак ни наша држава није имала много слуха за нас. Тек много касније формиран је Координациони центар који ће се бавити нашим проблемом. Данас је на челу Комисије за нестала лица Владе Републике Србије Вељко Одаловић коме је сада забрањен улазак на Косово и Метохију. Рад те групе због тога је заустављен, тако да више нема ексхумација

и даљих истрага. Наша држава је урадила све што је од ње тражено; ископавања, предала тела Албанцима, а за узврат нисмо добили ништа. У Приштини, на патологији, су још увек земни остаци.

Мој Иван је био свестран. Бавио се спортом, тренирао је седам година пливања. Још чувам медаље које је добијао. Тренирао је и џудо, а тренер му је био Албанац. Иван је волео и музику. '92. године, у време велике инфлације желео је да иде на Гитаријаду. Ми смо скупили новца колико смо могли и он је кренуо са другарима из Приштине. Сећам се једне анегдоте. Иван није волео пасуљ, а по повратку са Гитаријаде прво што је рекао било је: Ја од данас једем пасуљ. Наиме, на Гитаријади је три дана јео само пасуљ. Волео је животиње. Имао је пса.

Добро се служио енглеским језиком, па је чак и преводио за ирски КФОР. Стално ми је говорио: Нисам знао да сам толико добар. Ирци имају специфичан акценат.

Иван је често знао да каже: Идемо даље. Управо то ми даје снагу да оволике године истрајавам у борби, да сазнам како је завршио свој живот. Борим се пишући песме, увек изналазим начин да га изнова и изнова враћам у живот. Објавила сам и књигу Н. Н. лица. То је књига тужбалица коју сам посветила свим нашим киднапованим и несталим.

Од 2000-те године, када смо основали Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији, свако од нас даје свој максимум у трагању за истином и правдом. Почели смо са објављивањем часописа *Ошеша истина*. *Ошеша истина* зато што нису отимани само људи, већ и истина о њиховим судбинама. Часопис објављујемо и данас. Кроз тај часопис јавност може да сазна све о нашој делатности.

Снимили смо и филм *Трајом истине*. На све могуће начине настојимо да анимирамо ширу јавност, пре свега међународну заједницу, опомињући је да мора да заврши започето, а недовршен је процес откривања судбине киднапованих и несталих. Страшно ми је жао што је тај процес успорен, што се на њега не гледа као на хуманитаран, него политички. Желела бих да се сви људи из региона који су укључени у нашу проблематику, без обзира на веру или нацију, уједине. И тај убица, ако је убио, неће имати миран сан ако се не исповеди, ако неком не каже истину. У својој књизи имам и песму посвећену убици: Убицо биће ти све опротено, само ми кажи где си ми сина закопао. Значи ја се и мирим са тим да убица не

буде кажњен, само да каже шта се десило са несталим како би породица нашла спокој и мир.

Моје трагање не престаје. Од скоро сам укључена у причу везану за лепшу страну живота несталог лица. Међународни комитет Црвеног крста организовао је активност која је окупила породице киднапованих и несталих из свих удружења у оквиру које ће свако од нас креирати по неку лепу причу која се односи на нестало лице. Знате, човек је жив докле год се о њему прича. Моји унуци су ме данас питали о чему ћу да вам причам. Рекох: „Причаћу о мом сину Ивану“. Они знају да су имали стрица, брата свог оца, по коме су добили имена: Иван, Ивана и Ирена.

Славиша Вуксановић

Син киднапованог Вуксановић Милета

Славиша Вуксановић

Вуксановић Радосав Миле

Мој отац Миле Вуксановић био је један од омиљених људи, како у Приштини, тако и на целом Косову и Метохији. Радио је у Покрајинском заводу за заштиту здравља, био је у прилици и радо је помагао људима. Кад је почело бомбардовање 1999. године, 2. априла мој отац је кренуо службено у Урошевац. Пријатељ, Албанац, замолио га је за

помоћ, односно да помогне његовом сину да извуче своју породицу из једног малог места на релацији Урошевац, Петрово и Штимље. Пошли су и више се нису вратили. Осетио сам нелагоду, отац нема, ником се не јавља. Супруга је била у другом стању и одмах по почетку бомбардовања отишла је у Крагујевац.

Пошто сам радио у Војном суду, службено сам отишао у Урошевац у СУП где сам са начелником Секретаријата унутрашњих послова разговарао саопштивши му да ми је отац нестао. Рекао ми је да ће се ангажовати и јавити ми чим буде имао неку информацију. Пошто сам радио као судија у Војном суду, ишао сам на један увиђај у околини Урошевца, при чему сам срео неколицину Албанаца који су били из села Трн, удаљеног десетак километара од Урошевца. Они су ми рекли да су пре десетак дана видели да су из возила Црвеног крста, које је мој отац возио, човека са још једним момком одвели у непознатом правцу. На моје питање да ли знају ко их је одвео одговорили су да их је било тројица, од којих једног познају; Миљазима Дргутија. Враћам се у СУП Урошевац и начелнику износим свија сазнања. Начелник ми је одговорио да има исте информације, али да због безбедносне ситуације није могуће изаћи на локацију и извршити претрагу терена. Прихватио сам ситуацију и са стрицем неколико пута одлазио у Урошевац у потрази за додатним информацијама. Крајем априла сазнајемо да је мој отац заробљен, да је жив, да им као здравствени радник може бити од користи. Сазнали смо да постоји могућност размене пошто је један од блиских сродника команданта ОВК заробљен од стране полиције. Од начелника државне безбедности добио сам гаранције да ће тај момак бити пуштен у замену за ослобађање мог оца. Посредством неформалних комуникација успео сам да пронађем једног од њихових рођака који је требало да дође и да се увери да је заробљен Албанац жив. Пошто се уверио, тражили смо од њега да мој отац напише једну кратку, потписану поруку, како бих и ја био сигуран да ми је отац жив. Међутим, тај човек је нестао без трага и гласа. У међувремену био сам у контакту и са оцем киднапованог Албанца који је тада живео у Немачкој. Такорећи, чули смо се сваки дан и све то трајало је до 14. јуна 1999. године, када сам се након потписивања Кумановског споразума преселио у Ниш, у нади да ћу се вратити у Приштину и наставити са потрагом за својим оцем. Мајка је остала у Приштини

и морам да нагласим да су наше комшије Албанци штитили мајку од насртаја ОВК.

Како је време одмицало, све више лица бивало је отимано, па је моја мајка била принуђена да напусти Приштину и одлази најпре у Чаглавицу, потом у Београд.

Од 14. јуна 1999. нисам био на Косову и Метохији, све до децембра 2021. године, када сам био на једном скупу испред нашег Удружења. У Београду сам пријавио нестанак оца МКЦК-у. У почетку нам није била намера да продајемо стан у Приштини. Ја сам живео код брата од стрица у Београду, супруга код родитеља у Крагујевцу, мајка код рођака у Барајеву, а брат са својом породицом код таста на Новом Београду.

У октобру 1999. супруга се породила, добио сам сина и некако је центар мог живота уместо оца постало дете. Ипак, све негде до 2006. године сањао сам оца и Приштину скоро сваке ноћи, а ујутро кад се пробудим нисам знао где сам, да ли ми је отац жив.

Људи су ме често питали где живим, где ми је породица. Онима који ми нису били блиски нисам говорио да ми је отац киднапован зато што, кад год сам то помињао, ухвати ме туга. Наставили смо са својим животима, а од 2000. године када се формирало Удружење активно сам се укључио у његов рад. Удружење је матица и укључивањем млађих чланова можемо да идемо у корак са временом. Појавом нових технологија, пре свега интернета, можемо лакше доћи до нових информација везаних за судбину наших најближих сродника.

Милосав Стојковић

Син и брат страдалих Милана, Даринке и Слободана Стојковића

Ја сам Милосав Стојковић, родом из Урошевца. За своје детињство, као и детињство моја три брата и три сестре могу рећи да је било јако срећно. Читав период мог живота проведен на Косову и Метохији, укључујући и школовање на Академији за официре, био је безбрижан. Отац ми је увек говорио: „Сине, постоје само две нације и две вере, а то су добар и лош човек. Надам се да ћеш одабрати ово прво“. И данас у својој

Стојковић Благоје Даринка

Стојковић Милан

Стојковић Слободан

Милосав Стојковић

седамдесетој годити живим у складу са тим начелом, то ми је основна водиља у животу.

Наша срећа трајала је све до 1998. године када су почела киднаповања и убијања. Нажалост, међу киднапованим нашли су се мој отац, моја мајка и мој брат. За њих морам рећи да су увек помагали своје комшије не водећи рачуна да ли су Срби или Албанци. Та пажња била је узајамна. Мој комшија и професор у основној школи, Албанац, пет година је подизао пензију мог оца и доносио му је на врата, доносио му лекове...

Кад је почео рат, комшија, Албанац био је принуђен да се исели у Албанију оставивши кључеве своје куће мом оцу поверивши му је на чување. Мој брат је, пошто је отишао у пензију, био ангажован као хуманитарцац и снабдевао храном читав крај у коме је живело 98% Албанаца. Ја сам био ангажован у Приштини, кући сам долазио кад су ми обавезе дозвољавале. Кад сам сазнао да су они киднаповани просто нисам могао да верујем. Да мог оца киднапују у осамдесет и петој години, мајку у седамдесет и осмој и брата који је тада имао педесет и две. Након отмица настаје траума у животима свих нас: туга, мука, бол са којима живимо и данас, ево двадесет и четири године. Од мог оца, мајке, деде, стрица и ујака нема ни трага ни гласа. Небројено пута сам их сањао како ме зову, а кад кренем ка њима они одлазе од мене и кажу: „Не сине! Иди“.

Од силне трауме и моја супруга се разболела. Дуже од три године боловала је од рака и преминула у педесет и првој години. Сестра, такође, од патње умире у шездесет и другој години. Умиру ми ујак, бака и сестричина у тридесет и првој години. Све те смрти узроковане су углавном стресом, патњом и болом.

Живот тера човека да се носи са оним што му судбина и бог подаре. Неко успешно, неко не. Иако сам се школовао за војника, који важе за чврсте и емотивно јаке људе, нисам знао која бол ми је била већа. Она коју ми је наносио нестанак родитеља и брата или она узрокована губитком других чланова моје породице. Ноћима нисам спавао, нисам био у могућности да се у потпуности посветим својим ћеркама. Али, наша мудра изрека каже:

„Што ме не убије, то ме ојача“. Прошле су године и ја сам се, не у потпуности, али опоравио. Циљ ми је био да децу изведем на пут и у томе сам успео. Кад сам добио два унука и две унуке, мој живот је процветао. Морам рећи и следеће – захваљујући Удружењу породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији на челу са госпођом Верицом Томановић и госпођом Олгицом Божанић, поново сам нашао себе. Кроз поделу патње и бола са члановима Удружења некако сам успео да смирим своју душу.

Оно што бол коју носим подразумева је нада да ће се моји ближњи некада појавити. Та нада у мени не може да умре. Често им се у себи обраћам речима: „Оче, мајко, брате, ако не можете да се појавите, бар ми реците где сте, да дођем по ваше посмртне остатке, да вас у складу са нашим обичајима и

вером сахраним, да на Задушнице могу где да одем, да запа-
лим свећу, да се исплачем и олакшам своју бол”.

Не тражим освету, не мислим да су сви Албанци убице и
терористи, само ме интересује и трагаћу до краја свог живота:
ко су убице моје мајке, оца и брата, коме су ти људи сметали?

Сва обећања која смо добијали од међународних орга-
низација и удружења остала су мртво слово на папиру. Знам
да постоје досијеи, да у њима све пише, али то не сме нико
да покрене из политичких разлога. Нас, чланове Удружења,
не интересује политика. Интересује нас једино проналазак
посмртних остатака наших најмилијих. То је кључ и смисао
наших живота. Верујте, сви у Удружењу мислимо исто. Ако
ми за живота не успемо, дубоко се надам да ће наша деца и
унуци наставити где смо ми стали, а већ су кренули и то врло
успешно.

Десанка Пејчиновић

Мајка отетог Слободана Пејчиновића

Ја сам из Пећи, трагам за најмлађим отетим сином Слобо-
даном који је, када је отет, тек навршио осамнаест година, ма-
турирао електрорачунарство са жељом да настави школовање
на факултету у Приштини, на одсеку информатика.

Пејчиновић Десанка

Пејчиновић Милорад Слободан

Проклети рат који је почео, уједно је био и крај живо-
та целе моје породице. Чини ми се да смо најсрећнији били
кад је Слободан дипломирао и донео своју диплому. Тад ми
је рекао: „Мама, одустајем ја од твоје Приштине. У граду сам
видео да је расписан конкурс за полазнике Више кримина-
листичке школе у Београду”. Супруг и ја смо му то и омогу-
ћили, па је кренуо у Београд на полагање пријемног испита.
Вратио се разочаран, уверен да он из провинције нема шансу
у односу на друге. Убрзо је стигло и обавештење да није при-
мљен. Рекла сам му: „Ето, ипак ћеш студирати информатику
у Приштини”. Али, почео је рат. Рекла бих да смо ми Срби
били врло неспремни, да то нисмо очекивали, за разлику од
Албанаца. Више пута сам се уверила да су се они за рат дуго
припремали, да су плански киднаповали људе и знали где ће
их одвести.

Мог Слободана су на превару из дворишта отели другови
из Пећи. Другови који су се у нашој кући окупљали празни-
цима, даривани симболичним поклонима у складу са нашим
обичајима. Рекли су му: „Е, Бобане, сада почиње рат. Идемо
у Црну Гору да га избегнемо”. Али десило се најстрашније,
одвели су га у Руговско село, звано Кошутане, у ком је био
штаб ОВК. Комадант тог штаба био је наш комшија из Пећи.
Када смо мој покојни супруг Милорад и ја обилазили згари-
ште наше куће у Пећи, срели смо тог комшију који и данас
живи у Пећи са својом породицом, срели смо и стрица Арто-
на Брунчевића који је отео мог сина. Зове се Шабан. Том при-
ликом рекао нам је да нас се стиди. Супруг и ја смо обишли
све адресе које смо знали у потрази за било каквом информа-
цијом о Слободану.

Супруг Милорад је преминуо од последица дијабетеса и
срчаних обољења. Те болести биле су узроковане одвођењем
Слободана. До смрти ми је говорио: „Трагаћу за Слободаном
док сам жив, без њега ми нема живота”. Тешила сам га, го-
ворећи му: „Немој тако, немој да те чују синови, Александар
и Вељко. Не мали број других родитеља је преминуо не са-
знавши судбину своје деце. Тешки су то злочини и не могу да
верујем да су прошле толике године, а да ми нисмо сазнали
ништа о судбини наших ближњих, да и данас живимо у агони-
ји и неизвесности. Као и мој Милорад, ја ћу као родитељ докле
год сам жива трагати за истином о Слободановој судбини. Не
само о Слободановој, већ и свих отетих.

Отмицу Слободанову благовремено смо пријавили свим надлежним институцијама, како домаћим, тако и страним. Очекивали смо да се одмах по окончању рата, ради на истази свих случајева отмица на Косову и Метохији. Међутим, то није био случај. Никаквих резултата није било. Са тугом се сећам, што ми и данас јако тешко пада, када смо овде у Удружењу спремали албум слика свих отетих и убијених на Косову и Метохији намењен америчком Сенату. Кад смо у Сенату показали албум, рекли су нам да они за тај злочин не знају.

Ми нашем путу не видимо крај. Без обзира на рат нико није имао права да угаси животе наших ближњих. Мој Слободан био је дружељубив. У Пећи ни са једним комшијом нисмо имали никакву размирицу или свађу. Свако је могао да нам се обрати за помоћ. Као мајка често одлазим у Пећ, до наше запаљене куће. Питам комшије да ли Антон, који је отео мог сина, може мирно да спава.

Говорим у име свих породица. Шта је згрешио Иван Мајсторовић, дете од шеснаест година? Или Александар Тодоровски апсолвент стоматологије. Породица Костић која је страдала пре рата `98, њих четрнаесторо. Породица Николић, мајка Петра којој су отета два сина. Мајка Слободанка из Суве Реке којој су такође отета два сина, у позној је старости, а не зна судбину своје деце. Супруг јој је преминуо од туге. Што се тиче Пећи, у Пећи су све виђеније људе и њихове породице нагрдили ти злочинци. Јединог гинеколога у Пећи, др Тошковића, су отели и убили. Тошковић је и као лекар и као човек био спреман да уђе у сваку албанску кућу да породи породиљу. Александар Јашовић, директор Беобанке у Пећи исто је убијен. О другу мог старијег сина, Душану Јочићу, још увек се ништа не зна. Од других чланова Удружења знам да се исто дешавало и у Приштини, Ђаковици, Призрену... Убили су монаха Харитона, одсекли су му главу. Посредством медија пратимо данашња збивања на Косову и Метохији. Страшно је како Срби живе. Стицајем околности недавно сам била у Косовској Митровици, тамо рат и отмице још увек трају.

Ни сама не знам одакле ми снага да истрајавам у борби за истином. Шта се десило са мојим Слободаном? Нажалост последњих година трагање за киднапованим и несталим и њиховим судбинама се успорило. Као да се више нико не бави тим питањем. Нико од злочинаца није кажњен, није приведен правди.

Нема мере која би измерила нашу тугу и бол.

Џемаљ Ислами

Брат отетог Кемаља Исламија

Ислами Џемаљ

Ислами Весељ Кемаљ

Рођен сам у Приштини 1964. године. Моја породица и ја смо староседеоци и у Приштини смо живели до 1999. године, до пред бомбардовање. Моја породица је бројала тридесет чланова. Живели смо међу Албанцима. Брат, који је имао троје деце, киднапован је 20. јуна `99. Ја сам живео у стану у центру Приштине. Тог дана, била је недеља, дошла је снаја и рекла ми да су ми киднаповали брата.

Каже, дошло је њих петоро; три мушкарца и две девојке, сви униформисани са ознакама УЧК. Почели су да претресају кућу, мој брат је спавао. Нису га ни пробудили, почели су да га туку пред другим члановима породице, пред децом и женом. Везали су га, узели му документа и новац, бацили их и одвели га. У таквим тренутцима човек не зна шта да ради. Кома да се обрати, око мене су све Албанци. Чак и ако сам са већином њих одрастао и добро се познавао, био сам уплашен. Отишао сам у Основни суд у ком су се пријављивали киднаповани. Речено ми је да морам да идем у „Боро и Рамиз“ где је био УНМИК. Ту је био један мој колега. Узели су податке и рекли ми да морам да идем у Косово Поље, у зграду „Електроинвест“. Одмах сам кренуо. Тамо ме је саче-

као официр са својим преводиоцем Албанцем. Све сам му испричао, а како је то Албанац превео, не знам. Они су отишли рекавши ми да сачекам, да се брзо враћају. За петнаестак минута дошао је аутомобил марке BMW из ког је изашло њих петорица, сви одевени у црно. Питали су ме шта чекам. Рекох, брат ми је киднапован, не знам где је дошао сам то да пријавим. Одговорили су ми:

„Враћамо се за пет минута, немој случајно да те затекнемо овде. Нестаћеш.“ Дали су гас и отишли. Ја размишљам шта да радим. Официр и преводилац се не појављују, а и сам могу бити киднапован или убијен. Погнуо сам главу и посрамљен се вратио у свој стан у Приштини.

Нема надлежне институције у којој са Удружењем нисам био. Пет пута сам давао крв на ДНК анализу. Пријатеље и оне које сам сматрао пријатељима у Приштини питао сам шта је са мојим братом. Никакву информацију ни од кога нисам добио. До дан-данас не знамо ништа о мом брату. После двадесет и пет година више немам суза, суве су ми очи.

Три сина и супруга мог брата у Београду су живели петнаест година крајње неусловно, испод моста „Газела“. Данас, хвала Богу, добро су. Још увек понекад затекнем себе како разговарам са својим братом, играм фудбал са њим...

Јочић Светлана

Мајка отетог Душана Јочића

Живела сам у Беранама, након удаје преселила сам се у Пећ. Шта да вам кажем? Живели смо лепо, деца су позавршавала факултете, а онда је почео рат. Мој син Душан био је верник. Веровао је и Богу и људима. Сви смо му говорили да не смемо да излазимо из кућа, да морамо да напустимо Пећ. Он је био непоколебљив у намери да буде слободан зато што ником ништа нажао није учинио. Дружио се са Албанцима и нико од њих му никад никакво зло није нанео.

Ујутро 18. јуна изашао је у град. Патријарх Павле био је у посети Пећи. Тог јутра је отет. Италијанске јединице гарантовале су нам безбедност, али је нису пружале на терену. Учитељица мог средњег сина била је Италијанка. Рекох јој: „Лујза, отели су ми Душка“. Само је раширила руке. Двоје комшија

мени и супругу је рекло да је ОВК почела да киднапује људе и одводи их у кућу која се налазила у непосредној близини штаба ОВК. Отишла сам тамо, где ми је речено да никог нису ни киднаповали ни убили.

Наш живот након Душанове отмице претворио се у трагедију. Настанили смо се у Београду. Нисмо се уклопили, а ни Београд нас није прихватио. Суграђани су по нашем акценту примећивали да смо придошлице са Косова. Погађа ме што од своје државе не добијамо никакву помоћ, иако смо на Косову имали примања. Ево већ двадесет година сам подстанар и нико ме не пита ни како, ни зашто живим. Комшиница моје мајке у Беранама била је Албанка. Њен брат је радио у затвору у ком су били отети Срби. Након Душанове отмице, обећао је да ће се распитати. Рекао нам је да му је речено да само странци знају где су отети, зато што су код њих документа отетих.

Јочић Светлана

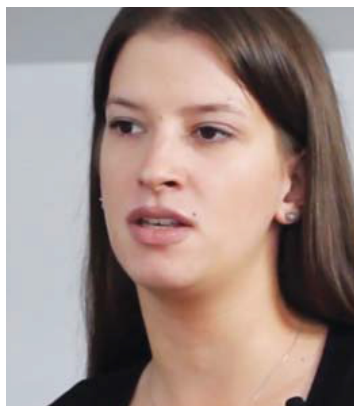

Јочић Миодраг Душан

Након Душанове отмице била сам у Канцеларији за људска и мањинска права и у СУП-у у Пећи. На оба места пронашли су Душаново име у својим компјутерским базама. Упутили су ме на адоквата. Пошла сам код адвоката који ми је рекао да једино власт зна судбуну отетих. Упитах која власт, наша или њихова. Рече: „Обе, али отете злоупотребљавају у политичке сврхе“. На мене је вршен притисак да потпишем да ми је син убијен. Нисам могла.

Витошевић Катарина

Ђерка отетог Синише Витошевића

Витошевић Катарина

Витошевић Љубомир Синиша

Мој отац је киднапован у јуну 1999. године између Ораховца и Велике Хоче. Тог дана, са својим пријатељем Градимиром Мајмаревићем кренуо је у обилазак Градимировог имања, на ком су их сачекала четворица наоружаних војника ОВК. На том месту затечени су трагови борбе и одупирања. Ту се мом оцу и његовом пријатељу губи сваки траг. Одмах након отмице, случај је пријављен свим међународним мисијама и организацијама на Косову: КФОР-у, УНМИК-у, УНХЦР-у, ОСЦ-у, МКЦК-у, МУП-у, СУП-у, Црвеном крсту Србије. Поднета је и пријава статуса жртве Специјалном већу за ратне злочине.

Добили смо пар штурих информација да је отац виђен на северу Албаније, у близини Жуте куће, али веродостојност ових информација никад није доказана. У време отмице мог оца имала сам само две године, тако да заправо ја и не знам ко је мој отац, али, срећом, чланови породице и очеви пријатељи и данас ми причају каква је особа мој отац био. Кажу, душа од човека, човек који мртва не би згазио. Изузетно је тешко живети у незнању и наилазити на неразумевање особа из околине. Ипак, и поред свега кроз шта смо прошли, кроз шта још увек пролазимо, надамо се да ћемо једног дана доћи до правде. И ево апелујем на све надлежне институције да нам помогну у томе.

Мила Митровић

Супруга отетог Милорада Поповића

Живела сам и радила у Приштини. Са супругом сам живела пет година лепо и складно. Добили смо кћи Миљану. Онда је почео рат и отишли смо у Пожаревац. Мој супруг се вратио 28. августа, била је слава. После славе кренуо је да пребаци дрва за огрев. На путу од Грачанице до Гњилана, поред језера, пресрела га је банда УЧК, киднаповала га и одвела. То су видели Роми који су одмах дошли у Грачаницу и пренели шта су видели. Од тада почињу уцене, тражење новца, чак су ме и питали да ли сам члан неке политичке странке и нудили помоћ ако се учланам у једну од њих.

Мила Митровић

Поповић Станоје Милорад

Стицајем околности дошла сам у ситуацију да мој друг, који није Србин, који познаје Харадинаја, пита за мог супруга и његовог кума. Овај му је рекао да је све што је младо и здраво одведено у Албанију где раде у руднику за храну и цигарете. Све што је старо и болесно убијено је и бачено у кречану. То ми је било сумњиво.

Ми смо на све пристајали, давали ДНК узорке. Остала сам сама са четворогодишњим дететом, без стана, без игде ичега, сва врата су ми била затворена. Сва, осим врата Уружења. Велику захвалност дугујем и Верици и Олгици.

И даље се борим иако је нада пресахла. Много лакше би ми било да ми неко каже: „Извадио сам пиштољ и убио га“.

Слађана Ремиштар

Супруга отетог Ненада Ремиштара

Ненад је нестало 13. јуна 1998. године на путу Клина-Ђаковица. Радио је у Ђаковици као саобраћајни полицајац. Кренуо је на посао и није се вратио. Десет дана о њему ништа нисам знала. Ми смо из села Бича у општини Клина, нисмо имали телефон, ја сам мислила да је Ненад остао на послу. Једног дана сам сазнала да није на послу, да је тог дана остао негде на путу Клина-Ђаковица. Ишао је својим аутом, био у цивилу, ја сам остала у кући са малом бебом од четири месеца. До данас нисам сазнала шта се десило са Ненадом.

Слађана Ремиштар

Ненад Рамиштар

Добила сам неке информације да је убијен у Радоњићком језеру, али тело никад нисмо пронашли. Живот са Ненадом био је леп, остала ми је само једна успомена: дете. Он је данас човек, ожењен је, има двоје деце и ради у МУП-у. Кад је мој супруг отет, била сам потпуно немоћна. Све је било затворено, чак нисам могла ни дете да водим код лекара, није ни вакцинисан на време. Годину дана након отмице и ја сам била

принуђена да се иселим и сада живим у Ченти, у општини Зрењанин, са сином, снајом и двоје унучади. Ненадов нестанак сам пријавила свим надлежним институцијама.

Члан сам Удружења од оснивања.

Милан Ожеговић

Отац отетог Александра Ожеговића

Милан Ожеговић

Ожеговић Милан Александар

Са супругом Миром живео са у Сарајевској улици у Београду, 1973. године добили смо сина Александра, седам година касније добили смо и кћи Марину. Син је био занатлија, радио је у лимарској радионици. Волео је сликарство, његова девојка је већ похађала ликовну академију, а Александар се припремао за пријемни испит на истој.

Живели смо лепо, што кажу живот је био „Супер“. На Видиковац се селимо 1997, одакле је син отишао на служење војног рока. Затекао га је рат, био је на Превлаци, тамо је рањен у десну ногу и вратио се кући.

Кад је почело бомбардовање, за нас неочекивано, Александар се јавио из Ниша и рекао „Тата, ја одох на Косово“. Шта да му кажем? Био је решен, није хтео да се врати. Једино је дошао сестри на рођендан 11. априла и са нама провео два дана, по-

том отишао у Крушевац. Ми смо му редовно слали новац и пакете. Последњи смо послали у Урошевац. Кад је примио пакет, чули смо се, рекао је да је добро и од тада се више нисмо чули.

Једне вечери код нас је дошао капетан у униформи и до-нео нам решење у ком је писало да се Александар води као нестало. Како? Није знао да нам каже. Обишао сам све војне установе у Београду, али нико није знао да ми каже ко га је послао, где и како је нестало. Од сестре од стрица, чији је син такође отишао на Косово, сазнајем да су два дана били стационирани на Бубањ потоку, потом отишли у Гроцку. Пошао сам у Бубањ поток, тамо је све било разрушено, одем у Гроцку где ми је речено да су били и отишли, али не знају где. Кренуо сам да тражим војни одсек када ми је пришла једна девојчица, питала ме шта тражим. Рекао сам јој, а она ми је одговорила „Чико тај војни одсек не ради, они су у књижари“. Пошао сам до књижаре у којој сам затекао старијег господина, жену и једног момка. Испричао сам им којим сам поводом дошао, онда ми је старији господин дао један телефон уз напомену да ником не говорим одакле ми број телефона и да се никада нисмо срели. Позвао сам број телефона и добио информацију да се јавим сутра у „Рудо“. Тамо сам затекао једну жену која ми је рекла да морам да идем у Врање, у један хотел на путу ка бугарској граници и дала ми налог. Исте вечери кренуо сам аутобусом у Врање. Стигао сам у рано јутро. У хотелу ме је дочекао дежурни војник. Сачекали смо старешине. Када су чули због чега сам дошао, један од старешина рекао је војнику:

„Донеси ми онај ЦД за собу смрти“. Дали су ми решење у ком је писало да је мој син настрадао у акцији. Вратио сам се у Београд. Убрзо потом на Жаркову сам срео познаницу, не бих јој помињао име, која је радила у Општини Савски венац. Рекао сам јој своју муку и познаница је заједно са мном пошла у општину. У општини нас је примио један дечак, када нас је саслушао, отворио је велики гвоздени сандук и из њега извадио тамну укочену свеску. Каже: „Ево, њега је послао Шешељ“. Пошао сам у Земун, тамо ме нису примили и то се завршило на такав начин.

У „Вечерњим новостима“ је објављена фотографија Кељмендија који је у рукама држао одрубљену главу. Супруга је била убеђена да је то наш Александар. Ја нисам тако мислио, али мајка као мајка.

Уследио је позив из Суда за ратне злочине, где нас је испитивао један Норвежанин. Видно потрешен ситуацијом у којој

се налазимо, Норвежанин нам је предложио да одемо у једну од његових кућа и тамо останемо колико желимо. Међутим, ми нисмо били ради да се селимо у Норвешку.

И тако, пролазио је дан за даном. Супруга није губила наду. Знала је ноћу да ме буди траживши од мене да идем да јој тражим сина. Ја изађем, прошетам, па се вратим.

Једног дана добили смо позив да преузмемо посмртне остатке свог сина. Отворили смо сандук, у њега ставили одело и ципеле и вратили се кући. На дан сахране дошао је одбор из Радикалне странке и армије која је испалила почасни плотун.

Страшно је живети са надом, а знаш да немаш чему да се надаш. Данас, сваке суботе посећујемо Александров гроб. Ко ће да му изађе на гроб, ако не ми?

Зорка Ристић

Супруга отетог Светозара Ристића

Зорка Ристић

Ристић Тодор Светозар

Живели смо у Косовској Каменици, супруг и ја, деца су била у Београду. Пред кућу мог оца, 23. јула, дошли су Американци са транспортерима. Хапсе мене и мог слепог оца. Мајка је била у цркви, а супруг на послу у продавници. Ја вичем, отац ме смирује. Албанац преводилац, који је радио са мном у фа-

рици, ме ућуткује. Почели су да претресају очеву кућу, мајка се вратила. Хапсе и мајку, ставили су и њој лисице на руке. Вратио се и супруг, хапсе и њега. Нас, сво четворо, су убацили у транспортер и одвели у центар Каменице у пошту. Мени и мајци ставили су траку на уста. Грађани Каменице окупили су се испред поште тражећи да нас ослободе. Мене, мајку и оца ослобађају, а супруга транспортером одвозе у Гњилане, из Гњилана у Урошевац, где је био до 28. августа када су га пустили. Већ сутрадан хапсе га Албанци и поново одводе у Гњилане. Од тада о њему не знамо ништа. О мени до децембра месеца, бригу води КФОР. Плаћају ми стан пошто у своју кућу нисам смела да се враћам. У својој кући имала сам живину коју сам сваки дан обилазила. Први комшија био ми је Албанац, који ми је једног дана, децембра месеца, рекао: „Сад си дошла и више никад“. Сву документацију коју сам имала спалио је, ја нисам имала избор и отишла сам код брата у Крушевац.

Деца су подигла кредите и подигли смо кућу на запуштеној пољани у околини Ниша. У почетку, на вратима и прозорима имали смо шаторска крила. Тако смо живели. Нико нас није питао како нам је, нити је понудио било какву помоћ.

Киднапован ми је и девер. О њему, такође, ништа не знамо. За њим је остало троје деце.

И мој супруг и девер нађени су мртви у контејнеру и сахрањени на православном гробљу у Гњилану. То смо сазнали од кума који је био Албанац и који нас је молио да се не прочује да смо то од њега чули. 2006. преузела сам посмртне остатке свог супруга.

Славе Митић

Син отетих Јованке и Станислава Митића

Живели смо породично, до последњег дана, у селу Муштуште. Било је нас четворо деце, мој брат, две сестре и ја. До 1999. године живот нам је био много леп. У селу смо са комшијама живели у слози, али 13. јуна исте године после рата, били смо принуђени да напустимо своје огњиште. Остали смо последњи, нисмо желели да идемо из села. Од војске

Митић Недељко Јованка

Митић Божидар Станислав

смо добили информацију да морамо да кренемо, да за нас у Муштушту више није безбедно.

Мајка је била болесна и није могла да крене са нама. Остала је са мојим оцем. Ми смо спаковали најосновније ствари и ја сам са своје троје деце; две ћерке и сином, кренуо ка центру Муштушта. Ја сам возио Фићу, а ћерка мотокултиватор. Ћеркица је тада похађала први разред средње школе, имала је 15 година. На путу ка Србији сазнали смо да је мало ко, ко је остао у Муштушту, остао жив. Нисам смео са децом да се враћам. Стигли смо у Лазаревац. Није било прихватних центара, нисмо имали коме да се обратимо. У почетку смо се сместили код родбине, а касније се сналазили сами.

Од старе комшинице, рођаке, рођене 1915. године, сазнао сам да су ми родитељи убијени. Жена је била у годинама и ништа више о томе није могла да ми каже. Касније сам и њу довео у Лазаревац.

Славе Митић

Из Муштуишта носим најлепша сећања. Имали смо прелеп живот. Отац је у Београду стекао пензију, ја сам био запослен, супруга учитељица, брат је радио у СУП-у, деца се школовала. Све што смо стекли било је у Муштуишту.

Нема врата на која нисам покуцао не бих ли сазнао истину о својим родитељима. Али до данас о њиховој судбини немам никаквих сазнања. Ако има правде, апелујем на све који можда нешто знају о мојим родитељима да нам се обрате, да их сахранимо како приличи српским обичајима, да бар знамо где су им кости. За злочине у Муштуишту нико није одговарао, нити се води неки поступак. Тамо је настрадало двадесет осморо људи, међу њима и мала девојчица Радмила која је имала само три године.

Станко Стевановић

Брат отетог Зорана Стевановића

Станко Стевановић

Стевановић Аврам Зоран

Мој брат је киднапован у Гњилану 24. августа 1999. године. Радио је као главни технолог у Фабрици за обраду питке воде у Прилепници. Послат је на терен да испита квалитет воде од стране директора заједно са колегом Слободаном Антићем и још једним Албанцем који их је возио, мислим да се презива

Јакупи. Пресрели су их код места звано Бунарче. Албанца су га наводно претукли, а Зорана и Слободана одвели у непознатом правцу. Верујем да је то био договор између киднапера и директора, или је директору једноставно дат налог да их пошаље на терен. Нестанак брата пријавио сам свим надлежним институцијама и на неформалан начин, преко познаника из Трновца, покушавао сам да сазнам нешто о судбини свог брата. Они су се распитивали неко време и нешто касније ми рекли да више не смеју да се распитују.

Адвокату из Гњилана сам дао овлашћење да потражује Зорана, чак ми је за то унапред узео и новац. Ништа није урадио, како чујем, он је сад јавни тужилац у Гњилану.

Мајка је преминула од туге не сазнавши ништа о судбини свог сина, мог брата Зорана.

Славица Живковић

Супруга отетог Младена Мирића

Славица Живковић

Мирић Добривоје Младен

Живели смо у Призрену. Супруг је завршио Ликовну академију и Историју уметности у Београду. Радио је као дизајнер накита у фабрици „Фамипа“, погону „Трепче“. Ја сам била просветни радник. Живели смо лепо са сином и ћерком, по-

следњих десет година, у дворишту цркве Богородице Љевишке. Црква је из 14. века, задужбина краља Милутина. Тај део града био је окружен турским становништвом. Живели смо у складу, помажући се узајамно. Нисмо желели да напустимо кућу размишљајући: ако смо преживели бомбардовање, преживећемо свако зло. Расположење међу Србима у Призрену претежно је било да Призрен треба напустити зато што се из дана у дан ситуација погоршава.

Чули смо да се дешавају убиства, да се пале куће. После потписивања Кумановског споразума, нарочито кад смо видели да се војска и полиција повлаче из града, схватили смо да и ми заједно са осталим Србима 14. јуна у конвоју морамо да напустимо Призрен. Пут Призрен – Сува Река већ је био блокиран војницима УЧК и кренули смо ка Брезовици. Супруг ми је рекао: „Узми децу и иди, ја остајем у граду. Ником ништа нисам учинио, ја сам само сликар, сви ме у граду знају, ја остајем“. Нисам се слагала, али он је био упоран.

Деца и ја смо путовали пет дана и стигли у Смедерево код тетке. Преко телевизије сам сазнала да је Младен нестао на путу Приштина – Грачаница.

Ујутро сам позвала телевизију, питала ко им је то јавио. Рекли су ми да је то информација преузета од Телевизије Панчево. Позовем Панчево, они ми кажу да су добили информацију из цркве.

Касније сам сазнала следеће: кад сам ја са децом напушта-ла Призрен, Младен нас је пратио. Пошто нас је испратио, није могао да се врати до дворишта цркве Богородице Љевишке. Требало је да нас чувају војници немачког КФОР-а. Граница са Албанијом је била отворена и пуно Албанаца дошло је у Призрен, те су сви Срби, који су остали у граду, морали да оду у Богословију где су требали да их чувају војници КФОР-а. Две ноћи су остали у Богословији, када су дошли аутобуси „Ниш Експреса“ који су их пребацили у Србију. Дошли су у Београд, где смо се видели на тренутак, он је одмах пресео на аутобус за Приштину и вратио се. Сместио се код стрица. Тамо је био десетак дана, чули смо се телефоном, рекао ми је да је добио дозволу КФОР-а да са патријархом Павлом, који је тих дана обилазио Косово и Метохију, пође у Призрен. Био је срећан. Од тада ја о Младену више ништа не знам.

Позвала сам Грачаницу, рекли су ми да су чекали Младена да пођу у Призрен, али да се Младен није појавио. Зовем

његову сестру која је живела у Приштини, она ми каже да је тог дана кренуо у Грачаницу.

Како Младена неколико дана није било, његова сестра пријављује нестанак КФОР-у у Приштини, ја исто пријављујем МКЦК-у и тако почиње наша потрага за њим.

Младенов колега са факултета, који је живео у Паризу, јавио ми је да је на телевизији видео групу Срба која на северу Албаније копа ровове, међу њима је препознао Младена. Ја то одмах преносим МКЦК-у, они ми одговарају да нису у могућности да то истраже.

Била сам и у Патријаршији пошто су они имали добре и поуздане информације о збивањима на Косову и Метохији, али о Младену ништа нисам сазнала.

Сви ми који смо имали ту несрећу да нам неко од ближњих нестане пријавили смо случајеве свим домаћим и међународним надлежним органима. До данас никакав одговор нисмо добили.

Позвали су ме 2001. године из МКЦК-а и обавестили ме да су пронашли једно тело за које претпостављају да је мој супруг. Одлазим на Рударе где ми показују фотографије, документацију и делове одеће за које тврде да су припадали мом супругу. Ја ништа нисам препознала, то сам им и рекла, али они су вршили притисак на мене да потпишем да то припада мом супругу и да је то завршен случај. Ништа нисам хтела да потпишем, касније се испоставило да је та ексхумирана особа, такође отета, из Приштине.

Младенова животна мисија била је да забележи што више културних знаменитости из Призрена и околине. Имали смо све записе о црквама и манастирима снимљене камером и фото апаратом. Младен је био уметник, није га интересовала политика, чак ни војску није служио. Мислио је да ће тако сачувати и себе и своју породицу. Нажалост то није био случај. Деца су у међувремену порасла, постала су своји људи. Мислим да би био поносан кад би их сад видео.

Младенова животна жеља била је да из куће у Призрену узме сву документацију на којој је радио годинама и да је преточи у књигу која је требало да буде објављена поводом 700 година од оснивања Богородице Љевишке.

Јагода Уламовић

Ђерка отетих Десанке и Живка Петковића

Јагода Уламовић

Петковић Љубомир Живко

Петковић Никола Десанка

Моји родитељи су нестали у Ђаковици, колико се сећам, 18. или 19. јуна. Ја сам тада живела у Ораховцу и до Ђаковице никако нисам могла да дођем. У МКЦК-у сам се распитивала о судбини својих родитеља, али никакву информацију нисам добила. Молила сам КФОР да ме бар одведе до Ђаковице, у кућу родитеља. Можда бих их тамо нашла. Увек су ми одговарали: „Не може, опасно је“.

Кад сам дошла у Србију, брат је пријавио нестанак наших родитеља Удружењу породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. И ја сам се активно укључила у потрагу за родитељима преко Удружења. Нажалост, до сада, без икаквих резултата.

Кад су отмице на Косову и Метохији почеле, први комшија мојих родитеља, Албанац дао нам је своју часну реч да ће их штитити. Али није могао. Рекао нам је да их је штитио био би српски шпијун.

Предали смо документа и надлежнима у Хагу, па видећемо. Надам се да ће радити на случајевима отмица. Ја ћу ићи до краја. Док не сазнам истину. Молим све, који могу, да помогну. Ако је КФОР за седам дана успео да реши ситуацију у корист Албанаца, онда се истина о нашим ближњима не може годинама гурати под тепих.

Зорица Николић

Ђерка и сестра страдалих Градимира и Александра Мајмаревића

Зорица Николић

Живели смо у Ораховцу. Ораховац је био мултиетничко питомото место. Живели смо у слози са Албанцима, ишли заједно у школу, били кућни пријатељи. Заједно смо славили наш Ускрс и њихов Бајрам.

Та срећа угасила се 17. јула 1998. године. Тог дана у Српској улици испред цркве деца су имала приредбу. Око 17 часова чуо се први рафал. Мислили смо неко се жени, али неколико тренутака касније чуло се више рафала који су прекунили дечји смех.

Сви смо се разбежали својим кућама. Ораховац је већ био у блокади па су се мушкарци скупили и отишли на положаје. Целу ноћ водиле су се борбе. Већ 18. јула Ораховац је био завијен у црно. Њих двадесеторо је киднаповано. Мој брат је дошао са положаја да руча и напуни реденик меџима. Тешио нас је да будемо храбри, да се не бојимо, да ће бити све у реду. Мама га је испратила до капије.

Мајмаревевић Тодор Градимир

Мајмаревевић Александар

За њим је пошао и тата да замени течу и брата од тетке на положају. Није прошло дуго када смо га видели да се враћа погнуте главе. На путу до положаја комшије су му рекле да му је син, мој брат, погинуо. Био је прва жртва пала у Ораховцу.

У кући мук, тишина, само се чују мамини јауци. Братово тело донели су те ноћи у шаторском крилу. Комшије су покушавале да нађу даске како би направили ковчег и сахранили Александра. Сахранили смо га у порти цркве, без свештеника. Током сахране меци су нам фијукали изнад глава.

У понедељак 20. јула полиција је ослободила Ораховац. Да несрећа буде већа, сазнали смо да су из Ретимља киднаповани сви наши другови Костићи.

Једанаест месеци касније, мој отац Градимир је са комшијом Витошевић Синишом кренуо у викендицу 200 метара удаљену од куће да пусти керове. Отишли су у 10 сати ујутро, око поднева је дошао комшија Албанац и рекао нам да су киднаповани. До данас о њима не знамо ништа. Њихова тела нису пронађена.

Игром случаја 2009. године укључила сам телевизор, програм „Б-92“. Видим слику свог оца и Синеше и сазнајем да су завршили у Жутој кући у Албанији. Моја покојна мајка тад је била у Ораховцу. Зовем сестру да позове мајку, верујући да су тела пронађена. Мама је пошла у Специјални суд, али тамо негирају да су дали ту изјаву.

Шта се даље дешава. Комшиница Албанка, која је била удата за Србина, дошла је код маме и тражила татину слику. Четири месеца касније стиже нам слика са туђим потписом. Сазнали смо да су до 2003. били живи и чувани за размену. До те размене није дошло. Њихови су пуштени, а наши касапљени.

Активан сам члан Удружења. Боримо се. Али немоћни смо без подршке власти. Већ 24 године трагамо за истином. Давали смо бројне изјаве. Ја још 2013. године Специјалном суду. Никакве одговоре нисмо добили. Сад се води поступак у Хагу. Видећемо. Макар кости ближњих да добијемо. Веома је тешко, апелујем на све институције да нам помогну, да помогну нашем Удружењу. Двадест и пет година не знамо где су нам другови, браће, сестре, супружници, родитељи... сви носимо исту бол.

Зоран Томић

Син киднапованог Томић Часлава

Зоран Томић

Томић Живојин Часлав

Мој отац је рођен 5. маја 1942. године, а киднапован 10. јула 1999. године испред своје куће у Приштини.

Наш живот пре рата био је савршен. Супруга, ја, наше троје деце, отац и мајка живели смо у породичној кући у Приштини. Све се променило почетком рата. Неколико дана пре

киднаповања мог оца, супругу, децу и мајку сам довео у Краљево код родитеља своје мајке, са намером да се вратим код оца. У том тренутку нико од нас није размишљао да ће све попримити тако трагичне размере.

Тих неколико дана, колико сам био у Краљеву, свакодневно смо разговарали телефоном. У Чаглавици, селу поред Приштине, имали смо велики ранч који је отац одржавао током дана, увече се враћао кући. Чули смо се вече пре његове отмице, рекао сам му да долазим сутрадан, на шта ми је отац одговорио да сачекам још неколико дана да видимо шта ће се даље дешавати.

Желео је да сутра ујутро пребаци намештај из наше куће у Краљево. Преко једног пријатеља Албанца организовао сам да му стигне камион, а ја бих га сачекао на граничном прелазу Мердаре. Кад је овај Албанац стигао пред нашу кућу, уз помоћ очевог стрица, врло брзо су натоварили ствари на камион. Чули смо се и тог јутра, рекао ми је да су имали неки проблем, односно један његов колега са посла, Миљазим Гаши из села Маревце, је долазио и претио им да ће узети нашу кућу и локал. Рекох оцу да га поздрави и да му да кључеве. То је било око 10 сати пре подне, стриц се вратио у своју кућу, одмах до наше, а ја сам остао у уверењу да је отац кренуо. Само пола сата касније позвао ме је стриц, каже: „Зоране, само што сам стигао кући и сео да доручкујем, пред кућу су дошли униформисани припадници УЧК и одвели Часлава и Албанца који је довезао камион. Каже ми то је сазнао од комшинице која је све видела кроз прозор своје куће. Од тада о судбини свог оца не знам ништа. Стриц је одмах отишао у Координациони центар у Приштини да пријави отмицу. Моја сестра од тетке била је преводилац у КФОР-у, па се и њима обратила за помоћ, међутим од тога није било ништа.

Живот у Краљеву, ако се то може назвати животом, морао је да тече даље, ако ни због чега другог, онда због деце. Неколико пута био сам у Приштини, давао изјаве разним институцијама. То није дало резултате. Ишао сам и у Крагујевац код Данице Маринковић да дам изјаву. Пре десетак година у Београду сам дао изјаву страним истражитељима који воде случајеве против УЧК. До данас нисам добио никакав одговор од надлежних институција. Ангажовао сам и Албанце који су живели у Приштини. Ево, конкретно Рахмана Кастратија који је радио у војном одсеку, био је подофицир војске ЈНА. Био

нам је пријатељ. Он ми је рекао да су оца најпре одвели у село Маревце недалеко од Приштине, затим у село Мишор близу Малишева, па да је одведен у Албанију. Тражили су и новац у замену за мог оца. Наравно, нисам им веровао, па им новац и нисам дао унапред.

Не знам шта бих још могао да додам осим да је мој отац, моја породица, да смо били врло угледни људи у Приштини. Били смо познати и поштовани. Осим апела нашим државним органима да нама, породицама киднапованих и несталих, учине живот што је могуће нормалнијим, да нам помогну у расветљавању судбина наших најближих, немам више шта да кажем.

Илија Ђирковић

Брат несталог Милоша Ђирковића

Илија Ђирковић

Ђирковић Милош

За својим братом Милошем трагам од 12. јуна 1999. године. Живели смо у Белом Пољу лепо и срећно, нас чак седамдесет и пет чланова породице. Милошев нестанак пријавили смо свим институцијама: СУП-у у Пећи, МКЦК-у и Црвеном крсту у Краљеву. Нас има шесторо рођене браће и једна сестра и сви смо трагали за Милошем. Мајка и отац, док су ми били живи, највише су трагали за братом. Сестра ми је 2017. године

преминула. Од тада сам ја преузео трагање за братом преко Удружења у Краљеву.

У Белом Пољу смо сви радили, имали своје куће, добар живот. Бело Поље је удаљено свега 3 километра од Пећи. У Белом Пољу је било око 250 домаћинстава српске националности. По уласку Међународне заједнице и КФОР-а, мој брат не жели да напусти своје огњиште са још педесетак мештана од двадесет до педесет година старости, иако су више пута били нападали од стране ОВК. У прва два напада убијена су три мештана, староседелаца Белог Поља, српске националности; Филип Костић, Стеван Стошић и Раде Стошић. Нападнут је и Мирко Стошић, устрељен је у главу са два метка. Мирко је преживео и данас живи у Горњем Милановцу. 15. јуна догодио се још један напад. Затекли су Мирић Марицу и њену мајку Марту, биле су саме и незаштићене. Марица је била нервни болесник у својим тридесетим годинама. Припадници ОВК су Марту везали за столицу, а Марицу пред њом злостављали и заклали.

Мој брат Милош живео је на око двестотињак метара ваздушне линије од те куће. Чуо је пуцње, телефони су још увек радили, па је позвао Патријаршију. Митрополит Црногорскоприморски, покојни, Амфилохије је одмах дошао. Преузели су тело покојне Мирић Марице, а мајку, која је била у бесвесном стању пребацили су у Пећку патријаршију, где је Марица сахрањена. Напади су се у наредних десетак дана наставили. Сви мештани су напустили Бело Поље, остао је само мој брат. Италијански официр КФОР-а, који је био стациониран у касарни Бели Дрим у Пећи, пријављује митрополиту Амфилохију да је у Белом Пољу остао још само један Србин, униформисан и моли га да пође у Бело Поље и покуша да убеди мог брата да напусти кућу да не би изгубио живот. Митрополит шаље два свештеника у Бело Поље, али мој брат остаје упоран и не жели да напусти дом. По исказима свештеника, Милош је осамнаест дана одолевао нападима банди ОВК. Од тада не знамо ништа о Милошу. Мој брат Милош Ђирковић био је радник Србија шуме из Пећи. Генерални директор предузећа Игор Брауновић направио је споменик мом брату у Читлуку код Малог Зворника. Захваљујући Игору и Удружењу грађана Покрет срце хероја, на челу са Синишом Ивановићем једна улица у Краљеву добила је име по мом брату.

Од успомена на брата имам његове фотографије, његов православни молитвеник и дневник чувара шума на Косову и Метохији.

Љиљана Васовић

Супруга несталог Дејана Васовића

Љиљана Васовић

Васовић Бранислав Дејан

Мој супруг је остао без посла. Зарађивао је повремено возећи грађевински материјал у јужни део Косовске Митровице. Радио је у стоваришту чији је власник био Албанац. Одвезао је материјал свега неколико пута, након тога више се није јављао на телефон. На пункту преласка био је француски контингент КФОР-а, сазнали смо да је уписан у књигу улазака, али не и у књигу излазака.

Дејан се води као нестало од 11. августа 1999. године. Из брака са Дејаном имам сина Филипа. Волела бих да сазнам шта се десило са Дејаном. Знао да је у то време било и трговинске људским органима, а Дејан је по доби одговарао профилу управо такве жртве. Син није запамтио оца, у време отмице имао је само годину и по дана. Захвална сам Удружењу за све што чини у претходне двадесет и три године.

Мој супруг је нестало у јужном делу Косовске Митровице, како се наводи, у близини православног гробља. Случај је пријављен свим надлежним институцијама. Сину је још 2001. године узиман узорак за ДНК анализу.

Јелица Младеновић

Берка и сестра отетих Милице и Славице Стефановић

Јелица Младеновић

Стефановић Драгутин Милица

Стефановић Стојан Славица

Пре рата живели смо у Призрену као срећна породица. Сви смо били на окупу. По почетку рата били смо принуђени да напустимо свој дом, али не сви. Моја мајка и сестра су остале у свом селу још месец дана по нашем доласку у Србију, потом су киднаповане заједно са још петнаест мештана села. Једноставно им се изгубио сваки траг. Годинама, и дан-данас, тражимо истину шта се са њима догодило. Ако ништа

друго, да добијемо њихове кости, да их сахранимо, да знамо где да одемо да се исплачемо и да их не заборавимо.

Ми смо у Србију дошли, такорећи, са једном торбом. У почетку смо се мучили. Двоје мале деце, а ми не знамо ни где ћемо, ни шта ћемо.

Сећам се слике мајке и сестре када сам одлазила одатле, кад ми је мајка рекла: „Сине иди ти са децом, нас нико неће да дира ми никоме зло нисмо учинили“. Мени су и данас пред очима њихова лица и сузе. Ја морам да будем јака због деце, али бол коју носим ништа не може да одагна. Од 1999. године ниједном нисам отишла у свој родни крај, у село Дојнице крај Призрена. Није да се плашим, али психички то не бих поднела. Кад се окупимо, кад је неко славље, они нам недостају. Овде се никада нећемо осећати као што смо се осећали у Призрену у ком смо живели. Тамо смо били свој на своме иако смо живели и са Албанцима и са Турцима, Муслиманима... Супруг се ни данас не усуђује да обиђе свој родни крај зато што косовске власти и данас хапсе без икаквог основа. Отац мог супруга је сахрањен у Призрену, толико му је жао што не може да посети гроб. Каже: „Могу да одем, али не знам да ли ћу да се вратим“. То нам је стално у мислима.

Овде смо стекли пријатеље, али смо се са родбином отуђили. Сви су у расејању. Не живимо као раније у истом граду. Осећамо се као вишак међу људима и са таквим осећањем никада нећу живети као што сам живела. Наставићу да трагам за својом сестром и мајком, мада знам да нису живе. Хоћу бар да сахраним њихове кости, да моја деца могу да оду и запале по свећу и сете их се.

Нестанак својих најмилијих пријавили смо Црвеном крсту, али никакав одговор нисмо добили. Молим оне који би требало да раде свој посао да нешто предузму. Ми смо немоћни, немамо никаква овлашћења. Чули смо да су сви сахрањени у близини села Дојнице, у селу Кориша. Нико није ни покушавао да пронађе ту гробницу, да утврди да ли је то истина. Сваке године слушамо иста обећања: да се трага... али никаквих резултата нема. Губимо здравље, па тако ни својој деци не можемо бити добри. Сваке године након обележавања Дана несталих осећамо се као да смо били на сахрани, скрхрани болом, не можемо недељама потом да се опоравимо.

Миомир Воштић

Син отетог Радомира Воштића

Миомир Воштић

Воштић Милутин Радомир

Родом сам из села Јеловац код КLINE. На студије у Београд сам дошао 1973, по завршетку студија запослио сам се и наставио у Београду. У своје родно село одлазио сам повремено. Окупљали смо се за празнике, славе, Божић, током годишњих одмора. Било нас је седморо. Најмлађи брат је остао да живи са оцем и мајком Ђурђом у добросуседским одосима са свима. То је мало село од свега десетак домаћинстава. У истом дворишту куће су живела и два очева брата. Живели су од пензије и пољопривреде. До 20. јуна 1998. године све је било складно и лепо, када је са стрицем и братом од стрица отишао да покоси ливаде које су се налазиле у близини албанских кућа. Стричеви и браћа су раније завршили косидбу и вратили се кућама на ручак, а мој брат је са још једним братом од стрица наставио са косидбом. Око поднева је требало да дођу на ручак. Али их није било. Мајка је пошла до ливаде, видела да их нема и пренела то читавом селу. Сви су се узбунили и потрчали ка ливадама, али њих није било нигде. Распитивали су се и по околним албанским кућама које су већ биле напуштене, што ми говори да је све било унапред организовано. У близини је била полицијска испостава, пријавили су случај нестанка, али нико није

изашао на лице места. Мислим да никад није извршен никакав увиђај. У недељу 21. јуна Албанци су напали цело село пошто је то било претпоследње село општине КЛИНА. Наоружана група људи, међу њима и комшије Албанци, напали су мештане села који су пружили слаб отпор и били принуђени да напусте село на тракторима, аутомобилима, ко је шта имао. Цело село је остало напуштено. Истог дана нападнуто је и село Душевић, при чему је погинуо један дечак Оливер Зајић. Тек након месеца дана избегли мештани су се из КЛИНЕ вратили у своја села и затекли опљачкане и спањене куће. До 1999. године живели су у Клини у изнајмљеним собама и прихватним центрима. Мајка је дошла код нас у Краљево.

Свим надлежним органима пријавили смо Радомиров нестанак. Обећавали су, али врло брзо сам схватио да нећу добити никакве одговоре. Случај сам покушао да пријавим и Црвеном крсту у Клини; јавила се особа која се представила као Никола и, чим је чуо због чега зовем, спустио је слушалицу.

Све куће у селу биле су велике, зидане од камена. Наша је била двоспратна. Камен на камену није остао после напада терориста. Свака кућа имала је бунар, сви бунари су затрпани, воћке посечене... Никаквог начина није било да се ту настави са животом.

Са стричевима, као најближим сведоцима, били смо и у Хашком трибуналу да дамо изјаве. Тражио сам записник са тог саслушања, али нису хтели да ми га дају. Један од службеника ми је рекао да све изјаве, пре него што се доставе суду у Хагу, одлазе најпре у Приштину. Мајка је овде у Краљеву примила свега две, можда три очеве пензије. Потом јој је поштар саопштио да случај њеног супруга, мог оца, мора бити закључен како би мајка остварила право на пензију. Тако да од институција, од државе, никакву подршку нисмо добили. У читавом братству мој отац био је посебан. Био је добротвор и чудо је то што му се догодило.

У почетку нам је било врло тешко. Ни дан-данас осећања не јењавају, чак су и унуци, наша деца, која су га једва познавала, везани за њега.

Поуздано знамо да је отац био у логору у селу Ликовац, колико дуго, не знамо. Албанци су нам се јављали, тврдили да имају сазнања где је очев гроб, верујући им, ја сам одлазио на више места, али узалуд.

Очекивао сам, а очекујем и данас ако има људи, ако било шта ико зна, бар из моралне обавезе према мом оцу, да нам каже. У институције сам разочаран. Без притиска и без реци-процитета сумњам да ћемо ишта икад остварити. Мислим да би Јавно тужилаштво требало да подигне оптужницу против свих грађана из села Јеловац, Душевића, Ресника и Јошанице. Они све знају и чим пређу Мердаре требало би их привести на саслушање.

Распитивао сам се и о могућностима повраћаја имовине. У Пећи су ухапсили човека, Јовановића, само зато што је неко упро прстом у њега. Био је притворен месец дана, једва је живу главу извукао. Били смо заједно он, његова супруга и ја. Пришао је полицајац, загрлио га и одвео у затвор.

Тог дана, 20. јуна, у селу Јеловац, на ливади коју смо звали Велика ливада, приликом косидбе киднаповани су мој отац Воштић Радомир и његов брат од стрица Воштић Драгутин. Наше братство Воштића годинама је живело у том селу, било нас је и у селима Душевић и Клинавац, староседеоци смо. Од Воштића је киднапован и Ненад.

О судбини чланова наших породица до данас се ништа није сазнало, баш као ни о отмичарима. Ми сумњамо на комшије. Криви су и тадашњи органи власти који су могли одмах да интервенишу. У једном тренутку смо се надали да ће се све некако решити, међутим у Гораждевцу се догодило још једно убиство, убијен је наш сестрић Панта Дакић. Ни за тај злочин нико није одговарао.

Чежња и неизвесност нас убијају. Често се окупљамо, тешимо једни друге и присећамо најмилијих.

Слободан Трифуновић

Брат отетог Мирослава Трифуновића

Мој брат киднапован је 22. јуна 1998. године на копу Белаћевац. Тог дана киднаповано је још девет рудара. Мој брат је тог јутра кренуо на посао са двојцом другова, Србољубом Спасићем и Божидаром Алемпићем. Кренули су колима и када су стигли на коп зауставила их је ОВК и одвела у непознатом правцу. Од тада о њима немамо никаквих сазнања. Трагали смо, нико од Албанаца у Вучитрну и Обилићу није хтео ништа

да нам каже. Отмицу смо пријавили свим надлежним институцијама, али нико нам није дао одговор. Код мог покојног оца долазили су представници МУП-а и војске, али ни они нису имали одговор. У Вучитрну је живело нас четворо браће, свако је имао своју кућу. Мирослав је био изузетан варилац, радио је у Сибиру непуне две године. Кад се вратио, сазидао је себи кућу. Нажалост, није стигао да се ожени, такође, није се ни уселио у своју кућу.

Слободан Трифуновић

Трифуновић Светислав Мирослав

Живели смо лепо до рата 1999. године. Након отмице брата напустили смо Вучитрн и своја имања. Отац, мајка, супруга, ја и наше троје деце дошли смо у Краљево. Најстарији брат Милорад остао је у Митровици и био координатор нашег Удружења. Трагао је за нашим братом до последњег дана, док није преминуо од последица короне 2021. године. Све смо покушавали не би ли нешто сазнали о судбини Мирослава. Покојни брат ишао је и у Сарајево и у Женеву, али без икаквих резултата. Отмицу смо пријавили свим надлежним домаћим и страним институцијама.

Разочаран сам у институције своје државе. Пре свега војску и полицију. Ја сам радио при војсци од 1984. године. Држали смо цело Косово. Немогуће је да ништа нису знали о судбинама отетих.

Отац ми је преминуо 2004, мајка 2008. године. Обоје су преминули од туге.

Верица Рашић

Супруга отетог Милорада Рашића и сестра отетог Казих Синише

Верица Рашић

Рашић Ђорђе Милорад

Казих Кузман Синиша

Мој брат Синиша био је код мене 1. јула 1999. године током дана, да би потом отишао ка центру Ораховца и од тада му се губи сваки траг. Његов нестанак смо пријавили полицији. Након тога, 19. фебруара 2000. нестао ми је и супруг Милорад. Упутио се у албански део Ораховца нешто после поднева како би се видео са пријатељем и више се није враћао. Чекали смо читаву ноћ и деца и ја. Нисам знала како да умирим децу.

Ујутро смо почели да се распитујемо код пријатеља и комшија, да бисмо на крају Милорадов нестанак пријавили полицији и КФОР-у. До данас немамо никакве информације. Ја сам остала сама са децом. Иначе, мој супруг је ретко излазио. За време

рата је био мобилисан у снагама полиције и баш због тога се посебно чувао. Случај нестанка брата и супруга пријавили смо како међународном, тако и Црвеном крсту у Крагујевцу. Узалуд.

Зарад деце морала сам да будем јака. Децу сам успела да изведем на пут. Сину су још увек пуне очи суза кад год се помене име његовог оца.

Имам још само једну жељу, а то је да се пронађе тело мог супруга, па кад једног дана ни мене више не буде да деца знају где да нам обома запале свећу.

Данијела Крстић

Супруга Отетог Милована Крстића

Мој супруг Милован отет је 24. јуна 1998. године заједно са својим братом, мојим девером и њиховим братом Слободаном Митровићем.

Девер се разболео, па је хитно пребачен у Београд. По њега је отишао мој супруг. Последњи пут су се јавили из Крушевца, дошли су на Косово и од тада им се губи сваки траг.

О њиховим судбинама до данас не знамо ништа. Чули смо свакојаке приче, од комшија Албанаца, али праву истину не знамо. Већ 1999. године смо наше двоје деце, свекар, свекрва и ја пребегли код рођака у Београд. Из Београда смо се обраћали

Данијела Крстић

Крстић Атанасије Милован

Кристић Атанасије Миодраг

свим домаћим и међународним надлежним институцијама, али од њих нисмо добили никакве информације. Недавно преминула свекрва била је највише ангажована у расветљавању судбине мог супруга и његове браће. Преминула је са болом не сазнавши истину о својој деци читавих двадесет и пет година.

Ми смо живели у селу Речани у општини Сува Река. Сложно у заједници. Нажалост, ја сам у браку била тек непуне три године. Са Милованом имам две ћеркице, једна је имала само четири месеца кад јој је отац отет, старија две године. Наставили смо наше животе са свекром и свекрвом. Убрзо по нашем доласку у Београд, свекар је преминуо. Било је речи да постоји могућност размене са албанским затвореницима, до чега није дошло. Њему је једноставно препукло срце.

Комшије Албанци су нас уверавали да су они добро, да су живи, да су у затвору. Свакавих прича и обећања смо се наслушали. Али, истину ми никад нисмо сазнали. Апелујем на све надлежне институције да нам помогну да након двадесет и пет година сазнамо истину.

Будимир Маслар

Брат нестале Наталије Маслар

Моја сестра нестала је 1999. године 8. или 9. јуна. Био сам у Беранама, долазио по њу да је поведем са собом. Никако није хтела да напушта свој дом. Учинио сам једино што сам могао; оставио сам јој своју аутоматску пушку. И то је једва прихватила. Мене и моју супругу су на повратку у Беране напали. Ја сам био рањен са два метка.

О својој сестри не знам ништа. Ни где, ни како је настрадала. Накнадно сам сазнао да су је припадници УЧК силовали, њих десетак, затим у њу испалили пун шаржер метака. Од-

вукли су је усмрћену иза штале. Два дана касније дошли су други људи који су уклонили њен леш. Колико је то тачно, ја са сигурношћу не знам. Покојни Амфилохије Радовић се посебно ангажовао како би сазнао нешто о судбини моје сестре Наталије. Узалуд.

Будимир Маслар

Маслар Милорад Наталија

Што се тиче комшија Албанаца, ми смо са њима имали леп суживот. У нашем селу једина жртва је моја сестра. Сестра ми је убијена у својој 59-тој години. Била је врло наклоњена мом сину. Читаву своју плату издвајала је за њега. Кад су почеле прве отмице и убиства 1998. године онда сам сина склонио у Ковин код његове тетке где је провео четири године. Онда смо прешли у Београд, у камп за избегла лица, затим добили неке мале просторије на коришћење. Какве су, такве су. Нама су добре. Волео бих, кад бих могао, да бар пронађем кости своје сестре, па да јој запалим свећу.

Од власти немамо никакву помоћ, а без њих смо немоћни. Ево, пре неколико дана, на састанку нашег Удружења са Црвеним крстом разговарали смо како у Приштини има око 350 земних остатака који годинама стоје и нису идентификовани.

Током ових година једна ми се жена јавила, једва натуцајући српски, и рекла да је Наталија искасапљена на делове и разбацана. Не знам шта бих још могао да кажем. У неку руку, сестра је мени била као мајка пошто је девет година била старија од мене.

Ја сам родну кућу реновирао. Док сам радио, комшије Албанци, који су ми желели добро упозоравали су ме да радим, али да никако у кући не ноћим. Они који су ми желели зло, уверавали су ме да слободно останем у својој кући, да нико не сме да ме дира. Тек што сам реновирао кућу, она је након месец дана опљачкана и спаљена.

Случај нестанка своје сестре пријавио сам свим надлежним домаћим и страним институцијама. Не знам коме бих се више обратио како бих сазнао било шта о судбини своје сестре.

Драгиша Костић

Унук отетог Светозара Стамболића

Драгиша Костић

Мој деда је киднапован у Новом Селу, Мађунско, где је живео код своје ћерке, моје мајке. Његов нестанак смо пријавили свим домаћим и међународним организацијама, мој деда је веровао својим комшијама Албанцима и остао је у својој кући уверен да га нико неће дирати. Најтеже нам је било када смо се обратили комшијама Албанцима који су нам рекли да је немогуће да је деда киднапован, да проверимо да није код неког комшије, рођака...

Мој деда је имао пуно поверења у Албанце. Био је један од имућнијих домаћина и читав живот је помагао своје комшије Албанце да би на крају страдао од руку тих Албанаца. Не зна се где је завршио.

Ми ћемо се и даље борити да сазнамо истину преко Удружења. Ми смо добро живели са нашим комшијама Албанцима, тај који нас је завадио мораће да одговара кад-тад.

Покојна мајка, покојни ујак и ја давали смо интервјуе за разне телевизије, УНМИК... Имам осећај да што више причамо, мање постижемо. Као да је случај мог деде застарео.

Хвала људима који мисле о нама. Понекад нас позове неко из МКЦК-а, домаћег Црвеног крста, Удружења. Сви ми смо губитници. Могао бих да вам причам данима. Када би ме питали на кога сумњам да је отео мог деду, искрено: у свакога и ни у кога. Видео нисам, чуо сам разне приче: да је био стрељан на лицу места само зато што је Србин, те да је бачен у неки канал, па да су га вукли трактором кроз село, да су му одсекли главу...

Радоје Вуканић

Син киднапованог Влада Вуканића

Радоје Вуканић

Вуканић Радовије Властимир

Мој отац је нестао 12. јуна 1999. године. Остао је у својој кући у Калавају са намером да чува кућу и стоку и жељом да му се врате снаја и синови. Рат је завршен и томе се надао. Тог 12. јуна брат је био код оца у селу. Са оцем је била и мајка, молио их је да напусте кућу. Кад је мајка видела да је отац решен, поскидала је слике са зида, узела мало намирница и са братом кренула у Црну Гору.

Одмах потом мој отац је отет. Нестанак сам пријавио свим домаћим и међународним организацијама. Ни од кога нисам добио никакве информације, никакву помоћ. На свега 300 километара од Београда ја не могу да нађем кости свога оца.

Зашто је дошла Међународна заједница? Каква су то људска права? Не знам где оцу да запалим свећу, где му је вечна кућа. Не дозвољавају ми западне демократије.

Све што сам имао, уништено ми је. Мом оцу су остала четири сина и две кћери, двадесет и двоје унучади, тридесет и троје праунучади, ево, стижу и чукунуници. Дакле, наш народ се не може уништити. Од једног Албанца добио сам информацију из Аустралије да је италијански војник рекао мом оцу пред отмицу да су Срби доста убијали Шиптаре, па нека сад ови убијају Србе. Најсрећнији бих био да никада нисам упознао западну демократију.

Јеремија Шуљинић

Брат отетог Мирослава Шуљинића

Јеремија Шуљинић

Шуљинић Драгољуб Мирослав

Мој брат рођен је у селу Видање, општина Клина, округ Пећ. Био је запослен у фабрици сточне хране у Клини. У потрази за већим приходом је 1997. године отишао да ради у стругари код Куршумлије. Тамо је радио до маја 1998. године, када је пошао на славу Св. Николе летњег код ујака. Пошао је из села Добри До око поднева и стигао до раскрснице Коморане код села Лапушник. Ту га је дочекала наша полиција

рекавши му да не може да иде тим путем. Како је он сматрао да не учествује у рату, нити је икоме ишта лоше учинио, веровао је да може да настави, па ако га и зауставе, пустиће га. Већ на четвртном километру од те раскрснице зауставили су га припадници УЧК, отели га и од тада му се губи сваки траг.

Пошто је отет, а наишли су неки новинари који су видели сам чин отмице и на пункту Коморане пријавили су отмицу. То смо сазнали од полиције која је била на пункту. Радио Приштина објавила је информацију да је отет младић који је возио аутомобил титоградских регистрација и нама је било све јасно. Отишли смо у СУП Клина да пријавимо нестанак брата, односно, мој отац нестанак сина. Трудили смо се да преко пријатеља Албанца ослободимо Мирослава, нажалост без успеха. Случај отмице пријавили смо и МКЦК-а у Клини, Црвеном крсту Републике Србије. Сазнали смо од пријатеља Албанца да је из села Лапушник одведен у село Ликовац. Чак смо и на Јутјубу видели изјаву мог брата дату по њиховом налогу. И дан-данас трагамо за посмртним остатцима мог брата, желимо да га сахранимо по нашим обичајима.

Радмила Спасић

Супруга отетог Владимира Спасића

Радмила Спасић

Спасић Јован Владимир

Мој супруг је пошао да обиђе своју стару мајку 19. маја 1998. године. Након неколико дана, кад сам увидела да се не јавља, да се не враћа, пријавила сам његов нестанак МУП-у у Београду. Знала сам да су отмице почеле још у марту месецу 1998. године и потрагу почела сама. Пронашла сам број телефона супруговог школског друга из Метохије, кога нисам познавала. Он је радио у МУП-у у Истоку. Представила сам се, рекла му да сам забринута. Он ми је испричао да на Косову и Метохији има логора, да у МУП-у често добијају чак и видео снимке отмице Срба и да оно што он може је да, ако до њега стигне такав снимак, да ме о томе обавести. Пролазили су месеци, супруга није било, а ми нисмо могли ни да претпоставимо да је Владимир отет. И у МУП-у у улици 29. новембра сам пријавила да мог мужа једноставно нема и да је то необично. Одговорили су ми да су немоћни.

Након тога, пријатељ мог супруга из Истока јавио ми је да је добио снимак на коме је заједно са осталим киднапованим лицима и мој супруг, што сам пријавила МУП-у, а они су тражили контакт тог супруговог пријатеља из Истока, дала сам га. Обавили су разговор и закључили да је мој супруг отет 19. маја 1998. године у селу Коморане, општина Глоговац, од стране шиптарских терориста из свог возила и да је био у терористичком затвору у селу Ликовац, општина Србица. Што се тиче видео касете на којој је снимак мог супруга, како ми је речено, она се налази у Безбедоносно информативној агенцији, а она није надлежна. Тако сам ја сазнала шта се десило мом супругу. Међутим, до видео снимка било је тешко доћи. Звала сам све релевантне институције да би на крају дошла до одговора да снимак постоји, али да га не могу добити. Ето, не знам шта бих рекла. Истину сам сазнала, али не могу је обелоданити. Где год сам позивана, давала сам изјаве. У то време у наше Удружење долазиле су разне стране службе и од нас тражиле изјаве. Одлично сам говорила енглески језик, давала изјаве уверена да ће нам они помоћи.

До дана данашњег ја сам урадила све што сам могла. Знам да је мој супруг био у логору Ликовац, а шта се даље са њим десило остало је непознато. То мене убија, ево већ двадесет и пет година. Ово је за мене агонија. Немам где да запалим свећу свом супругу. Не знам где је сахрањен. Знате, кад брачни друг изгуби супружника након више деценија брака, кад осети потребу, може му поћи на гроб. Ја ту могућност немам.

Златибор Љушић

Син киднапованог Станоја Љушића

Златибор Љушић

Љушић Миленко Станоје

Мој отац нестао је 1999. године после Видовдана, између 28. јуна и 1. јула. Отац је живео у Истоку. Био је друштвено политички радник, угледан човек. У време нестанка био је пензионер, болестан, живео је у својој породичној кући у Истоку. Није био сам, живео је са шесторо својих рођака да би у заједници лакше поднели терет тог времена када су скоро сви Срби напустили Исток. Та зона била је одговорност италијанског корпуса и шпанског батаљона, који су били смештени у Истоку. Када се то догодило, ја сам био у Београду. Није постојала могућност успостављања телефонске везе. Контакти су се обављали преко радио везе са Пећком патријаршијом, највише са монахом Давидом, садашњим владиком Перовићем - Крушевачким.

Рекао бих пар речи о Истоку као дивном градићу. Место коме је природа све подарила. Односи између Срба и Албанаца били су коректни. Узајамно су се помагали, дружили... што би се рекло, није било зле крви. Међутим, све се то променило након агресије НАТО-а на Србију и већина људи је напустила своја родна места. Остали су само они који су сматрали да ничим нису заслужили да буду малтретирани, мучени, убијани и људи који су срцем били везани за то поднебље.

Колико сам ја успео да сазнам, сам догађај десио се у мојој породичној кући која је, како сам сазнао, била запаљена, тако да је већина укућана живот изгубила у пламену. Овде, кад год дођем у просторије Удружења, на чијим су зидовима фотографије свих страдалника, осећам се као да дођем у неки храм. Храм боли и патње. Гледају нас ове очи и моле да се сазна истина о њиховом страдању.

Било је покушаја да се Срби из Истока спасу и обећања шпанског батаљона да се извуку до манастира Гориоча, удаљеном неколико километара од центра насеља, евентуално у Пећку патријаршију, али то није уродило плодом. Међународне снаге, које су имале мандат да штите све људе, нису испуниле свој задатак. Обилазили су, како моју породичну кућу, тако и друге у којима су остали Срби и били неми посматрачи. Вероватно да у својим архивама имају све податке и извештаје о свим догађајима. У Истоку је фактички у једној ноћи нестало све што је било српско. Куће су им попаљене, људи убијани, одвођени у затворе. Та бестијалност ишла је дотле да су чак и сви српски вођњаци били посечени. Уништен је сваки траг постојања Срба на тим просторима. Кад сам први пут након поменутих догађаја посетио Исток, нисам могао да га препознам. Нестанак оца одмах сам пријавио Међународном Црвеном крсту, свим надлежним институцијама, КФОР-у...

У сарадњи са извештачем Вечерњих новости из општине Исток сачинили смо списак свих несталих Срба из општине и послали га на адресу Српског националног већа у Приштини, мислим да је владика Артемије тада био представник, затим тужиоцу Уједињених нација Луису Арбуру, команданту Мајклу Џексону... никада нисмо добили никакав одговор.

Оно што су моја сазнања везана за породичну кућу је да су сахрањена четири леша на православном гробљу у Истоку: Радоје Вилућ, Михајло Вулић, Петар Ђурић и четврти неидентификован. Захваљујући Митрополиту Амфилохију и монаси-ма који су са њим служили у Пећкој патријаршији, одржано је опело у присуству италијанског батаљона, да би након тога те хумке једноставно нестале. Посмртни остаци страдалих су након ДНК анализе пренети у Београд.

Као син несталог Станоја, повремено сам добијао неке информације од ХРВ-а да нису могли ништа конкретно да пронађу. Када је ЕУЛЕКС преузео посао који су обављали КФОР и УНМИК, они су ми послали допис да једноставно немају ни-

каквих доказа да би покренули истрагу. Преостала је једино борба преко Удружења породица киднаповаких и несталих лица. Ја сам дугогодишњи члан извршног одбора Удружења. Сви који смо у сличној муци, нашли смо се у процесу трагања за истином, за сазнањем о судбини наших најближих. На неки начин, постали смо породица уједињена у свом болу.

Бора Миленковић

Брат отетог Момира Миленковића

Бора Миленковић

Миленковић Станоје Момир

Ми смо живели у Приштини све до отмице мог брата Момира Миленковића, рођеног 1957. године у Приштини. Он је киднапован 17. јуна 1999. године. Били смо у породичној кући, када је дошла комшиница Бела Вранићи у пратњи четири наоружана униформисана лица. Оптужили су нас да смо осумњичени за неку крађу. Брат их је провео кроз кућу, показао им све просторије. Ми смо имали добре односе са комшијама, ништа нисмо украли тако да у кући ништа туђе није пронађено. Петнаестак минута касније црни аутомобили паркирали су се пред капијом наше куће, из њега су изашли људи који су отели мог брата. Од тада о свом брату не знам ништа. Истог дана отишли смо у Међународни Црвени крст у

Приштини и пријавили отмицу. Пријавили смо случај и КФОР -у. У нашој Месној заједници формиран је и штаб УЧК. Комшије Албанци су нам рекли да напустимо дом зато што смо ми следећи на списку за отмицу.

Нисмо имали избора; покојни родитељи, мој брат, супруга отетог брата, моја супруга и наше троје деце кренули смо пешке до Косова Поља, другог начина није било. Успут су нас каменовала албанска деца. Стигли смо некако у Београд. Случај смо одмах пријавили Међународном Црвеном крсту, СУП-у, преко познаника и Безбедоносно информативној агенцији. Рекли су нам да рођена сестра Беле Вранићи живи у Београду и да ће бити под присмотром. Ни сам више не знам коме смо се све обраћали, међутим, до данас, након двадесет и четири године, ништа нисмо сазнали о судбини мог брата. У међувремену су родитељи преминули, брат и ја смо наставили да се распитујемо, чак смо и комшиницу Албанку питали шта се десило са нашим братом. Она ни реч није рекла, само је ћутала. До отмице, сви смо живели лепо, срећно. Мој брат био је возач камиона, никакве везе није имао са тадашњим збивањима на Косову, дружио се са свима, па и са Албанцима. Због чега је та Бела Вранићи њега киднаповала, нама уопште није јасно. Она није била наша најближа, већ мало даља комшиница, али знали смо се, што би се рекло, из виђења, годинама. Зашто је она довела четворицу припадника УЧК да киднапују мог брата стварно не знамо, нити знамо како да сазнамо. Мој брат је био неожењен, повучен, политика га није много занимала, возио је по Ираку и Русији. Кад је отет, био је на годишњем одмору. Желео бих да сазнам истину о свом брату, па макар да га сахраним како доликује.

Будимир Миленковић

Брат отетог Светомира Миленковића

Зовем се Миленковић Будимир, рођен сам у Приштини. У својој кући отац ми је убијен, а брат киднапован 2. августа 1999. године у Приштини, улица Ђурђевданска 183. До даношњег дана не знам где ми се налази брат, нити имам било какву информацију о нестанку брата. За оца знам, сахрањен је поред мајке у Приштини. Кад су ми јавили да је отац убијен, био сам у Нишу, продавао сам производе које сам производим. Полазим

истог момента аутом. На Мердару је био Руски КФОР и није ми дозволио да пређам административни прелаз.

Будимир Миленковић

Светомир Миленковић

Морао сам да се вратим назад у Ниш, у МКЦК да ми издају потврду да бих могао прећи на Косово да идентификујем и сахраним оца. Опет ме нису пустили. Идентификовао га је мој стриц, а сахранио КФОР који је био на увиђају.

Желео бих да изразим велико незадовољство према званичним органима који се не оглашавају, нико нам није званично одговорио. Једино суђење у Приштини је било у Апелационом суду, суђење за смрт мога оца и хапшење момка у Француској који је убио мога оца. Суђење је трајало пуне 2 године. На суђењу се доказала његова кривица, ослободиле су га Наташа Кандић и Сандра Орловић. Суђење је трајало од 09:30 до 18:00 часова. Пратили смо суђење преко видео надзора, нисмо били присутни у судници. Морали смо да се појавимо у судници да погледам снимак убиства мога оца, задављен столњаком у кући. Момак који га је убио је у комшилуку живео. Препознали смо га. Долазио је Хашки трибунал да узима изјаве од моје сестричине која је гледала све то, имала је тада 8 година. Тога дана је и моја покојна сестра била у кући, 2. августа 1999. По позиву Хашког трибунала у Београду, одлазимо у Београд да пријавимо случај. Одлазимо на Баново Брдо, да моја сестричина идентификује починиоца. Имам комплетну документацију са суђења од 2005. до 2007. године. Не знам да ли је неко успео да прочита и да види,

рекао сам госпођи Весни Бошковић, свим удружењима, Медија центру у Нишу, јавном тужиоцу. Тужилац није могао да поверује да је то истина, да се тако запостави и да нико није упућен у суђење које је било на територији града Приштине. На суђењу је донета одлука јавног тужиоца да се, пошто обдукција мога оца није извршена одмах после убиства, да га ексхумирамо, да би се извршила обдукција. Установљено је да је задављен стољакком који му је био око врата са танком жицом. После смо га вратили, значи, све сам то преживео са мојом породицом. Опет наглашавам, од 2. августа 1999. године, нико се више не оглашава, нико нам никакве информације не даје, не само о мом брату, него ни за друге нестале особе. Од тог датума, од задњег суђења, никакве списе нисам добијао, то је отишло код Наташе Кандић и Сандре Орловић. Обећали су ми да ће ми послати списе, односно извештај суда, каква је одлука донета.

Након три године затвора, убица је пуштен на слободу.

Сећам се да смо били у Рудару, у шатору где су изложени лични предмети и ствари са пронађених тела из гробница на Косову и Метохији. Присутни су били доктор Саша Добричанин и цела екипа, међу тим предметима нико ништа није могао да пронађе. Опет постављам питање: Да ли ће неко некад у животу од нашег руководства, односно из председништва, на челу са председником Вучићем, икад да нам достави списе о нашим несталим лицима? Из неких поверљивих информација знамо да на Драгодану има неидентификованих тела која се воде под бројевима, плочицама, а то нико и дан-данас неће званично да нам каже.

Моја покојна сестра, 2004. године је приминула, оставила је једно писмо, које је послато Хашком трибуналу, да је индификовала починиоца. Моја сестричина ми је то потврдила, када смо га видели на Бановом Брду у Београду. Тај папир се губи, све се заташкава. Најважније је да се човеку каже истина, само истина, ништа друго, нема увијања. Знамо много неизречених прича које се баве нашим киднаповним и несталим људима, да су затварани и мучени у Лукару, у Грмији, у Ајвалији, све сте локације обилажене, проверене, у старој заразној болници у Приштини.

У Приштини сам одрастао, то је град моје младости. Живели смо у Улици Аце Маровића, у центру града, дружио сам се са свима, није било битно да ли смо Срби, Турци, Албанци или Роми. Отишао сам у Словенију 1970, али сам се редовно враћао у Приштину, он је заувек мој град.

После бомбардовања, по завршетку рата, догађају се и убиства и киднаповања и велика трагедија свих Срба на Косову и Метохији, а догађају се и дан-данас. Надам се да ће некад доћи крај свему овоме и да ће неко из владе Републике Србије на челу са Вељком Одаловићем да нам каже истину о нашим отетим члановима породица. Докле ћемо у оваквој агонији да ишчекујемо резултате?

Једној правници у Београду сам поставио питање на које није имала одговор: Шта би се десило да брата прогласим мртвим, а он се појави жив, шта би се онда десило? Морали бисмо да доказујемо да је он особа за којом се више од 20 година трагало. Искрено, ја бих осећао грижу савести ако бих свог брата прогласио мртвим.

Пре пар година одлазимо у Приштину мојим колима са Нишком регистрацијом. Улазимо у круг бонице, у мртвачницу, да добијемо потврду о узроку смрти. Издали су ми умрлицу на албанском језику, кад и у које време је убијен. Све сам институције приштевачке обишао, на сваком скупу сам био присутан, никад не одустајем, таква сам особа, тешко одустајем од онога што наумим и што хоћу да урадам.

Скоро одлазим у Приштину, једва сам нашао моју рођену кућу пошто се много изградило око школе, некад је то била моја улица, мој град, моја кућа, моје двориште, а сада се у дворишту налази паркинг плац.

Супругу и мене возио је један мој познаник 2000, муслиман из Липљана, да видим моју родну кућу у коју се уселио Суља из Прешева. Нећу заборавити док сам жив. Гледао сам родну кућу, гледао сам снимак како је отац убијен поред судопере, како је задављен, а Суља ме нуди кафом, ракијом, све могуће, ја сам му лепо рекао: "Суља, како си могао да дођеш у моју кућу, да се населиш из Прешева?" Он је овим речим одговорио: „Наређење". Које наређење, од кога, то није могао да ми каже, али је морао да дође баш у моју кућу и да ту живи.

Ја сам му рекао да потписујем да кућа, две куће смо имали, једну нову и једну старију, потписујем да остављам све, комплетну имовину, без обзира што се још води на оца, само да ми ослободи брата.

Рекао је да то не може и неће да уради.

Избацио сам га из куће уз помоћ Хабитат организације. Након његовог одласка из куће остао сам двадесетак дана да живим у кући, да чувам да се неко не усели. Када сам се вратио у

Ниш, кућу у Приштини су срушили. Поравнали су плац и направиле паркинг сервис који наплаћују за услуге паркирања аута. Треба имати срце од камена или уопште немати срце да некеме сравните са земљом све успомене које је у животу стекао.

Надам се да ћемо некад у животу сазнати истину, ако ја не будем сазнао, ваљда ће сазнати моја ћерка шта је са њеним стрицем било. Он је рођен у Приштини 12. 12. 1961. године. Надам се да ће неко да се удостоји да нам каже шта је са нашим људима, где се налазе, да ли су живи, да ли су убијени, да ли су мучени, да ли су нашли мир.

Јаворка Миленковић

Снајка отетог Светомира Миленковића

Јаворка Миленковић

Светомир Миленковић

Ја сам Јаворка Миленковић, из села Меки. Покојна заова Јоргованка била је овде код мене када се десило убиство. Тада сам њу и њену ћерку прихватила да живе код нас. Моја заова је имала висок шећер, чак 21, па је и у болници била. Писмо које је писала када су јој супруга одвели је пуно жалости.

Тешко је поднела, а и њу су малтретирани, имала је модрице на врату, хтели су да је удаве. Посебно је жалосно што је су и дете малтретирани. Гледала је оца кога су задавили столњаком

у који су ставили жицу, а она није могла да га одведе, него је тражила помоћ комшија. У писму које је написала јасно је нагласила да је убица њихов комшија из Приштине, то писмо смо предали судству како би се користило као доказ. Међутим, на суђењу писмо није ни поменуто. Била сам на суђењу, мени су дали да причам, да кажем оно што је она мени рекла.

Хтела бих још да кажем да сам девера поштвала као брата. Ишла сам на гробље кад су ексхумирали тело да виде од чега је настрадао. Написали су у извештају да је умро од два инфаркта срца. То није тачно.

Он није био болестан, него су га обесили, не могу да причају оно што није тачно.

Нека кажу оно што је тачно, а грехота је, али, има Бога, сви ћемо једног дана њему на истину. Ако чује наша влада, било која, нека нам неко помогне, нека нам одговоре, помозите да истина буде откривена. Стари се, губи снага, не можемо више да се боримо и тражимо. Само бисмо желели да сазнамо истину за све нестале, и младе, и старе, за све које тражимо у Удружењу.

Наша влада би требало да почне да врши већи притисак како би питање отетих и несталих могло да се реши. Како притискају нас, тако и наши представници треба да изврше притисак на све одговорне да до истине дођемо.

Извињавам се на грубости, али године пролазе, а још увек нису пронађени нестали и отети, још увек не долазимо до истине!

Соња Крстић Рмуш

Сестра отетог Крстић Максима

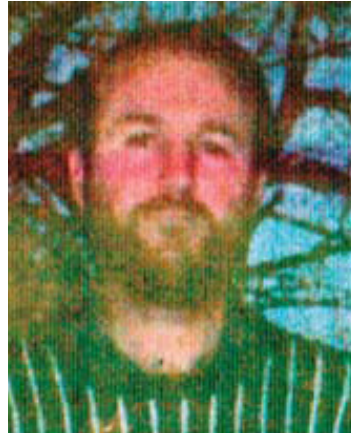
Ја сам Соња Крстић Рмуш. Живела сам у Пећи где сам и рођена, завршила школу, радила, формирала породицу. Имам две ћерке, Татјану и Милијану. Ми смо били тиха и поштена породица, живели смо цео живот у Пећи.

Остала сам рано млада удовица. Муж ми је пре рата умро. Мајка ми је такође пре рата умрла. Један брат ми је у Хрватској, а овај брат ми је жив што је нестало.

Радио је за фирму која га је послала из Београда у Русију. Када је почело бомбардовање, с обзиром да нисам имала никог, препуштена само судбини, требало је заштитити то двоје малолетне деце, брат је рекао да ће доћи.

Соња Крстић Рмуш

Крстић Максим

Иако сам ја била против тога, ипак се снашао и дошао је за време бомбардовања. Да се разумемо, свако своју породицу штити, ја нисам имала заштитника. Чланови породице мога супруга нису били у могућности да ми помогну, зато је мој брат дошао, велика је била његова брига.

Кад смо се последњи пут чули, рекао је да више нећемо моћи да се чујемо, биће прекинуте везе и да долази. Била сам против тога, плашила сам се да му се нешто не деси, али он је рекао да му живот не треба без нас и да мора да нас заштити. Кренуо је, путовао је доста дуго, до Београда је дошао авионом. Знао да је путовао хитном помоћи и са неким покојницима који су били у колима.

Људи су се чудили, питали су га зашто иде у Пећ, а сви беже. „Идем по моју сестру и децу, мени не треба живот ако се њима нешто деси, нека се деси и мени ако треба да се деси“. Тада је стигао и били смо заједно, баш је тада било бомбардовање. Он је изашао у град да види каква је ситуација, шта се дешава, рекао ми је да се припремим, да спакујем ствари за децу, да ће он остати, а децу и мене ће послати са неким да не будем сама, да будем безбедна. Узалуд сам се противила томе, он је рекао: „Ти мораш да одеш, ја сам дошао по вас и доћи ћу опет. Ето, помогла си Албанцима комшијама кад су они ишли, сад идеш ти“.

Ми смо са Албанцима живели у истом дворишту, једни другима помагали. Кад су одлазили, питала сам их да ли имате ма-

кар за пут, а он каже да нема. Ја сам имала, тада су биле марке, ја сам узела 50 марака, јединих које сам имала у кући, и дала, само да би могао да оде. Моја старија ћерка имала је 12 година, млађа је имала 4. Она ме вуче за руку и пита како могу да им дам, да нас бомбардују због њих, а њој не дам кад тражи да купи нешто у продавници. Тада сам јој рекла да имамо, али само за бензин да одемо одавде, а и они само спашавају животе, треба помоћи, ако некоме треба помоћ. Само ме је пољубила и ништа више није рекла.

Кад је мој брат дошао ја сам то њему испричала, њему су биле пуне очи суза, каже: „Како си могла да ми кажеш да не дођем, а види, ти си сама, шта да дођу, били су долазили по кућама и остављали никог живог нису. Нека си им помогла, они су људи, треба човек човеку помоћи“.

Кад је он изашао у град, њега су киднаповали и то у центру града, и једног рођака. Убацили су их у кола.

Из Пећи смо отишли мојим колима, ја нисам могла ни да возим, возио је један рођак.

Надала сам се да ће га пустити, али нису, до дан-данас нисам успела да га пронађем. Мој киднаповани брат се зове Крстић Максим. Много је тешко. Дошао је по мене, ја сам се спасила, он је нестао због нас.

Тражила сам га свуда. Чула сам од Италијана да постоји неко село близу Гораждевца. Отишла сам, ризиковала сам живот, нисам знала да ли ћу се вратити, најтеже ми је било кад сам децу оставила, можда се нећу вратити, а немам коме да их оставим. Он је дао живот за мене, па и ја ћу за њега. Ето, срећом, вратила сам се. Била је нека препрека на путу. Али, преживала сам. Италијани су ми рекли, стигла сам до војника Италијанског контигента КФОРА. Рекли су ми, да то није истина, да не постоји ниједан логор. Нису ми дозволили да наставим. Вратила сам се. Била сам у Приштини. Платила сам човека, таксисту Шиптара, преко једног рођака, који ми је гарантовао да ћу стићи до Међународног комитета Црвеног крста.

Само су ме саслушали и ништа од тога дана о судбини мога брата нисам сазнала никакву информацију.

Кад су ми деца била мала, колико смо штрајковали, по целу ноћ сам са децом у Београду на улици спавала, али све је било узалуд. Питала сам попа, не знам како да му запалим свећу. Моја старија ћерка не дозвољава. Говори да је он жив, али је заробљен. „Немој, молим те, да палиш свећу“. Њега нема толи-

ке године. Киднапован је 20. 06. 1999. године. Никад се појавио није. Не знам да ли да палим свећу за живе, да ли за мртве.

Кад запалим свећу за мртве доле, свећа неће да гори. Па опет добијам неку наду. Има Бога! Можда се некад појави жив. Не знам, ето. Лакше би ми души било да знам, само да није мучен. Да је убијен макар метком, да ми је неко рекао. Деце није имао. Гледао је ту моју децу као његову. Нисам га ни сахранила, ни отпустила. Нисам га лечила. Лакше би ми било. То је најгори део судбине за људско биће које живи у неизвесности и чекању истине. Носила сам црнину 20 година, кад бих се насмејала, прекоревала бих себе како могу, а не знам где је он. У души је увек ту. После 20 година обукла сам другу боју гардеробе. Ко да га жали и да га спомене, своје деце није имао. Моја старија ћерка рекла је да ће, кад се уда, ако роди сина, да ће му дати ујаково име.

Егзодус је много тежак. Останеш без ичега и на улици. Све имаш, дом, породицу, све оставиш и одеш да спасиш децу и себе од смрти. Кад сам тражила стан као самохрана мајка, кажу ми да немам да платим, не радим, немам мужа, немам старатеља, неће да ме приме. Кроз многе голготе сам прошла. Сада су ми ћерке одрасле, живим у Београду као подстанар. Задржала сам се овде, школовала сам их, обезбедила им то парче хлеба да имају. Живим од једне пензије, за коју сам радила цео живот, 36 година стажа. Пензионисана сам са 16.500. Страшно! У рату, у току бомбардовања, морала сам да идем на посао, поред касарне коју су сваки дан бомбардовали. Никог ни за кога није брига. Зар сам заслужила да ја сад имам пензију 20.000,00 динара, да не могу да покријем ни моје дажбине?

Обе ћерке раде. Уклапамо се, хоћу да кажем, нисам гладна, нисам жедна, нисам на улици, али је много тешко. Ништа ми ова држава није дала, само ми је узела. Жива сам, живим за ту децу, извела сам их на прави пут.

Лакше би ми било да сам на врху планине, пустиње, под шатором, само да ми је брат жив. Ништа се са животом не мери, верујте, жив човек све постигне. Тешко ми је, најтежа судбина га је снашла, он је био велики верник, поштен човек, давао је све за доброг човека, пријатеља. Овако нешто да доживи, да се не зна где је, да ли је жив, да ли је убијен, ништа... Страшно!

Јагода Вујовић

Сестра отетог Горана Столића

Јагода Вујовић

Горан Столић

Зовем се Јагода Вујовић, рођена Јакић. Живела сам у Ораховцу са родитељима. Имала сам три брата и нас пет сестара. Међу њима је најмлађи Горан. Он је радио у Ораховцу, у Орвину. Био је добар. Никоме ништа нажао није учинио. Били смо срећна породица све до дана кад се десило да је Горан киднапован. То је било 29. октобра 1999. године, по доласку КФОРА. Мој брат је киднапован са још четворицом Срба из Ораховца. То су Баљошевић Будимир, Мојсић Звездан. Дедић Негован и Миленковић Станиша, сви из Ораховца. Данас сам свесна да мој бол није ни већи, ни мањи од свих породица киднапованих. Ништа не може да врати моју мајку Зорку, мог брата Ђорђа и сестру Савету, који су од туге и бола преминули од нестанка Горановог. Овде сам да подсетим на трагедију која нас је задесила, моју породицу и многе друге породице киднапованих. Ове наше ране не може време да излечи.

Памтим да су наши најмилији нестали упркос присуству КФОРА, чија је дужност била да их заштити. Апелујем на све надлежне институције да помогну да се починиоци казне и да напoкон сазнамо судбину наших најмилијих. Мој брат је, пре трагедије, живео је са својим родитељима, братом, снахом и њихово троје деце.

Мој брат радио је на обезбеђењу Орвина. Дружио се са свима. Никад се ни са ким није свађао, нити замерио. Чак ни војни рок није одслужио. Рођен је 13. јуна 1974. године у Призрену. Док је моја мајка била жива, није желела да нико од нас уради ДНК зато што је она сматрала да је жив, да је међу живима и очекивала сваког часа да ће доћи, да ће се појавити на вратима. Међутим, она то није дочекала. Десило се шта се десило, а њега нема до данашњег дана. Дала сам крв за ДНК анализу годину и по дана после њене смрти.

Помозите! Сви ви који радите у процесу тражења истине о судбинама несталих лица помозите ми да и ја сазнам судбину свога брата Горана.

Предуго чекамо истину.

Сузана Јакић

Снајка отетог Столић Горана

Сузана Јакић

Столић Горан

Зовем се Јакић Сузана, расељено сам лице са Косова и Метохије. Живела сам у Ораховцу до 1999. године. Живели смо у једној срећној породици, свекрва, супруг, ја и девер Горан о коме ћу данас причати, где и како је киднапован. До тада смо били једна врло срећна породица..

Мој супруг Добривоје, кога су сви њему блиски људи звали Ђорђе. Нас двоје имамо четворо деце.

Мој девер Столић Горан рођен је 13. јула 1974. године у Призрену.

Четири месеца по доласку КФОР-а, остали смо заточени у Ораховцу, нико ништа није знао о нама, да ли смо живи или нисмо, нисмо имали никаву комуникацију са било ким. Били смо тотално блокирани и одсечени од свега. Остали смо ту јер путовање није било безбедно. Прво смо били у својој кући, а после у горњем делу Ораховца, код цркве, свекрва Зорка, мој муж Ђорђе, девер Горан, деца, сви смо заједно били. Ноћи смо проводили на поду, плашећи се за животе свих који су остали у Ораховцу. Горан је размишљао да пронађе неки начин да изађе из Ораховца, да крене где је бољи живот. Ораховац је постао енклава за Србе, а услови за живот у том делу града били су немогући.

Горан је био дечко који никоме у животу није наудио, био је тако добар, поштен, вољен и поштован. Радио је у Орвину. Био је најмлађе дете у породици. До тог дана не би нико веровао да ће се њему десити тако нешто. Он и још четворица Срба из Ораховца, Мојсић Звездан, Дедић Негован, Миленковић Синиша, Будимир Баљошевић, кренули су, вече је било, падао је мрак, они су негде око девет-пола десет кренули аутом, требало је да оду до централне Србије. Међутим, у Ђаковици, човек који их је возио је застао да позове свог зета који је требало да их вози даље.

Застали су поред једне куће, а по причи коју смо касније чули, изашли су припадници ОВК и одвезли их у непознатом правцу. Ми те ноћи ништа нисмо знали. Моја свекрва је осећала неки немир, целу ноћ није могла да спава и стално се молила Богу да само Горан стигне, да зна да је тамо, па ћемо се ми некако извући. Међутим, ујутру рано, можда је било 8 сати, долази човек и каже нам да су киднаповани.

Изашли су из неког кафића, наоружани Албанци, киднаповали их. Онда је моја свекрва кренула да плаче, да понавља питање шта је са њеним дететом. Ми смо одмах отишли до КФОР-а. То је било 29. октобра 1999. године. Надали смо се да они штите нас, да нам обезбеђују неку сигурност. Међутим, када смо тражили помоћ од њих, када смо рекли да је нестао, да желимо да одемо, да имамо сазнања да је он у Ђаковици, у неком затвору, да је негде затворен, они нису реаговали.

Тражили смо да одемо у Ђаковицу, нису нам омогућили превоз. Рекли су да не могу они да нам обезбеђују превоз. Од тада почиње наша борба. Док смо били у Ораховцу, давали смо изјаве свим државним институцијама и међународним организацијама, опис и место Горановог киднаповања. Мало смо могли да урадимо, имали смо ту ограничење у сваком погледу. Нисмо могли даље из Ораховца нигде да одемо и да пријавимо даље у неку институцију.

Знамо киднапера, сазнали смо ко је учествовао у отмици. Међутим, нисмо могли ништа да урадимо. Моја свекрва ноћима није спавала и касније, када смо дошли у Београд, када се основало Удружење породица киднапованих и несталих лица, стално смо ишли на протесте. Одржавали су се велики протести.

На сваком протесту смо били активни. Нема врата у Београду на која нисмо покуцали и где год смо могли, где год смо чули, где год смо могли и за кога смо сматрали да може да нам помогне у било ком смислу, да нас упуту негде. Добијали смо разне информације: од оне да су живи, до места где се налазе заробљени Срби.

Имали смо много сазнања и ми смо имали веру у Бога и у институције да ће се некад, он сам појавити од некуд, да дође жив и здрав. Та нада се никада није угасила. Чак је моја свекрва отишла са том надом, отишла је са том жељом. Прво је преминуо мој супруг Ђорђе, а три године касније је и моја свекрва.

Они су отишли са том вером у Бога да је жив. Моја свекрва није могла другачије да размишља, сем о томе да је он жив, у шта смо ми сви веровали. Чак су деца више пута говорила баби да он је жив, да ће доћи. Сваки пут када смо добили информацију да постоји могућност да је на неком месту жив, ми смо ишли, проверавали, распитивали се, имали смо наду. Надам се да Горан неће никад бити заборављен и да ће кроз ову причу да се чује далеко, да се зна, да постоје породице које још увек нису сазнале истину. Ми још увек нисмо сазнали шта се десило мом деверу Горану.

Овом приликом апелујем и молим све институције, домаће, међународне, да сазнамо истину о нашем Горану, шта се десило са њим. Ако се пронађу његови посмртни остаци, тешка срца ћемо прихватити то, али ћемо бар знати шта се десило, моћи ћемо да га достојанствено сахранимо и да знамо где можемо да одемо да му свећу запалимо.

Тежа је неизвесност од било чега другог, тежа је од праве истине, тежа је јер немамо никакве информације о његовој судбини.

Бранкица Антић

Супруга отетог Златка Антића

Бранкица Антић

Златко Антић

Захваљујем се Удружењу породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији што су ми и данас пружили прилику да кажем пар реченица широј јавности о судбини моје породице, која је доживела трагедију нестанком мог супруга Златка Антића. Златко Антић је рођен у Призрену. Киднапован је јуна месеца 1999. године у Призрену приликом обиласка стана. Након доласка КФОР-а и повлачања војске и полиције са територије Косова и Метохије, Срби из Призрена су били принуђени да из безбедносних разлога напусте своје куће и станове, тако да је и моја породица решила да крене у колону из Призрена, да би спасила своје животе.

Привремени смештај добили смо у одмаралишту на Брезовици, надајући се да ће наш боравак бити кратак и да ћемо се што пре вратити, јер док смо били на Брезовици, такве смо информације чули, да ћемо за кратко време, привремено бити ту

и да ћемо се вратити у свој родни град Призрен. Пошто су сви из Призрена били ту стационарани, у Штрпцу су се окупљали сваког дана да чују неке информације шта се дешава. Златко је причао са људима из Призрена и чуо да је њих неколико већ ишло у Призрен и враћали се. Тако је и мој супруг одлучио да оде до Призрена, до нашег стана мислећи да му нико неће наудити.

Забринут за његов живот, ја са двоје деце, његова мајка и брат, чекали смо да нам се Златко врати из Призрена. Вест да је Златко киднапован добила сам од комшинице путем телефона. Златко није стигао до свог стана, само што је ушао у стан код комшинице Лоле Нимани и задржао пет минута, дошло је њих четворо-петоро униформисаних припадника ОВК у црним униформама и комшину и њега извели из стана. Одвезли су их у дом ЈНА, који су користили као штаб ОВК. Ту су приводили све наше људе на информативни разговор и ту су њега и комшину Лолу задржали око 4 сата, на том информативном разговору. Након тога комшину пуштају, а мог супруга задржавају и одводе га у непознатом правцу.

Ову информацију смо чули у телефонском разговору од наше комшинице Лоле сутрадан после киднаповања нашег Златка. Наш живот се од тог тренутка претворио у борбу за проналазак и ослобађање Златка. Нада да ћемо га живог вратити његовој деци, мени, мајци и брату, никада није престајала. Борба за животну егзистенцију је упоредо ишла са трагањем за информацијама о судбини нашег Златка. Било је тешко објаснити мојим синовима да је тата насилно одведен од неких непознатих људи и да сви морамо бити стрпљиви док чекамо да нам тату врате. Трудила сам се, као и свака мајка, да им обезбедим основне потребе за њихово одрастање и школовање, да што мање осете очево одсуство. Више пута смо сви падали у очај да га узлуд тражимо јер су породицама сличним нашој стизале информације о страшним злочинима над киднапованим и несталим лицима. Стрепња, страх, туга, патња, бол, неизвесност и море проливених суза током читавог периода оставиле су трауме и последице на све нас. Укључена сам у праћање процеса тражења свих несталих лица на Косову и Метохији од оснивања Удружења породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији, а улогу координатора Удружења за Краљевачки округ у Краљеву преузела сам 2003. године. Поверење породица које заступам ми додатно даје снагу да наставим, да без обзира на породичне и пословне

обавезе, у континуитету пратим процес тражења несталих лица и пружам подршку у границама својих могућности. Тешко смо поднели информацију из медија да је, по изјави НН сведока, наш Златко пребачен са групом заробљених Срба у Абанију. Нажалост, до данас немамо потврђену информацију да је Златко пронађен, истину о његовој судбини и даље немамо. Не постоје домаће и међународне институције којима се нисмо обраћали и молили за помоћ да се његова судбина сазна, али до данас информације о њему нема. Нама је само једино циљ да сазнамо шта је са Златком било. Пријавили смо његово киднаповање и очекујемо одговоре на наше једино питање: Где је Златко Антић одведен из Призрена и ко га је одвео?

Нећемо одустати у трагању за истином о судбини нашег вољеног Златка.

Јасмина Станишић Мандић

Сестра отетог Зорана Станишића

Јасмина Станишић Мандић

Зоран Станишић

Моје име је Јасмина Станишић Мандић, сестра једног од многобројних несталих, односно киднапованих особа са про-

стора Косова и Медохије. Мој брат Зоран Станишић киднапован је 22. јуна 1999. године, имао је непуних 19 години. Зоран је рођен 11. октобра 1979. године и по завршетку средње школе отишао је на служење војног рока. Бомбардовање је провео на служењу војног рока. Након потписивања Кумановског споразума, као и сви војници, он је превремено завршио војни рок и вратио се кући. У повратку кући био је неколико дана, а онда се десио тај немили догађај и његово киднаповење.

Сестра, брат и ја смо отишли до суседног села јер су почела да се дешавају у селу застрашивања Срба од стране Албанаца. На тај начин смо покушали да избегнемо неке немиле догађаје, али, очигледно да нам то није било суђено.

Једног дана добили смо позив од оца, који је са мајком остао у селу, у породичној кући, да брат и ја дођемо јер су преко ноћи опљачкали кућу мог деде, у којој није било никог, па да ми сви заједно, брат, отац, мајка и ја покушамо нешто од намештаја по кући да спасимо. Кренула сам са братом ка селу у јутарањим сатима и стигли смо код родитеља. Помагали смо им у преносу ствари и намештаја. Дедина кућа је удаљена од наше неких 300 метара. На улици у центру села било је много Албанаца, нама непознатих, који су нам добацивали, претили, говорили да идемо у Србију, да напустимо село.

На то се нисмо обазирали, дошли смо да обавимо оно што је требало, нисмо одговарали на те провокације. Први пут смо брат и ја од дедине до наше куће ишли заједно, он је возио трактор, ја сам ишла с њим, помагала му. Без страха, нисмо размишљали јер смо били млади, он је имао, као што сам рекла, непуних 19 година. Тада сам имала свега 23 године, нисмо размишљали о неким последицама, да може нешто да нам се деси. Четврти пут је он мени рекао да ја њему нисам потребна. И да, сад док причам, те слике некако оживљавају. Сећам се тог тренутка када је он мени рекао да ја њему нисам потребна, да он може сам и да ја останем са родитељима, да ће он то брзо да оде, да превезе шта треба и да се врати. Тако је било. Чак је и мој отац предложио да иде са њим, али он то није прихватио и отишао је сам.

После неког времена смо се забринули што га још увек нема, не треба му много времена да оде и да се врати. Прво је отац кренуо да види шта је то њега задржало. Пошто се и тата није вратио, мајка и ја кренуле смо ка нашој кући.

У том тренутку можда тек почнемо да будемо свесне шта је могло да се деси. Притом, како сам се приближавала кући, ви-

дела сам да је почело окупљање комшија и да нешто није у реду по њиховим изразима лица. Кад смо стигле до породичне куће, отац је био ту, али брата није било.

Он је, кад је стигао испред капије дворишта, застао, морао је да сиђе да би отворио капију. Како је отворио једно крило капије, тако је све остало. Трактор у радном стању, једно крило капије отворено, а њега нема. У селу је био смештен КФОР, ирски контингент. Неко им је јавио, они су били неких 500 метара удаљени, стигла је њихова патрола. Ми смо, пре него што су они стигли, почели да тражимо по дворишту, по околним улицама. Нико ништа није видео, нико ништа није чуо. Нормално, Срби који су били ту, они су били по својим кућама, нису видели. Албанци су све видели, нису желели да кажу.

Од тог дана до дана данашњег, ми немамо никакву информацију. Ирци су ме одмах позвали, отишла сам у њихову канцеларију смештену у основној школи, дала сам изјаву. И од тада почне потрага и давање описа, како је изгледао, шта је имао на себи, које боје одеће и обуће, како се десило.

До сада можда, па не знам, хиљаду пута, увек причамо изнова, изнова, изнова, само то како се десило, да ли смо нешто видели, шта је имао на себи од одеће, како је изгледао. А повратне информације не добијамо.

Молили смо, отац и ја, ишли код комшија Албанаца да нам кажу ако нешто знају, било шта. Међутим, од њих није било никакве помоћи. Да ли нису смели, да ли нису желели да нам помогну, остаје да нагађамо.

А онда, мој отац је добио један одговор од комшије Албанца, коме је мој отац помагао за време бомбардовања, доносио лекове за његову болестну жену. На питање мог оца зашто се то нама десило, зашто Зоран, који није био ту кад је било бомбардовање, никог није увредио, никог није повредио, што се Албанаца тиче, Албанац комшија одговорио је да се то десило зато што смо Срби.

Значи, њима није било важно да ли је ико ишта погрешно, важно је само да је Србин, да Србин нестане, да се сви остали застраше и одселе. Две ноћи преноћили смо отац и ја у нашој породичној кући, ишли смо с КФОР-ом, њиховим возилом, до једне албанске куће, они су сумњали да су умешани у Зораново киднаповење. Они су обавили претрес, ми смо били у возилу, нисмо били присутни, какве су информације добили, ми нисмо сазнали, само нам је припадник КФОР-а рекао да нема информацију где се Зоран налази и ко га је киднаповео.

По њиховом мишљењу је то било добро што тело није пронађено јер су сматрали, вероватно, то је моја претпоставка, да је жив. После два дана, почели смо да добијамо претње од комшија Албанаца да морамо да напустимо породичне куће у селу јер су нам животи угрожени.

Бол и туга за нашим Зораном дуго траје. Трагаћемо за истином о његовој судбини све док га не пронађемо.

Станица Ракић

Сестра отетог Денић Цветка

Станица Ракић

Денић Цветко

Зовем се Станица Ракић, рођена сам 19. јануара 1954. у општини Пећ, а живела сам у селу Дрсник, општина Клина.

Волела бих да није овако испало, али ако мора, мора и да се прича и да се трага, мада ми се чини да од тога нема ништа. Била сам удата у суседном селу, имам два сина, муж ми је умро пре 10 година, деца су ми растурина по иностранству, имам 4 унучета. Живела сам у Дрснику, ишла сам у школу у селу Долац. Нас је седморо браће и сестара. Моји родитељи били су пољопривредници, радили смо и трудили се да живимо скромно и поштено од свог рада. Имала сам 3 брата и нас 4 сестре, једну старију и 2 млађе од мене. Најстарији брат се разболео и умро

овде у Краљеву, у болници. Други брат Денић Цветко, је нестао кад су бежали са Косова и Метохије.

Он је рођен 1962. године, ожењен је и има седморо деце. Његова жена сад живи у Подгорици. Четворо његове деце је формирало своје породице, а троје нису. Живе са мајком, добили су стан у Подгорици.

Мој је брат, кад су бежали из Дрсника 1999. године, возио трактор у колони. Цело село је тад избегло. Он је ишао у колони, па је изашао из ње. Такву причу сам чула, а то што сам чула, то ћу вам испричати. Неки дечко из Бенковца, не знам како се зове, рекао ми је кад сам ишла код мајке и оца у Матарушку Бању, тамо су били кад су избегли, да је видео Цветка кад је изашао из колоне како је чучнуо и запалио цигару. Два припадника КФОР-а су била поред њега, један с једне, други с друге стране, имали су митраље у рукама. То место се зове Лош Поток, близу је и нека шума. Од тада му се губи сваки траг.

Причало се да су га припадници КФОР-а предали Албанцима. Тражили су га, тата покојни је ишао свуда где су чули, где су звали, а ништа се није сазнало, а ни дан-данас се не зна. После толиких година сам чула да је једна пријатељица чији је муж нестао у Ђаковици ишла код девера у Америку и да је тамо чула да је Цветко, који је био пекар у Клини, био заробљен негде на Косову како би месио хлеб.

Након извесног времена, кад су заробљенике водили за Жуту кућу, повели су га и тамо. Нису га одмах одвели у Жуту кућу, него опет негде да им меси хлеб, све док су они хтели.

Након информације да је одведен у Жуту кућу у Албанији, нема више никаквих сазнања о њему. Могла бих још много тога да кажем о њему, био је млад, вредан, добар човек.

Имао је породицу, радио је, али не вреди кад је таква судбина. Није само мој брат, пуно људи је нестало из Дрсника, из свих села на Косову и Метохији. Мој покојни отац је ишао са осталим члановима породица у Рударе да види гардеробу ексхумираних тела на Косову и Метохији. Није могао ништа да препозна од његове гардеробе. Није ништа могао да сачува његово, имао је слике његове, ја немам, имала сам, али кад су ми запалили кућу, све су изгореле, немам ниједну његову слику.

Немам никакве папире његове, ништа немам. Много бих волела да се сазна нешто.

Прошло је већ 26 година, а ја не знам ни да ли је жив, ни да ли је мртав, да ли је осакаћен или је цео, не знам ништа, а

то највише боли. Очекивала сам се да ће неко да каже истину, али нема од тога ништа. Губим наду. Кад сам ишла на Косово са Бранкицом, питала сам људе где је то место, тај Лош Поток (Кећ Поток) и отишла сам, има неки мали мостић. Можда је баш ту где сам стала, мој брат чучнуо и запалио цигарету, на том месту је последњи пут виђен и одатле му се губи сваки траг.

Негован Маврић

Брат отетог Млађана Маврића

Негован Маврић

Млађан Маврић

Моје име је Негован Маврић, брат сам киднапованог Млађана Маврића из Велике Хоче. Рођен сам у Великој Хочи, ту сам и живео, ту и дан-данас живим. Живели смо заједно у породици: брат, отац и мајка, моје двоје деце, супруга и ја, све до 16. августа 1999. године, када се мој брат оженио.

Остали смо да живимо у својој кући, у свом селу, у свом родном крају. Остали смо без хране, без струје, без ичега, тако да живот нимало није био лак. Али, опет се некако живело, јер били смо свој на своме, породица је била на окупу и све некако било весело. Били смо једна срећна породица. Нажалост, поред тога што смо имали проблема у то време са КФОР-ом, који је нон-стоп и вршио претресе и окупирао село, 12. октобра 1999.

године је мој брат нестао. Треба рећи да су од 10. до 12. октобра 1999. године биле присутне мировне снаге, преко 50 000 војника КФОР-а и разноврзне међународне организације.

Могу слободно да кажем да је пред њиховим очима мој брат нестао. Нестао у самом центру града Ораховца кад је ишао у продавницу да купи храну. Да будем искрен, он је неколико пута ишао у јужни део града у куповину.

Међутим, ето, тог дана наишао је на људе на које није требало да наиђе, а то су људи из ОВК који су га заробили и одвели у непознатом правцу. Од тада почиње агонија, та тама за мене и за моју породицу, поготову за моје родитеље, који су били живи у то време, тугујући за својим дететом брзо после тога мајка се тешко разболела. Као и сваки син, родитељ, као брат, имао сам своју дужност, а то је да бринем о нашим родитељима, да бринем о својој деци, о својој породици и, наравно, да трагам за својим братом.

Тог дана, када се није вратио кући, одмах сам обавестио представнике КФОР-а, који су само на 500 метра од наше куће имали пункт, то је на изласку из Велике Хоче. Рекао сам им да се брат није вратио и да нешто предузму, међутим, као да се ништа није десило. За њих је то изгледа било нормално, јер као што знамо, да су и пре тога већ многи Срби, који год је остао у доњем граду Ораховца, или који је био на путу, тај је нестао, киднапован или убијен, то је за њих било нормално, јер су пред њиховим очима у самом центру града Ораховца многи Срби настрадали, чак и они који су позивали помоћ. Они су само окретали њихова возила да не гледају, а допуштали ОВК да раде шта су хтели са Србима. Знамо и многе приче, знамо шта су са људима радили, како су многи страдали, знамо и да су били држани по неким логорима или по неким кућама.

Знам сигурно да је мој брат био жив, дуго времена, трагајући за својим братом, сазнао сам и за многе друге Србе да су били живи, молио тада и КФОР и УНМИК полицију да оду да провере локације, међутим, то за њих није било интересантно. Надомак села су 3. децембра 1999. године мучки убијени Млађан Маниташевић и Небојша Павловић. Њих двојица су отишли по дрва, а када смо вршли притисак на КФОР да испита шта се десило, који је тада био ту и нису нам дозвољавали да одемо тамо да видимо шта се десило. Тек 7. децембра је дошао у село командир КФОР-а, командир станице полиције, УНМИК полиције у Ораховцу, звао се Сем Џонсон, ако се не варам, имали

са њим један вербални дуел, људи су убијени, а нико не одговара, нико не трага за убицама. Тражио сам од њега да ме води у Ораховац, да проверим где је мој брат нестало. Прво није хтео да прихвати, али пошто су ту били и моји мештани и молили да ме одведе, он је пристао на то.

Када смо отишли доле у Ораховац, у сам центар, било је доста људи, али их не познајем. Ораховачане сам знао барем 90%, видео сам да је доста људи са стране дошло. Искрен да будем, није ми било свеједно јер сам видео људе и у униформи. Када сам излазио из кола, паркирали смо преко пута Дома културе, прилазе ми два дечака, отприлике, тада су имали 11-12 година и међусобно у разговору кажу на српском да ја тражим брата. Ораховачани су у то време причали српски.

И дошли су код мене и питају да ли тражим брата. Потврдим, а они показују руком у правцу за који сам ја указивао припадницима КФОР-а да се тамо налазе заробљени Срби.

Наравно, то су била деца, нисам се упуштао са њима у разговор, јер је било страшно да ти као Србин будеш ту, а још и са неким водиш полемику, нарочито са децом. Отишли у једну продавницу ту да се распитамо, тај власник продавнице ме познавао и када сам рекао зашто сам дошао, рекао ми је да није био ту, да ништа није чуо. То је и нормално јер неће нико да каже нешто што би га довело у лошу ситуацију.

Када смо изашли из продавнице, та деца чекају и кажу да ми је брат горе. Упорно показују правац где се мој брат налази. То је трајало, ми смо отишли у другу продавницу, они су ишли за нама и неколико пута.

Међутим, када смо пошли у једну продавницу, тамо где је требало одмах да одем, где је мој брат иначе био, за нама је одмах кренуо, као у пратњи, човек у униформи, а мене упозорава командир полиције и каже да имамо пратњу, али да ја слободно кажем где хоћу и ми ћемо тамо да одемо. Међутим, онај газда, продавац, где је требало да одем, вероватно да ме је препознао, затворио је продавницу, није био ту. Видео сам да више нема потребе ту да шетам јер сам добио од деце информацију где се мој брат налази, опет су ме чекали поред кола и понављали исту причу.

Ово морам да вам испричам, јер ово је јако дирљива прича. Када смо се враћали, мени каже командир полиције да су деца нешто са мном причала, а ја му одговорио да јесу причала, да су ми показала где се мој брат налази.

Када смо пролазили поред ватрогасног дома, кажем да су у овом дому мој брат и многи други људи. То је било 7. децембра 1999. године. Зовем да дођу код мене на кафу, јер сви знају да сам био у Ораховцу и сви чекају. Када је ушао, гледали су у њега као бога, рачунали су да он може да врати мог брата. Моја мајка га је молила да јој врати сина, он је узео чашу вина и као да се заклињао да, када буде следећи пут дошао, да ће се толико пити, да неће моћи да изађе кроз врата јер ће он њој сина вратити.

То је за нас била једна радосна вест, уливао нам је наду да ће то и да уради. Мојој мајци испричао да је он био учесник рата у Вијетнаму и да је био рањен, а када је чула његова мајка да је рањен, мислила је да је мртав, а не рањен. Кад се вратио, она је била пресрећна.

Тако да ће и моја мајка да се радује. Међутим, када је отишао, више га никад нисам видео, само ми је рекао његов преводилац да је то била грешка, да је преводилац био Албанац из Ораховца и да зна чија су та деца и да ће отићи код њихових родитеља јер, ако деца знају где држе Србе, мора да знају и родитељи. Нажалост, тог човека више никад нисам видео.

То је била само једна лаж. То је било празно обећање, чуо сам после тога да је наводно имао удес, али га више нисам видео. Уверио сам се да је оно на шта указујем УНМИК полицији и свим странцима њима била јако интересантна прича и хтели су да знају само одакле знам, колико знам, од кога сам сазнао.

Они ништа нису радили, два УНМИК полицајца су дошла код мене и рекли су ми да ће они увече у 12 сати да упадну у ту зграду, да ће извршити претрес и да ће ујутру у 8 сати да ме обавесте шта се десило, шта су пронашли. Никад их више нисам видео. Само ми је то онако додало сумњу да они не раде за Србе, него само проверавају да ли и шта знамо, за њих Срби нису били интересантни. Тај период живота није био живот.

После толико година видимо да многи чланови породице, многи родитељи умиру, а да не сазнају судбине своје деце, својих чланова породице.

Мој брат је био ожењен и он је добио ћерку 11. марта 2000. године. Знао је да је његова супруга у другом стању, али своје дете није доживео да види и одгаја. Страшно је кроз шта се све пролазило, а живети у неизвесности је најтеже.

Поред тако лепог живота који смо имали, живели у заједници, сви срећни и задовољни, преко ноћи је све постало туга, тама, празнина.

Морам да кажем да смо се надали да су наши људи живи, међу њима и мој брат. Иако смо начули за жуту кућу, за логоре, приватне куће где држе заробљене, нада је увек постојала. Био сам убеђен да су живи све док није пуштена задња група Албанаца који су били у затвору у Србији, око 2000 и нешто људи, када су били пуштени, знао сам, а и многе моје колеге које се баве овим случајем, знали смо да је са нашим људима завршено. Имали смо и тада једну молбу за председника Војислава Куштуницу, да не пуштају ни једног јединог Албанца из затвора док не ослободе живе заробљене Србе.

Међутим, ето, нисмо имали среће да ми дочекамо једног живог Србина, а сви Албанци били пуштени из затвора. Представници Комисије за нестала лица Владе Републике Србије обавестили су ме да су пронашли тело мог брата 2004. године, на домак мог села, у селу Брестовац, километар и по од моје куће.

Вероватно је ту био убијен и сахрањен или је можда убијен на другом месту, а ту сахрањен. Знам да су они људи који су то урадили, пријавили полицији, знам сигурно да, када су отишли да провере локацију, да је са првом кашиком коју су копали багером, он пронађен. Није то срећа, али барем знам где су кости, моја породица зна где су кости мог брата, моја мајка, која је била тешко болесна, али је предосећала да ће да јој врате сина, па макар и у ковчегу, убрзо после његове сахране је преминула, онда отац 2006. године, тако да сам за три године имао три сахране, сахранити брата, то јест његове посмртне остатке, сахранити мајку, сахранити оца и све то у три године, живети такву тугу нимало није лако, али живот мора да иде даље. Ми као породице морамо да наставимо живот, а, што је мој отац рекао, то што се нама десило не бих желео ником. Без обзира да ли су то албанске или српске породице, преко 80% су страдали недужни људи, са једне и друге стране. Прошло је 25, 26 година, да се барем посмртни остаци породицама врате, да смире, да знају где су њихова тела, њихови гробови да буду обележени.

Брат је био старији од мене 3 године, личили смо један на другог, многи нас нису препознавали, када смо излазили посебно, један, па други.

Живели смо лепо, наш живот је био добар, али рат и послератно стање, многи Срби су после рата страдали, окренули су нам животе наопачке.

Живим у тој кући у којој је живео мој брат, у којој су живели моји родитељи, надам се да ћу ту живети до своје смрти.

Ово што данас радимо и моја жеља и мој труд је да се све нестале особе пронађу, да буду враћене породицама, да породице знају где је њихово гробно место, где могу да запале свећу, да породице знају да имају настрадалог члана породице, али да није нестало, није НН, већ особа са именом и презименом, са надгробним спомеником и свећом упаљеном, да му душа пронађе вечни мир.

Живот мора да иде даље, али туга, бол и празнина остају.

Силвана Маринковић

Супруга отетог Горана Маринковића

Силвана Маринковић

Горан Маринковић

Зовем Маринковић Силвана, долазим из Грачанице, мој супруг Горан Маринковић киднапован је 19. јуна 1999. године, на путу Приштина-Гњилане, у месту Лабљане.

Немамо тачне информације шта се десило, само неке незваничне и без доказа. Од његовог нестанка, ми смо редовно пријављивали, прво КФОР-у, који је тада био у Грачаници, то је био британски КФОР, одмах смо тамо пријавили његов нестанак.

С обзиром да се састав војника КФОР-а мењао свака три месеца, ми смо свака три месеца морали изнова и изнова да пријављујемо случај. Сви они којима смо давали информације, они су све те наши информације односили са собом. Имали смо проблем

јер су преводиоци у већини случајева били Албанци, дешавало се и да погрешно преводе и, на њихову иницијативу, наше изјаве нису остале у некој архиви забележене. Од првог дана ми знамо имена киднапера мога супруга, али од тога није било користи, они који су требали да нешто учине да би се разоткрила судбина мога супруга, они нису хтели, него су штитили те киднапере. На истом том месту је истог дана у селу Лабљане заустављена колона Срба, која је кренула из села Сливова на путу за Гњилане, заустављени су, малтретирани и онда се вратили у Грачаницу.

Августа месеца 1999. године долази УНМИК полиција у Грачаницу, одмах ступам у контакт са њима и пријављујем случај нестанка мога супруга. Ни то није уродило плодом, ни они нису били заинтересовани да се починиоци тог злочина саслушају да би се дошло до истине, њима то није било у интересу. Да они нису дозволили, не би ни дошло до тога, међутим, они су отварајући пут да би могли да се почине сви ти злочини. Где год смо сазнали да треба да се пријави случај, ми смо свуда пријављивали. Они су хтели само да искористе наше информације, да сазнају шта ми у ствари знамо, колко смо информисани. Знали смо и место неких логора где су држани киднаповани не само Срби, јер су били киднаповани и Албанци од стране албанских терориста, они који су били лојални Србији. Све њих су заједно држали у логорима и чим ми то сазнамо, одмах пријавимо КФОР-у, јер је КФОР тада био једини надлежан на простору Косова и Метохије, наша војска и полиција су се повукле 12. јуна 1999. године, након престанка бомбардовања. Међутим, њима је требало 15 дана да се припреме да би отишли на место где смо ми пријавили потенцијални логор. Када су отишли после 15 дана, могли су само да нађу доказе да је ту неко боравио. У ствари, они су њима давали времена да би могли да промене локацију. Ми смо све то добро знали, али нисмо могли да утичемо да се то промени.

Некад би се појавио неко из КФОР-а ко је можда имао душу, ко је саосећао са нама и хтео да помогне. Британски официр који је једне вечери ухапсио починиоце који су киднаповали више људи на истом месту, доведени су у станицу полиције Грачанице где је тада био смештен КФОР. Исте ноћи сам ја била позвана у полицију да дам изјаву.

Међутим, пошто је то било касно, ја сам саслушана и онда су они ми рекли да идем кући и да ујутру у 8 сати будем поново ту. Ја сам отишла и ујутру кад сам дошла, ови који су ухапшени

су били пуштени, а Британац који их је ухапсио послат је кући јер није био подобан да буде ту пошто је хтео да чини праву ствар.

Хтео је да буде праведан, али то не пролази код њих и он је морао да оде. Било је још неких таквих случајева где су они хтели да помогну, међутим, сви ти који су хтели да помогну Србима, који су хтели да победи правда, они су били послати својим кућама. Било је јако тешко све то издржати, дан пре његовог киднаповања, мој супруг је мене и моју децу одвео из села у којем смо живели у Грачаницу код моје породице сматрајући да смо ту безбедни. Остала сам са двоје мале деце, једно дете је имало седам месеци, а друго дете непуне три године.

Било је јако тешко носити се одједном са толико проблема, тада сам имала сам 27 година, двоје мале деце, избегла из своје куће и, најгоре од свега тога, не знам ништа о судбини супруга.

Како су девојчице расле, постављале су многа питања, није било лако наћи одговор на њихова питања, а суздржати се од суза, суздржати се да деца не примете да нешто није у реду. Колико год сам желела да то сакријем од њих, да макар оне као деца не осете проблем са којим се носи породица, нисам успела. Деца су примећивала да нешто није у реду, њиховог оца нема, породице се боре са великим проблемима, није могло да се од њих сакрије, схватиле су много тога и саме. Биле су са мном 2001. године на протесту 32 дана у центру Грачанице испред споменика, на тај начин покушавали смо да међународној заједници укажемо на један велики проблем. Од тих 32 дана, 10 дана је био штрајк глађу. Новинари са свих страна света све су то преносили. Међу тим странцима видео се неки страх, где су тада свакодневно долазили, обилазили нас и давали нам велику наду и велика обећања, да ће се убрзо сазнати њихова судбина, да ће почети са истрагама.

После 32 дана штрајка ми смо решили да престанемо, јер смо добили велика обећања и пробудила се нада у свима нама. Међутим, убрзо после тога је престало и виђење са њима, престала су и обећања и тако, после 25 година ми немамо никакве информације о нашим несталима. Мој супруг је радио као полицајац на аеродрому Слатина, међутим, како су и они сами, комшије Албанци говорили, да се он никад није истицао као полицајац, да је свесно и савесно обављао свој посао, али то није помогло да би се он вратио својој кући и својој породици.

Како се у народу каже, тако сам и ја неког тог мишлења да је нада последња која умире, можда још увек има оних који су живи. Иако је прошло 25 година свесни смо неких ствари,

свесни смо жуте куће, која је нешто најтеже што можемо да замислимо.

Често чујем, поготово од мајки које имају несталу децу, да има наде и да их можда негде неко држи, као што су и на почетку биле приче да сви ти који су киднаповани служе за физички рад. Тако да нам и то и дан-данас даје неку наду, можда су живи, можда ће се једног дана вратити.

Вероватно је нама тако лакше да на тај начин размишљамо и да тако добијемо снагу и храброст да даље наставимо с овом нашом борбом и да се никад не предамо.

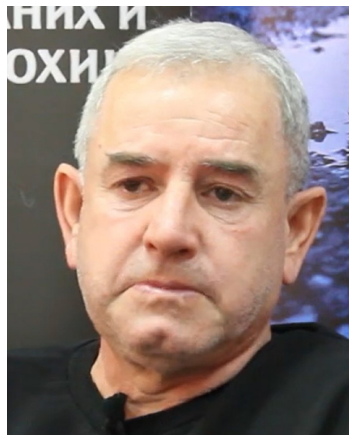
У жуту кућу одвођени су здрави и јаки који су имали здраве виталне органе, можда су они завршили у тој жутој кући, њихове органе су можда дали некоме. То је јако тешка помисао и болна је, али ми морамо да се носимо са тим, јер ипак нисмо сами у овој борби. Ту је наша породица, а ту су и остали чланови Удружења који имају исти проблем. Морамо бити јаки и морамо да издржимо у свему томе, а пре свега, ради своје деце. Деца која су тада била мала, сада су дошла у године у које су њихови очеви били кад су нестали. Ђерке су моја највећа снага и највећа подршка, поготово сад када су одрасле и када су уз мене, раме уз раме, где смо ми заједно кренуле овим путем, путем за истином и правдом.

Надам се да ћемо једног дана сазнати судбину својих најмилијих, да бисмо могли другачије да живимо, јер ових 25 година ми смо били само усмерени на то да се сазна где су наши чланови породица нестали. Чини ми се да смо у тој потрази заборавили на све друго, да нам је то била звезда водиља ових 25 година.

Владимир Стевановић

Брат отетог Властимира Стевановића

Зовем се Владимир Стевановић, брат сам Властимира Стевановића, киднапованог 12. јуна 1999. године, након потписивања Кумановског споразума 10. јуна 1999. године и Резолуције 1244 СБУН. Радио сам пре рата у Водоводу у Призрену, а мој брат Властимир био је конобар у клубу Војске Југославије, бивши Дом ЈНА. У току рата брат је служио команду штаба, команданта генерала Божидара Делића који је, нажалост, преминуо. Како се команда штаба измештала због локација и локатора, тако је и брат све време рата ишао са њима.

Владимир Стевановић

Властимир Стевановић

Међутим, када је дошло до потписивања Споразума, брату је генерал Делић објаснио да се војска повлачи са терена Косова и Метохије у централни део Србије. Предложио му је да се склони у село Дојнице код родитеља док се ситуација не стабилизује. Срби из Призрена су одлучили да крену у конвоју са војском јер нису веровали да ће припадници КФОР-а да их заштите.

Мој брат је одлучио да остане на Косову и Метохији сматрајући да га нико неће повредити јер се ником није замерио.

Кренуо је аутом из Призрена за село Дојнице са братом од тетке Зораном Стојковићем, кроз села Љубижде и Скоробиште.

У Скоробишту су живели муслимани који су причали на српском језику, а од 70-тих година школовали су се на албанском језику.

Њих су заустављали на улазу у село Скоробиште наоружани припадници ОВК, тражили су им документа, брат је показао документа пошто је он возио, погледали су и рекли: „Ви сте Срби, изађите напоље“. Изашли су обојица из возила. Док су претресали возило Зоран је искористио моменат да побегне низбрдо. Нису успели њега да убију иако су пуцали у правцу којим је бежао, имао је среће, нису га погодили, он је успео, два сата је путовао до Призрена да дође жив.

Од тада ми немамо праву истину о Властимировој судбини. Злочини су се тако брзо дешавали. Мештане у селу Дојнице обавестио је чобанин муслиман из Скоробишта да му је ОВК забранила да чува српску стоку. Та вест их је узнемирила и један

број Срба је успео да се евакуише до Призрена неким алтернативним путем преко ливада.

Моји родитељи су стигли у Призрен око 15 минута пре поласка мог брата. Нажалост, нису стигли на време да га спрече да крене у село.

Одмах сам звао команданта Делића. У том периоду биле су приче да је још увек наша војска ту, још увек има оних који су се повлачили са границе. Да је неког послао, можда је могао и нешто да се уради да га ослободи. Тог дана није имао кога да пошаље, командант Делић ми отворено каже да може тек сутра да пошаље војску која се повлачи са границе и да види шта може да уради. Чујем се ујутру телефоном са њим, а он каже да је готово. КФОР је ту ноћ, значи 12. на 13. ушао, то је опште славље у Призрену, у граду који је деловао пусто као да нигде никог није било, а те вечери је било овација, славља и општег весеља јер су им дошли ослободиоци.

Генерал ми каже да су немоћни, не могу ништа, КФОР преузима све у своје руке, сада ћу морати њима да се обратим. Одмах одјурим код једног колеге Албанца да тражим преводиоца, јурим доле према излазу из Призрена, код фабрике Перлонке, налазим неког генерала, дајем му слику, објашњавам о чему се ради, он само погледа, узео је слику, та информација је чак и објављена у Америци. Моја сестра од стрица, која живи у Америци, каже да је у неким вестима чула вест о нестанку нашег брата Властимира. Због лоше безбедоносне ситуације и малог сина старог пет и по месеци, одлучио сам да са женом и сином напустим Призрен и одем у централни део Србије.

Надао сам се повратку који се до данас није десио. Већина нас, са статусом расељеног лица, који смо избегли са Косова и Метохије, нисмо имали времена да се организујемо.

Понели смо мало личних ствари, гардеробе, а сва имовина коју смо годинама стицали остала је у Призрену и селу Дојнице.

Мајка и отац су остали у сестриној кући, пошто је билизу мог стана, да виде шта могу да ураде по питању проналажења мог брата.

Међутим, кад су дошли да обиђу стан, већ је неки Албанац ушао, обио је мој стан. Он им је дозволио да изнесу из стана неке ствари и пребаце у сестрину кућу.

Тако су у том кретању из стана до сестрине куће у Призрену, наишли на униформисана лица са амблемима ОВК, ухапсили су оца и убацили га у кола. Одвезли су га до једне куће и затворили

у подрум. Ту су га тукли и малтретирали. У том подруму је био затворен и мучен још један дечак. Њихов јаук је чула патрола КФОР-а која је ту пролазила и успела је да их обојицу ослободи. Одвезли су их у Богословију. Ту је и мајка дошла да се склони. Ту су били око месец дана, онда су избегли у Врање и били су у сабирном центру у Врању, а из Врања су отишли у Крагујевац.

Са малом бебом од шест месеци, у колони са војском, путовали смо 56 сати до Власотница, а одатле смо отишли у Крагујевац. Били смо код стрица у Крагујевцу два месеца. Након тога почињемо од почетка тежак живот.

Свако од нас снашао се где год да се населио, само још да смо се сви извукли, али се десила та трагедија са нашим Властимиром.

Пријавили смо његов нестанак у МКЦК, Удружењу и свим другим државним органима и организацијама, али помака у истрази о његовој судбини нема.

До нас су стизале разне информације: да је жив са још неким младим Србима, да се чувају за рамену са Албанцима који су били у затворима у Србији. Тражили смо и очекивали размену сви за све. Ослобођено је 1800 Албанаца, али ниједан заробљени Србин. Потресла нас је информација да су киднаповане Србе одводили у „ЖУТУ КУЋУ“ у Албанији, у којој су вадили људске органе и продавали их.

На том списку се налази и име и презиме мог брата.

Не можемо да се помиримо са тим да је та информација тачна. Сумњамо да су наши државни органи уопште и тражили размену сви за све. Да су тражили, можда би се неко вратио жив породици. Село Дојнице је имало 30 до 40 породица српске националности, у окружењу смо били са муслиманским селима, ни са ким нисмо имали нешто, били у некој завади. Старији Срби, њих 16-17 колико их је било, и један муслиман остали су у селу, нису хтели да иду, били су свој на своме, нико ништа није урадио лоше.

По наређењу команданта Дрини, припадници ОВК су 27. јуна 1999. године опљачкали српске куће и заробили све Србе и једног муслимана из села Грнчаре. Он је косио ливаду српској породици. Одвезли су их трактором у непознатом правцу. Постоје имена сведока који су нам саопштавали битне информације. Све те информације смо достављали истражитељима, али нико није до данас породицама саопштио резултате истраге. Нама нису дозвољавали у наше село да одемо до 2010. године.

Тад смо ишли преко Данског савеза, иди - види, онај систем што је био организован.

Џиповима су нас одвели, шта да видимо тамо, рушевине. Посете су биле и 2012. и 2019. године са циљем да се изграде нове куће за повратнике у село Дојнице. Одржани су заједнички састанци са мештанима села Скоробиште како би се успоставила међусобна комуникација и утврдила истина о судбинама несталих Срба из села Дојнице. Нажалост, сва три преживела сведока: Бошко Николић, Мирко Стојковић и Ђекић Срећко, су у протеклом периоду преминули. Ђекић Срећко је убијен у селу Дојнице након извесног времена од напуштања Богословије. Њему је гарантовао безбедност муслиман из Скоробишта са којим је отишао из Призрена и није се жив вратио. Сахрањено га је неки муслиман из села Скоробишта у његовој башти.

Срећко је уз подршку Комисије за нестала лица ексхумиран и сахрањен, по жељи његовог брата, у Крагујевцу.

Бошко Николић је видео како село гори из своје њиве и трчао је кроз село Грнчаре до Призрена да пријави КФОР-у. Узалуд је тажио њихову помоћ јер нико није у том тренутку од припадника КФОР-а реаговао, нико од њих није пошао до села да спаси живе Србе и провери добијену информацију.

Чак ни државни органи Републике Србије нису довољно напора уложили да искористе изјаве преживелих сведока, које би, верујемо, дале резултате у откривању истине о томе где су Срби из Дојница одведени и како су страдали.

Многи чланови породица, који су тражили истину о својим сродницима, су преминули. Моја мајка је од туге за својим сином и братом преминула, а моја супруга од последица вируса Короне преминула 2021. године. Сматрам да каква год да је истина, треба да буде откривена. Не желимо да зарад некаквих ордења и материјалних средстава Властимира прогласимо мртвим. Мала је вероватноћа да је он жив, али се надамо да ће се пронаћи његови посмртни остаци да га на достојанствен начин и по верском обичају сахранимо.

Мој отац је још жив и, докле год је могао, одлазио је на скупове које је Удружење организовало, са циљем да се убрза процес остваривања права на истину о судбинама несталих лица на Косову и Метохији.

Причамо мојој деци да су имали стрица и упознајемо их са истином његовог нестанка.

Откад је Властимир отет 5-6 година нисмо одлазили код родбине на весеља. Туга се уселила у наш дом. Трудимо смо се да поштујемо и радосне тренутке који су се у међувремену дешавали, али сећање на Властимира никада неће престати.

Ми да га заборавимо не можемо и нећемо. Надамо се да ће истина доћи иако је мала вероватноћа. Доказе су уништили. Чак је и Дик Марти, који је истраживао случај, преминуо. Све су систематски паметно радили, уништавали доказе о злочинима које су починили над недужним цивилима, тешко да ће се све информације објавити широј јавности и породицама ублажи патња која траје.

Властимир пуно недостаје оцу, сестри, мени и мојој деци. Тугујемо за њим, био је вредан и поштен младић од 29 година, а доживео је тако несрећну судбину без икаквог разлога.

Миланка Петровић

Ђерка отетог Ђукановић Драгомира и сестра отетог Јовице Ђукановића

Моје име је Миланка Петровић, сестра сам Јовице Ђукановића и ђерка Драгомира Ђукановића, који су отети 12. јула 1999. године у Призрену. Били смо једна велика породица у Призрену и прелепо смо живели. Са комшијама били смо у добрим односима. Имали смо много пријатеља других народности, Албанаца, Турака...

Напустили смо град Призрен 14. јуна 1999. године. Ми смо и били на Брезовици, мој брат са својом женом Радицом исто је напустио град. Моји родитељи остали су у Призрену јер је мој отац био болестан, имао је поломљену бутну кост и није могао без штапа да се креће.

Ми смо наставили пут са Брезовице за Београд, а мој брат је после месец дана решио да оде колима до Призрена да види наше родитеље, јер је чуо да је попаљено, да је све уништено, да је много тога лошег урађено. Био је забринут и решио да их обиђе.

Многи су га убеђивали да то не ради, да не силази док се мало не смири ситуација. Да је мој брат неком нешто нажао учинио, никада не би сишао са Брезовице у Призрен. Био је руководилац Хидрометеоролошког завода у Призрену.

Миланка Петровић

Ђукановић Драгомир

Јовица Ђукановић

Није био мобилисан у рату. Никада није ни са ким имао, како ми знамо, неки проблем. Сишао је 11. јула, касно, преспавао је ту ноћ. Изјутра у 8.45 су се на вратима стана моје мајке појавила тројица Албанаца, млађих људи. Моја је мајка била живи сведок и лепо их је описала. Били су у црној гардероби са црним качкетима на глави. Један је око појаса имао оружје. Лепо су говорили српски језик, то је било чудно. Питали су моју мајку где је Јовица Ђукановић.

Моја мајка је сматрајући да су му неки другови, рекла да је ту и питала их да ли су дошли да га виде. Они су ушли у стан и рекли да Јовица мора да пође са њима на информативни разговор.

Моја мајка је рекла да нема разлога за то, да ништа није урадио. Мој отац се супроставио, није дозволио да га воде. Није дозволио да га воде на информативни разговор без њега, пошао је и он. У тако лошем стању, мој отац је кренуо. Они су дошли мерцедесом.

Призренске регистрације 163.10. моја мајка је добро упамтила. Нажалост, она је била живи сведок, али данас није међу живи-

ма. Одвели су их, а мајка је молила да му ништа нажао не учине. Обећавао је и клео се да му неће ништа учинити, да ће се он вратити. Моја је мајка одмах чим су отишли кренула до КФОР-а, који се налазио у нашој улици, живели су близу пијаце. Преко пута пијаце била је станица КФОР-а, у станици полиције. Одмах је пријавила да су их одвели. Рекли су јој да иде кући, да ће се они вратити.

Уверавао је припадник КФОР-а, у ствари младић преводилац Албанац, који је причао на српском, а Немац је њему на немачком. Вратила се кући након два сата. Да вам не причам колико пута су тражили слике мог оца и мог брата. Сваког дана су нешто тражили. Мајка је све што су тражили од ње у вези брата и оца говорила и више њихових фотографија предала. Наводно се они баве том истрагом. Истина је да од тог дана, 12. јула, 1999, па све до 2005. године о њима нисмо сазнали никакву информацију. Обавестили су нас из Комисије за нестала лица 2005. године да су они пронађени, ексхумирани и идентификовани. Убијени су на мучки начин. Причају да су они убијени на путу према селу Широко, од Призрена према Приштини, на некој ливади, где је неки сељак пролазио и видео два убијена човека на земљи, на трави. Мој брат је био обезглављен, а мој отац је имао доста повреда по телу од метака. Тај сељак је јавио КФОР-у. Знамо само да су тада британски КФОР из Приштине и немачки из Призрена одрадили увиђај и снимање, имам такву информацију. КФОР их је сахранио као НН лица, све до 2005. када су есхумирани и идентификовани ДНК анализом, када је установљено да су то њихови посмртни остаци. Ишли смо и видели гардеробу, била је мог брата и оца, јесте истина. Преузели смо посмртне остатке 2. августа, на Светог Илију, на прелазу Мердаре. Сахрањени су на Благо Марију, 4. августа 2005. године. Нашу породичну трагедију прате велики верски празници. Ово сам морала да кажем зато што је мој брат Јовица рођен на славу мог оца и мајке. Одведен је 12. јула на Петровдан, два апостола Петра и Павла. Наш се деда звао Петар, а прадеда Павле. То је био празник у нашој породици и баш на тај дан они су отети и одведени из стана.

Преузели смо их на велики празник Светог Илију 2. августа. Сахранили их на Светоилијском гробљу у Лесковцу, на свети празник Благе Марије. И да жели неко од породице да нешто потисне и да прође много година, увек ће се сетити да се све то десило на велике верске празнике.

Моја мајка је, морам то рећи, много туговала и патила за мојим братом и оцем, за братом посебно. Умрла је на Видовдан,

28. јуна 2011. године. То што сам ја изгубила брата и оца за којима и дан-данас тугујем, недостају ми јако, недостаје ми пуно и мајка која је од туге за њима преминула. За крај желим да кажем да не бих волела да се било коме ово у животу деси, ни најгорем душманину, да изгуби своје дете и супруга на такав начин.

Влаинка Ристић

Супруга отетог Ристић Србољуба

Влаинка Ристић

Ристић Србољуб

Зовем се Влаинка Ристић. Живела сам у селу Стрезовце на Косову и Метохији. Мој супруг Ристић (Славко) Срба рођен је 25. 02. 1964, у селу Макреш, нестао је 13. 07. 1999, на путу Косовска Каменица - Приштина. Занимање мог супруга је просветни радник у селу Стрезовце.

Нестанак мог мужа се десио након доласка КФОР-а на Косово и Метохију, када су Албанци моју свекрву избацили из куће у Приштини и довели је у Стрезовце. Она нам је рекла да нам је кућа узурпирана. Био је петак кад су њу довели у Стрезовце аутом преко Качикола код нас. Она му је говорила: „Сине, узеће ти кућу, како ћеш, иди види“. Говорила сам јој да га не шаље, да није безбедно да иде у Приштину. Није ме слушао. У понедељак је кренуо за Приштину да обиђе и види ко се уселио кућу. Не знам

да ли је стигао до куће. Кренуо је аутобусом у девет сати из Стрезовца- Каменица- Ђилане-Приштина. У ком је делу нестао никад нисам могла да сазнам ни од кога. Након 15 дана сам отишла у Приштину, откад је отишао да обиђе кућу, нема га и не јавља се, да видим да ли је ту или није. Међутим, кад сам отишла, Албанка ми је отворила врата, питам да ли је ту Срба, а она каже да чика Срба није долазио овде, баш тим речима. Каже: „Није долазио овде, нисмо ми видели њега. Баба нам рекла, чувајте ми кућу, а ви ме одвезите код сина, не могу стара сам не знам да се снађам“. Ја се враћам назад у Стрезовце, платила сам 50 евра комшији Албанцу који ме је са својом женом Софијом возио до Приштине.

Од тада се Срби сваки траг изгубио, никад нисам ништа са знала. Те Албанце који су ушли у кућу ми познајемо.

Међуљудски односи са Албанцима су били у реду све док се нису населили Албанци из других места после рата, све се променило. Неко ми је рекао да пријавим у Грачаници, ја сам пријавила у цркви, кад сам стигла у Каменицу, пријавила исто у цркви. И тако сам пријављивала где су ми рекли. Вратим се назад у Стрезовце, имали смо наш стан.

Спремала свекрву, неко је старе превозио за Србију, а онда сам ја са болесним дететом ангажовала неког човека да ме одвезе трактором до Бујановца. Били смо јако уплашени док смо путовали јер су нам добацивала албанска деца да ће нас заклати. Из Бујановца до Јагодине пребацила сам се камионом јер сам имала неке ствари тако да сам до Јагодине стигла, жива само са другим дететом, први син ми се убио у Приштини, нисам могла да трагам и сазнам зашто се убио.

Прошло је 13 дана откад смо сина сахранили, а после 13 дана ми је нестао муж. Толико је била разлика између сина и мужа. Сину смо обележили годину, а за мужа никад нисам сазнала истину. Родбина ме прихватила у Јагодини, две године сам живела код њих. После сам дошла код сестре на Нови Београд док се нисам обратила у Комесаријату за избеглице за смештај. Добила сам колективни смештај у Крњачи. Била сам годину и по дана у једној собици са дететом.

Пријављивала сам Комесаријату у Београду, а они су све преносили Приштини. Молила сам да ми ослободе кућу јер ми се јавио купац који хоће да је купи. Продала сам кућу Албанцу Дауту, нашем комшији којег сам познавала. Нисам трошила новац док се он није уселио у кућу. Од тог новца купила сам стан у Котежу. Свекрва је умрла у Неготину, тамо је живела код ћерке.

Остала сам сама, имаш пуну кућу људи и одједном немаш. Болесно дете, самохрана мајка, борим се, мучим се. Ако постоји нека могућност да пронађу нешто, да кажу нешто, да нешто помогну, мени је мала пензија, он прима туђу негу, мој живот је тежак. Браћа ми умрла, нема ко ни да ми помогне, сестра нам је болесна, има 80 година скоро, ја скоро 70, тако ...

Бићу захвална ако га пронађу, да трагају добро. Ако не, нека смо живи и здрави сви ми који смо остали.

Светлана Лазих

Берка отетог Огаревић Божидара

Светлана Лазих

Огаревић Божидар

Берка сам несталог Божидара Огаревића, који је веровао у комшије и пријатеље Албанце, Турке и Роме, јер никоме ништа нажао није урадио и сматрао је да нема потребе да напушта свој крај, свој дом. Не знамо шта се десило те 1999. године, крајем октобра или почетком новембра, чак ни тачан датум не знамо. Он је остао са мајком која је била полупокретна и која је једино уз нечију помоћ могла да хода до тоалета. Неки су одлазили у цркву, Богословију, а они су остали у кући зато што није желео да се мајка пати и мучи у тим условима, било је превише људи у Богословији. Преко комшије Љулија смо ми знали да је тата ту,

да излази повремено у град и да посећује сестру у насељу Табана. Знамо да је отишао да купи хлеб и мало шетао, слободније се понашао. Сумњам да је отишао до сестре, а они су у међувремену напустили град не рекавши му ништа. Претпостављам, нисам сигурна, да су у том крају града њега киднаповали. Баба је остала сама у кући и замолила комшије да обавесте КФОР. Војници КФОР-а су неколико дана о њој бринули, доносили јој храну, све док се мој брат није организовао и уз помаћ МКЦК успео је да је доведе у Крушевац јер тамо имамо брата од тетке, и његова бака је. Пошто нису имали услове да брину о њој, сместили су је у дом за старе у Крушевцу, у коме није могла да поднесе нестанак свога сина и након месец дана је, у својој 96-ој години, преминула. Сахрањена је у Крушевцу.

За татом и даље трагамо. Обраћала сам се неким познаницима да ми помогну око сазнавања истине, сви су рекли да нису у стању да помогну. Сада преко свих надлежних и новог Удружења, највише њима верујем и мислим да они могу заједно нешто да учине. Верица ми је обећала колико може, као и за свог супруга, вероватно се бори исто и за све друге нестале људе. У почетку смо се надали да ћемо га пронаћи живог. Међутим, сада бих била срећна и да му кости нађем. Мој супруг је увек говорио, нанети зло деда Болету је исто као срушити минаре, нешто што је важно и што је поштовано. Тај човек, не зато што ми је отац, него зато што је сваком чинио добро, никога није увредио, то је био један вредан, педантан човек и једна велика поштењачина.

Био је висококвалификовани зидар. Радио је у грађевинском предузећу. У ствари он је био печалбар. Ми као деца, мој брат и ја, били смо жељни њега, зато што је он једно време радио у Аранђеловцу, а после у Сарајеву, где је био веома цењен. Дуго година долазио је само зими, као кад би долазио из иностранства, такав осећај смо ми имали. Целе зиме смо ми били са њим, а после тога чим стигне пролеће, одлазио је на посао. После извесног времена, кад су већ године прошле, успео је да се запосли у фабрици за производњу синтетичких влакана Перлонка у Призрену. Ту је радио на одржавању објекта и одатле отишао у пензију. Морам напоменути и то да је био учесник у НОБ, међутим, он је пензију остварио као радник. Мама је имала пољопривредну пензију. Имали су кућу у Призрену коју је тата лепо реновирао, средно за старе дане. Међутим, није успео да ужива у томе. Мама се тешко разболела. Годину дана је боловала од карцинома. Тата је био уз њу и чинио је све што је могао, али ништа није успео. То је тешка

болест од које је 1998. године у септембру месецу преминула, кад смо ми јуна месеца кренули из Призрена, само смо пола године у фебруару обележили, нисмо успели споменик да јој подигнемо. Тата је уплатио споменик и кад се ситуација смири, јер тамо на гробљу је био центар окупљања ОВК, подићи ће споменик. Људи који раде у предузећу за одржавање гробља у то време нису смели да раде. Он је остао доле, обележио је годишњицу.

Након десет година сам за задушнице први пут отишла да обиђем мајчин гроб у Призрену. Крста није било, оне кутије за паљање свећа није било. Кажем вам, нисмо успели да барем оквир направимо, само хумка, урасла трава. Једва сам гроб пронашла. Оријентација ми је била ујаков гроб који је био ту преко пута, па сам се некако снашла. Онда један комшија је нашао велики камен да га ставимо као обележје, а ја сам однела један букет пластичног цвећа, да траје. Када сам следеће године поново отишла, нема ни камена, нема ни цвећа. После тога ми је супруг преминуо и више нисам ишла. Све ово је веома тужно. Кад сам први пут била у Призрену, верујте ми, месец дана сам боловала.

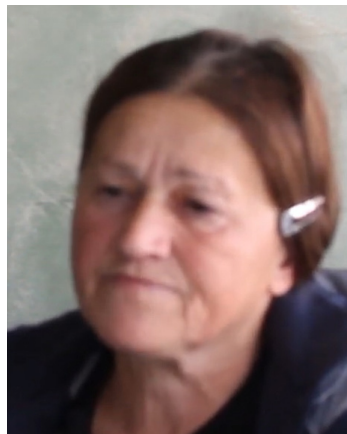
Мој брат је прогласио оца мртвим уз помоћ адвоката Јокановића, њему сам препустила да то решава. За мене ће отац увек бити жив, тај новац мени неће надокнадити, нити ће ми вратити оца. Зар није тако?

Била сам смештена у колективном центру у Земуну, две године на поду спавала. Две зиме у хали Пинки, где нас је сместио господин Шешељ, који се сада хвали. Ваљда је у некој дебелој књизи и мене убележио како сам лежала на поду. Након тога помогли су нам да се реновира једна зграда. Барем да добијемо кревет и да добијемо по једну собу за 10 српских породица и већину ромских. Тешки су ту услови били за живот. Па зар за то треба да заказујем пријем у Комисији за нестала лица у Палати Србије?. Као појединац не могу ништа да учиним, али преко овог Удружења могу, сваки пут кад се нешто дешава, обавештава ме Верица.

Ослањам се на Верицу, на ово Удружење. Значи, само овим људима овде верујем, мислим да се Верица и Олгица боре искрено, из душе. Верујем да ће оне помоћи барем кости да пронађемо и сахранимо. Мој брат је ишао када су у Рудару изложене личне ствари и гардероба пронађених тела на Косову и Метохији, ништа није препознао. Питала сам га зашто мене није звао, а он каже, мислио је да је храбрији и јачи од мене и да ће то лакше поднети. Међутим, није испало тако, после тога је срце блокирао. Сада тугујемо и патимо у тишини.

Влаховић Нада

Ђерка отетих Милована Влаховића и Милке Влаховић

Влаховић Нада

Милован Влаховић

Милка Влаховић

Зовем се Влаховић Нада, од оца Милована и мајке Милке Влаховић, општина Дечани. Отац Милован и мајка Милка су нестали, а браћа, сестра, ја, братанци и остала родбина тражимо наше родитеље.

Остали су у кући отац и мајка, брат је изашао ујутро рано, возио је аутобус и имао је линију у 10 сати. Добили смо информације да је кућа опкољена, 21. априла 1998. и од тада се оцу и мајци губи сваки траг. До наше куће смо тек могли стићи у септембру,

кад већ нигде ничег није било, кровна конструкција, зидови, то је све било порушено, ништа није могло ни да се нађе, бар неки траг.

Сумњамо да су их отели наоружани припадници ОВК, да тврдимо не можемо јер нисмо видели ко је наше родитеље киднаповео. Ми смо пријавили истог дана СУП-у у Дечанима, пријаву смо поднели да су нестали, да су у кући остали, да ли су нестали истог дана или су нестали пар дана касније, нисмо знали.

Нико из МУП-а, у том периоду, није ишао у Ратиш. У нашој кући била је и комшиница, пријатељица Милица Радуновић, којој се губи сваки траг заједно са мојим родитељима, она се и дан-данас води као нестало лице.

Милоша Радуновића и Слоба Радошевића су убили припадници ОВК 1998. године, они су ексхумирани и сахрањени.

Две комшинице, Вукосава и Дара Вујошевић су старије жене које су на свом имању нађене убијене.

А од априла месеца до септембра месеца у кућу нико није могао да приђе од наших чланова породица. Јуна месеца 1999. године дошли смо у Краљево, када су сви Срби због безбедносних разлога напустили своја вековна огњишта са Косова и Метохије. У септембру месецу 98, по налазу неких лекара паталога, који су већ били на Косову, земни остаци мог оца су пронађени и они су нам их предали. Међутим, 2004. неки инострани представник позвао нас је у Краљево да одемо и кажемо му где је сахрањен отац. Сахранили смо га у Пећи, у породичној гробници коју смо направили 1998. кад су нам дали земне остатке оца, у септембру 1998. Касније је установљено да то није наш отац, да је грешком преузет леш који је ексхумиран из гробнице у Пећи. До дана данашњег ми нисмо добили никакву информацију, одговор, нико није стао испред нас да нам објасни чему да се надамо. Док смо били сви заједно и живели у нашим кућама, били смо срећна породица. Нисмо знали за неку велику тугу, за неки велики бол, живели смо скромно, живели смо нормално. Нико није дошао 26 година да погледа како живимо, ко ради, у којим условима смо се доселили, избегли, где смо били, где смо сада.

Од 1998. живот нам је патња, желели бисмо да сазнамо шта се дешава, како су отац и мајка нестали, у каквим мукама им је душа испала. Наша једина жеља је да се пронађу посмртни остаци наших родитеља како бисмо могли достојанствено да их сахранимо, да њихов гроб буде обележен, да имамо место на коме ћемо им свећу за покој душе запалити и где ћемо моћи сузом да оплачемо њихов трагичан крај.

Од 1998. године никаква помоћ нам није пружена од надлежних институција.

Шћепановић Милосав

Син убијене Шћепановић Станке и сестрић убијене Ичевић Милке

Шћепановић Милосав

Шћепановић Станка

Ичевић Милка

Зовем се Милосав Шћепановић, живео сам са породицом у Ђаковици од 1963. године. Био сам директор обраде и прераде дувана у фабрици Вирџинија. Као директор нисам се замерио људима у Ђаковици.

Моја тетка, мамина сестра је живела у селу Ратиш. Једина српска кућа је била њена у том селу, а 1998. године њу су спасили Албанци. Довезли су је болесну од запаљења плућа. Лечили је у болници три месеца, а након изласка

из болнице живела је код нас. Лепо смо живели до почетка рата.

Након бомбардовања сам 11.06.1999. године са породицом напустио Ђаковицу са осталим Србима у колони. Мајка и тетка

су остале у Ђаковици јер нисмо имали превоз. Надале су се да их нико неће дирати јер су старе.

Сместили смо се у сестрину кућу у Краљеву. Ту смо живели две године, а након тога живели смо као подстанари.

Информацију да су мајка и тетка биле живе до 19. јуна 1999. године добио сам од једног пријатеља којем сам дао 1500 марака да их доведе живе. Кад се вратио, рекао ми је да су их убили. Мајка је 19. јуна тражила помоћ од војника Италијанског контингента КФОР-а да их евакуишу на безбедно место. Рекли су јој да доведе сестру која је била непокретна. Нису им пружили заштиту. Увече 19. јуна су убијене моја мајка и њена непокретна сестра.

Албанци, који су требали да их пребаце, превозили су песак и видели су убицу Љуана Пожегу из Ђаковице, власника кафане.

Био сам са члановима Удружења у Рудару на препознавању гардеробе, ствари убијених. Познао сам парче подсукње од свиле, не трули у земљи, мараму и клопце. Ово ми је од мајке, и тетка имала неку ролку, неки материјал, није памук, свилено. Рекао сам им ово ми је то од тетке. После неколико година испоручили су тело мајке. После 3-4 године, намерно, да се распадне. Кажу да нису убијене, узрок смрти је непознат. Боже, опрости, од мајке су нашли само главу. Теткино тело је препознато по уграђеној шини у нози, била је оперисана.

Крв за анализу ДНК дали смо мој брат из Подгорице и ја, и он је умро. Помоћу ДНК анализе су утврдили да су то посмртни остаци моје мајке и тетке.

Хашким истражитељима у Мердару дао сам изјаву, име убице и сведока. Али, нажалост, касније нису смели да сведоче јер би и њих убили. Дао сам изјаву и нашим државним органима. Пре 5-6 година, дошла је криминалистичка полиција из Београда. Узели податке од брата и мене, ко је убијен и ко је убица. До дан-данас, нажалост, нису га ухапсили. Тад је била заједничка држава Србија и Црна Гора, могли су да дају налог за хапшење.

Његову браћу сам познавао и припомагали смо једни другима пре рата. Шта је био узрок за убиство две старице, не знам. Вредан сам и поштен, моја деца такође, никоме се нисмо замерили. Сазнао сам у телефонском разговору, на мој фиксни телефон у Ђаковици јавио се Албанац из Малишева, уселио се у моју кућу. Шурака Драгољуба Бојића су ми убили на Дуље, радио је код војске. Послали су их без пратње на Дуље да извуку технику Дан-данас нисмо нашли Драгољуба Бојића, нису му нашли тело. Тог дана су убили Драгицу Петрић, мајку Мире Косовке. Пре

тога мајка је била на вечеру код њих. Сумњам да је исти убица. Да човек не поверује, у ту кафану смо ишли и никада никаквих проблема није било!

Ко је год остао, деда од сто година или дете, све су побили. Убили су и Дару Јеврић, њена три сина и мужа, убили си и Милицу Векић. Тог дана су све побили код Бунара, код подрума вина.

Тела су сахрањивали у Пећи. У потврди смрти пише: Убијена, општина Пећ. Узрок смрти, непознат.

Како непознат? Метак и нож, од тога су настрадале.

Кад смо избегли, 05. августа 1999. године, имао сам удес у Јагодини. Погинула ми је супруга. Остао сам са четворо деце.

Таква је, нажалост, моја судбина, а од судбине не може да побегне нико.

Перо Славуљ

Брат отетог Ђура Славуља

Перо Славуљ

Ђуро Славуљ

Добар дан, ја сам Перо Славуљ, родом са Баније, из села Гвозданског, општина Двор на Уни. Брат сам Ђуре Славуља, новинара Радио Приштине, који је киндапован 21. августа 1998. године. Ја сам најстарији, Ђуро друго дете наших родитеља, имамо још и сестру. Живели смо, у сеоској радној пародици.

Отац је био запослен, мајка домаћица, учени смо да будемо поштени, радни, вредни и да ценимо људске вредности, моралне, културне и све друге. Село у којем смо рођени је имало и нешто католичког становништва, нормално се живело до 90-их година и није било никаквих сукоба.

Ђуро је био специфична особа. Као дете, вапио је увек за знањем. Можда није згорег да испричам једну анегдоту, основна школа у коју сам ја ишао је четворогодишња, негде око километар од куће, а онда се договоримо да ја као заборавим неку књигу, а он да је донесе јер смо две, скоро па три годне разлике, да он донесе ту књигу и остане даље у школи. Био је одличан ђак у основној школи. У гимназији имао је дара за уметност, ликовну и музичку. Свирао је тако за своју душу и мерак. Гитару је обожавао, волео је да ради неке графике, да црта, да... После гимназије уписао је Филозофски факултет у Загребу, одсек за историју и географију, за професора историје и географије.

Као студент волео је да се бави помало новинарством. Почетком 90-их ратних година била је потреба да, такве су биле прилике, напусти Загреб, врати се у завичај где смо у заједничком домаћинству живели наши родитељи, супруга, ја, наше двоје деце и Перо. У неком моменту, ту је већ ратна 91. година, постављен је неки конкурс за локалну радио станцу, „Радио Банија“ у Двору на Уни.

Ту је глатко прошао, како бих рекао, ту неку аудицију, имао је добре предиспозиције, дикцију, познавање материје новинарства. „Олуја“ је стигла радио до задњих дана, не мислим на атмосферске прилике, него на ту војну акцију Хрватске војска, напустили смо та подручја.

Завршили смо у три дела Србије. Сестра је остала у Бешки, ја у Јагодини, а Ђуро са супругом Софијом одлази у Приштину. Врло брзо добијају запослење обоје, Софија у Клиничком центру у Приштини, а Ђуро на Радио Приштини. Био је међу колегама поштован, како у српској редакцији, тако и у албанској. Има тамо људи који су га познавали. Он није био националиста, делио је људе на добре и лоше. Кобног дана, 21. августа, после догађаја на територији општине Ораховац, отишао је да направи прилог о повратку манахтва у Манастир Зочиште. На путу Ораховац-Велика Хоча- Зочиште, заједно са колегом, возачем Ранком Перенићем, упали су у заседу ОВК. Од тада им се губи сваки траг.

Ми смо покушавали, нема кога нисмо контактирали, све од МКЦК, УНХЦР-а и свих других међународних организација које

су деловале, како у Београду, тако и у Приштини, доле је то радила Софија, Ђурина супруга, у Београду ја. Кад се десило тај трагичан догађај, она је покушала своју неку борбу на неки специфичан начин да искаже, па је штрајковала глађу у просторијама МКЦК, УНХЦР-а, у Приштини. Није то дало никакве резултате, на наговор чланова породице и мој апел да то не чини, да не руши своје здравље, да од зла не прави и горе, од тога је одустала.

Пре бомбардовања она је већ напустила Приштину и решила да оствари циљ који су њих двоје имали. Ђурин и Софијин циљ, није био трајниостанак на Косову и Метохији, они су имали намеру да иду у треће земље. С обзиром да је Софија била избеглица на простору Косова и Метохије, она је поднела захтив за одлазак и данас се налази у Холандији. Има нови живот, нови брак, чујемо се, Ђурину породицу поштује иако сада она има нови живот.

Не знам коме се ми и све нисмо обраћали од тих организација безуспешно, но морам споменути кад је била једна од првих ескупација, ја сам дао крв за ДНК, послао адресе, сестрину и родитеља, дали су и они, да би могли да утврде идентитет, ако буду пронашли посмртне остатке. Не бих знао шта је урађено и докле се стигло.

Међународни представници су о томе можда обавестили Софију, можда она зна више, јер ја нисам добијао никакву документацију, него Софија као Ђурина супруга. Од Снежане Перенић, Ранкове супруге, колеге који је заједно са Ђуром нестао, сазнао сам да је поступак обустављен због недостатка доказа. Све међународне организације, како на Косову и Метохији, тако и у Србији, нису довољно уложиле труда, не само за Ђуру, него и за све остале страдале, киднаповане, нестале. Није човек, не знам, игла или кованица новца да нестане, како може да нестане.

То тврдим, а било је неких људи, нећу сад њихова имена да спомињем, који су ми директно рекли, значајних људи из међународних организација, није био циљ да се Срби прикажу као жртве. Није потребно да изнесем име човека, да њему непријатност стварам, али је то рекао, био је ту и преводилац у кога имам огромно поверење. Увек је та тема тешка за породицу.

Моја породица још увек, иако знамо епилог тог нестанка, ми никад не кажемо покојни је. Да ли је то наша жеља и немирење са таквом судбином, али како сестра и њена деца, тако и моја породица, не можемо то да изговоримо. У разговору никад не кажемо покојни Ђуро, кажемо само Ђуро.

Наша сећања су жива и тако причамо о њему.

Премало сам ја, можда, рекао о Ђури, јер Ђура је био много више него што ја знам, што могу да кажем. Жељан знања, жељан речи, жељан живота.

Ја сам сад већ у неким годинама, имамо живог и оца, мајка је преминула, није успела да сазна судбину свога сина. Помињући његово име, увек дубоко и тешко уздисала, мајчински.

Апел свима онима који могу, а власт Републике Србије не може ту пуно да помогне, ту су међународни фактори, Хашки суд, УНМИК, КФОР, сви они који делују на простору Косова и Метохије, знали су они. Знали су сви и ћутали су сви, од посматрача, од мисије ОЕБС-а, па до садашњих косовских институција, сви су могли да помогну да се Ђуро и Ранко пронађу, кад је већ дошло до трагедије која нас је завела у црно.

Када се то десло, као бивши подпарол ОВК, Адем Демаћи, рекао је да они не носе никада зло цивилима.

Супротно његовој изјави постоје докази који потврђују истину злочина над цивилима, да ли се то радило о рударима у Белаћевцу, цивилима у Ораховачкој општини, новинарима, медицинским радницима, жетеоцима у Старом Градском или било коме другом. Време пролази, а жртве остају.

Успомена на Ђуру и Ранка не бледи. Ако је неко уложио напор, то је Удржење новинара Србије, који сваке године на месту страдања, где је подигнуто спомен обележје, долазе, обиђу и увек са једним апелом, траже се Ранко и Ђуро. Увек буду присутни представници Удружења новинара Србије и Београда и Друштво новинара са Косова и Метохије. Породица је посебно захвална тим људима што не дају да падне у заборав Ђуро и његова судбина.

Надамо се да ћемо једног дана доћи до истине о нашем Ђури.

Небојша Казиф

Брат отетог Казиф Синише

Зовем се Казиф Небојша, из Ораховца сам, брат киднапованог Синише Казифа, рођеног 1962. године, киднапованог 12. јула. 1999. године, мада се у МКЦК-у води да је нестао 01. јула 1999. године. То је погрешан датум, волео бих да се то исправи. Тог дана када је киднапован изашао је мало са друштвом и свратио код пријатеља.

Небојша Казиф

Казиф Синиша

Како се до увече није вратио, кренуо сам да га тражим. Питао сам његове другове, кажу да није ту, да је изашао. Он је отишао у град, у центар Ораховца. Био је у белој мајици, фармеркама и ципелама. Ми нисмо смели да се крећемо тамо, ја сам одмах пријавио холандском КФОР-у. Холандски КФОР је тада био код нас у Ораховцу, пријавили смо то вече. Међутим, ништа од тога није било. Сваки дан смо одлазили до КФОР-а, да видимо шта се дешава, да ли су нешто сазнали о њему, међутим, никакве назнаке није било да ће пронаћи мог брата.

Небојша је радио у Орвину, био је радник. Дружио се и помагао Албанцима као и ја. Сви смо били другови и разлог зашто се то њему десило није ми познат. Када сам питао једног Албанца, рекао ми је да је Небојша био код фонтане у центру Ораховца и да је ушао у возило беле боје марке Лада Нива. Од тог тренутка га нико више није видео.

Мој брат је био глувонем, није могао да говори, али био је физички здрав.

Непрекидно смо трагали и пријављивали његов нестанак код свих државних органа и међународних институција. Једном смо добили информацију када је била она сателитска веза телефонирања код нас, Албанац који је радио на тој вези, рекао нам је да постоји у Митровици затвор и да је била нека дојава да у том затвору постоји један заробљеник као мој брат који зна да црта, знао је и да пише, био је самоук. Ту информацију сам пренео администратору, тада је био Мистер Кан. Он је

ишао тамо да провери, али нису могли да га нађу. Изгледа да су преместили затвор на друго место, од тада нисмо чули никакву информацију. Тражили смо и преко радио станице и нисмо могли да га нађемо. али и даље трагам. Имао сам и ја проблема са Албанцима, па сам морао 2014. године да идем за породицом у Шведску. Бачена је бомба на кућу 2015. године. Вратио сам се са породицом, јер тада је био почео рат у Сирији, па смо морали да се вратимо на Косово. Изгубио сам и примања, минимане зараде. Тражио сам повратак, нисам могао да добијем и одустао сам.

Волео бих да знам нешто, неку информацију, да макар његове посмртне остатке нађем, да га сахраним како доликује и да знам где ћу отићи да упалим свећу и исплачем се на гробу. Живим у нади и неизвесности. Морао сам да се доселим у Србију, кућу сам продао, додуше, дао сам на поклон цркви, нисам хтео Албанцима да продам, дао сам цркви. Сада живим са породицом, са децом, два сина и ћерком, у Крагујевцу, развео сам се пре две године и живим као самохрани отац.

Скоро ми је преминуо брат, сада смо остали две сестре и ја. Од шесторо нас само нас троје смо живи. Најмлађи у породици сам био. Моји родитељи сахрањени су у Ораховцу. Мораћу, ако буде пронађен, да се договорим са сестрама да ли ћемо овде да га сахранимо или код мајке и оца у Ораховцу. То морамо да одлучимо ми чланови породице. Не могу сам да одлучим.

Апеловао бих на Међународни Црвени крст да помогну, да пронађу посмртне остатке, за било кога, не само за мог брата, него за било кога киднаповаог, небитно које националности, вероисповести, само да се убрза процес сазнавања истине. Много је година прошло, не знам да ли ће моја деца наставити да трагају. Као брат сам све покушао и нећу одустати док у мени постоји и мрвица снаге и живота.

Јасмина Атић

Ћерка отетог Младена Мирића

Зовем се Јасмина Атић. Рођена сам 1987. године у Призрену, у породици Мирић.

У свом родном граду живела сам од рођења до 1999. године, када смо морали насилно да се иселимо због терора који су

албански терористи вршили над Србима и неалбанцима. Мама, брат и ја смо се спасили, а тата је киднапован.

Јасмина Атић

Младен Мирић

Мој тата Младен Мирић рођен је 18. августа 1949. године у Призрену. Од најранијих дана показивао је склоност ка уметности. Након завршене основне школе у Призрену, уписао је и завршио Средњу уметничку школу у Скопљу. Након тога је паралелно завршио Факултет примењених уметности у Београду, на одсеку Сликарство и Филозофски факултет у Београду, на одсеку Историја уметности.

Био је члан УЛУС-а, односно Удружења ликовних уметника Србије. Излагао је своје радове на више самосталних и заједничких изложби у читавој земљи. Одувек је говорио да живи за уметност, а не од уметности, тако да је своје слике поклањао, а није их продавао.

Радио је различите врсте слика, односно мотиви на његовим сликама били су различити, али углавном су доминирали цртежи православних цркава, односно фрескописа цркава, екстеријера цркава, а радио је и више својих аутопортрета и портрета значајних људи, као што је на пример, Митрополит Загребачко-Љубљански Јован. Од завршетка студија тата је живео и радио у Београду, а онда се 80. године вратио у Призрен.

Ту се запослио у фабрици Фамипа, која је погон фабрике Трепча. У Фамипи је радио као дизајнер накита и металних производа, који су били продукт ове фабрике.

У слободно време се и даље бавио својим хобијем, сликањем, а то му је у ствари било и занимање.

Сликао је и фотографисао цркве у Призрену и околини. Управо то његово интересовање за фрескописе православних цркава довело је до тога да смо се пар година након мог рођења одселили из бабине и дедине породичне куће у црквену кућу, у склопу дворишта Богородице Љевишке у Призрену. Та црква је задужбина краља Милутина из 14. века. Живели смо лепо у њој, одлично се слагали са свим комшијама друге вероисповести, Турцима и Албанцима. Татине слике су биле у свакој просторији наше куће.

Готово сваки центиметар зидова је био прекривен његовим сликама. Осим тога, у кући смо имали и колекцију веома значајног историјског блага Србије. Имали смо велики број слајдова на којима су фотографисане разне цркве, манастири и сличне значајне ствари. Имали смо макете различитих цркава, старе значајне црквене историјске и уметничке књиге, збирку мотива ручно осликаних васкршњих јаја, стари новац, имали смо и збирку старе призренске народне ношње и сличне ствари. Тата је заједно са својом мајком био дародавац Етнографског музеја у Београду.

Поклонили су један комплет традиционалне женске призренске ношње. Исто тако, тата је у овом музеју поклатио и неколико својих слика на којима је насликао аутентичне призренске породичне куће. Дакле, тата се бавио искључиво уметношћу, по томе је био познат свим староседиоцима Призрена и сматрао је да ми као једна поштена породица која живи у црквеном дворишту, у црквеној кући, чији се домаћин бави искључиво уметношћу, немамо разлога за бригу када су почели немири 1998. и 1999. године. Он је још у својим 20 годинама самовољно одбио служење војног рока јер је сматрао да се сукоби међу људима не решавају оружаним путем. Није га занимала политика, већ искључиво уметност. Тако да, када је завршено бомбардовање и када су на простору Косова и Метохије почеле много озбиљније претње по Србе и не Албанце, од стране терориста који су деловали са земље, тата је и даље сматрао да нема потребе да се селимо из града јер једноставно, сви нас познају.

Међутим, у то доба у граду више нису били само староседеоци већ је дошло много непознатих људи, претежно из Албаније, којима једино било битно да из града отерају све који на крају презимена имају -ић. Онда је 9. јуна 1999. године потписан Куманомски споразум којим је одлучено да се са простора Косова и Метохије одстране сви припадници војске и полиције Репу-

блике Србије, а да се управљање покрајином стави под контролу Уједињених нација. Дан касније је потписана и Резолуција 1244 којом се давала гаранција сигурности и стабилности свим припадницима, то јест, свом народу који живи на простору Косова и Метохије. У реалности, та Резолуција се није поштовала као што се не поштује ни дан-данас. Тако да је већ тих дана у граду било јако напето и нестабилно за сигурност Срба, претежно Срба, тако да су се многи већ одселили.

Ми смо 14. јуна одлучили да једноставно морамо да напустимо град јер више у њему није живео нико кога познајемо. Мама, брат и ја смо кренули из града, а тата је одлучио да ипак остане и да проба да организује неки комби превоз којим би успео да спаси што више својих слика, значајних историјских књига и осталог културног блага које смо имали. Међу свим тим вредностима налазио се и његов рукопис књиге коју је требало да објави 2007. године, а која је била посвећена седмовековном постојању цркве Богородице Љевишке.

Ми смо 14. јуна кренули из Призрена, без ичега. Прво смо отишли за Смедрево код рођака. Мама се чула са татом који је тада био у Призрену, чули су се неколико дана за редом, више пута дневно. Тата јој је спомињао да је стање у граду јако напето, да је остао свега десетак Срба и да је толико тешка ситуација да једноставно нико од њих не може да се врати својој кући.

У тој ситуацији Српска православна црква је одлучила да сачува сигурност тог малог броја људи па су сви неколико дана боравили у Призренској богословији. Тамо су их чували војници КФОР-а неколико дана, али када је и ту постало небезбедно КФОР је организовао аутобуски превоз тих Срба до Београда. Мама и тата су се видели у Београду чим је он дошао тим организованим превозом и мама му је предложила да остане са нама.

Он је и даље тражио начин да некако спаси из Призрена што више свог уметничког блага и доприноса који је деценијама стварао. Ипак је одлучио да се врати у Призрен. Путнички превоз је био отежан, али је успео да стигне до Приштине. Тамо је пар дана боравио у стану свог стрица и сестре од стрица који су и даље били у Приштини. У том граду је ситуација била тешка, али не тако напета као у Призрену, тако да је могао мало слободније да се креће по граду, одлази до продавнице и обавља уобичајене ствари. Из Приштине је контактирао различите познанике и пријатеље у нади да ће му неко помоћи да га некако транспортује до Призрена и онда је на Видовдан, 28. јуна 1999. године, позвао

маму и рекао да је добио дозволу КФОР-а да наредног дана, 29. јуна оде до Призрена у конвоју који су чинила свештена лица на челу са сада упокојеним патријархом Павлом. Договор је био да 29. јуна тата дође из Приштине до Грачанице, па да онда заједно са свим поменутим свештеницима оде до Призрена. Свештеници су га чекали, међутим, он се није појавио.

Дакле, њему се губи сваки траг 29. јуна 1999. године на путу Приштина-Грачаница.

Пошто је прошло неколико дана, мама се није чула са татом, није нам се јавио, она је звала Грачаницу и чула од свештеника да су га чекали договореног дана до договореног времена, али пошто се није појавио, они су морали да крену за Призрен. Татин нестанак је прво пријављен у Приштини, пријавила је татина сестра од стрица, онда је мама пријавила у Београду, тадашњем Југословенском Црвеном крсту и Међународном Црвеном крсту и многобројним домаћим и страним организацијама које се баве проналаском насилно отетих људи.

До данашњег дана ми немамо никакве конкретне информације о његовој судбини. Неко време касније, то је сада вероватно био јули 1999, добили смо сазнање да су неки наши познаници у Сан Франциску, у некој телевизијској репортажи видели прилог о томе како група српских затвореника копа ровове на северу Албаније. Пар дана касније смо добили позив од татиног колеге са студија који живи у Паризу, који нам је потврдио да је на њиховој локалној телевизијској станици видео исти тај прилог, а да је међу затвореницима препознао мог тату. Мама је ту информацију одмах поделила са Црвеним крстом у нади да ће то они испитати, да ће сазнати где је тачно та снимљена локација. Очекивала је да ће неко пробати да ослободи те људе, али речено је да је то сувише компликовано, да је потребно укључити многе организације, да је потребно активирати Међународни суд, да је пуно таквих случајева, да се нема времена и слично.

Да су поменуте организације у датом тренутку испитале ову информацију, сигурно би и татина судбина била другачија. 2001. године смо добили позив од Црвеног крста, јавили су нам да су у једној масовној гробници пронађени посмртни остаци мог тате. То је вест коју је неко мами тек тако рекао преко телефона. Тражено је од ње да једноставно дође, погледа те посмртне остатке и утврди да ли они припадају тати. Она је отишла у Мердаре уз пратњу КФОР-а, где су јој показани посмерни остаци неке жртве и лични предмети који су нађени уз њу. Међутим, мама то

није препознала. Ту су нађени неки предмети које једноставно тата није носио, као што је ручни сат. Тата је у тренутку нестанка код себе имао нешто новаца и само чланску карту УЛУС-а. Исто тако није одрађена никаква ДНК анализа, него је претпостављено, сматрано да остаци припадају мом тати јер је отприлике одређена старост и пол ексхумиране особе. На маму је буквално вршен притисак да потпише документ којим прихвата те посметне остатке и потврђује да они припадају тати, али мама је одолела том притиску, није потписала документ, није прихватила те остатке, што је испало исправно јер је касније утврђено да ти остаци припадају некој другој српској жртви.

Испоставља се да је у датом тренутку међународним организацијама које се баве проналаском насилно отетих лица једино било важно да на свом списку имају још један решен случај, а не да посмртне остатке жртве предају породици којој припадају. Брат и ја смо дали крв како би се у неком будућем случају извршило поређење наше ДНК са узорком нађеним из евентуално поново ексхумираних посматних остатака. Дали смо брат и ја, који смо тада имали 12 и 10 година као татини потомци, а дали су и татини брат и сестра, као његови најближи сродници.

Међутим, до данашњег дана ми немамо никакво поклапање. Пре три године у манастиру Каона, који припада Шабачкој епархији, рађен је фрескопис манастира. Осим уобичајених фресака које се сликају по зидовима, у овом манастиру је урађена и фреска Косовско-Метохијских новомученика. На њој је приказано 18 лица, углавном су припадници Српске војске и полиције, а међу њима су и лица 2 свештеника и неколико цивила. Међу цивилима је и лик мог тате.

Мој тата Младен Мирић је дипломирани сликар и историчар уметности из Призрена. Киднапован је од стране такозване војске ОВК на путу Приштина-Грачаница 29. јуна 1999. године. До дана данашњег немамо никакве информације о његовој судбини. Овом приликом апелујем на све домаће и међународне организације које се баве проналаском несталих лица да се што темељније позабаве својим послом како би помогле некоме за кога можда још има спаса.

Тата је кинапован пре 25 година, то је већ четвртина века. Шанса да је и даље жив скоро да не постоји, али за нас као породицу би било значајно да бар добијемо његове посмртне остатке, да их достојно сахранимо и имамо могућност да му упалимо свећу на гробу, да знамо где је.

Кристина Марковић

Братаница отетог Марковић Зорана

Кристина Марковић

Марковић Зоран

Ја сам Кристина Марковић из Бруса, студент Милицинског факултета у Београду и овде сам у име несталог Зорана Марковића. Зоран је нестао 13. јуна 1999. године као војно лице. Ступио је у војску са 19 година и имао чин старијег водника. Његово прво примарно радно место је било у Приштини.

Након тога, када је почео рат, пребачен је у Ђаковицу, а нестао у Сувој Реци. Нестанак се десио три дана након потписаног Кумановског споразума. Зоран 13. јуна око 12 сати са својим колегама послат, по наређењу команданта Ђошана, да преузме остатке ратних возила и опреме која је остала. Са тог пута се никад више није вратио. Да ли су те ствари биле вредне живота људи? Крећу шест камиона, прва два бивају заробљена, међу којима је био и мој стриц. Наредних дана моји нису имали никакве информације о стрицу. Мој отац после два дана одлучио је да се јави у војску и да ступи у контакт, да види уопште шта се дешава, где му је брат. Њему је речено да је Зоран отет.

Нажалост и дан-данас, после свих ових година, није нађена ни једна његова ствар, а камоли тело. Бол са којом се породица носи је неизмерна. После пар година мој деда Илија се страшно разболео од туге и преминуо. Бака након тога остаје да и даље

трага за својим сином, заједно са мојим оцем и она је пре једанаест месеци преминула од туге. Та бол остаје урезана током читавог живота, али бол да су они преминули, а да њихов син није са њима и да се још увек не зна где се налази је страшна.

Зоран је био вољен, како у породици, тако и међу својим пријатељима и колегама. Ја Зорана нисам познавала, родила сам се две године након његовог нестанка, али имам толику љубав и емоцију према њему иако га не знам, а заправо имам осећај да га знам читавог живота.

Сматрам да је такав нестанак тежак сам за себе, али је нестанак у цвети младости још тежи. Хоћу да причам о томе колико је заправо он утицао на мене и моје одрастање, како га нисам знала, а осећала сам од малена велику љубав према њему. У вртићу смо били, имамо 4, 5 година, заправо нисмо ни свесни ничега, над вртићем је надлетао хеликоптер, ја сам успаничено почела да плачем, да вриштим, да им кажем: „Васпитачице, ето, мој стриц стиже, нема кључ од куће“. Колика је заправо та љубав, иако стрица никада у животу видела и упознала, била кад сам била мала, сада је порасла заједно са мном. Сама прича о несталима никада не треба да стане јер они живе докле год су у нашим срцима.

Сав тај бол може да се види и на оцу и на баби и на деди. На дедином и бабином лицу је бол некако урезан у лицу. Тачно можеш да се саживиш са тим и да осетиш то што они осећају, колико год да они то крију и не показују толико јер су они више гледали да обрате пажњу на нас, да нађу неку нову срећу, а њима је заправо део душе однет.

Вероватно смо сви ми покушавали да компензују тај недостатак са нама, унучићима, али мислим да до њиховог срца није стигла сва наша пажња и сва наша љубав. Наравно, од туге и бола су се разболели. Али та жеља да њега нађу је невероватна. Мислим, до задњег дана им је било битно да верују да је можда негде ипак он жив, да можда негде живи.

Такође и код оца могу да приметим бол који вешто крије. Мислим да он себи не може да опрости зато што он можда није био на његовом месту јер је он био млађи две године од њега. Недостаје му константно да са братом поприча, значило би му за све што се у његовом животу десило. Нема са ким да подели тугу. Са коликом љубављу је бака гледала његово одело у соби, остало је у орману који је увек срећен. Када смо ми већ мало одрасли и схватили смо, та количина љубави са којом је она неговала те ствари је невероватна. Као да је кроз те ствари чувала успомену

на њега. Врло често тата пронађе неке особине и у мени и у му брату које су сличне стрицу, и карактерне и физичке особине. Тек тада могу да замислим колики је његов бол за братом када види свог брата, а он није ту. Трагали су за њим преко судова, војске, разних институција, тако и неким другим путевима којим су се нудили разни људи који су искоришћавали њихову тадашњу ситуацију. Никада није утврђено ко је одговоран за Зораново киднаповање, никада нико није осуђен. Мислим да та чињеница највише боли зато што неко је страдао, дао свој живот за отацбину, а та отацбина никада није била ту за њега. Зоран је био велики родољуб и патриота и заправо зато је ступио у војску са 19 година. Макар за то да се нађе кривац. Покушано је више пута, али увек безуспешно. Када човек нестане, после није важно што и шта се десило. Важна је само та бол која остане за њим.

Колико недостаје може да се види највише у тим срећним тренуцима. Када си тужан увек ти недостаје, а у срећним тренуцима када, хоћеш да поделиш неописиву срећу и радост, ти немаш са ким. То највише боли и то је нешто чега човек никада није свестан и неће да се помири са тим.

Мирослава Баљошевић

Супруга отетог Будимира Баљошевића

Мирослава Баљошевић

Будимир Баљошевић

Ја сам Баљошевић Мирослава из Ораховца, живела сам до 1999. године у породичном стану у јужном делу Ораховца. Не-стао ми је супруг Баљошевић Будимир, професор физике. Нас двоје имамо три ћерке, две су биле удате када је Будимир киднапован, а једна је студирала у Приштини.

Јуна 1999. године, након доласка КФОР-а, напустили смо стан и прешли у горњи део Орховца код ћерке која је живела у том делу града. Имала је двоје мале деце и било је тешко живети у тим условима ограниченог кретања. Пријавили смо се да сви ми са Србима из Ораховца, уз прању УНХЦР-а и КФОР-а, преко Рожаја пређемо у Црну Гору.

На списку путника који су били пријављени није одобрен одлазак мог супруга. На његово инсистирање кренула сам са осталим Србима аутобусом, под пратњом УНХЦР-а и КФОР-а. Колона је била велика и у Пећи су нас напали Албанци, међутим, срећа моја је што нисам била у колима, него у аутобусу. Сва су кола запаљена и све оне ствари које су биле у колима су изгореле. Битно је да смо сви преживели тај напад. Нека радио станица је објавила вест о том нападу на колону Срба из Ораховца, такође је јавила и да има велики број киднапованих. Мој супруг и зет, муж моје сестре, Миленковић Станиша, били су заједно у Ораховцу, јако су се уплашили за нас јер никакве информације нису имали, а у конвоју је била и моја сестра са двоје малолетне деце. То је било 27. октобра, на празник Свете Петке. Колона је прешла преко Рожаја до Подгорице, па возом до Краљева. У Краљеву смо се сместили код нашег брата, у његовој кући. Било нас је петнаесторо у две собе, мој брат са породицом, мајка и сви ми који смо дошли из Ораховца. Мој отац је још 1970. године направио ту кућу. Њих двојица, кад су чули да има киднапованих из колоне одлучили да плате неком Рому по 1000 марака да пребаци петорицу Срба преко Ђаковице. У Ђаковици је требало да други возач, његов зет Ром, настави војњу аутом. У Ђаковици се није појавио на договореном месту други возач. По причи тог возача, он је отишао да пробуди свог зета, а њих петорицу замолио да га сачекају у ауту испред неког кафића. Док се он вратио њих киднапују припадници ОВК и одводе их у касарну у Ђаковици. Сутрадан је тај возач из Ораховца дошао код моје ћерке, вратио 1000 марака јер није урадио што је требало да уради. Тад се моја ћерка јако потресла, почела је да плаче у глас. Возач живи у Ораховцу, нико ништа му није урадио, нити је одговарао за то. Било је могућности да се обави

сателитски разговор на један минут. Ми смо стигли у Краљево, 28. октобра увече, возом. Били смо срећни што смо стигли живи. 29. октобра звони телефон, јавља се мој брат и каже да је његов друг Драган Сулемановић чуо на телевизији да је пет Срба из Ораховца киднаповано.

Рекао је да ће и он слушати вести у 8.30 и јавиће ми. Када је 8.30 зазвонио телефон, мој брат јавља да су киднаповани наши мужеви, његови зетови. Сутрадан ме ћерка зове на сателитски позив један минут да види да ли је стварно то што је онај возач рекао. Припадници италијанског контингента КФОР-а обавестили су породице у Ораховцу да су киднаповани у Ђаковици. Потрага за њима је кренула на Косову и Метохији, а ми у Краљево. Ми смо свуда овде ишли, где смо чули и где смо сазнали да су скупови, идемо да видимо шта се дешава, можда ћемо сазнати нешто. Ништа нисмо сазнали. Чујемо да у Косовској Митровици нека Ромкиња прича да је их видела у хотелу у јужном делу Митровице. Ми смо отишли код те жене и она тврди да има у подруму пет мушкараца. Отишли смо код сад покојног Оливера Ивановића и рекли му шта смо сазнали. Убедио нас је да она лаже и да не наседамо на њену причу. Тада смо прекинули комуникацију са том женом.

Моја свекрва је продала њиву и поделила нам новац. Чувала сам тај новац да ми се нађе ако неко тражи да платим информације за супруга. Онда смо 2003. године дали крв за ДНК анализу да се упореде са посмртним остацима који су пронађени. Тада сам изгубила наду да су живи. Пошто нас је било много код мајке и брата у Ковачима, ја сам купила гарсоњеру. Када сам дошла у гарсоњеру, мој живот је био страхан, сама у непознатој згради. Имала сам трауме, ишла сам код психијатра, нисам могла да спавам. Доле сам била у гужви, а сада одједном сама, све док ми једна комшиница није пришла, мало ме посаветовала и мало смо се зближиле. Од тада сам болесна, две операције сам имала и болујем од штитне жлезде.

Дошли су 2006. да ми јаве да је мој муж пронађен, ДНК анализом је утврђено да је он. Нисам много веровала у то, али примила сам информацију. Било је преузимање на Мердеру. Не знам ни шта је у том ковчегу било. Преузела сам, да ми не кажу да нећу да преузем и 1. децембра 2006. године била је сахрана овде у Краљево. Идем ја на гробље, али немам сузу једну да пустим, имам осећај као да није он ту, али ја сам споменик подигла. Сахрана је била велика, хвала свима, из Ораховца је ау-

тобус дошао. Ја живим сама, ни са ким се не дружим у згради, нема људи као што је било код нас.

Старија ћерка са мужем живи овде у Краљево, две ћерке су ми у Београду, имају породице, а и од ове ћерке у Краљево су ћерке у Београду.

Путујем, хвала Богу, имам и идем кад могу. Његова је жеља била, увек ми је говорио, када будемо у пензији ићи ћемо свуда. Ту његову жељу испуњавам, али сама, без њега. И мени је тако лакше, изгледа да бежим од истине.

Ето, такав је мој живот овде, без мог супруга. Све што сам вам рекла је оно што се причало, а истину тачну не знам још увек.

Милијана Минић

Ћерка отетог Симић Стојана и сестра отетог Симић Велимира

Зовем се Милијана Минић, ћерка сам несталог Стојана Симића и сестра несталог Вељка Симића. Брат је 2000. године водио на пашу 14 крава на планину. Тамо су га заробили Албанци и одвели га у Чеке. Отац је кренуо да га тражи, па су и њега заробили. До данас не знам њихову судбину. Трагала сам целог живота, откад сам сазнала за њихово заробљавање. Разне сам информације добијала и слушала од многих људи. Због туге и очаја разболела сам се и лечила се у болници Свети Сава у Београду 2002. године. Брат је живео у Краљево, био је мало психички болестан. Дошао је из Краљева на Косово и отишао је у планину да чува стоку. Нису ме слушали кад сам их молила да не иду јер се већ знало да киднапују Србе. Надали су се да њих неће задесити та судбина. Сећам се свог детињства, сећам се како смо славили Божић, велика домаћинска породица, како је то лепо било. Пуно деце, а све по обичају и тата са нама. Прву годину без оца и брата тешко сам поднела. Било ми јако лоше здравље, онесвестила сам се у кући мога сина у Мрчајевцима. Водили су ме хитно у Чачак на преглед. Опоравила сам се и наставила да трагам за њима са осталим породицама које су доживеле сличну судбину.

Мени је најважније што сте ви организовали да дођем, да ове слике поставим, да их споменем, да причам моју жалосну причу и тај бол који носим у души, а носићу га док сам жива.

Миљијана Минић

Симић Стојан

Симић Велимир

Није лако изгубити свог брата, који је рођен 1956. године, Држала сам га у наручју као малог, пазила га сестра, оца сам слушала и поштовала. Никада нисам отишла негде да не послушам свог оца. Поштовала сам своје родитеље. Мог брата су и кад је био мали, кад је имао 10 година, хтели да га убију док је чувао краву у шуми. Каква је његова судбина?

Наша кућа је била домаћинска, деда је био домаћин, радан, поштен, цењен у сели, мој стриц, мој отац, били смо најбољи у селу, најбољи домаћини, сложна заједничка породица. Помагала сам увек свима у породици и са свима сам и данас у добрим односима.

Тако сам прихватила и све чланове Удружења породица, да са свима делим своју тугу и уважавам њихов бол и патњу. Ми се најбоље разумемо. Трудила сам се да сазнам од Албанаца нове информације за наше киднаповане људе.

Хвала Богу имам породицу, али ово што се десило, док сам жива, не могу прежалити. Пријавила сам свим организацијама,

свуда где је требало, нестанак мог брата и оца. Прикључила сам се Удружењу за нестала лица са Бранкицом, Верицом, Олгицом, Наташом, са свим породицама. Сећам се да смо целе ноћи у једној сали будно чекали моменат да нам неко каже нешто о нашим најмилијима, да ли је неко жив или није преживео.

Жене, мајке, ћерке, сестре су чекале, чекала сам и ја.

Кад сам одлазила на Косово и Метохију да се распитам о судбини оца и брата код наших комшија Албанаца, чула сам речи саосећања и сажаљења за нашу трагедију. Мој отац је био угледан домаћин и имао је Албанца друга из војске који ме је позвао да пита да ли сам нешто сазнала о њиховој судбини.

Имала сам још два брата, млађи су били од мене. Обојица су преминула од тешких болести. Њих сам сахранила и знам где да их оплакујем и запалим свеће.

Мајка је умрла у Краљеву и ту је сахрањена. Подигла сам јој спомен обележје на којем сам поставила њену слику и слике оца и брата које још нисам пронашла. Каменорезац који је радио споменик није хтео да ми наплати израду слика кад је чуо о њиховој трагичној судбини. Када одем мајци на гроб увек споменем и њих двојицу и молим Бога да и њих пронађемо док сам жива. Често сам након њиховог нестанка сањала оца који одлази након кратког разговора, а ја чекам да ми доведу брата Вељка, да га спусти авионом. Нисам могла да спавам од тешких мисли и траума.

Хвала што сте ме позвали, лепо је овако да се спомену, да се прича о њима и трудићу се док сам жива да говорим о њима.

Моја браћа од стричева нису дошли никад са мном да буду, али ми понекад материјално помогну у знак поштовања јер сам била најстарија.

Нисам заиграла нити запевала ни на једном весељу откад су ми заробили оца и брата. Мој тата је био службеник у пошти. Обојица су били вредни, добри, никога нису увредили, али њихова судбина је трагична. Неизвесност је гора од било које истине. Славим татину славу Светог Јована и држим на зиду поред иконе њихове слике. Славе и породице моје браће. На дан рођења мога брата 4. децембра празник је Ваведење пресвете Богородице, идем у цркву и замолим свештеника да се помоли за њих и запалим велику свећу.

Мој тата је био срећан и поносан што сам се дужила са добрим особама. Недостаје ми његова подршка и љубав коју ми је увек у животу пружао.

Филиповић Марија

Супруга отетог Филиповић Панта и мајка отетог Филиповић Жарка

Филиповић Марија

Филиповић Панта

Филиповић Жарко

Ја сам Филиповић Марија, мајка сина Жарка, који је нестао 11. априла 1999. године, у току НАТО агресије, на путу Призрен-Сува Река, код села Трње са још четворицом Срба, отели су их припадници ОВК. Сина од тада више нисам видела. Жарко је био мобилисан за време рата и био је на терену. Где су их одвезли након киднаповања нисмо знали. Мом супругу је Турчин из Призрена рекао кад и где нам је син киднапован.

То је било пре Ускрса. Панта

је јако тешко поднео ту информацију. Ушао је у кућу блед, није могао добро да хода и да дође до ваздуха да проговори. Кад је мало попио воде, мој Панта каже: "Маро моја, син нам је кид-

напован и убијен тамо и тамо". Почела сам да кукам на сав глас. Пријавили смо припадницима немачког КФОР-а у Призрену и тражили да нам помогну и да истраже терен. Нису нам ништа помогли. Са свим члановима Удружења породица киднапованих и несталих лица трагали смо и годинама нисмо могли да сазнамо истину. Током трагања добијали смо информације од многих пријатеља. Мој муж је радио у болници у Призрену. Сазнали смо да је један дечак од 8 година видео где су их сахранили сву шесторицу у једној гробници. Он је чувао стоку у том крају. Након седам година трагања истражитељи су нашли тог дечка који је све видео и показао по сећању тачно место где су сахрањени. Тако су њихове посмртне остатке пронашли у на тој локацији и њихове личне ствари.

Након потврђених ДНК резултата, на основу којих је утврђено да су то њихови посмртни остаци, обавестили су нас из Комисије за нестала лица. Помогли су нам да их преуземо на прелазу Мердаре. Сахранили смо нашег Жарка 05. марта 2010. године у Београду. Жарко је за собом оставио супругу са двоје мале деце, сина од 7 година и ћерку од 4 године. За Жарком тугујем, али, хвала Богу, његово тело су ми донели након 10 година. Лепо сам га сахранила овде где сада живим, у Сремчици, а раније сам живела у Призрену, Улица Светозара Марковића, број 10. Пошто су ме истерали Албанци, кућу нам запалили. све нам покрали, једва сам своју душу спасила у Богословији у Призрену. Тамо сам била одведена, а мужа су, чим су га нашли у кући, убили, заклали. Долазим из Општине, била сам да тражим информације о Жарку, а када дођем испред куће, католичка деца питају где сам била, причају да су мужа пребили Албанци. Одвезли га у болницу припадници немачког КФОР-а, али сумњају да ће преживети јер је био заклан. Побегла сам уплакана у Богословију. Из Богословије сам отишла у болницу да видим мог Панту. Лекари су ме позвали и нико ме није питао зашто сам дошла. Отишла сам на одељење хирургије. Тамо сам видела мог Панту мртвог у колицима како га вози медицински техничар у мртвачницу.

Молила сам га да стане да му кажем да је то мој муж Панта, али он је само одгурнуо колица од мене, није дозволио да приђем.

Препознала сам Пантине очи. Капела затворена, никог нема. Вратила сам се назад кући и плачем, сама, никога немам. Други син је успео да пређе у колони за Србију, Не знам ни он где је, не знам ни снајка где је, ни унучићи, ништа ни за кога

нисам знала, пуста сама остала. Све је то прошло, много сам изгорела и туговала. Немам коме да се издам, немам коме да испричам шта и како је било. Сама сам остала у Богословији са другим Србима. Из Богословије једва сам успела да се пребацим у Београд код брата. У Београду сам се спојила са млађим сином, снајком и унучићима.

Након седам година пронашли су тело мужа у Призрену, био је сахрањен.

Сахранила сам мужа и сина на гробљу у Сремчици. Имам барем где да идем на гроб свећу да им упалим.

Не знам више шта да кажем, много сам узнемирена, много сам нервозна и све теже подносим бол и тугу за њима.

Благојевић Душко

Син отетог Благојевић Срећка

Благојевић Душко

Благојевић Срећко

Ја сам Благојевић Душко из места Дојнице у општини Призрен. То је било чисто српско село. Било је око 50 домаћинстава. Када су наше комшије Бошњаци кренули у школу на албанском и они су постали Албанци. Након тога, почели смо да се ми Срби селимо из родног места Дојнице. Неко је дошао у Призрен, неко је дошао овде у централну Србију. Ја и моја породица дошли

смо у Љубижду, село у општини Призрен. То је било исто такво село, три километра удаљено од центра Призрена. Живело је око 150 српских домаћинстава од око 500 домаћинства, што албанских, што муслиманских. У селу Дојнице прошао ми је најбољи део живота, моје детињство.

Живели смо добро, отац, мајка, три сестре и ја. Са комшијама Албанцима, то јест Бошњацима, живели смо добро. Сви Срби имали су побратиме из села Скоробиште и Грнчаре. И у Љубижду смо мој деда, мој отац и ја имали побратиме Албанце.

У Љубижду сам имао кућу од 300 квадрата, имао сам две продавнице, текстилну и подрум пића. Свима сам помагао, и Албанцима, и Бошњацима и Србима. Био сам угледан Србин, био сам можда један од најбољих српских домаћина у селу. Било је добро, ишао сам ја код њих за Бајрам, они су ишли код мене за Божић, за Ускрс. То је било право братство и јединство док је била српска власт.

Када се српска војска 1999. године повукла са Косова и Метохије, мислили смо да ће нама Албанци узвратити истом мером. Дошле су комшије Албанци да нам кажу да останемо, да не идемо даље у централну Србију, да они знају која смо ми породица и неће нам се десити ништа. Према томе, ми смо остали у својој кући. Отац, мајка, супруга, петоро деце и ја, девет чланова породице. Почели су Албанци да улазе у српске куће, дошла је на ред и моја. Ушли су Албанци у униформама ОВК са пушкама, претресли кућу, тражили нам оружје. Међутим, 2. јула 1999, то не могу да заборавим док сам жив, у 12 сати ноћу су Албанци у униформама ОВК и са пушкама у рукама, упали у кућу и тражили мог оца. Мајка и моје ћерке су почеле да плачу и вриште, питале су где воде Срећка. Они су рекли да га воде у школу, у штаб ОВК, само да да изјаву и одвели га.

Ми чекамо нестрпљиво, међутим, нису дошли. Тек у два сата ујутру дошла је иста група, али без Срећка. Сада траже мене. Моја мајка пита где је Срећко, а један од њих пита где јој је син Душко. Почели су да ме траже, да преврћу све ормаре, кревете, витрине, померају све, чак и тепихе, да виде где сам се сакрио.

Један спрат, други спрат. Супруга, два сина и ја били смо на трећем спрату. У међувремену, када сам видео да они долазе на други спрат да претражују целу кућу, склонио сам се на једно место. Имао сам само времена да скинем икону Света Петке и ставио је уз себе и склонио се. Претражили су целу кућу, то је била тортура од два до пет у јутру.

Чуо сам све, како моја деца плачу, жена плаче, мајка да ме не нађу, да ме не убију. Међутим, хвала Богу и Светој Петки, нису ме нашли, у пет су напустили кућу. На питање где сам, рекли су да сам вероватно у Богословији. Сутрадан после подне опет долази та иста група, кажу да су проверили у Богословији и да Душко није тамо. У Богословији су имали своје људе, Албанце који су били у ОВК, али раде као преводиоци у Богословији. И они све знају и имају све информације. После тога је 9. јула дошао КФОР да нас пребаца у Богословију у Призрену и ми смо тамо прешли.

После пет дана мајка пита једног официра из немачког КФОР-а, да их пребаца у Љубежду до куће, пошто ништа нисмо понели, да узму још неке ствари. Одвезао их КФОР, међутим, кућа је запаљена, продавнице запаљене, уништене. Мајка и ћерка плачу, страшно је шта су нам комшије Албанци урадили, као да смо били најгори Срби. У Богословији смо остали до фебруара 2000. године. Молио сам Црвени крст, УНХЦР, да нас пребаца у централну Србију. Долази септембар, деца треба да крену у школу, али нису могли да нас пребаце у централну Србију.

И даље смо у Богословији, али ту није било сигурно. Долазили су Албанци који су били у хуманитарним организацијама и питали је ли мој отац киднапован. Рекао сам им да јесте. Питали су да ли знамо ко га је киднаповео и да ће га они одмах ухапсити. Нисам знао, питали су и мајку и супругу, али су и оне рекле да не знају. Видели смо да су сви Срби који су рекли да знају ко је киднаповео неког њиховог, отишли да покажу место, али се нико више није вратио у Богословију, сви су побијени. Долазили су у више наврата да поново питају, из Шведске, из Италије, из Немачке, међутим, ми смо донели одлуку: Не.

Тек фебруара месеца 2000. године Црвени крст Србије је дошао у Богословију и довезао нас у централну Србију. Када смо ми дошли у централну Србију, тек смо овде рекли где је нестао мој отац, ко га је одвео у штаб ОВК и више нису га вратили.

Свуда смо ишли мајка и ја, сваки митинг по централној Србији које је организовало Удружење киднапованих, ишли смо, али до данашњег дана ништа није урађено. Када сам дошао овде у централну Србију, ја сам се обратио УНМИК-у и писмено и усмено, био сам на разговору код њих, међутим, они су рекли да нису надлежни. Обратио сам се ЕУЛЕКС-у, такође и писмено и усмено, био сам на разговору и писмено су ми одговорили да нису надлежни.

Обратио сам се Удружењу киднапованих, а они већ трагају да дођу до истине, али и даље ништа.

Као члан породице апелујем на Владу Србије да уложи што више напора да се сазна истина о нашим најмилијима, који су киднаповани на Косову и Метохији.

Игор Тодоровски

Брат отетог Тодоровски Александра

Игор Тодоровски

Тодоровски Александар

Добар дан! Ја сам Тодоровски Игор, рођен у Приштини, трагам за киднапованим братом Тодоровски Александром из Приштине, од мајке Љиљане и оца Миливоја Тодоровског. Мој брат је 1999. године киднапован са радног места у Приштини, радио је у Хитној помоћи, на стоматологији. Иначе, студирао је стоматологију и остало му још 3,5 испита до краја факултета. Моја ујчевина су стари Пришtevци, у Приштини настањени више стотина година, врло позната. Отац је 1969. дошао као лекар на службу у Приштину, завршио је медицину у Скопљу, упознао је моју мајку и формирао породицу. Добили су два сина, мог брата Александра и мене.

Период живота пре свих тих сукоба на Косову и Метохији и самог тог трагичног догађаја у нашој породици био је изузетно леп. Отац лекар, мајка учитељица, познати у Приштини, цењени као породица, са једном добром перспективом и за мене и

за брата, а касније и за наше породице. Сви су нас познавали, сви су познавали мога оца који је радио у многим клиникама, у домовима здравља, човек који је први примаријус на Косову и Метохији, врло цењан и угледан. Поред тога, човек који је бирао професију да помаже људима био добар човек и добар родитељ. Помагали смо свима, без обзира на нацију, веру, боју коже.

Мој брат Александар је 25. јуна 1999. године кренуо на посао као и сваког радног дана након доласка КФОР-а. Након потписивања Кумановског споразума Косово и Метохију напустиле су све војне и полицијске снаге. Поједине установе у Приштини су још увек радиле, функционисале, као и хитна помоћ. У самој смени тог дана је било 25, 30 људи. Било је и Албанаца. У неким раним јутарњим часовима, између 9 и 10, група наоружаних људи у црним униформама дошли су и одвели мога брата. То сазнајем врло брзо, отац је тада био у Клиничком центру у Приштини. Када се вратио, сазнаје од колега шта се десило и начин на који се то десило. Дошао је код мене у зграду РТС-а, Телевизија Приштина, где сам радио, да ми то саопшти. Прва информација коју сам добио, након разговора са оцем, била је да је ухапшен. Није било разлога за то, с обзиром да је он стоматолог, да је током рата био мобилисан, али је био у санитетској служби, смештен у Приштини, где се бавио санирањем рана и помагањем људима током бомбардовања. Према изјавама преко 20 сведока очевидаца домаћим истражним органима на КиМ и државним органима у централној Србији, у то време и КФОР-у на Косову.

Група наоружаних људи у црним униформама ушла је у Хитну помоћ, окупили их у један хол, легитимисали, Александра су одвели колима Хитне помоћи, чак знамо и име возача. Прво што сам урадио када сам сазнао, кренуо сам из телевизије да одем до Хитне помоћи, с обзиром да је релативно близу у Приштини. Људи који знају, то је у истој улици, неких 500 метара једно од другог. Два моја пријатеља су видела да сам узнемирен и другачији, питали су ме шта се догодило, пробао сам да им објасним колико сам могао и пошли смо заједно.

Испред саме Хитне помоћи је био паркиран БОВ, борбено оклопно возило, са канадском посадом, а под командом Британаца. Нама није био дозвољен улазак у зграду Хитне помоћи. То се дешава, по некој мојој процени, непун сат након саме отмице мога брата. Ја постављам питање зашто мени није дозвољен ула-

зак са два пријатеља, у цивилу, како су наоружани људи у црним униформама ушли унутра.

Успео сам да уђем у зграду без њиховог одобрења, на неком споредном улазу јер сам добро познавао простор, одлазио сам често код оца и брата на посао. Хитна помоћ је у том тренутку деловала језиво празна, али било је људи.

Ушао сам у дежурану, ту је била једна Албанка која је и пре бомбардовања радила у Хитној помоћи. Она ме је видела, препознала ме и показала да се склоним. Из најбоље намере, верујем. Ја сам онако узнемирен мало и подвикнуо и питао где ми је брат. Она ми је рекла да бежим напоље и питам оца да ми објасни, али да због себе треба да побегнем одатле. Изашли смо, пријавили случај одмах тиму контингента КФОР-а, који су били испред обебеђења саме Хитне помоћи, мада мислим да то није имало никаквог ефекта. Након тога отишли смо у тадашњу зграду команде КФОР-а, која је била смештена у згради Војске Југославије, да се неком обратимо, не знам, пошто већ наша администрација, нити војска, нити полиција није била на територији Космета. Ту су нас привели неки људи у униформи, ја се више не сећам ни ког су ранга, ни које су заставе, ни чији су били. Узели су изјаву, оно што је мени упало у око је да су преводиоци наших изјава су били Албанци. Морам да кажем да ништа није погрешно превео, али је поједине делове изостављао. Знајући делимично енглески, скретао сам пажњу на то.

Након тога смо отишли у седиште УНМИК-а, УНМИК администрације, прве која је дошла на Космет и била смештена у СУП-у Приштина. Процедура је била слична, примио нас је Пакистанец. Треба имати у виду да смо отац и ја били у шоку. Прича са преводиоцем је опет слична и тамо је привођилац био Албанец, који је поједине делове наших изјава изостављао.

Пријављено је тада и Центру за мир и толеранцију који је постојао као нека институција. Нико није ни размишљао да ћемо након 25 година и даље трагати за њим, за истином о томе шта му се десило.

Ишли, давали изјаве, враћали се кући, ништа. У то време мајка је била у Младеновцу. Током бомбардовања жена није имала радну обавезу и живела је у породичној кући у Младеновцу. Њен брат је обилазио.

Не знам ко јој је и како саопштио, знам да је пала, сломила је руку тада.

Од 25. јуна 1999. нама се цео живот мења, усмерили смо сву нашу енергију да сазнамо било какву информацију о Александру.

Било је разних прича и гласина, било је чак и покушаја да узму новац за откуп киднапованих Срба од чланова породице. У појединим случајевима је и доказано да су биле преварене поједине породице из Приштине.

Неких месец дана и више, свако кретење у Приштини је било небезбедно, пар пута су долазили код нас на врата, покушали да уђу. Морам да похвалим неке комшије Албанце који су нам можда и спасили животе. Отерали су те насилнике које ја нисам видео, али сам их чуо. Долазимо у Београд, ступамо у контакт са нашим властима. Покушавамо да нешто сазнамо, али ништа.

Године пролазе, ништа. Нада не бледи никад, али када човек реално размисли, 25 година је прошло, да се барем разјасни како је страдао, на који начин, да ли је мучен, да ли је завршио у жутој кући, што је страхан злочин. У свим случајевима нестанака и отмица на Косову и Метохији, сам чин је страхан, али је страшно и заташкавање самог случаја, прикривање, то је још један злочин. Онда, на крају, неко је завршио у некој кући где су му извадили органе за препродају. То је тек, мислим, непојмљиво. Просто не могу да објасним који је то ниво зла. Тај период након доласка у Београд је констатно трагање, слушање вести, чекање неког позива, обилазак разноразних институција, међународних, државних, за било какву информацију, за било шта, било какав траг о самом догађају, о нестанку, о отмици, али ништа. Оно што је мени страшно је кад гледаш како ти родитељи вену, како губе жељу за животом, али и даље су истрајни у борби да сазнају шта је са њиховим отетим сином Александром.

Нажалост, моји родитељи су преминули. Отац је кратко боловао, отишао је на вечни починак скрхан од туге, а мајка је дуго боловала док се није угасила. Оно што мене често натера на размишљање, мало и наљути је чињеница да су у нашем друштву отета лица врло често посматрана као бројке.

Човек није само број. Мој брат је био неочењен, али је могао да има своју породицу, жену и децу.

Унесрећена је моја мајка. Унесрећен је мој отац. Унесрећена су моја деца која нису свог стрица имала прилике да упознају.

Сува прича о бројкама излуђује, буде сурова.

Једно друштво је остало ускраћено за многе добре, квалитетне људе који су могли да допринесу друштву, најближим комшијама, свима, као што и јесу док су били са нама.

Често људи причају како би волели само да нађу посмртне остатке свог ближњег, да га сахрне како доликује по православним обичајима. Да, желим то.

Желим да се сазна истина. Ако се не сазна истина и не буду одговарали одговорни за злочин, ако се злочин затрашкава, злочин жуте куће, тај злочин може се лако поновити. Неко мора да буде одговоран.

Тек тако се све десило, одвели су га, нема га.

Мало бих се вратио на ту причу заташкавања. Једном приликом смо успели да дођемо неким приватним каналима до доносиоца УНМИК-а у случају мога брата.

У почетку си у шоку. Касније већ мало постајеш свестан, са неким се посаветујеш, пробаш да трагаш.

Досије УНМИК-а, који је у неком тренутку регистар УНМИК-а, где се води његов нестанак, имао је само две странице, прва је била његова фотографија, а на другој његове генералије са именом, презименом и нашим именима и врло штур опис догађаја иако су узимане изјаве и од чланова породице, и од преко 20 сведока. Тек 25 година након киднаповања су се поједини истражни органи заинтересовали за случај и раде на томе. Прошло је 25 година, али они раде по принципу да никад није касно.

Касно је, али касно је за њега. Ипак, да се сазна истина и победи правда, да неко буде одговоран, за то није касно. Моја порука на крају је управо то.

Одговорни треба да буду изведени пред лице правде, да одговарају за оно што су учинили, да се то више не би поновило. Све време проведено у трагању је оставило траг на целокупну породицу. Тешко је то објаснити.

Звучим мало сурово, али лагао оца да ми је добро, отац је лагао мене да је њему добро. С мајком се није могло причати, а увек је била у јакој депресији, мајка је мајка.

Кад ми се туговало, а често ми се туговало, што је логично, увек сам се склањао, издвајао се, повлачио у себе, а врло сам друштвен човек.

Поједини из фамилије су ми рекли да треба да се понашам како би он, Александар, волео да се понашам. На тај начин су ми помогли да ублажим своју патњу.

Не би волео да ме види тужног, не би волео да ме види да сам пропалица, пијанац, коцкар, не знам шта. Богу хвала да имам два сина, не би волео да види да су му братанци лоше васпитани. Трудим се да тако буде, онако како би Александар волео.

Колико успевам у томе, не знам. Дешавају се периоди када не могу да сакријем тугу, а онда настане, гужва, бука, нека помешана осећања, па се уста развучу у осмех.

Моји родитељи су, такође, били активни у Удружењу породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. У Удружењу сам упознао људе са сличном судбинама и проблемима.

Оно што сам закључио је да осмех тог лица, осмех члана породице несталих лица, вреди чудо. Тај осмех је пробио слојеве буке и туге.

Лидија Миленковић Ђерка отете Радуновић Милице

Лидија Миленковић

Радуновић Милица

Зовем се Лидија Миленковић, трагам за мојом мајком Милицом Радуновић, из села Дашиновац, општина Дечане. Последњи пут сам мајку видела 1998. године, 19. априла.

Моја породица, муж, двоје деце и ја, као и мој брат са сугругом, желели смо да Ускрс и ускршње празнике проведемо са нашим родитељима. Сви смо били на окупу и уживали у породичном дружењу када се чула нека пуцњава у суседном селу. Не мислећи да се нешто озбиљно дешава, родитељи су нам рекли да вероватно нешто славе и да се зато чује пуцњава.

У међувремену су дошле комшије Албанци, са њима смо били кумови, и договарају се како ће се међусобно штитити ако дође до неких немилых догађаја. Ми смо после ручка кренули за Ораховац према Дечанима. У близини Дечана видели смо да неки људи заустављају и претресају возила. Нас нису зауставили и ми смо без проблема стигли у Ораховац, где смо живели. Након два дана смо чули да је цела општина Дечани блокирана. Од тада ништа не знамо о родитељима. Молили смо их да дођу код нас, али они су сматрали да нема потребе. Било им је жао да оставе кућу, стоку и све што су стицали годинама. У протеклом периоду добијали смо разне информације и дезинформације о њиховој судбини. Крајем августа, када је полиција ушла у тај део општине Дечани, нашли смо очеве посмртне остатке. Нашли су 4-5 костију и документа мога оца, тако смо знали да је он. У Ђаковици, у хотелу Паштрик су се налазиле службе за идентификацију. Тада сам оца сахранила, те кости које смо нашли, за мајком још увек трагам, о њој баш ништа нисам чула, ни где, ни како је.

У међувремену ми је и брат погинуо. Радио је у полицији у Пећи и када је било ослобађање села Лођа, то је једно село ту близу Пећи, тада је погинуо. То је била још једна велика трагедија у низу коју сам доживела. Свима смо се обраћали, разне службе су долазиле, неке службе су се мењале на сваких шест месеци. Добила сам и позив, наводно, неке службе из Хага, за Хашке оптуженике. Требало је да дођем да бих испричала своју причу, испричам све што знам, али ми после шест месеци поново стиже позив да испричам исту причу, али другим људима. Питања иста, концепт питања исти. Зато сам одустала од тог гоњења хашких оптуженика. Мислим, то је била само нека фарса, да нису хтели да ураде било шта, али су хтели да прикажу да нешто они раде. Да ли су плаћени за то или не, стварно не знам, нити ме више интересује. То се тако завршило, за мајком још увек трагам.

После две или три године су дошли неки људи који су ми рекли да сви морамо да дамо крв за ДНК анализу како би се установило да ли је мој отац стварно мој отац. Одвела сам их у Пећ и показала гробове мог оца и брата. Све остало су обавили сами, све анализе, потврдили су инентитет мог оца и требало је поново, по други пут, обавити сахрану посмртних остатака. Тада сам тражила да ме одведу да видим родну кућу, да видим како изгледа село у ком сам одрасла, а ако не пристану да ме пове-

ду, нећу ићи. Пристали су да ме одведу, а ја сам тада доживела огромно разочарење.

Довезли су ме до моје куће коју нисам могла да препознам, кућу у којој сам 20 година одрастала и из ње сам се удала. Све је порушено, остао је један мали ћошак куће где пише УЧК и то је то. Али, да видите ви само ту бламажу! Нас прате три џипа, ми смо у средини, мој муж и ја, један је испред, један је позади. Када су они почели да излазе из оних аута, репертирају аутомате, па пушке, птице нема, него се демонстрира сила, они хоће мене да заштите. Од кога они мене сада овде штите, шта ово изигравају? Јел` они мисле да сам ја малоумна? Кажу да мора тако, можда ће неко покушати да ме повреди. Па ко ће мене, кога су хтели да убију, они су убили. Ко ће мене сада после 10 година да дира или да ме пита нешто уопште. Нисам видела живе душе. Када смо изашли на главни пут, комшије које су биле код мојих тог Ускрса, изашли су поред пута, само су посматрали, нико није реаговао.

Више и не трагам, немам ја ту шта више да тражим јер је све то фарса.

Љиљана Милић

Ђерка отетих Микић Милоша и Микић Лепосаве

Ја сам Љивљана Милић, живим у Бабином Мосту, имам киднаповане родитеље, мајку Лепосаву, 44. годиште и оца Милоша, 37. годиште. Они су киднаповани у Приштини 23. јуна 1999. године, из своје породичне куће у Ситничкој улици бр. 55. То су били људи благи, добре комшије, добри родитељи, добри деда и баба, добри рођаци.

Нажалост, тог 23. јуна била сам и ја у кући да их обиђем, да видим шта раде, да их замолим да сиђу, да изађу из куће, да дођу у наш стан, јер у том периоду Врањевац је био жариште криминала.

Као и пре рата, тако и те 1999. године разне паравојне формације ОВК су патролирале Приштином, киднаповале недужне људе којима се губио сваки траг. На моју иницијативу тата није хтео да реагује, рекао је да ово мало сиротиње које је стекао

неће оставити да је други разносе. Није хтео, само је пошао да ме испрати до нашег стана. Мама је остала у кући сва уплакана, а ја сам уплакана изашла јер сам знала да се на улицама дешавају и киднаповања и убиства.

Љиљана Милић

Микић Милош

Микић Лепосава

Тата ме је испратио до стана. Замолила сам супруга, који је у међувремену дошао с посла, да тату пребаци колима, јер је било доста далеко и да види он ако може да га убеди да напусте кућу и да дођу. Ту су се убеђивали у стану и тата је онда као ајде, добро, у реду. Идемо да узмемо моју мајку Лепосаву и доћи ћемо. Мој супруг је одвезао, паркирао је кола на улици. Тако је ушао у двориште, у међувремену је и пријатељ исто пошао да их и он убеди да изађу,

тако да у том моменту је пријатељ пре мог супруга ушао колима у двориште, а супруг је паркирао испред капије. У том тренутку мој супруг је видео да се ствара, нека гужва испред капије, чо та маса створила донео две торбе неких ствари, које су ставили у

кола и само је рекао мом супругу да иде, а он ће са Томом доћи. Мој супруг је отишао у нади да ће они кренути за њим. Међутим, ми смо до 7 сати чекали и они нису дошли. С обзиром да смо чули да су се дешавала киднаповања у том периоду, претходног дана, 22. јуна, киднапован је тако и наш комшија. На Врањевцу је тих дана отето деветоро људи за које смо ми сазнали и знали смо отприлике шта се дешава

Чим нису дошли до 7 сати, а ја сам била изјутра око 10, супруг је одвезао тату око 2, знали смо да се нешто десило јер су они требали да дођу за нама. Нажалост, нису дошли. У близини наше зграде био је паркиран КФОР, ја и брат који је у међувремену сишао. Обавестили смо их и молили да идемо да видимо шта се дешава са нашим родитељима. Међутим, они су рекли да ни они из безбедносних разлога не смеју да иду и да траже.

То је било 23. јуна 1999. Нико није хтео да услиши нашу молбу да пођемо да видимо шта се дешава. Сутрадан је брат сам са својом пријатељицом отишао у кућу да види шта се дешава. По оном што ми је он испричао кућа цела је била испретурана, слике разбацане, намештај ножем исечен, тако да нам је одмах било јасно да су они киднаповани и одведени без трага. Наш први комшија је био, Албанац, са којим су моји имали добре комшијске односе. За време рата 99. моја мајка је њему и његовом унуку када би месила хлеб за мог брата и тату, она би и њима дала. Било јој је жао да неко гладује. Када је брат отишао и питао шта је било, он је почео да плаче и рекао је да не зна, да су му само наредили да уђе у кућу и да он више не зна шта се дешавало.

После тога смо избегли за Подгорицу 1999. јула месеца. Јула 2000. ја се враћам са супругом и са децом на Косово и одлазимо за Бабин Мост да живимо на породичном имању мога супруга. 2000. године, након неких мојих истраживања схватам да невладине организације могу имати значајну улогу у тражењу киднапованих и несталих. Заједно са Силваном Маринковић и Весном Бошковић решавамо се да се оснује Удружење породица киднапованих и несталих лица у Грачаници. 14. марта основано је Удружење у Београду и канцеларије у Краљеву и Нишу. Ја сам и дан данас активни учесник свих дешавања у удружењима, како у Грачаници, тако у Београду. Заједно са удружењима пролазила сам трновит пут трагања за истином о својим отетим родитељима.

Од пријављивања УНМИК-овим истражним јединицама, Међународном Црвеном крсту, Међународној истражној јединици, ЕУ полицији, коме све не. Међутим, до дана данашњег никаквих повратних информација ја, нажалост, немам. Задње што је било, било је да се тражи статус жртава рата, да се предаје специјализованом већу за подршку породицама жртава рата за ратне злочине са Косова са седиштем у Хагу.

И ту смо покушали да видимо да добијемо статус жртава, међутим, захтев је одбијен. Сва наша борба се своди на то да изгубимо битку по битку, али то нас не сме ни у ком случају зауставити и спречити у нашем трагању.

Ја се надам да неко ко буде сутра гледао ове подкасте и неко ко буде можда и у иностранству зна неке информације, па можда и то некад нам неко проследи и каже тај и тај је ту и ту убијен. Не очекујем да су живи. Прошле су године. Били су, бар за моје родитеље, били су стари људи. Сад би они имали 80, 87 година.

Немогуће је да су преживели, само да нису завршили у Жутој кући. Апелујем на све, на међународну заједницу, на наше институције, на све факторе који могу да помогну у откривању истине и у проналажењу тела. Нека нам проследи информације, нека отворе архиве. Најтеже ми је кад одем у цркву, да ли да палим свеће, за живе, живи нису, или за мртве, па нисам их нашла.

Како, где запалити свеће? Молим све који могу, нека помогну.

Достана Петровић

Сестра отете Славке Пантовић,
свастика Милића Пантовића и прија
Милеве Пантовић

Зовем се Достана Петровић, рођена Танасковић, из Призрена сам. Живела сам у Косовској Митровици до 1960. године, где сам завршила медицинску школу, а 1959. године, због службе мога супруга, отишли смо са Косова и Метохије, дошли смо у Београд. У Призрен сам одлазила врло често са породицом. Најстарија сестра Славка била је удата у Ђаковици, имала је 72 године када је почео рат, живела је са супругом Пантовић Милићем. Била је слузбеник, најпре у Призрину, а затим у Ђаковици. Добро се слагала са комшијама, и Турци и Албаници из Ђаковице били су јој гости.

На сахрани мога оца 1987. године у Призрену, њихови пријатељи дошли су из Ђаковице да изјаве саучешће. Током спровода сваки пролазник је стао да поздрави породицу. Значи, поштовали су нас као што смо ми њих поштовали. А то раде и дан-данас, кад одем, сви се поздраве са мном. Када је умрла мама 1997, Славка је дошла са комшиницама на сахрану.

Изненадило ме је када сам то видела с обзиром да није била добра ситуација.

Достана Петровић

Славка Пантовић

Милић Пантовић

Милева Пантовић

Моју сестру Славку видела сам 01. новембра 1998. године, била је код мене и јануара 1999. године. Са сестром сам се чула сваки дан све до састанка у Рамбујеу. Од тада нисам је могла добити телефоном. Нисам могла више да је чујем, с обзиром да је било бомбардовање наше земље, а нисам могла са сазнам шта је са њима. Када се завршило бомбардовање, цела моја породица дошла је код мене у Београд, њих седамнаесторо.

Звала сам млађу сестру Добрилу, која је често одлазила код Славке у Ђаковицу и питала да ли Славка има храну. Послала сам нешто од зимнице да јој понесе. Славка је била много уплашена због лоше ситуације. Зет је био оперисан од рака дебелог црева, лежао је у кревету, нега и преврцање били су у кућним условима и примао је комплетну терапију. Није могао да се креће. Милева Пантовић, сестра мога зета, дошла је у Ђаковицу да буде поред брата и да би била заштићена јер је живела сама у неком селу.

Настали су тешки дани, нисам знала где су Славка, њен муж и њена заова.

На једном протесту у Београду носила сам пано са сликама сестре, зета и његове сестре, пришао ми је човек који се представио и рекао ми је да су Славка и Милева одведене, а зета су бацили са четвртог спрата у камион. Ове податке има и суд, ја сам дала изјаву, то су потврдили и други. Значи, одвели су их људи који су их знали. Моја сестра Косара је 11. децембра 1999. године звала комшинице Вјолцу и Дашу и разговарала на албанском језику. Косара је у Призрену била главна сестра грудног одељења, радила је са др Даутом Мустафом, она је сазнала како су напали породицу Пантовић.

У току ноћи непознати Албанци лупали су упорно на сва врата у згради на 4. спрату. Једна комшиница је отворила врата и њој су рекли да, ако до зоре не оду, биће убијени. Комшиница је побегла у Црну Гору код сестре у Андријевицу и после извесног времена преселила се у Рибницу код Краљева. Код Славкине комшинице била сам у посети са братанцем мога зета и све ово што сам причала сад, чула сам од њих.

Тражили смо даље да сазнамо нове информације, али нико се више није јављао. Мојој сестри рекли су да су Славку и Милеву одвели наоружани Албанци у црним униформама. Одевене су у сабирни центар, где је био Француз др Кушнер. Ове информације сам добила од људи који су били у том сабирном центру. Она није хтела да остави мужа, око 10 сати она је одлучила:

„Ја идем код Милића да га видим, он је остао сам“. Пошла је из сабирног центра са неком женом која је дошла да пријави крађу и од тада јој се губи сваки траг. Ово су информације које сам добила од других.

Пријавила сам у МКЦК и Црвеном крсту Србије и код Наташе Кандић у Београду. Учланила сам се у Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. Ишли смо на препознавање гардеробе, предмета и личних ствари од ексхумираних тела на терену Косова и Метохије изложене у шаторима у месту Рударе. Ту сам препознала зетову пиџаму и једну Славкину блузу.

Сутрадан сам поново отишла из Београда аутобусом да се уверим да ли су то њихове ствари са братанцем мога зета и сестричином и сви смо исте ствари препознали. Речено нам је од стране представника међународне заједнице да су то ствари са локације у Ђаковици где је ексхумирано 27 тела. Пронашли смо и добош са лековима и шприцевима мог зета, који је добијао терапију. Питала сам наше патологе Сашу Добричанина и Оташевића да ли се може утврдити да су то њихове ствари. Одговорили су ми да се поклапа да пиџама и добош припадају мушкарцу старом око 74-75 година. Онда су тражили да се уради ДНК брзо, директно са тих ствари и дали смо сви крв, моји су дали сви за сестру Славку, а и Пантовићи су дали крв, али ништа од тога није било. Рекла је и Аднани Ризвић из ИЦМП-а и сви који су радили у Сарајеву на ДНК анализи, да треба да се поклопи узорак, али ништа није урађено.

Нисмо добили ништа, ако је нешто и урађено, ако је потврђен њихов ДНК, ништа нам није дато. Тражила сам стално и од Црвеног крста и од Анана, сваки пут када смо одлазили у Звечан са породицама нашег Удружења.

Били су присутни представници УНМИК-а, јединице за нестала лица, Хозе Пабло Барајбар и представници ИЦМП-а. Барајбар је објашњавао, не може се ескумирати, зима је и увек је тако било, сваки пут када смо одлазили да тражимо помоћ.

Били смо у Митровици и онда када су војници КФОР-а јурили због нечега, уморни и исцрпљени. Те вечери је убијен неки дечко у Босанској улици, па је ту било гужве.

Вратили смо се, а ништа нисмо ново сазнали. Барајбар је све знао и имао, уверена сам у то, много пута сам то рекла јавно. Значи, лагали су нас и лажу нас. Шта ће им наш ДНК? Највероватније да виде какви смо људи.

А онда почиње рат у Ираку. Њихова прича је била да ће ићи у Ирак. Значи, ови из Сарајева који су дошли, ми смо тражили да дођу и да нам кажу истину, да не лажу.

Аднан је седео до мене, они заиста нису видели који људи су ту били присутни. Професори универзитета, медицинари, лекари. Не можеш ти да црташ нешто, показујеш нешто и очекујеш да ће ти веровати, људи знају шта се дешава. Ништа нису урадили, ништа, ни Међународни Црвени крст. Увек када су нас окупљали - зима, па шта ћемо сада, да чекамо, колико их је у мртвачници, 800 или колико је остало у мртвачници, или 400 и чији су? Ишла сам код Красимира са цедуљом коју сам добила када сам ствари нашла, да ми их нађе, да видим шта је било са тим стварима. Ништа нисам добила, стално се вртимо у круг.

Не знам да ли је то био шеф Црвеног крста када смо били у Симиној, не знам како се звао тај господин из Међународног Црвеног крста, шта су они радили толико година, толико времена. Ништа нису радили. Битно је да су они направили сцену око џамије, жене су окупиле да прикажу како их неко малтетира, а неки мисле да је истина. Шиптари су одушевљени овим што су урадили.

Дан-данас имам контакте, учинила сам доста услуга, као свом детету, за њих одоздо.

Зашто им је требала моја сестра или Милић, који је бачен? Он је усрђен, сигурно. И сестра његова, људи стари, болесни, шта су им урадили? А ови нису били искрени, нису радили свој посао како ваља. Црвени крст, који треба да буде хуманитарац, треба све да зна и да реши. Добијали смо обезглављене људе. Била сам присутна приликом преузимања 28 сандука, или 29. Два сандука нису могла да се носе. Шесторо људи је носило један сандук. Шта је у та два сандука?

Онда су на другој страни били поређани чак и без главе, мислим да је Ђукановић био без главе, не знам да ли отац или син. Ко је био доле? Неко са мачетама највероватније, који је увезен.

Ово сам причала, причам и причаћу увек, на суду и свуда. Интересантно је да сви откривају убице или сумњиве, а наши ни сумњиве, нити убице. Не знамо где су гробови, шта су, ко су, чије су кости. Па, гледали смо и пренос.

Гледамо и жуту кућу. Врте их око малог прста.

Ужасно ми је, увек, јер јако сам била везана за њу. Она је била најстарија сестра која је вукла све нас. Нас је било шесторо

деце, за време Другог светског рата отац је био у заробљеништву, а она је радила у пољу заједно са мајком да би нас прехранила, а да такву судбину доживи. Ми смо били као рођаци и са Турцима и са Шиптарима и са свима. Нека се пита тај комшилук тамо шта ће да каже. Да не именујем људе.

Немам више снаге да причам, мало сам, можда нисам испричала све. Мој син је узео џемпер који му она исплела, заштитио против мољаца и оставио у ормар да му нико не дира.

Није имала своју децу, а имала је много деце, све нас, нашу децу и децу наше деце. Тражила је само да је волимо, ништа друго. Све је она отхранила, најстарија је била.

Драгица Станковић

Супруга отетог Новице Станковића

Драгица Станковић

Новица Станковић

Зовем се Драгица Станковић. Рођена сам у околини Новог Брда, на Косову и Метохији, живела сам у граду Гњилану. Са 15 година запосила сам се у Текстилном комбинату. Цео живот ми је био јако тежак, још од детињства. Погинуо ми је најстарији брат 1972. године. Тада сам имала 21 годину, тако да смо поред немаштине и мука које смо кроз живот имали доживели и ову велику трагедију. Било јако тешко. Радилa сам, мучила се,

једног брата сам имала, још четири сестре и ја пета. Родитељи су били болесни, сви смо пролазили кроз тежак период. Рођена сам 10.12.1951, а мој супруг Новица Станковић из Бресја рођен је 08.10.1951. године у Бресју, општина Косово Поље. Када смо се венчали, запослио се у фабрици радијатора у Гњилану 1990. године. После 3 - 4 године добили смо 2 ћерке. Мој живот се побољшао. Био је добар радник, електроварилац. Награђиван је за свој рад. Сандра се родила 1981, а Маја 1983. године. Обе су биле до седам година здраве. Ми смо радили, живот је био нормалан, али после седме године оне су се разболеле од дистрофије мишића. Прво се Сандра разболела када је напунила 7 година, после ње и Маја, када је напунила седам година и она је оболела од дистрофије.

Кренули смо у борбу за њихов живот.

Кукала сам, плакала, зашто се ово дешава, изгубила сам брата, а сада имам болесне ћерке. Онда сам кренула да их лечим. Мучила сам се, много сам се мучила. Свуда сам их водила, нисам могла лек да нађем. У Игало сам их водила неколико година, пре рата. Дали су им дијагнозу и рекли ми да не смеју да се оперишу јер се боје да може доћи до најгорег, до колица, ако буду оперисане. У Игалу смо 1998. године били последњи пут. Имала сам жиро-рачун за помоћ јер су многи желели да помогну, али нисмо могли да их излечимо.

Настављамо даље, а онда 1999. почиње рат, нисмо знали шта ћемо. Албанац је долазио на врата и тражио да изађемо из стана, да се иселимо, да ће нас убити ако не изађемо, јер је то његов стан.

Новица је рекао да је стан откупио. радио је даноноћно, ћерке су нам болесне и да нас не дирају. Неки други Албанци су испричали иситину о Новици и нашој породици и замолили га да нас не дира. Он се опет вратио и ми смо морали да се пакујемо и да идемо из стана.

У среду увече, када је почело бомбардовање, питам Новицу шта ћемо да радимо, куда ћемо? Имала сам сестре у Приштини, у Смедереву и Новом Саду и брата Драгана у Смедереву.

Тог дана кад је почело бомбардовање звао ме брат да дођемо код њега у Смедерево јер смо живели на 8. спрату у солитеру. Дошли смо са децом код брата. Новица је често био позиван да иде на посао да одради шта је било неопходно. Звао је и мене да идем са њим. Ја сам се плашила за нашу безбедност. Бринула сам за нашу децу, ако нам се нешто лоше деси, ко ће да их лечи.

Након престанка бомбардовања отишла сам са њим у Гњилане. Сутрадан је Новица отишао на посао, а ја сам остала у стану. У току дана дошла је група Албанаца и лупала на врата. Кад сам отворила врата сви су ушли у стан, претражили су све просторије, испревртали намештај.

Препознала сам двојицу који су радили у комбинату и спалили ме да ме не убију. Један се вратио, он ме није познавао убадио ми је цев пиштоља у уста. Осетила сам гвожђе у устима, била сам скамењена од страха. Онај Албанац што ме је препознао, наредио му је да повуче пиштољ и тако ми спасио живот. Онај човек који ми је држао пиштољ у устима рекао је да ће, ако не напустимо стан до 12 сати, нас убити.

Позвала ме је комшиница, била је наставница руског језика, из села Грмова код Витине, да се склоним код ње док Новица дође из Жегре. Рекла сам јој шта сам преживела пре пар минута и она ми каже да се смирим, покупим ствари и понесем код ње. Истог дана вратили смо се аутобусом у Смедерево. Мој брат се наљутио на Новицу зато што је водио и мене на Косово када ситуација није безбедна. Наставила сам да се борим за моју децу да их излечим. Била сам храбра и упорна мајка. Сандра и Маја су биле одлични ученици, Вуковци.

Из Смедерева отишли смо у Нови Сад код сестре како би деца тамо наставила школовање.

На лично инсистирање Новица је поново отишао сам у Гњилане 05.07. 1999. године. Отишао је на посао плашећи се да не добије отказ. Радио је са другом у Жегри поред Гњилана. Након посла отишао је устан који је био у солитеру, на спрату. Те ноћи је са Новицом био Фаик Јашари, који је живео на 5. спрату. Имао је жену Српкињу и зато је и он напустио Гњилане.

Новица је био дружељубив. Имао је сталне контакте са комшијама. Међутим појавили су се проблеми око нашег стана. Један Албанац нас је стално узнемиравао и инсистирао да уђе у наш стан који смо добили због болесне деце. Дошло је до свађе. Новица је запомагао и тада рекао: „Што ми то радите, зашто ми узимате стан, ја имам болесне ћерке, ништа нисам крив!“ Тада му се губи сваки траг. Испред солитера је била комшиница Српкиња која је код мене често долазила. Питала сам је шта је видела кад је Новица нестао? Она ми је рекла: „Тета Драгице, одмах су га убили, затим су се сви разбежали“. Плашим се да су Новицу издале комшије, то ми је потврдила комшиница са 5. спрата, она је из Пасјана. Рекла ми је да су Новицу вукла 4 Албанца док је

он кукао и плакао. Ленка је трчала за њима и викала: „Пустите човека, он ништа није крив!“. Одвели су га и убацили у кола.

Тешко сам поднела његово киднаповање. Тада сам била у Смедереву и пријавила случај Црвеном крсту. То сам урадила и у Новом Саду јер је тамо Новица пријављен у МУП-у.

О болесној деци сама морала да бринем и обезбедим им услове за живот. Дуго времена смо биле смештене у Гамзигрда-ској бањи.

Желела бих да се случај мога Новице реши јер смо више од две деценије преживеле веома тешке дане.

Гордана Ристић Мајка отетог Давора Ристића

Гордана Ристић

Давор Ристић

Ја сам Гордана Ристић из Косова Поља, трагам за судбином свога сина Давора Ристића. Мој Давор је рођен 21. 06. 1971. године у Приштини, киднапован је 22. 06. 1999. године у Приштини. Отет је из свог возила на путу Косово Поље-Приштина.

Била сам јако забринута за њега кад је рекао да иде аутом, да наводно има неки посао да заврши у Приштини. Мене је неки страх ухватио као да сам предосећала да ће се трагедија десити. Претходног дана био је са женом у Приштини. Очекивала сам

да ће се вратити. Међутим, није се вратио. Питала сам полицију, рекли су ми да су га видели у неком кафићу на станици и да је отишао за Приштину. Хтела сам да полудим, плакала сам и чупала косу са главе. Чекали смо га да се врати, али нема га... Активирала сам његово друштво, све његове другове. Знала сам да је киднапован. Ишли смо прво да пријавимо КФОР-у, а онда смо његов нестанак пријавили полицији. На свакој раскрсници је био распоређен КФОР, свима сам пријавила Даворов нестанак. Сви су тражили његове слике, ја сам слике све подавала, остала сам без његових слика.

Целе ноћи нисмо спавали. У међувремену се јавио возач председника општине, наводно, он је радио у Приштини у општини, има пријатеља Албанца који ће помоћи да Давора врати кући. И онда је он рекао њему да је пристао, наводно, да ослободи Давора, али 8000 марака да морам да дам њему. Ја сам имала само 4000 и немам више, остатак ћу дати кад Давора доведе кући. Тражио је цео износ гарантујући да ће га 100% ослободити. Позајмила сам још 4000 и дала сам само да ми сина врате живог.

Кад је изашао из куће гледала сам кроз прозор и видела сам да је дао новац младом Албанцу који је гарантовао да ће успети.

Ноћ је прошла, нико од нас није спавао, ни породица тог шофера, ни моја породица. Сутрадан смо пријавили нестанак Црвеном крсту, и МКЦК-у. Сваког дана сам ишла у Црвени крст да се распитујем за Давора. У међувремену сам пријавила нестанак Канцеларији за мир и толеранцију. Моје муке се тек онда настављају, и јурњава и тражење.

Код мене кући је дошао инспектор из Румуније, звао се Попај, и инспекторка из Холандије да чују од мене за Даворов нестанак. Нисам хтела да причам јер је преводилац био Албанац. Нисам имала поверења. Убедили су ме да преводилац мора преводити тачно. Попај из Румуније обећао је да ће ми помоћи и да је то код њих строго кажњиво, 10 година затвора за новац који је узео, за киднаповање, за нестанак Давора. Трагање за мојим сином Давором је било безуспешно.

Откад се отворила канцеларија Удружења породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији, активно сам се укључила у процес проналаска свих несталих. Нисам веровала да Давора нећемо наћи живог, кажу да нада последња умире.

Не знам где је одведен, шта је урађено са њим. Чујемо различите приче: да су одведени у Албанију, да су били у руднику на граници са Косовом, али наши нису веровали. Ето, још увек ништа не знамо, а бар да нешто сазнамо, где је, да нам дају макар посмртне остатке, па да сахраним сина поред оца. Остарела сам и оболела. Неко каже да су их водили у Албанију и да су им узимали органе, а тела бацали у море. Не можемо до истине доћи. Волела бих, док сам жива, да се расветли његова судбина. Тражићу Давора док могу да причам. Не знам шта нам преостаје, неће нико ништа да каже, нико да помогне. Шта смо урадили? Ништа. Многе мајке су умрле не сазнавши истину о својим синовима. Међународна заједница може да помогне и да помоћу сателитских снимака и снимака са терена пре сахрањивања тела убијених жртава после доласка КФОР-а открије истину. Када би нам дали дискове, можда бисмо знали где су гробна места, где су их налазили, у којим местима, где су их убијали. Наша туга је остала и остаће до краја живота.

Добила сам одговор из тужилашта у Хагу, одбијена је моја молба за остварење статуса жртве. Тражила сам Даворову документацију у Приштини, у полицији, ничег није било. Многи пропусти су направљени у истрагама свих мисија на Косову и Метохији које су радиле истраге о несталим лицима. Трагала сам и сарађивала са свима који су били надлежни за нестала лица.

Није извршена размена затвореника са Албанцима. Кошћуница нам је обећао да ће тражити размену и да неће ослободити Албанце из српских затвора док се не договори размена. Два дана смо чекали испред Палате Србије да нас прими. Тада је амнестирано 2000 Албанаца. Од Кошћуничиног обећања није било ништа. И шта ми можемо да урадимо? Моја нада је отишла. Ја немам наду да ће се мој син вратити и да је жив. Не само мој син, него сви који су нестали. Ниједан се није појавио жив, да је један дошао, онда бих имала наду. Да су га убили пушком, да није имао болове, то бих лакше поднела. Ако је истина да су узимали органе од отетих Срба и тела бацали у море, бојим се да од мог Давора ништа није остало.

И мој је живот са сином завршен. Нема воље, нема жеље, нема весеља, радости никакве. Отишла је моја душа. Само се надам да ћу макар посмртне остатке мог Давора пронаћи, па да смирим и његову и моју душу.

Горан Кнежевић

Син отетог Кнежевић Љубомира

Горан Кнежевић

Кнежевић Љубомир

Зовем се Горан Кнежевић, син сам покојног Љуба Кнежевића, новинара који је нестао 6. маја 1999. године. Тога јутра добио сам телефонски позив из телевизије Палма Плус, јавио се његов колега и питао ме да ли сам чуо да је мој отац нестао тога дана. Био сам у шоку, нисам веровао, с обзиром да телефонске линије са Косовом и Метохијом нису биле у функцији, нисам имао кога да контактирам, чак и моју покојну мајку, тада је још била је жива, да видим да ли је то истина. Прошло је два дана када је мајка је пријавила полицији нестанак свога мужа. То сам касније сазнао. Тражили су га, пошто живели смо у стану у центру Вучитрна, све до каменог моста на Ситници. Међутим, полиција због своје безбедности није даље ишла у потрагу. После пар дана брат и ја се чујемо, брат ми живи у Црној Гори, да кренемо заједно, ја из Београда, а он из Тивта, у Вучитрн. Међутим, ја сам био војно ангажован у ратној редакцији. Брат је отишао сам и стигао је до Вучитрна, мајка је била сама у стану, он се распитивао мало код тих, како бих рекао, те војске или полиције, да ли имају нека сазнања, где су га тражили и да ли је све то истина. Нажалост, добио је негативан одговор на сва питања, једноставно нису могли да претражују јер тих пар километара према железничкој станици држале су снаге ОВК.

Тог 6. маја 1999. године мој школски друг Иван Лакетић га је позвао да дође на славу. Била је интересантна прича да он први пут слави славу у ратно доба. По причи моје покојне мајке, он је рекао да иде код Лакетића, који је живео тада близу железничке станице, на славу и да ће се вратити пре мрака. То је око три километра од центра града, односно од нашега стана. Тада није било превоза, ишло се пешице, то је једна чистина. Био је код Лакетића неко време на слави, то сам касније сазнао и у неко доба пошао је кући. Било је прича да он иде негде према Букошу да прави неку репортажу итд. Од тада му се губи траг. Када је војска требало да се повлачи са Косова и Метохије, брат и ја смо кренули по мајку да је живу извучемо. Кренули смо нас двојица, он из Црне Горе, а ја из Београда. Нашли смо се у Рашкој и кренули према Косову и Метохији, видели смо велике колоне аутомобила и онда смо питали да ли је неко видео Цвету Кнежевић, бабицу из Вучитрна. Сви које смо питали су рекли да је нису видели, али вероватно је и она кренула, нема више наших у Вучитрну. Говорили су нам да не идемо у Вучитрн, војска се повукла и можемо само главу да изгубимо. Ми смо кренули, прошли смо Лепосавић и пошто је покојна мајка рођена у Сочаници, ту је живела њена сестра и одлучили смо да свратимо код те њене сестре да видимо да ли она зна нешто или да је евентуално мајка стигла код ње. Свратимо и на тераси видим мајку и ту моју тетку. Колико је ту емоција било, свашта нешто. Мало смо се испричали, преноћили и кренули смо даље за Србију, односно ужу Србију, стигли смо до Рашке. Нисмо могли даље од Краљева, тако да смо колима отишли за Црну Гору, сво троје. Брат, мајка и ја. Што се тиче нестанка мога оца, он није био мобилисан, човек је радио свој посао, новинарски. Тада када је нестао имао је 59 година, рођен је 25. маја 1939. године. Покушавао сам да га пронађем, пријавио сам и Међународном Црвеном крсту и нашем Црвеном крсту и свим новинарским удружењима. Удружење Југославије је тада било, не Србије. Међународним новинарским удружењима и свуда је некако био тај, не могу да кажем зид, али нико није имао информације о томе шта се десило и где је, да ли је жив, да ли је... Незваничних прича је било много, али то је све незварнично, ни дан-данас ја не знам шта је са мојим оцем, прошло је много година, он би сада имао 85, 86 година, реално, све да је у мирнодопском стању, питање је да ли би он био жив. Како бих рекао, сви ми тражимо истину и даће Бог да се нађу посмртни остаци и да га сахранимо као човека. Чак је и РТС преносио суђење Слободану Милошевићу у Хагу, а један од сведока у унакрсном испитивању

био тадашњи председник Вучитрна, заборавио сам име и презиме, тада га је Слоба питао да ли зна за Љубомира Кнежевића, новинара из Вучитрна, да је киднапован, да је масакриран, да су му секли уши и свашта нешто. То је мене толико погодило. Међутим, тај човек који је био председник општине је рекао да не зна, нема те информације, на томе се све завршило. Одакле те информације покојном Слободану, ја не знам. Просто, никада нисам могао да дођем до тих информација, тешко ми је да причам о томе, враћам се у те године. Сви имамо ту своју, како бих рекао, личну муку.

Циљ је сада свима нама, после толико година, да нађемо посмртне остатке наших најмилих. Некада смо веровали да ћемо их можда живе наћи, да ће их пустити. Међутим, сада се задовољавамо тиме да пронађемо њихове посмртне остатке и да их сахранимо како доликује, по верском обичају.

Драгица Божанић

Мајка отетог Немање Божанића, супруга Младена Божанића и снајка Новице и Божидара Божанића, кума Симић Срећка и комшиница Бурџић Спасе, Бурџић Миодрага и Банзић Спасе

Драгица Божанић

Божанић Немања

Божанић Младен

Божанић Новица

Зовем се Божанић Драгица, супруга Божанић Младена, мајка Божанић Немање, снајка Божанић Божидара и Новице, браће од стрица мога супруга. Борим се и даље да сазнам истину. Где год да сам ишла, никакву позитивну информацију нисам добила. Одазиваћу се на позиве док сам жива, докле год могу, нећу одустати. Борим се за правду за мога сина, за супруга и све отете и нестале Србе из Оптеруше. Нас су напали Албанци, припадници ОВК, у нашој породичној кући 17. јула 1998. године, мало после поноћи. Како је све то изгледало, боље да не причам. Позвали су мог супруга Младена и рекли да не излази. Мој муж је кренуо ка вратима ходника да отвори врата, а ја сам га вратила назад. Тада су почели да пуцају на нашу кућу. Целу ноћ, од један сат после поноћи до ујутру у седам, нису престајали. Мушкаци су били у једној просторији, а ми жене у другој са женама из села. Дошао је мој супруг, ушао је кроз прозор и каже да морамо да се спустимо у подрум где су биле овце. Спустиле смо се и тамо биле до ујутру. Када је престала пуцњава, изашла сам јер сам бринула за дете и остале мушкарце. Двориште је било пуно наоружаних и униформсаних припадника ОВК. Долазе мој син Немања и девер Новица. Новица га држи за руку, мој син је по лицу крвав, прилазим им, а Новица каже да морамо да се предамо, да смо готови.

Гледала сам сина и плакала. Плакала сам и плакала, али није вредело. Ми смо изашли, а они су ушли. Нисам знала да је мој супруг Младен рањен, није ми рекао, само ми је рекао да нема цигаре и да му нису дали да узме.

Божанић Божидар

Симић Срећко

Бурџић Спаса

Бурџић Миодраг

Наредили су нам да сви седнемо у нашем дворишту. Стрица мог супруга, Божидара Божанића, су довела двојица наоружаних припадника ОВК. Нисам видела да ли су му руке биле везане, нисмо смели да подижемо главу. Рекли су нам да се попнемо на трактор. Са нама је била и Славка Бурџић, жена која је ноћу била код нас, преко ноћи су долазили код нас да спавају. Славки сам помогла да се попне на трактор јер није могла сама, имала је болове у коленима. Кад смо кренули трактором, рекли су нам да сагнемо сви главе. Гледам сина и плачем, шта да радим дру-

Банџић Спаса

го, не смемо да причамо, не смемо ни главу да подигнемо. Супруг говори да не плачем, један син теби и један мени.

Ко да је знао да их нема више. Одвели су нас кроз село. На врху села је била једна издвојена кућа, мало даље од осталих јер је нова. Тај човек, Албанац, што је био у тој кући, чим нас је видео, он је рекао на албанском: „Ове људе како сте узели, тако да их вратите“.

Одвезли су нас трактором до главног пута. Ту су нас са трактора пребацили у неки комби и возили ка Сувој Реци. Са нама је био брат моје свекрве, Милутин Бурџић, он је био човек старији и ја га питам полако где смо сад? Рекао је да је то је село Пећане. И то сам запамтила, били смо у селу Пећане. У том месту је била нека незавршена кућа, без прозора, без врата. У ту кућу су нас затворили. Одмах су одвојили жене од мужева и синова. Целу ноћ смо слушале јауке јер су их тукли. Када је дошао доктор да нас прегледа, питао је да ли некеме требају лекови, рекла сам да ми је син рањен. Питао ме да ли је син са мном, али сам одговорила да не знам где је. Рекао је да ће отићи код сина и да ће му дати шта треба. Сина су доводили три пута да га видим. Када су га довели, нисам плакала док је био ту. Рекао је да је долазио доктор и дао му неку маст. Нисам смела много да причам, само је важно да знам да је ту. Доведу га да га видим и врате га назад. То боли, боли, боли, молила сам их да убију мене и супруга само да пусте дете, није ни за шта криво. Трећи пут када су га довели, позвали ме у двориште, рекли ми да седнем на пањ. Довели су Немању, припадник ОВК питао ме за неки метак. Очекивала сам да ми дозволе да причам са сином. Немања ме је непрекидно гледао забринуто. Када су га оводили кренуо је два корака, окренуо се и каже: „Немојте маму да ми дирате“. Није бринуо за његову младост, бринуо је за маму. Од тада га више никада нисам видела.

Ту смо били до отприлике 10 сати, пола десет је било када су дошли они по мене да ми кажу да ме воде у село Зочиште. Двојица наоружаних Албанаца у униформама ОВК наредили су

ми да пођем за њима. Морала сам да идем, шта да радим, не смем да причам ништа. Одвели ме у неку собу у којој су биле неке јакне, а јакне ми нису биле познате. Мој муж је био у неком ходнику, седео је на једној столици, а на другој столици је писао, натерали су га неко писмо да напише. Позвао ме, али нисам смела скроз да се приближим, рекли су ми докле смем да дођем. Рекао ми је да није добро, био је бубрежни болесник, а није имао лекове. Дала сам му свој прслук, али му то не би много помогло без лекова.

Рекли су му да прочита гласно да ја чујем и да запамтим шта пише у њему, јер сам најмлађа и ово писмо морам да носим у Зочиште. Младен ми каже: „Драгице, да ли си запамтила?“ То су биле његове последње речи које сам чула јер га од тада више никада живог нисам видела.

Из те куће су са мном у Зочиште комбијем пошле жене из села и стари Милутин Бурџић. Возили су припадници ОВК који нам кажу да не гледамо позади, ни лево, ни десно, каже да не морамо да знамо где нас воде. Како сам била окренута и наслоњила се јер ми је било лоше, видим да нас возе кроз наше село, Оптеруша, Ретимље, Зочиште.

Када смо стигли у центар села Зочишта, изашли смо из тог комбија и они кажу одавде до школе морамо да се јављамо да смо жене из Оптеруше. Стрину и свекрву сам држала под руком и тако отишла до школе да предам то писмо Чеди и Зорану, тако је написао мој муж, њима треба да га предам. Морале смо да вичемо гласно да нас Срби у Зочишту чују: „Ми смо жене из Оптеруше“. Успеле смо да предамо писмо испред школе колеги мог супруга, наставнику.

Прочитао је писмо, однео Зорану да и он прочита и рекао да би урадили за Младена као за своју браћу, али да морају да се договоре. Пренела сам поруку од Зорана припадницима ОВК. Након тога рекли су ми да идемо код осталих жена у манастир Свети Врачи у Зочишту. Нисам знала за трагичну судбину Срба у Ретимљу, нас су заробили ујутру, а њих увече. У манастиру сам видела да има жена из Ретимља и старијих особа из Зочишта. Тај наш сусрет је био јако потресан, сви смо плакали. Једна жена из Зочишта је доносила храну и хлеб. Ја сам пила само воду и таблете које ми је дала Славка Бурџић. Она нас је трећи дан обавестила да су сви Срби из села отишли пешице у суседно село Велику Хочу. Монаси су били јако љути што их нису обавестили о томе. Остали смо и треће вече у манастиру. Пред зору, негде

око 4 сати, ОВК је напала манастир. Сви смо ушли у манастир да се уз молитве монаха и ми молимо Богу и запалимо свеће.

Нису престајали да пуцају. Монаси су одлучили да пребаце бели чаршав преко зида дворишта да припадници ОВК виде да сви у манастиру желе мир. Убрзо се напунило двориште манастира наоружаним припадницима ОВК. Наредили су нам да изађемо из цркве и да седнемо испред цркве. Почели су да ударају врата манастира ногама и извршили су претрес у конацима манастира. Један припадник ОВК кога су називали „учитељу,“ (мсус на албанском) им је наредио да престану.

Након тога наредили су нам да кренемо до пута ка излазу из манастирског дворишта где је био паркиран аутобус којим су нас возили истим путем ка Сувој Реци.

Препознала сам све Албанце, возача и друге који су били задужени да нас одвезу на другу локацију, у школу села Семетиште. Не знам њихова имена.

У тој школи прво су испитивали све монахе и мушкарце, старце из сва три села, а жене на крају. Након испитивања, монахе су одвели негде ван тог простора.

Монаси су били одвојени целу ноћ, нису били са нама. Ми смо сви отишли унутра и поседали на оне душеке, целу ноћ су са лампама и наоружани Албанци шетали кроз ту просторију у школи. Када су дошли монаси, око 10 сати су их довели, видели смо да су једном монаху отечене и модре руке од батина. Рекли су нам тихо да су били целу ноћ са нашим људима из Оптеруше. Немања их служио водом, видели су и Младена, знају и Спасу и све људе из Оптеруше. Они су били живи, среће велике, били су живи.

ОВК је разговарала са монасима и са представницима МКЦК у Приштини, ми то нисмо знали. У дворишту су била три, четири ципа са ознакама МКЦК. Све нас је тим возилима МКЦК одвезао до канцеларије Црвеног крста у Приштини.

Тада су дошли новинари и дала сам изјаву. Онда смо били до петка, јер су нам рекли да повратак у наша села није могућ, да морамо да идемо код родбине, тамо где је ко има у Србији. Из Приштине сам отишла са свекрвом и стрином у Врњачку Бању, у кући стрица мог мужа, Трајка Божанића. Ту смо биле три недеље. Моји родитељи, зет и сестре дошли су да нас посету у Врњачкој Бањи. После три недеље дошао је мој брат по мене, моју свекрву Добрилу одвела је ћерка, стрина Душка је отишла код ћерке. Код мојих родитеља са сином сам била два месеца, 10 година у сестриној кући коју су нам уступили на кори-

шћење, живели смо са свекровим сином. Син се оженио, па је са снајком и њихово двоје деце наставио да живи ту.

Нисам могла да потпишем да су ми син и муж убијени и сахрањени. Потписао је мој син. Да је тешко, тешко је. Мој муж је био просветни радник, био је учитељ, наставник, заменик директора, директор. Сви су га знали као доброг човека. Никада ми неће нити јасно зашто су нас протерали из нашег села. Ишла сам са Удружењем свуда, али нисмо добили позитивне информације. У МКЦК-у смо штрајковале глађу да дођемо до истине, али ни ту нисмо добили адекватан одговор. Када смо добили писмо од Небојше Човића, прочитала га је Олгица и онесвестила се. Била је јако разочарана и огорчена што нам нису помогли. Сећам се, једном приликом кад смо чекале да нас председник Србије прими, колико је мајка Петра Костића плакала кад су нам јавили да не може да нас прими. Није хтела да изађе из зграде, једва смо је убедили. Јако смо се намучили и преживели смо тешке тренутке и разочарења у трагању за истином отетих мушкараца из оба села. Патимо више од 27 година и питам се како сам издржала све то. Немам жељу за животом јер сам много пропатила.

Моја прича је дуга, али рекла сам да ћу ићи на крај света. Била сам у Хагу, добро сам примљена, у животу нисам видела такав дочек. Са њихове стране баш сам била испоштована. Била је и моја снајка са мном, да не идем сама, али рекли су ми да је ту крај. Рекли су да ће ме звати и зову ме редовно, на два, три месеца, да чују да ли сам добро или не, али нисам сазнала и ништа ново.

Наташа Шћепановић

Ђерка отетих Пумпаловић Момчила и Пумпаловић Сретенке

Ја сам Наташа Шћепановић, рођена Пумпаловић, из Истока. Моју животну причу кренула бих речима из романа „Ана Карењина“ Л.Н. Толстоја „Све срећне породице личе једна на другу, свака несрећна породица, несрећна је на свој начин“. Моја породица из времена када смо сви били на окупу је била срећна породица. Отац, маја, сестра и ја.

Наташа Шћепановић

Пумпаловић Момчило

Пумпаловић Сретенка

Отац је био професор руског језика и директор гимназије у Истоку, мајка је била домаћица. Угледни људи, часни, поштени, вредни, радни. Учили су нас и васпитавали да поштујемо ред, рад и дисциплину, да волимо све људе овога света. Учили су нас и отац и мајка сваком реду. Мој тата био омиљен међу колегама, међу омладином, био је омиљен међу комшијама, пријатељима, рођацима, био је духовит, имао је смисла за шалу. Са њим вам никада није било

досадно у друштву. Наша слава се славила по три дана. Врата наше куће никада се нису закључавала. Имали смо кућу у центру Истока, то је била најлепша кућа са пуно зеленила, са најлепшом бојом фасаде, кућа у којој смо срећно живели. мајка, исто тако, васпитавана у духу православља, патријатхална домаћица, супруга, имала је све врлине супруге, мајке, домаћице, вредна, радна, поштена. Сестра и ја смо биле срећне, били смо сви на окупу, удале смо се и формирале своје породице, то је трајало,

све до 99. године. Те кобне и тужне, најтужније 1999. године десило се нешто што ће оставити трајне последице на животе моје сестре и мене. Ја сам на Косову и Метохији у Истоку изгубила оца и мајку, они су киднаповани крајем јуна 1999. године и, нажалост, до дана данашњег не знам тачан дан када се десила та трагедија са отцем и мајком, не знам ни тачно време и датум. Према свим информацијама и сазнањима које смо добијали до дана данашњег, они су страдали око 28. јуна 1999. године. До тог датума се већинско српско становништво иселило, док је један број људи који су живели у Истоку донео одлуку да не напушта своја огњишта, свој кућни праг јер се ником нису замерили. Донели су одлуку мислећи да им се ништа страшно неће догодити. Међутим, десило се оно најстрашније и десило се оно чему се нисмо надали. У самом Истоку, у тој општини, 98. и 99, укупно је нестало и убијено преко 60 људи. Половина је идентификована, пронађена и сахрањена, половина је и даље на листи несталих. Моји родитељи су, према непровереним информацијама, страдали крајем јуна, то су информације које су долазиле од стране комшија, наших пријатеља, међународних званичника који су доле у то време имали неки мандат. По свим тим причама, по одговорима неких институција, организација, прво је тата изведен из мог стана, он је остао у мом стану да га чува, а мама је била у кући, остала са комшиницом, пензионерком, према мојим сазнањима звала се Савка Пејовић. И она се налази на листи несталих. Након неколико дана одвели су мајку заједно са том женом из наше породичне куће, одвели их у непознатом правцу и до дана данашњег ја за мајком трагам. Мајка није пронађена, њени остаци нису пронађени. Када се то десило, ми смо живели близу мојих родитеља, супруг, ја и наше четворо деце, на неких 200 метара од наше породичне куће која је била у центру Истоба. Ми смо донели одлуку због деце да заједно са већинским српским становништвом напустимо Исток. Било је јако тешко. Ја се нерадо сећам тог времена и тих тренутака, много ми је тешко, верујте. Много ће ми бити жао ако изоставим или сам заборавила нешто важно да кажем, али према мојим сећањима и свему ономе што сам до сада преживела и сазнала, овако је то изгледало. Ми смо последња група становника који су живи изашли и напустили Исток. Сви они који су донели одлуку да остану након тога, сви су они страдали. Ми смо изашли 17. јуна и стигли у Београд 19. јуна, два дана смо путовали. Путовање је било јако дуго и неизвесно. Мени је било јако тешко зато што моји родитељи

нису кренули са нама, донели су одлуку да остану. Телефонске везе су биле у прекиду, знате каква је ситуација била након бомбардовања. Бомбардовање је трајало од 24. марта, па до потписивања мирног споразума и онда сте неке информације могли чути само преко радио-аматера.

Стигли смо 19. јуна те тужне и непоновљиве 99. године код моје сестре. То нам је било на неки начин тачка или, како да вам кажем, уточниште где смо могли да дођемо, да будемо заједно, јер нисмо имали где. Могли смо да будемо у колективном центру, ми нисмо имали неки други смештај ван Истока. Тешко је било. Имајући у виду чињеницу да су тата и мама остали и да не знате шта ће се даље дешавати са њима. Дани су пролазили, ми смо нон-стоп биле у бризи за родитељима, звале смо преко радио аматера, тражиле информације, звале смо манастир Гориоч, једино сте тада преко њих могли нешто да чујете, да добијете неку информацију, тако смо пронашле свог стрица. Мој стриц је живео у једном малом месташцу испод Гориоча, Граб се зове насеље, засеок. Остао је у својој кући и када су наишли наоружани припадници ОВК, он се сакрио у сену. Они су га пронашли, тукли, малтетирали до те мере да је био потпуно без свести док није наишао КФОР, који га је одатле евакуисао и одвео до Малишеве, примљен у болницу, лечен је, залечен и одатле су га пребацили у манастир Дечане. Тако смо тражећи своје родитеље сазнале да постоји Пумпаловић, али не Момчило или Сретенка, како се мама звала, него Пумпаловић Љубомир, мој стриц. Јавиле смо брату и другом стрицу, који је био у Јагодина, да је наш стриц Љубо жив и да се налази у Дечанима. Мој стриц из Јагодина успео је да га из манастира евакуише до Рожаја, од Рожаја у Врбу код Краљева.

Преминуо је 2003. године од последица малтетирања које је доживео од припадника ОВК у месту Граб. Након тога сестра и ја смо наставиле потрагу преко разних наших пријатеља, колико смо успевале, добијале смо информације да су живи, да мама ради у мотелу, да им се ништа није догодило, да су их видели живе на пијаци, до тренутка док није дошао из истока Шандор, Мађар, преминуо је у међувремену. Он нам је био јако драгоцен сведок, он је видео да су тата и мама убијени. Онда су сестра, зет, стриц и ујак, брат Маринка Ђурића, Велибор Ђурић, њему страдао отац, кренули са два аутомобила да траже тату и маму и да виде шта се тачно десило доле. То је био почетак јула, ми смо крајем јуна чуле информацију да су страдали тата и мама, а они су кренули већ 3. или 4. јула, не знам тачан датум, нисам нигде

писала, жалост, ко се сетио да пише у то време. Могли су да оду до манастира Гориоч и тамо су били смештени, преспавали су једну ноћ и ту су покушали да дођу до неке информације. Мој зет је заједно са КФОР-ом ишао до наше породичне куће, видео је да је кућа срањена са земљом, запаљена, остали су само зидови са стране, Сликао је, јавио се комшијама, сестра и ја смо послале писмо нашим комшијама. Питале смо у том писму шта се десило са татом и мамом, да ли могу да нам помогну, где се они налазе ако нису међу живима, где се налазе њихова тела. Одговориле су наше комшије на то писмо, добиле смо одговор да им је јако жао то што се догодило тати и мами и да они нису били ту. у време када се десило тај страشان злочин и њихово уморство, да им је јако жао, али да и они који су били присутни у кући нашег комшије нису могли да помогну јер им је било пређено смрћу, могли су да буду и они убијени. Нису били у прилици да помогну, молили су да их не убију, мама је била у кући, то сам чула. Међутим, мојој комшиници и њеној ћерки, када су покушале да их замоле да то не чине, да маму и ту жену која је била са мамом не воде никуд. су запретили, пуцали су у ваздух из митраљеза и рекли су да могу да буду убијене ако не уђу у кућу и не престану да се мешају. То су нама комшије пренеле. У писму је стајало да не знају где им се тела налазе. Прозлазили су дани, ми смо после неког времена отишле до Шандора да га погледам у очи, он је плакао. Он можда и није хтео да нам каже све оно што је видео својим очима да нас не потресе и да нам остане она стара слика, упамћена од раније. Било је тешко, не могу вам описати. Од мог тече сазнала сам информацију да се основало Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији, у Улици краља Милутина у Београду. Ја сам из истих стопа, када сам чула ту информацију, дошла да се пријавим. Могу вам рећи да ми је од тог дана за мрвицу лакше, видела сам да могу да поделим своју огромну тугу и бол због губитка оба родитеља. Они су страдали на правди Бога, као и већина наших мученика који се налазе на овим сликама, а и они који се не налазе на овим сликама, наравно, на све њих мислим. Тешко је. Не постоје врата на која нисам покуцала, писала сам писма институцијама, организацијама, давали смо информације разне. Одлазиле смо доле преко Удружења и приватно, организовале смо се саме. Међутим, нудили смо плац куће наше, пошто је то постало згариште, није било мог тате, имао две куће у центру Истока, у једној су нам били станари, у другој смо живели ми. Нудили смо да поклонимо тај плац за информацију где се на-

лазе наши родитељи. Међутим, нисмо успели да сазнамо до дана данашњег. Сада ћу вам рећи нешто као ћерка која је изгубила оба родитеља. Хватате се за сламчицу. Мој живот од тада није онај живот који би требао да буде, то је имитација живота. Ја сам се будила с тугом, лежала с тугом, устајала с тугом. Моја деца су се више нагледала мојих суза него мене нормалне. Много сам била везана за њих и много ми недостају. Мени се чини да, када су они доживљавали те муке и ту тортуру кроз коју су прошли, да је мене тад све болело и данас када помислим кроз шта су све они прошли и како су окончали своје животе, верујте ми, искрено вам говорим, мене као ћерку и сад чини ми се боли крв која струји мојим венама и неће престати све док сам жива.

Сањала сам, када смо дошли у Београд код моје сестре, када смо се иселили, да је тата дошао у Београд. У том сну ја га питам тата где је мама, а он каже да мама није могла да дође, она је остала доле, а он је дошао у Београд. Његове кости су биле пребачене из Истока новембра 1999. године, исте године када је он и страдао, али ја то нисам знала. Његове кости су биле покопане под бројем С. 1889 на гробљу Лешће. Његови неидентификовани посмртни остаци су били у тој кеси под тим бројем и он се водио као НН лица до 2003. године. До дана данашњег ја не знам тачно где су они њега водили. Прво до Ниша, до неког војног суда, онда од Ниша до Београда, на Лешће и када је рађена идентификација тих посматних остатака, утврђено је да ти остаци припадају мом тати. 99,9% је тачност ДНК анализе, остаци гардеробе коју сам препознала, познајем гардеробу мојих родитеља као и своју. То тело припада мом тати. Тело је обезглављено, пар костију и нешто одеће. Покушај спаљивања тела, након мучења, уморства, убиства, покушај спаљивања да се униште трагови. злочина, да не може да се утврди начин на који је он страдао. На крају добијемо умрлицу у којој пише да је умро природном смрћу. Тај обдукциони налаз је са ВМА, обдукција је рађена на ВМА, био је сахрањен заједно са неким страдалим војницима који су пострадали на просторима Косова и Метохије и када родитељи нису хтели да прихвате тела своје деце без ДНК анализе. Када је рађена ДНК за те војнике, рађена је и за мог тату. Како је он доведен заједно са војницима, не знам, он није имао везе са војском, он је био цивил. Он је био радно активан у време када се десило злочин. Тако да је све под знаком питања и под неком мистеријом, ни дан-данас ја немам одговоре на многа питања. Ниједна истрага за ове наше мученике није

рађена како треба, није рађена професионално. иако смо ми присуствовали свим састанцима и скуповима. Где год смо се појављивали, како је рекла и Олгица, од Карле дел Понте, па преко Хозе Пабла Барајбара, он је био шеф ОМПФ-а при УНМИК-у за присилне нестанке у Приштини, па преко ЕУЛЕКС-а, њихове јединице за ратне злочине, са свима смо сарађивали.

Ја сам често одлазила на састанке и преко Удружења и приватно. Видела сам да за моје родитеље постоји досије у УНМИК-овој администрацији, огроман, у регистратору је, али мени га нису дали на увид, да ја погледам све те папире, да видим шта се десило. Некако се то све крије и све је јако чудно, мистериозно и тајновито, а све је то у циљу да се избегне одговорност.

Тако је откривен идентитет мога тате и он је 2003. године, када је урађена ДНК анализа, сахрањен. Желеле смо да он буде близу нас, његове кости су премештене са Лешћа на Збег, у Борчи, где смо га сахраниле по нашим обичајима. Сестра и ја редовно одлазимо, наша деца и шира породица такође, на његов гроб. Али нема маме, нема до дана данашњег, то вам је тешко, претешко. Када смо сазнали да је рађена ДНК за тату и да је утврђен његов идентитет путем ДНК анализе могу вам рећи да је на неки начин било лакше из разлога што нам је речено, што смо добијали информације да никада нећемо пронаћи кости нашег тате и нашег тату. Тако нам је један наш између осталог комшија рекао. Међутим, ето, игром случаја пронађене су кости тате, а за маму до дана данашњег, нажалост, ништа. Постоје информације, постоје неке фотографије које су сачиниле екипе Хашког трибунала, то су били они ад хок тимови који су након потписивања мировног споразума прекопали Косово и Метохију узуж и попреко, тражећи доказе за подизање оптужница против војног и полицијског врха Србије. Тада су радиле њихове екипе на терену, истраживале и случај моје маме и још две жене, које се такође налазе на листи несталих, то су Савка Пејовић и Љупка Милосављевић, девојачко Ђурић, све 3 се налазе на листи несталих. Те три жене завршиле на локацији Лугово. То је исто место које се налази испод Источке реке, испод мотела. те фотографије су страшне и језиве. Да ли ви верујете да те фотографије постоје још од јула месеца 1999. године? Ја сам их добила 5, 6 година касније, неко их је од мене крио. Дали су ми једну фотографију где се види један прстенчић и доња зубна вилица. Онда су ме испитивали истражитељи из УНМИК-а да ли на основу фотографије тог прстена и фотографије протезе могу

да кажем да ли припада мојој мајци. Ишла сам неком својом логиком и рекла да није ваљда од целе жене само то остало, па сам добила и неке друге слике. Недавно сам добила информацију да постоји доста велика документација о ова три случаја, међутим, то и даље неко крије. Истрага није спроведена до краја иако сам писала, тад је већ ЕУЛЕКС био доле. Тражила сам од ЕУЛЕКС-ове јединице за ратне злочине да провере локацију Лугово. Када год одем на састанке у Приштину, преко Удружења, ја питам директно шта су урадили за локацију Лугово, да ли су проверили и докле се стигло са истрагом. Добијала сам разне одговоре али ништа конкретно, ништа сигурно и проверено. Кажу да је терен неприступачан, да временске прилике не дозвољавају, да ништа нису нашли, да ће то да раде у будућности и тако то траје, траје и траје. Најжалосније је да до дана данашњег немам праве информације о страдању родитеља.

Ја сам због велике љубави према својим родитељима и љубави према Косову и Метохији, иако су се догодили овако страшни и трагични злочини, успела да на својој дедовини обновим и кућу. То ми је некако највише због тате, због дуга према њему. Чини ми се да је то нешто што сам најмање могла да учиним, па ето, нека остане за нека будућа поколења. А оно што бих хтела да поручим свима и да пожелим, после свега што сам преживела и доживела и што преживљавам и дан-данас, да се ово никада и никоме не понови. Ја ћу наставити заједно са мојим сапатницима, са свима вама овде, борбу на легалан начин. Трудићу се како будем умела и знала и, ако ме здравље послужи, да дођем до истине, да се правда задовољи, макар донекле, она никада неће бити задовољена у потпуности. Много је времена прошло и пролази.

Време нам није савезник, знате и сами, али ми немамо право да одустанемо.

Радивоје Радисављевић

Син отетог Милорада Радисављевића

Ја, Радивоје Радисављевић, трагам за својим несталим оцем Милорадом Радисављевићем званим Лола, рођеним у селу Ревуће. У тренутку нестанка био је сам. Мој отац имао је нас четворо, три ћерке: Радмилу Лепосаву и Душанку и мене.

Радивоје Радисављевић

Милорад Радисављевић

Сестра Лепосава, сада покојна, покушала је почетком априла да га тражи и извуче из села Ревућа, то је иначе подручје Бајгоре. Међутим, није успела да га нађе, није га више било. Од тада ми водимо неку непрестану борбу у потрази за својим несталим оцем, драгим дедом. Обрађали смо се свим институцијама, државним и невладиним организацијама, удружењима, свима. Све смо покушавали да га пронађемо, живог или мртвог, само да га пронађемо. До дана данашњег нисмо ништа успели. Тамо у селу нам је све уништено, све је спаљено, нема ничега, тако да смо доста пропатили и много бола у души носимо, оболели смо и прерано остарели од нервозе и стресова.

Мој отац, када је нестао, имао је 64 године. Био је јако виталан у том тренутку, веровао је да неће до овога доћи, да се овако нешто неће десити. Српског живља је јако мало било тамо, било је пар кућа, они су успели некако да оду пре, дан, два, три пре или кад год, ми тачан датум не знамо, али су успели да оду. Он је остао надајући се да њега неће да дирају јер никоме ништа не дугује и да никоме ништа нажао није урадио. Тада сам имао 35 година. Сада имам 61.

Сестра Лепосова прва га је тражила, покушала да види шта се са њим десило. У томе су јој помагали и наши војници, а једва је оданде живу главу извукла. После 9 година и она је преминула од болести, стресова, свега што је преживела у Подујеву, где је тада радила. Ништа конкретно, само приче, нешто без везе, то

не пије воду. Кога год питаш, нико не зна, био је рат као и тако се десило. Да ли је убијен, да ли је мучен или киднапован, одведен негде или је ту сахрањен. Никаква сазнања немам, ни тад, ни сад. Заиста је био јако добар човек и имао је унучиће, имао је све. Радовао се када год одемо тамо, када смо могли, имали прилику, били смо сви заједно, за празнике, за Божић, Ускрс, славу, рођења, крштења, свадбе и весеља. Обрађао сам се свим институцијама, добио сам само потврду од Црвеног крста да је нестао и да се и даље води као нестало лице, друго ништа нисмо успели. Једино смо са Удружењем породица киднапованих и несталих имали најбољу сарадњу.

Учествовали смо у доста протеста и покушавамо да покренемо наше институције да нам помогну мало више. Међутим, ми имамо утисак да нисмо добили превише те помоћи од наших институција и зато данас јесмо где јесмо, и даље трагамо за нашим несталима, ја за мојим оцем, а и многи други за несталима о којима не знамо ни ни где су, ни како су, а нису заборављени, нису безимени, нису само број, већ су чланови нечијих породица, родитељи, супружници, деца, браћа и сестре.

Имали смо велику породичну кућу, имали смо велико имање, то су нам све узурпирани, све они раде, све они користе, кућу су срушили до темеља иако је била јако велика, многи људи знају, ако виде и познају и фамилију и све. Они су све то срушили да камен на камену не остане, да се не препозна где је била кућа. Вероватно су желели да униште трагове, као да и нисмо постојали, као да није мој отац био ту.

Са комшијама Албанцима пре рата смо били у сасвим коректним односима. Вероватно је мој отац сматрао да они неће њега да повреде или киднапују, пошто су живели добро, сарађивали су и није било неких проблема. Вероватно га је то мало и омело да се не склони, јер је рачунао да њега неће комшије да дирају, можда и нису комшије. ми не знамо тачно ко и кад га је отео.

Нико нема одговора, нико неће да нам каже истину. Сестра, када је отишла да га тражи, само је нашла отворену кућу која је опљачкана, све поразбијано. Само то је могла да види на брзину, пре него што су они припуцали на њу и на нашу војску. Морала је брзо да се повуче и ништа није могла да нађе. Спаљени су били и помоћни објекти.

Очекујемо да се неко мало озбиљније укључи у откривање истине о судбинама несталих лица и остваривању права њихових породица.

Драгана Радисављевић

Снајка отетог Милорада Радисављевића

Драгана Радисављевић

Милорад Радисављевић

Ја сам Драгана Радисављевић, живим у Београду са супругом, синовима и унучадима. Мој свекар Милорад Радисављевић је нестало киднаповоно лице 1999. године, тада је имао 64 године. Живео је сам, удовац, пољопривредник. Нестао је те 1999. године априла месеца, ми смо то сазнање добили када је бомбардовање било у целој земљи. Тада је моја заова, сестра мога супруга, ћерка несталог Милорада Радисављевића, која је у то време радила у Подујеву, покушала је да оде до куће, то је Ревуће село, близу Подујева, да види шта се дешава са нашим оцем, то јест мојим свекром, јер није било мобилних телефона, никакав контакт није могла на други начин да има. Прошла је кроз војску, паљбу терористе, нашу војску, ризикујући свој живот. Саветовали су је да се врати, да не иде до краја, до куће, јер је било, нон-стоп је био рафал. Међутим, она је имала тај циљ да оде до куће, да види шта је са нашим деда Лолом, ми смо га звали деда Лола. Стигла је некако, ваљда је Бог помогао. Помогло је да стигне да види да њега нема, да је нестало, да је све попаљено, да је све опљачкано, да је све порушено. Њега није било ни у дворишту, ни у кући, ни на путу до наше куће, јер обично је ту негде био. Није га нашла, морала је брзо да се врати

јер је већ почео војни окршај и од тада креће наша трагедија, наша туга, јад и очај јер не знамо шта се десило. У наредном периоду покушавамо да дођемо до сазнања шта се десило, како се десило, зашто се десило, зашто је нестало Милорад. Међутим, нисмо успели никаква сазнања да добијемо, ни како, ни зашто, шта се десило, нисмо успели никакав траг да нађемо у свему томе. На породицу је то много утицало, сви смо били под стресом, рањеног срца, нестало нам је члан породице, не знамо да ли је жив, да ли је кинапован, да ли је убијен, да ли је мучен, мислим да је та неизвесност нешто најтеже за породицу. Наша деца су тада била мала, она памте и данас ту ситуацију. Оставила је трага, поготово на млађег сина који је имао ноћне море после тога. Вероватно и на децу у породицама ћерки нашег деда Лоле, то јест његових ћерки Радмиле, Лепосаве и Душанке. Сви породично патимо и тражимо истину или неки траг о томе шта се десило, где је. Имали смо неку наду да ћемо га наћи живог, куцамо на сва врата, долазимо до Удружења киднапованих и несталих лица, обраћамо се и увек са великом надом да се то тек десило, нада да ће се нешто открити, да ће се само појавити, да ће бити међу живима. Куцали смо на врата свих тадашњих институција, где год су нас позвали, где год смо чули, невладиних организација, свих институција. Нигде нисмо добили одговор, нисмо ништа добили, само смо заведени на папиру, углавном од тих институција. Наша борба траје 26, 27 година, више наде немамо да је он жив, јер је дуг период, морамо бити реални. Али ето, извињавам се за емоције после толико година. Моја заова Лепосава, која је њега тражила у том периоду 1999. године, она је после пар година од туге и болести преминула. Сви носимо у породици последице, али највише нас мучи то што не можемо доћи до истине шта је са нашим деда Лолом. Шта се десило, зашто се десило, верујте, он је са комшијама имао одличне односе. Ми смо као породица имали добре односе, нашу малу децу смо водили тамо до 1999. године, сви одлазили, помагали у пољопривредним радовима, славили крсну славу, славили Божић, славили Васкрс, рођендане, празнике. Никада ни један проблем нисмо имали.

Фалио нам је увек, фалио нам је када смо венчавали своју децу, његове унуке. Сада би имао праунуке, да је жив. Међутим, много година је прошло, ми више наде немамо, остаје нам само сећање, остаје нам борба за истину, шта се и како десило, ако то икада неко сазна. Нашим унуцима причамо, и наша

деца причају својој деци, преносимо, додуше само са слика и само из наших разговора, али верујте, деца толико тога памте и већ знају да је Лола постојао и да је тамо негде наше имање, на које не можемо наше унуке да одведемо. То је посебно тешко јер немамо приступ, немамо слободу, једноставно не смемо да одемо. Наши путеви више не воде тамо где смо ми водили своју децу, наши путеви више не воде тамо до нашег села, до нашег вековног огњишта, до нечије родне куће, тамо су се родили мој супруг и његове три сестре.

Апел институцијама никакав немам јер за 27 година апеловали смо све и свуда што смо умели и знали. Могуће је да нешто нисмо урадили, али та сазнања нисмо ни имали и само зато нисмо урадили. До дана данашњег све је ишло силазном путањом и остало је мртва тачка на папиру.

Радомир Јеврић

Син отетог Јеврић Милоша

Радомир Јеврић

Јеврић Милош

Зовем се Јеврић Радомир, родом сам из Пећи. Трагам за судбином оца Милоша Јеврића, који је кинапован 19. јуна у Пећи. Изашао је када су се појавили Италијани. Много Срба је било у Патријаршији, он је тог дана изашао из Патријаршије,

кренуо кући по храну, пошто је било пуно људи, није било доста хране за све. У путу, негде око центра Пећи, су га зауставили, такве информације смо ми добили, зауставили су га Албанци, односно те њихове патроле, и нашег пријатеља Фолић Вељка. По ономе што смо касније сазнали, њих су избацили из аута и убацили су их у други ауто, а они су узели тај његов ауто и од тада им се губи сваки траг. Његов нестанак пријављен је међународним и нашим институцијама, али ништа до данас, немам никаква сазнања. Ишли смо мајка и ја на препознавање ствари, гардеробе и предмета који су били излагани у Рудару. Ништа нисмо нашли, никакав траг, па и даље тражимо, немамо ништа одређено, не знамо где је, шта је, сем прича да је био убијен у кући, убијен у Лоћи, одведен је за Албанију. Надамо да ћемо нешто сазнати, али још увек ништа. Отац је рођен 28. јуна 1939. године, имао је 60 година када се то десило. Нама је, као и многим породицама, остало да и даље чекамо неке нове информације, па макар да се нађе локација где су њихови посмртни остаци.

Нас је шесторо деце било, и сад нас је, хвала Богу. Сви имамо наду, али је слаба. Нема никаквих шанси или обећања да би могло нешто позитивно да се деси. Ми смо изашли, ја сам изашао 14. јуна, а отац је остао у Пећи са намером да не излази, он нити је био ангажован, ни са ким није имао неких сукоба или свађа, тако да није уопште ни размишљао о напуштању Метохије. Можда да је било нешто од тога, можда би било боље, изашао би човек и све би било другачије. Рачунао је, никоме ништа нажао није урадио, па онда, што би морао да напушта Косово и Метохију, као и многи што су тако мислили.

Нажалост, изгледа да то друга страна није гледала, нити их је то занимало, него су завршавали оно што су замислили. Ми смо имали у Пећи наш приватни аутосервис. Он је био у пензији, али радили смо, држали смо наш сервис, тако да смо углавном ту били сви. Чим су Албанци ушли, запаљено је и опљачкано све тако да нико није имао ни где да се врати, нити да ради. Немате где, све је запаљено, порушено, опљачкано.

Отишли смо да сачувамо животе, о оцу не знамо ништа, немамо где да се вратимо, а и они који су доле остали, немају где, немају перспективу ни услове за живот у граду.

Моја мајка Видна, која је била упорна и активна у Удружењу, нажалост, сада покојна, она је за Божић умрла не сазнавши праву истину о свом драгом супругу Милошу.

Тијана Шкодрић

Унука отетог Јеврић Милоша

Тијана Шкодрић

Јеврић Милош

Добар дан, зовем се Тијана Шкодрић, ја сам из Београда, рођена сам 1994. Овде сам због мог деде Милоша Јеврића, он је нестао у Пећи 19. јуна. 1999. године. Рођен је 28. 04. 1939. у Пећи. Као неко ко је у моменту његовог нестанка имао непуних 5 година не могу конкретно да причам о свом том догађају, могу више да причам о сећањима на њега, о томе када нам недостаје, где нам недостаје, у којим моментима. Могу да причам о том неком моменту када смо ми као деца мислим да нас је тада било осморо унучади, данас већ бројимо и праунучиће његове.

Могу да причам о том моменту шока због свега што се дешавало раних 2000. а то су биле неке страшне ствари мислим да је то поприлично породицу потресло. Изгубио се стуб, ослонац. Наша баба, Видна Јеврић, је преминула ове године. Она је била тај стуб, али у њему је била та снага, та харизма, а баба је била више некако тај ћутљиви ум. За деду могу слободно да кажем да је иза њега остало све добро. Свако о своме прича све најлепше, наравно, али нама његову харизму, доброту, племенитост стално потврђују људи око нас. Кроз читав живот најразличитији сусрети, неко ко је само чуо па ствари о њему, он је увек помагао, трчао са једног краја земље на други, није било

битно за њега, границе нису постојале. Био је једна озбиљна сила од човека и мислим, као и баба, зато су заједно направили тако једну сложну породицу где од шесторо деце свако од њих је на правом путу и чини оно најбоље што може, како за себе тако и за друге, надам се да и ми сада табамо пут ка томе. За деду хоћу да напоменем да из тих сећања које имам за 5 година са њим јесте да је увек била пуна кућа у Пећи. Ми смо ишли тамо из Београда за време зимских и летњих празника и увек је то било пуно, увек је то била вриска, цика, смех, радост, песма. Он је тражио, некако из мојих сећања, најмањи неки знак или неки повод да будемо заједно, стално смо се грлили, играли, причао нам је неке невероватне приче и увек је био око својих аутомобила. Увек се сећам да када долазимо, он је код аута и нешто ради са ујка Ранком. То су нека много лепа сећања и заиста мислим да колико год је неко мало или много времена провео са њим, имао је невероватан утицај на свакога, у најбољем могућем смислу.

Деда Милош, недостаје нам стално, али знам да моја мама често каже, у неким ситуацијама када је нешто много тешко, као, да је деда ту, то би све било другачије. А онда када слаavimo, да је деда ту, ово славље би било три пута веће. Тако да стално недостаје, стално фали, дан-данас не знамо где је, не знамо шта се са њим догодило. Баба је до своје смрти покушавала да дође до било какве истине, није успела и мислим да ју је то невероватно погађало. Свакоме од нас треба једно место где можеш да дођеш и да помислиш да је тај неко ту и да се испричаш са том особом на неки свој начин.

Зорица Грујић

Супруга отетог Милорада Грујића

Добар дан, ја сам Зорица Грујић супруга Милорада Грујића који је киднапован 18. јуна 1999. године у Пећи. Живели смо у Пећи до средине јуна 1999. године. Из безбедносних разлога, ја са три сина напуштам Пећ и идем у Београд. Супруг остаје да би извукао неке ствари из куће.

Једног дана стриц Бранко га позива на ручак. Када је пошао код стрица, зауставили су га Албанци у црним оделима и пустили га да иде.

Зорица Грујић

Милорад Грујић

После ручка кренуо је ка нашој кући, ти исти Албанци зауставили су га и одвели у непознатом правцу. Од тада му се губи сваки траг. Бранко Грујић, стриц мог мужа, чуо је од неких комшија да је његов братанац Милорад киднапован и пошао је да га тражи. Нажалост, и њега су тог дана, 18. 06. 1999. године, киднаповали припадници ОВК. Од Пећи до Београда, до моје сестре, возио је наш син од 14 година ауто са натовареном приколицом онога што смо могли да понесемо, ишли су и моји родитељи. Код сестре смо живели до септембра. У међувремену чујем да је мој супруг отет, али неће нико да ми каже истину, говорили су ми да су у Патријаршији и да су добро. Сазнајемо истину да су 18. јуна киднаповани Милорад и његов стриц Бранко.

Тражила сам информације преко девера Небојше Грујића, који је трагао за њима. Покушавали су да пронађу начин да изврше размену за Албанце који су били у затворима у Пожаревцу, али нису успели. Дуго након њиховог киднаповања нисмо сазнали истину о њиховој судбини.

Преселили смо се у Краљево и наставили да живимо као подстанари. Нисмо престајали да трагамо за истином. У јануару 2008. године позвао ме је девер Небојша Грујић и рекао да је тело нашег Милорада идентификовано путем ДНК анализе и треба да се преузме на прелазу Мердаре. Најтеже ми је било деци да кажем истину, некако сам смогла снаге и испричала деци све.

Заказали смо датум примопредаје његових посмртних остатака 25. јануара 2008. у Мердару. Тада нам је било много тешко,

отишли смо доле, преузели посмртне остатке, син је дао податке. Враћамо се кући, сахрањујемо га на гробљу у Краљево.

После сахране живели смо јако тешко, али некако смо се изборили, направили смо кућу, сад живим са три сина у тој кући, поженили се, добили децу. Мучимо се и даље. Живели смо у Пећи много добро, он је био возач аутобуса фирме „Косово Транс“. Планирао је да извуче аутобус да би наставио радити у Београду, али нажалост није успео. Таква нам је судбина, шта да радимо. Ја примам његову породичну пензију 20.000,00 динара, синови раде и помажу ми. Стриц Бранко Грујић је сахрањен 01.04.2005. године у Београду јер његова породица живи у Београду.

Комшиница нам је јавила да су их људи у црним униформама киднаповали, али до данас нисмо сазнали имена киднапера. За помоћ смо се прво обратили Црвеном крсту у Београду, тамо сам била, у Новим Бановцима, тамо сам и примала помоћ. Када сам дошла у Краљево, овде Црвеном крсту Краљево, и ту сам се пријавила, и Међународном Црвеном крсту у Скопљу. Пријавили смо Црвеном крсту Србије и од њих сам добила потврду да је киднапован.

Деца су тешко одрастала без оца, најстари је рођен 1982, други син 1985. и трећи 1989. године. Ишли су у школу, завршавали своје обавезе. Додуше, деца су добра била, немам шта да кажем. Слушали су ме, а отац и мајка су живели са мном, помагали финансијски док су могли, преминули су обоје.

Волела бих да сазнам истину. Мада је резултат ДНК урађен, све је одрађено, али опет човек не верује. Помињали су и Жуту кућу у Албанији. Да ли је то истина? Ишли смо у Београд и гледали филм, приказивали су све оне страхоте које су се у тој кући дешавале. Не смем ни да помислим кроз какве муке су пролазили док су били живи, мој супруг и његов стриц...

Зорица Благојевић

Мајка отетог Благојевић Срећка и сестра отетог Матић Бобана

Ја сам Зорица Благојевић, рођена сам 1965. године, трагам за судбинама отетог сина Благојевић Срећка и брата Матић Бобана. Живела сам у селу Речан код Суве Реке.

Зорица Благојевић

Благојевић Срећка

Матић Бобан

Брата и сина киднаповали су 1998. године. Срећко је тог дана био у школи, дошао је из школе мало раније. Тог дана дошао је мој брат Бобан и после сат времена отишли су колима у суседно село, удаљено од нас око 4 км. Ту су их киднаповали. Син је тада имао 13,5 година. Од тог дана немамо никакве информације. Док смо били на Косову, неке лажне информације смо добијали. Током бомбардовања 1999. ми никакву информацију о њима нисмо добили. И

дан-данас немамо повратне информације надлежних институција и међународних организација којима смо пријавили њихов нестанак. Муж ми је умро од туге пре 11 година, а ја живим, имам још четворо деце, још два сина и две ћерке, са њима живим. Радим, шта друго, морам да живим. Мој син је био малолетан, дете, ученик. Нанели су ми бол која ће трајати до смрти. Брат је тада имао 25 година, био је неожењен. Мајка и отац су умрли млади од туге. Нису могли да се носе са великим болом за сином и унуком.

Већина српског становништва 1999. године је из безбедосних разлога напустило своја вековна огњишта након повлачења српске војске и полиције са простора Косова и Метохије. Наставили смо трагање за њима и у Београду. Пријавили смо њихов нестанак свим државним институцијама и међународним организацијама које су биле надлежне за процес сазнавања истине о отетим лицима са Косова и Метохије.

Два пута сам ишла у канцеларију Хашког трибунала у Београду, три сата су ме испитивали. Питали су ме да ли знам киднапере сина и брата и многа друга питања. Били смо код Вокера у Приштини и молили га да нам помогне у ослобађању живих заробљених Срба, али никакву информацију нисмо добили. Надали смо се када је била она размена, када је требало да ослободе Албанце из српских затвора у замену за заробљене Србе на Косову и Метохији. До ослобађања живих Срба никада није дошло, а из српских затвора ослобођени су сви албански затвореници. Све наше наде су се срушиле тада. И шта да очекујемо сад? Ништа. Боримо се да бар њихове посмртне остатке преузмемо и сахранимо по верском обичају, да имамо гроб који ћемо посећивати и свећу запалити. Годинама се питамо где да им палимо свећу, за живе или за мртве. Још увек се обраћамо нашим представницима у Београду да нам помогну и дају информације докле се стигло са истрагама, али никакву информацију нисмо добили до дана данашњег.

Сећам се када смо ишли до Драгобиља, 10. децембра 1998. године, у пратњи ОЕБС-а, Вилијем Вокер је питао мог мужа: „Да ли би се ти мењао за твог сина?“ Наравно, мој муж је тада помислио да је наш син жив, рекао је: „Ослободите ми сина, мене истог момента водите“. Али од тога није било ништа. Ишли смо у колони са Србима из Ораховца и околних села: Ретимље, Оптеруша, Суве Реке, Ђаковице... од Ораховца до Драгобиље.

У Приштини, када смо молили да нам Вокер помогне, гледао нас је у очи и смејао се. То нас је додатно потресало, боли неправда. Схватила сам да смо немоћни и да нико не ради тељењу и озбиљну истрагу за наше заробљене чланове.

Моја деца су имала трауме од свих стресова које су преживели у периоду 1998. и 1999. године на Косову и Метохији. Последице се и данас примећују.

Много тешко су поднели киднаповање брата и ујака. У почетку нису могли да једу, било је јако тешко прихватити такву трагедију. Морала сам бити увек кући уз њих... Срећко је био

најстарији син, ово четворо су била деца када смо 1999. године избегли. Много тешко је било када смо избегли, 7 дана путовали смо до Србије трактором.

Седам дана, деца мала, не знаш где ћеш да станеш, не знаш где ћеш да живиш, ништа не знаш. Ми нисмо имали у Србији ништа. Не знам ни ја како смо се сместили у Врњачкој Бањи.

Након пар година успели смо да купимо кућу и ту живимо.

Молим све који знају истину о судбини нашег Срећка и нашег Бобана да нам јаве, да ублажимо своју бол макар сазнањем о месту где почивају.

Живан Караџић

Зет отетих Лалић Јелене и Лалић Војислава

Зовем се Живан Караџић, долазим из Јагодине, рођен сам у селу Дрсник, општина Клина. Нестали су отац и мајка моје супруге, Лалић Војислав и Лалић Јелена, 1999. године, након доласка КФОР-а. У селу Штупељ, општина Клина, где су моји таст и ташта живели, нестало је и убијено 10 Срба, само један од њих успео да побегне, Петко Марушић. Некако се извукао кроз прозор и спасио се. Ишли смо код њега моја супруга и ја, док је била жива, да се распитамо.

Он је, сиромах, био много преплашен, био је у годинама, није знао ни шта да каже, само је рекао да је побегао и да се снашао. Рекао нам је да су остали Срби убијени. Сви су били цивили који су вековима живели на својим огњиштима и обрађивали своја имања, бавили се пољопривредом, држали овце. У том селу су живели и Албанци и Роми, који су од мог таста за Ђурђевдан куповали јагњад. Многим Ромима је поклањао јагњад. Жао ми је што су недужне људе без икаквог разлога убијали у њиховим кућама и имањима. До данас нисмо сазнали где су их сахранили после убиства. То што не знамо где почивају рођаци је много тешко за породице, не знају где да запале свеће. Тешко је да се исприча колико бола породице годинама носе у својим мислима.

Не знам шта да кажем, стално понављамо исто. Неколико пута смо давали изјаве док је моја покојна жена била жива и

сада поново кажем, захваљујем се организацији, вама који сте камерман и снимате несрећне чланове породица. Не бих да дуже причам о томе, убијени су, али не зна се да ли су сахрањени или можда нису ни сахрањени.

Живан Караџић

Лалић Јелена

Лалић Војислав

Наоружани Албанци напали су ноћу Србе у њиховим кућама. Пре убиства су их мучили зверски. То је јако потресло све чланове породица који трагају за истином о њиховом страдању. Сви годинама тражимо да нам помогну, да пронађу њихова тела и да их достојанствено сахранимо.

Преживели сведок догађаја Петко Марушић је пешачио 4 километара до католичке цркве у суседном селу и тражио помоћ од свештеника.

Након што је испричао истину о страшној трагедији Срба у селу Штупељ, свештеник му је помогао да пређе у Црну Гору, јер у Србију није било могуће отићи.

Захваљујем се Удружењу што нас све представља и бори се да се открије и сачува истина о свим невиним жртвама.

Весна Миленковић

Супруга отетог Миленковић Станише

Весна Миленковић

Миленковић Станиша

Ја сам Весна Миленковић, рођена 1956. године, супруга покојног Станише Миленковића, рођеног 1953. године, који је отет. У моменту киднаповања је имао 46 година. Без обзира на повлачење наше војске, ми смо одлучили да останемо у стану, као и већина наших комшија. Нисмо хтели да одемо мислећи да ћемо добити заштиту од КФОР-а. Међутим, како се приближавао мрак ми смо видели да је КФОР више наклоњен Албанцима, тада смо схватили да смо остали незаштићени. Нисмо знали шта да радимо, да одемо или да останемо.

Размишљала сам, ако останемо у стану десиће се свашта, покуцаће неко на врата, можда ће ми децу малтретирати преданом, можда ће мене силовати пред мужем и децом. Само размишљање је било страшно и одлучили смо да напустимо стан и одемо у српски део Ораховца.

Отишли смо код рођака и остали код њих три месеца. Пошто смо били интерно расељена лица, тако су нас ови из УНМИК-а и КФОР-а третирали, у свом граду, имали смо предност да се пребацимо у Србију. Муж ми је рекао да предам списак чланова наше породице, желимо да идемо у Србију. Међутим, представник УНХЦР-а није дозволио супругу да иде, из ког разлога, не

знамо. Станиша је био директор Стамбеног комуналног предузећа, обезбеђивао водовод са нашом војском. Нису образложили разлоге због којих му нису одобрили излазак из Ораховца.

УНХЦР нам је обезбедио превоз и ми смо тада кренули према Србији, али без Станише. Маршрута је била кроз Ђаковицу, онда Пећ, па за Црну Гору. Међутим, морам да испричам јер нигде се ово не помиње, да су у колони била само цивилна лица, жене, деца, старци, било је око 160 до 180 особа. Напали су нас у Пећи, зауставили су колону, 4 аутобуса и 22 возила. У колони ми је био млађи син, а ја сам са старијим сином била у аутобусу, мислећи да, не дај Боже, ако се нешто деси, не будемо сви у истом проблему. Предводили су нас војници Уједињених нација под заставама УН и УНХЦР, а обезбеђивала нас је јединица КФОР-а, један тенк на челу колоне и један иза колоне. Али, изгледа да то није било довољно јер се око нас скупило три до четири хиљаде Албанаца за непуних петнаест-двадесет минута.

Нас су пребацили аутобусима до места Беле Воде, а колона је остала у граду опкољена масом Албанаца који су их, по причи мог сина, нападали, извлачили из возила, отимали децу из наручја мајкама. Било је страшно. Карабињери су били ту, као и холандски КФОР. Син је изашао из кола. Видео је групу младића који иду ка њему, ухватио је карабињера под руку и молио да га спаси, да га заштити од насиља. Он га је одвео у станицу полиције у Пећи. То је трајало до касно, до 9 или 10 сати ноћу. Ми смо чекали у аутобусима не знајући шта се дешава доле у граду. Долазили су из Црвеног крста, из Црне Горе, прозивали, дали бро-мазепаме за смирење, а ми опет не знамо шта се дешава. На крају, око 9 или 10 сати, чули смо да нешто јечи, нисмо знали шта. Бововима су их пребацивали из полицијске станице, погасили су сва светла у Пећи да би се народ растурио, они су неким тајним путем пребацивали бововима људе из возила до места Беле Воде.

Тада сам угледала сина који је био огрнут ћебетом и био је крвав од удараца. Није само он био, било је још њих. Мало смо се смирили и наставили путовање до Подгорице. Возили су нас Македонци. Даље нису смели, тражили су дозволу и пребацили нас до Краљева, Крагујевца итд. Дочекали су нас моји, брат, мајка и сви остали и ми смо се сместили код њих.

Мој супруг и мој зет, који су били смештени у Великој Хочи, пошто је тамо било претежно српско становништво, чули су да се десила та несрећа са нама и сутрадан, 29. октобра, су унајмили неког Рома из Ораховца, који је наплаћивао илегално пре-

бацивање Срба са Косова. Са њима у возилу су била још тројица Срба, значи укупно их је било петорица, кренули су на пут ка Србији. Међутим, њих су пресрели наоружани униформисани Албанци у Ђаковици и тад је наша агонија за њима почела. Ми смо то сазнали преко медија, трагали смо свуда где смо чули, било шта да смо чули о њима, одлазили смо да проверимо и поразговарамо са људима.

Међутим, нисмо могли да сазнамо праву истину, дошли смо до некаквих сазнања, али ништа од тога није било тачно. То је трајало пуне три-четири године и онда сам добила позив, дошли су да деца и ја дамо крв за ДНК анализу како би могли да ураде идентификацију. После тога су дошли да ме обавесте да је пронађено тело мог супруга, да је ДНК позитивна и да је пронађена кост или тело, шта већ да је пронађено, у Ђаковици. Тело је било спаљено, не само он, него су сви они били спаљени и шта је остало од костију, шта је остало од гардеробе, то су нам предали.

Нисам била задовољна тиме што су ми рекли, отишла сам у канцеларију УНХЦР-а у Београду да ми докажу да је то он. Да ли има нешто од гардеробе што бих могла да препознам. Они су рекли да кости могу да ми покажу, али по костима ја не могу да га препознам, али могу ако има комад одеће. Тада су ми показали половину џемпера, половину јакне, а по њима су се видели трагови да је тело било спаљено. Тек тада, после 4 године, пристала сам да преузем посмртне остатке, макар оно што је остало, и да сахраним свог супруга.

Посмртне остатке сам преузела 18. априла 2003. године, сахранила сам га овде у Краљеву и, не могу да кажем да ми је било лакше, бол је велика и дан-данас, моја деца су била без заштите, имали су 16 и 18 година. Лавовски сам се борила за њих, јер смо супруг и ја причали о томе ко је за коју професију талентован.

Његово мишљење и процена за капацитете синова се остварила. Старији син је постао адвокат, а млађи је завршио ДИФ. Драго ми је што смо заједно, деца и ја, успели да испунимо Станишину жељу.

Радила сам у ПИО фонду у Краљеву, пошто сам радила исто у Ораховцу, то ми је помогло, примала сам редовну плату, да њих одгајам и школујем. Са једном платом школовати два студента, било је веома тешко.

Они су завршили школе, сада раде, имају своје породице. али бол за оцем и супругом не престаје, увек постоји, али смо навикли да живимо са тим болом.

Живот тече даље, имам унука који је рођен када је деда сахрањен, истог датума. Њему смо дали име Станиша, по деди, као сећање на доброг човека којег сам имала као супруга и оца наше деце. Купила сам и реновирала кућу, била сам и отац и мајка синовима, али добро је, успели смо. Поносна сам на то што моја деца сада раде, што имају своје породице.

Распитивала сам се за истину о Станиши код једне жене из Ђаковице, која ми је после два дана јавила да су њих петорицу ухапсили, прогласили их терористичком групом и онда су их убили. То је било на ТВ-у. Да ли је било 12, 13, 15 дана после тога, не знам. Мислим да је та информација била најтачнија, а било је и много лажних информација које сам добијала. Када су дошли да ми саопште да је резултат ДНК анализе позитиван, рекли су и да су били мучени, убијени и спаљени. Трагови мучења постоје.

Са мојим мужем су били мој рођени зет, муж моје рођене сестре, Будимир Баљошевић и комшије Звездан Мојсић, Негован Дедић и Столић Горан.

Векослав Ристић

Син отетих Ристић Милеве и Ристић Мирка

Ја сам Векослав Ристић из села Дворане, општина Сува Река. Изјаву дајем поводом несталих родитеља Ристић Мирка и Милевке Ристић. Дана 11.06.1999. године по наређењу одређених људи у селу да се спреми колона „Пут Србија“ родитељи су остали у својој кући. Од тог дана губи им се сваки траг. Остали су, нису хтели за Београд, надали су се неће нико ништа да им науди, међутим није било тако. Обратили смо се, по доласку у Београд, Међународном Црвеном крсту, било је неких назнака да су заробљени, да су овако, онако. Међутим, истина је сасвим другачија, мајка јесте била заробљена, у фабрици Зеленгора, наводно, била је жива до августа месеца. Мог оца су убили нашла нека група, банда, нека ОВК, њихова јединица. Ту је страдао, у извештају пише да је фрактура лобање тупим предметом, да је од тога наступила смрт. Што се мајке тиче, дана када су пуштени ови затвореници, по наређењу Војислава Коштунице, од тада се није знало да ли је жива или није.

Векослав Ристић

Ристић Милева

Ристић Мирко

До 07. 04. 2006. смо преузели тела, пре тога је била сарадња са Координационим центром да су нађени. Прво је нађена мајка и онда нађен је и отац. Мајка је у пределу грудног коша са 4 метка стрелана а отац фрактура лобање. Конкретно неко из села Букош се побринуо за њих, име му не знам, наводно његови су страдали сви. За мајку побринуо се комшија Зог Алијај, био је у могућности, могао је да уради нешто, нажалост није. Тела смо преузели у шатору на пре-

лазу Мердаре, то је било 07. 04. 2006. и пренели у Међулужје општина Младеновац, где и живимо. То су неке конкретне информације, то што се зна. Колико се зна сада. Присутност КФОР-а је била сво време, али информације од њихових представника нисам могао да добијем. Обраћали смо се преко Међународног црвеног крста, ишли смо у Звечан на препознавању гардеробе и ту нисмо ништа посебно препознали, тако да преко ДНК пронађени су остаци у заједничкој гробници Широко, Сува Река, изнад Суве Реке налази се Широко, тако се место зове. Моји роди-

тељи остали су верујући у добре међукомшијске односе са Албанцима.

У селу смо од када памтимо, староседеоци, како би се рекло. У селу је била једна кућа, албанска или муслиманска се тада водила, међутим после тога доселило се око двадесетак породица пре него што смо изашли. Однос је био коректан и живот је био нормалан. Након киднаповања мојих родитеља, део куће у селу је комшија Албанац заузео, то јест преуредио, кућа је била на две воде, а он је направио на једну воду. Ту користи као помоћну зграду, већи део плаца је оградио бетонским блоком, тај први комшија. који је умешан у убиство моје мајке, а могао је да помогне. Нажалост, то се није десило, у пракси је било другачије. Наше родно село од дана када смо изашли нисмо посетили никада, нисмо обилазили, кажу да је био један човек да обиђе и више нико није крочио. Исти тај комшија Албанац сада зове и тражи да купи кућу. Скупа је кућа, није за продају, натопљена је крвљу, нема тих пара да се прода. Нажалост, за њих ништа, кога год да питаш, као не знамо ништа, нисмо нашли никог. У ствари, све се зна, али се вешто крије.

Бата Столић

Син отетог Столић Слободана

Зовем се Столић Бата, имам 52 године, 26 година сам имао када ми је отац кинапован. Иначе трагам за оцем, Столић Слободаном, који је нестао 13. јуна 1999. из наше породичне куће. До дан-данас немамо никаквих информација шта је, где је и како је. Ми смо живели породично у Штимљу. До тог 11. јуна када смо морали да напустимо кућу, напустили смо је јер се полиција и војска тог дана повукла из Штимља. Остала је празнина коју су одмах попунили ОВК. Наша кућа налази се међу последњим кућама у селу, тако да смо, могу да кажем, и први страдали. Међу првима страдали на путу према Рачку, где се налазило њихово упориште и како су они улазили, тако су и пуцали на куће, улазили у куће, а ми смо морали да побегнемо 11. јуна у преподневним сатима. Тог дана смо отишли, односно побегли смо код рођака у Чаглавицу и остали једно вече тамо. Међутим, сутрадан, 12. јуна се тата вратио са моја два ујака, да узме неке ствари из куће.

Бата Столић

Столић Слободан

Нажалост, тог дана је сам решио да остане у својој кући. Због чега је решио да остане и нама је била енигма и до дан-данас је енигма. Преспавао је у кући, ујаци су се вратили у Чаглавицу, ја сам сутрадан одмах, 13. јуна дошао поново у кућу.

Прво што сам затекао, била су откључана врата куће, кревет где је тата спавао био је ненамештен. Како је тата спавао тако је и кревет остао. У кући није било ништа, није ништа фалило, није ништа било испретурано. Мислио сам да је тата негде изашао, међутим, када сам изашао напоље сачекали су ме штићеници дома поред којих смо имали кућу и рекли су ми да су тог дана долазили војници у униформама, црни мерцедес је био, без таблица, узели тату и одвели га у правцу Рачка. За мене је то био шок, био сам сам, нисам знао шта да радим. Тог дана сам се вратио за Чаглавицу и од тог момента почиње наша борба.

Од 14. јуна смо ја и мама и тетка, то је прво тетка у почетку, татина рођена сестра, па онда његов брат, сваког дана ишли у Штимље и пријављивали се, јер су војници КФОР-а долазили и ишли даље према Призрену, сваког дана се мењао. биле су друге јединице. Колико се сећам прво су били Норвежани, Швеђани, мислим да су и Канађани ишли. Мењали су се. сваког дана, сваког јутра смо одлазили код њих и ишли код команданта, тражили помоћ, тражили неког да нам дају да одемо у Рачак. Они су нам обећавали и буквално целог дана смо стајали, чекали и ништа се није дешавало. То је трајало тих десетак дана. После тога нисмо више смели да идемо у Штимље јер је ситуација

била све гора и гора. Више је било терориста и разних људи. Од тог дана смо ишли у Приштину, команду УНМИК-а, команду КФОР-а у Косову Пољу, пријављивали, међутим, буквално се ништа није дешавало. Ја сам сазнао како ми је отац киднапован, односно када ми је отац киднапован, за мене је шок као и за све остале. брат. Имам 2 године млађег брата, он је неколико месеци пре бомбардовања отишао у војску и у Вршцу је био све време.

У кући смо били ја, мама, сестра која је 13 година млађа и тата, наравно. Сви смо ми побегли у Чаглавицу и сестра је остајала у Чаглавици, ја и мама смо сваког дана ишли у Штимље и у команду КФОР-а. После двадесетак дана сестра и ја, јер није баш било услова да останемо у Чаглавици, отишли смо у породичну кућу у Крушевцу. Мама је остала и даље ишла у Приштину, у Косово Поље и у станице полиције. Нажалост, нисмо ништа сазнали, нити смо шта могли да сазнамо. Сазнали смо да је одведен у Рачак и од тог тренутка апсолутно ништа, никакву реч и никакве информације. Без обзира на то што је тата био ветеринар, радио је на том подручју, био је широко познат и широко поштован. Нико није хтео да ништа каже више о нестанку или о судбини. Да ли су знали, јесу, знали су.

Сретали смо после тога и наше комшије са којима смо били у сасвим нормалним односима, сретали смо људе. И после дешавања у Рачку тата је ишао, по позиву, због професије. Ишао је где није било Срба, где су искључиво терористи били, на прегледе. На моју констатацију да није безбедно, увек ми је причао да је то стока, а она не зна каква је ситуација. Никакве информације, колико ми је познато, апсолутно никакве информације нисмо успели да добијемо. Обрађали смо се и овде Црвеном крсту, имамо доказ да је поднета пријава, имамо број пријаве, све то стоји, али информације до дан-данас немамо.

Оно што ми је остало у сећању је наш први одлазак у риболов, први одлазак у лов, моменат када нам је купио бицикле, па нас је учио да возимо, он нас је учио да пливамо, то се некако урезало у сећању.

Како нам и колико недостаје? Вероватно највише недостаје у оним моментима мог дипломирања, сестриног дипломирања, женидбе моје и братовљеве, сестрине удаје, рађења деце, наравно, сваки рођендан, увек споменемо и увек је, увек је ту негде у мислима.

Јелена Аџанчић

Супруга отетог Аџанчић Пера

Јелена Аџанчић

Аџанчић Пера

Моје име је Јелена Аџанчић, рођена сам 14.12.71. у Вучитрну. Мој супруг Пера је рођен у Приштини. Живели смо у Раскову код Обилића. Он је киднапован 22. јуна 1998. године. Кренуо је на посао на копу Белаћевац, киднапован је са својих девет колега, са њим је био његов стриц Душан Аџанчић, брат од стрица Зоран Аџанчић и још његових колега. Киднаповани су тог дана на путу до посла и никада ништа нисмо сазнали о њима. Разне информације су долазиле до нас, да су у Овчарево место одведени и да су ту држани у неком затвору и много других, али без могућности да проверимо било коју од добијених информација. Онда је почело бомбардовање и тек онда ништа нисмо могли да сазнамо.. Он није био свадљив, никада се у животу није замерио ни са ким, да би ето неко нешто могао да га, што кажу, због тога киднапује. Није имао оружје са собом, кренуо је на радно место, био је миран. Зна се да је било такво време, да су нестајали цивили на све стране. Не знам, тражимо га и даље. Имамо ћерку Драгану, имамо и унуку сад. Добила сам унуку, унука је јуче напунила 9 месеци. Ето, зове се Петра, њој смо дали име Петра да, ето, подсећа на свог деду. Ми знамо све шта се дешавало. Једноставно, то је, што кажу, као вода што нађе пут, тако истина нађе пут до правде. Зна се ко

је киднапер, зна се ко је на том копу тог дана био, зна се ко је директни киднапер, али нико од њих никада није осуђен. Сви шетају слободно, сви живе лепо и мирно. као да се ништа није десило. Све информације које смо давали одмах након његовог киднаповања и Хашком трибуналу што смо давали, ти подаци више не постоје. Ти подаци су нестали, као да нису постојали. Хашки трибунал 2002. ме је испитивао као да сам криминалац ја, не онај који је киднаповао. Значи, имам доказ да сам сатима у Врњачкој Бањи у суду била са њима и од тих информација нема ништа. А морала сам да објашњавам у детаље какве патике је имао и какав је натпис на патикама имао, и да ли је имао све зубе и да ли није, и милион питања и то са малим дететом, јер дете нисам имала где да оставим.

И замислите! Ти подаци су уништени! Нема их! То је правда из Европе и Хашког трибунала!

Слободанка Ристић

Супруга отетог Ристић Николе

Слободанка Ристић

Ристић Никола

Ја сам Слободанка Ристић, супруга несталог Ристић Николе из села Топличане. Због честих напада од стране Албанаца били смо приморани да се преселимо у Старо Грацко. Мој је живот био тежак. Запалили су нам кућу, узели кола моје ћерке. Напали су нас

три-четири пута у селу Топличане. Па кад су ушли у другу кућу, украли су све што су нашли остадосмо без ичега, чак су и капију поломили и узели стоку. Остали смо последњи у селу и успели да спасимо главе преселивши се у Старо Градско. И више нисам сме-ла да одлазим.

Никола је нестао након доласка КФОР-а. Отишао је у Липљан да понесе млеко и није се вратио. Од куће је изашао ујутру око 7 сати и кренуо из Старог Грацка ка Липљану. Чекала сам га до 14 сати. Како се до тад није вратио пошла сам са припадницима КФОР-а у Липљан да тражим Николу. Тамо сам доживела увреде од албанских службеница док сам чекала да се војници КФОР-а врате по мене. Ево и данас од њега нема ни гласа, много је тешко. Тражили смо га и пријавили његов нестанак свуда.

Морам ово да вам испричам, када су нас звали, док смо били на Косову у Старом Грацком, био је неки Србин бачен у бунар. Ја сам плакала код тога бунара, мислила сам да је мој муж у бунару. Дошла је војска КФОР-а и одвезли су тело у мртвачницу у Приштини. Мене је из Старог Грацка до Приштине довео учитељ да проверим да ли је то тело из бунара мој Никола. Стражар капеле нас је зауставио и рекао да сачекамо. Пре нас је дошла жена из суседног села Крајиште да препозна тело извучено из бунара. То је био њен син. Ја сам спремила и сандук и све очекујући да је то мој муж. Тражили смо га поред реке Ситнице да га нису бацили у реку.

Мучна моја ћерка, након што јој је породица страдала за време НАТО агресије и погинуло јој дете, требала је да тражи нашег Николу. Много је тешко. Патили смо много. Тако смо живели неколико година. То је тако било. Никола је само две године користио пензију, ништа више. После Старог Грацка избегли смо у Крагујевац. Много смо патили и гладни и жедни и без куће, без ичега. Живели смо, да ти не причам како смо живели наш живот. То зна моја душа како сам ја прошла.

Питала сам комшије Албанце да га неко није видео, Нико неће о томе да говори. Нити пријатељ мог супруга Албанац није желео да о томе било шта каже. Никола је био добар човек, за сваког је био добар али то не вреди ништа. Сваком је помогао. Прежалила сам сву имовину, само да ми њега вратимо. Али нема од тога ништа.

И тако, мучили смо се. Напустили смо село Топличане које је пусто остало без Срба.

О мом Николи до данас немам никаквих информација.

Слађана Димић

Мајка убијене Драгане Димић и братаница отетог Ристић Николе

Слађана Димић

Драгана Димић

Ристић Никола

Ја сам Слађана Димић са Косова и Метохије, из места Топличане, општина Липљан, дошла сам због нестанка свог стрица или оца, он ме је усвојио, како год, зове се Ристић Никола. Од његовог нестанка, живим са својом стрином животом пуним бола, туге и патње. Она је била данас због њега, не знам чега се све сетила, има 83 године, али ја знам шта ми је причала. Можда боље памтим неке датуме повезане са њим. Свима је тешко

пао његов нестанак. Остао је у селу због мог детета. Изгубила сам дете 11. маја 1999. у бомбардовању. Сад то мене мучи више него икога, остали су због мог детета да би тамо излазили на гробље јер смо ми избегли у Крагујевац. Тада су њега киднаповали. Мо-

лила сам да и они пођу са нама, нису хтели, рекао је да не може да остави гробље и остао је тамо. Није прошло ни 40 дана од погибије моје ћерке, а били смо приморани да идемо у Србију. Син и муж су били рањени и смештени су у болницу у Приштини. Наши представници тражили су да напустимо болницу у Приштини, морали смо да дођемо овамо, муж ми је био у полицији, није могао да буде доле, нарађење је било да мора да напусти Косово и Метохију. Кад смо дошли, пронашли смо стан, живели, мучили се, сналазили како смо знали, могли, умели. Стрина је остала доле до негде новембра, нисам више могла да је оставим доле, зима је, како ће она сама. Избегли су из своје куће, оставили све у Старом Градском, сместили су их у школи. Молила сам је да дође код нас, а она неће да нам буде на терету. Где смо били ми, има места и за њу, тако да сам скупила мало пара и платила да је доведу јер ја нисам могла да одем по њу. Некако смо се сви скупчили, она јесте моја стрина, али стриц и она нису имали своје биолошко дете и мене су усвојили, звала сам их родитељима јер су они то мени и били. Сада смо у Крагујевцу, муж ми је 100% инвалид од бомбардовања, има гелер у мозгу, син је рањен када је имао седам година, ћерку Драгану сам изгубила. И шта ми да причамо, о којој трагедији више? И колико ми то снаге треба да имамо да би неко чуо, неко знао? Сви су нас бацили у заборав. Нико за нас не жели ни да зна, ни да чује. Свима смо вишак, сви имају преча посла, сви се баве нечим пречим, сви су нас разочарали. Нисмо могли да остваримо никаква права, ни као породице, ни као родитељи. Ја то зovem губитницима. Ми смо велики губитници. Много смо изгубили. Не знам шта сам ја могла више да дам да би био неко задовољан и да нас гледају са макар мало поштовања. Сами смо школовали своју децу, сами их васпитавали. Знала су наша деца и да немају, мојој Тамари сам уместо млека у флашицу сипала шећер и воду. Годину дана нисмо имали примања. Мислили су да ће супруг да оздрави, волела бих да је здрав. Још увек има гелер од 7 милиметара у слепоочници. Шта можеш да понесеш када ти бомба падне у кућу? Сва документа су остала, а ја сам датуме заборавила, то је био велики стрес, велики шок, нема ко да ми помогне, не знам ни када су рођени, немам никакав доказ. Једну новину коју су донеле супругове колеге када су дошли да га виде у Приштини сам чувала, то ми је био неки наш лични документ. Немамо ни здравствене књижице, немамо апсолутно ништа, пала нам бомба у кућу и нико више тамо ушао није, нико више, не знамо ништа, дете моје нисам могла да спа-

сем, није ми пало ни на крај памети да мислим о документима. Заборавила сам да ми је Тамару узела војска. Са двоје сам морала у болницу, а војска ми је узела дете од 17 месеци, то је шок, стрес. После два дана се сетим да не знам где је мени још једно дете, једно ми на другом, друго на четвртом. Ја имам још једно дете, где је мени то треће дете? Онда сам у болничкој пиџами изашла да идем у село да видим где је, не зна нико да ми каже где је моје дете. Онда ми кажу да је војска узела. Била је без флашице, без млека. Војска је увила у војнички капут, пелене, није имала. То је тежак живот, боље да се не сећам тих детаља уопште. Побегли смо, оставили и оно што смо имали. Ми смо били срећна породица, троје деце, син само што је пошао у први разред, рањен. Никада није играо ни фудбал, ни лопту, није смео, грудни кош му је повређен. Он не воли ни да кажем шта му се десило јер је запамтио нешто најгоре. Најгоре. Где је наш тата био? Кога је бранио? За кога је радио? Па он није ни нас успео да одбрани. Да ли тиме треба да се поносимо, што смо сестру изгубили, што нас нико не третира као људско биће. Прича само о једном детету, Милице Ракић, мени је жао тог детета, њене родитеље знам, ми смо сви исти. И ја сам мајка, и моја суза вреди. Нису они бољи родитељи од нас. Жртве се не мере тако. Сва су деца иста. Али испада да није исто страдати у Београду и страдати на Косову. Ми више нисмо ни грађани другог реда, некад смо били, сада смо много испод тога. И чиме да се похвалимо после 26 година. За стрица и не знамо ништа, нити смо икад добили одговор. Никад. Ни где је, ни шта је, ни како је нестао, више не постоје ни организације, ни удружења. Сви су се разишли, неки су поумирали, ко више да трага. Како о историји да причамо, о историји које се стиде сви? О којој будућности да причам својој деци? Син има 33 године, завршио је царински менаџмент, а ја га још издржавам. Има посао, али колико он може да ради? Особа са инвалидитетом од 50%, а нуде му Форма Идеале. И ћерка са факултетом, а ради у рођендаоници. Нисмо тражили да нам дају ни куће, ни станове, ни апсолутно ништа, само запослење. Нико те не познаје, никог немаш, ћути, трпи, плачи, а сузама се ништа не постиже, не решава, венемо, тугујемо и јако добро разумемо. Особама које су неког изгубиле не треба рећи ништа, довољан је један поглед. Те сузе су јако тешке сузе, оне не падну лако. Пре бисмо трпели три дана, не бисмо ни јели, ни пили, али никада молили и кукали. То раде они који не знају шта је рад, који нису доживели, само су гледали на ТВ-у. Прича се о једној надстрешници годину

дана, а да ли су за 26 година некада имали барем један дан да нашу жртву спомене неко. Ми не знамо ни гробови где су. Потрудила сам се сама да своје дете пребацим да имам где да одем на гробље, на задушницу да изађем свом детету. Тамо ми није омогућено. Морали смо да је тамо сахранимо јер је било бомбардовање. Где ћу је из Приштине, немаш где, не знамо ни ми где ћемо, цела породица је у болници. Сахранили је моји, нисмо били присутни ни ја ни мој супруг, како су могли. Седам дана ми је дете било у капели, није имао ко да је преузме да је сахрани. Ја у болници са сином у шок соби, муж у шок соби, њу смо изгубили, нема ко да преузме тело, док ми нису стигле сестре из Крагујевца и једва се некако снашле. Идеш привремено, а не знаш где. Имала сам фамилију у Крагујевцу, морали смо лечење да наставимо у болници, не могу да одем, немам, где да одем, од једне до друге, свима на терету, нико не може да издржава једну породицу, сви живе како живе. Отишли смо приватно на два, три, пет месеца, сваке године мењаш школу, мењаш насеља, деца се нервирају, пате. Присиљен си, присиљен да се снађеш. сналазиш се како знаш и умеш, динар по динар. Све сам, у ствари, све сама. Ни за шта нисмо криви. Питамо се сваког дана чија је то кривица, зашто се нико не побрине, а знају сви да причају. Знамо ми најбоље, ми смо све то доживели, ми смо све то преживели. Услови никада неће бити добри док неко не крене да се породицама посвети. Нико нама не може да врати наше мртве, то су жртве, ми смо јако свесни, ми знамо да смо их изгубили, али, они су ту међу нама, са нама стално. Видно је да их сви бацају у заборав. Треба да се прича о свој деци, а не само о једном.

Ишла сам на Ташмајдан сваке године 24. марта. Нема везе, ја нађем паре, скупим да бих отишла тог дана, узем најмањи букет од 200 динара, немам за већи, и одем тамо. А они причају о само једном детету. Могло је да се деси да изгубим и друго и онда ми буде тешко, слушам, није ми право, па није Крагујевац на крај света. И ми смо родитељи, наша деца су такође деца. Свуда ишла, Бранка ме дуго зна, поред болесног мужа и поред болесног сина, ишла сам, молила бих неког да остане у кући и да пази њих, само да ја одем. Где год се нешто организовало, шта год се организовало за трагање, ја сам увек ишла. Сада су и то пустили забораву, сада више и тога нема.

Барем смо се окупљали, причали нашу тугу, наш бол, за 5 минута ми већ разменимо бројеве телефона да се понекад чујемо, да неко неком каже неку информацију, какву год, добру, лошу.

Ми се знамо, ми имамо причу. А овде си увек непознат, не можеш да нађеш друга, пријатеља јер он не може да разуме онако како се ми разумемо. Када је 24. марта почело бомбардовање, нисмо озбиљно схватили јер смо ми већ имали проблем са Албанцима свакодневно. Када су објавили да почиње бомбардовање, мој муж каже да не идемо нигде, да нема потребе. Инсистирала сам да узем децу и дођем у Србију код мојих, бојала сам се, он оде по 15 дана на терен, а ја останем сама са троје мале деце. Није дао, како прва наша породица да оде, то би била катастрофа. Остали смо, у близини је Голеш, чује се како бомбе падају, виде се колоне, иду људи, беже, а мој муж каже да неће да гађају куће. Остали смо од 24. марта до 11. маја, гађали су село Старо Градско, са којим циљем, не знамо, никада нам није речено, само сам касније сазнала да су бацали касетне бомбе, тада нисам знала, ја сам их шутирала, око 200 бомби је било по нашем дворишту. Детонације су јаке, спаваш и пробудиш се јер чујеш детонацију, не знаш шта се дешава. Нема струје, између један и пола два, не знам тачно време, прва граната је пала на 100 метара од наше куће, устанеш у бунилу, деца плачу, вриште, ја одем у собу код њих, муж је изашао да види шта се дешава, дошао је те вечери са терена и био је уморан. Терам га да идемо, а он каже да је уморан и да хоће да спава, да се одмори. Друга граната је већ пала на таваницу. Баш ту где сам седела са децом. Бојан је био са моје десне стране, Драгана у средини, а Тамару сам држала у наручју, била је беба од 17 месеци. Он је излетео напоље, како је изашао, тако су га гелери погодили. Не знам шта се дешава, вриште деца, чекам да дође по нас, али не може да уђе, детонација је затворила врата. Некако је успео, ров испред наше куће је прво што нам је пало на памет, војске је било у селу. Страх је то, страх. Изнео је Бојана, па се вратио по Драгану, а ја сам Тамару имала у наручју.

Не знам да је рањен и да му је касетна бомба нанела повреде главе, не видим у мраку. Ауто се запалио, то је било једино осветљење. Излазимо, плашимо се да се кућа не сруши. Испуштао је децу у тај ров да бисмо их лакше нашли. Комшије иза наше куће су већ мртве, хтели су да изађу на терасу да виде шта се дешава, тако их је закачило. Село се успаничило, кажу да се мој глас чуо до суседног села, ја нисам свесна тога, али комшије тако кажу. Кукала сам, врштала, тражила помоћ, ауто гори, не знамо како да одемо до болнице и онда је комшија, трећа кућа од нас, деца су нам се заједно играла, дошао да нас вози до болнице. Бојану сам руком држала груди, имао је рупу, отворена рана од гелера. Није могао

да дише, знам да сам руком држала све до Приштине. Не може да вози брзо, нема стакла на колима, али некако се човек изборио, некако смо стигли до Приштине. Сিনিша је држао Драгану, нисмо знали да је мртва. Не види се од крви, нисмо се видели од крви. Сিনিша сав у крви, ја не знам да ли је од њега или од детета, не испушта дете из наручја. Лекари су нас раздвојили, Сিনিша на једну страну, ја на другу-трећу, не знамо један за другог. Била сам све време поред Бојана, дозволили су ми пошто мени није ништа, нисам била повређена. Огреботину једну Тамара и ја нисмо имале. Бојана сам чула када је пао са таванице и погодио га тај гелер, само је рекао: „Јој, мајко!“ Драгану нисам ништа чула. Нисмо ни знали шта нам се дешавало док тамо нисмо видели. Онда су ми ујутру саопштили лекари да је и Сিনিша у шок соби и Бојан у шок соби. За Драгану су ми рекли тек у седам ујутру, када су дошли да ми кажу да је она на лицу места преминула. Све је то било тешко да се издржи. Нисам знала ни шта да кажем, ни шта нас је снашло. Три секунде су нам промениле живот апсолутно. Ти си здрав, прав и три секунде те зацрне за цео живот да никада, док си жив, не знаш зашто и стално се питаш зашто су нас лагали, што нису рекли, сви бисмо ми отишли. Мој Сিনিша је у тешком стању, пола мозга нема, не зна ни да чита, не зна ни да пише, има гелер у слепочници, има епинападе, ампутирану ногу.

Жао ми је, жао ми је и народа доле. Идем често на Косово, тамо су моје успомене, тамо је моје све. Овде живим што морам. Можда то није лепо што кажем, али тако осећам. Тамо нам је све. Не можемо да вратимо ништа. Немоћни смо ми.

Јовица Шутаковић

Страдали стриц, стрина и три брата од стрица: петочлана породица Шутаковић – Недељко, Дара, Александар, Ђорђе, Радован

Ја сам Јовица Шутаковић из Ораховца, киднаповани су ми стриц, стрина и њихово троје малолетне деце. Они су живели у Ђаковици. Према информацијама које смо добили када смо изашли из Ораховца и наставили живот као расељена лица, госпођа

Јовица Шутаковић

Пумпаловић, ми је рекла да је имала контакт са мојим рођацима, да их је видела у цркви у Ђаковици. Међутим, било је неких компликација око превоза и они су одустали од одласка из Ђаковице аутобусом. Сматрали су да их нико неће дирати јер нико нису ништа лоше урадили и вратили су се у свој стан. Када се војска повукла и дошао НАТО, снаге ОВК су самостално могле да делују, да иду по српским кућама, малтретирају, отимају, пљачкају и пале. Одрасле су нашли у стану, а малолетна деца била су у школи у Ђаковици. Моја браћа од стрица су били добри дечаци, вредни и културни, нису излазили по кафићима, нису били проблематични, напротив, били су најбољи ђаци у школи. Неки Албанци, који су живели у комшилуку, рекли су да их је нека наоружана група одвела у непознатом правцу.

После сазнања о њиховом киднаповану, пријавили смо УН-МИК-у и свим надлежним домаћим институцијама и међународним организацијама. Чули смо да су живи после киднаповања.

Открила се права истина након претраге архива од стране експерата МКЦК.

Када су их убили, да би прикрили трагове злочина, убацили су тела у бункер у Ђаковици и преко њих бацили угинуле животиње и убијене људе. Имао сам прилику да да видим слику брата Александра, најстаријег сина мога стрица, како мртав лежи доле у јами, на бетону. Обукли су му неку војничку јакну већу 6 бројева од оног који је носио. На тај начин су убице хтеле да докажу да је он био учесник у рату, а био је малолетно дете. После дужег времена чули смо те податке када смо жена, ја и наше двоје деце били смештени као интерно расељена лица у Салашу, селу код Зајечара, у неком хотелу, прихватилишту. Због болесне девојчице добили смо од Комисаријата да будемо тамо смештени. Нисмо имали посао, ништа. У Ораховцу сам радио у Катастру. Дошло је време да се иселимо из Салаша, купили смо плац близу Београда. Направили смо кућу, полако, полако, требало је времена да је направимо.

Након доласка КФОР-а, живели смо у Ораховцу. Нисмо имали довољно хране и воде, живели смо у кући са родитељима. Код нас су дошли да живе и браћа и сестра са породицама, било нас је 16 чланова. Док смо имали хране и воде, било је у реду, али залихе су се потрошиле. Морали смо да се иселимо из Ораховца.

Добио сам позив од Комесаријата да ме повежу са Комисијом за нестала лица и обавестили су ме да имају неке податке, потврду анализе ДНК, да су идентификована њихова тела. Након тих информација почела је организација за преузимање посмртних остатака свих 5 чланова породице мога стрица Недељка. Међутим, Приштина није дозволила да их преуземо и да их сахранимо у Србији. Одобрени су преузимање у Црној Гори јер је моја стрина Дара родом из Андријевице. Успели смо да преуземо тела од Комисије за нестала лица у Приштини на прелазу између Косова и Црне Горе. Достојанствено смо их сахранили у Андријевици. Хвала тим људима из Андријевице и околних места. Било је јако пуно људи, било је тешко, жалосно. Успели смо да их сахранимо, да почивају у миру. После 20 година успели смо да то урадимо. Деца су била малолетна, Александар је имао 17 година, Ђорђе је имао

15 година, а Радован је имао 10 година. Нису они могли да буду неки злочинци, није било разлога да их киднапују и убију. Сазнали смо име и презиме тог човека који их је киднаповео, али од тога нема никакве вајде, нема ништа, нико није ни осуђен, нема ни одговорности, нема ничега. Све су то радили уз помоћ НАТО снага. Имамо доста примера како су киднаповани људи, како су отети, како НАТО није интервенисао и то је за сваку осуду. Када смо извршили примопредају посмртних остатака, један представник са албанске стране изјавио је саучешће братанцу покојне стрине Даре. Тада му је он рекао да ово нећемо заборавити никад.

Помогла је и црква, било је доста свештеника, било је доста народа. Једини сам ја тада из породице Шутаковић могао да присуствујем сахрани. Било ми је драго што смо успели да их сахранимо по верском обичају, да заједно почивају у миру.

Тежак пензионерски живот са малим примањима су имали стриц и стрина, али су били поносни и срећни са својим синовима. Успели су да их добро васпитавају, они су били добри и поштени момци, а били су и међу најбољим ђацима у својој генерацији. Велики злочин је почињен над петочланом породицом мога стрица Недељка Шутаковића.

Слободанка Цветковић

Мајка отетог Цветковић Бојана

Слободанка Цветковић

Цветковић Бојан

Ја сам Цветковић Слободанка, мајка несталог војника 1999. године на ратишту на Косову и Метохији, Цветковић Бојана. Мој син је имао само 27 година када је нестало. Нисам желела да оде, али он је то хтео, нисам могла да га зауставим. Молила сам га, плакала, причала, али ништа није помогло. Рекао ми је да мора да иде, да мора да брани домовину. „Коју домовину, сине?“ Каже: „Ову коју имам“. „Јел` видиш шта се тамо све дешава на Косову, сине? Каже`да види, киднапују, убијају. Питам га шта ће бити ако му се нешто деси? А он мени каже да је ту 150.000 војника, неће баш њему нешто да се деси. И њему се десило. Оставио је за собом двоје деце. Једно је било 4,5 године, једно 6 месеци. Питала сам га коме оставља децу, мени или Лидији, а он каже да их оставља и мени и Лидији, а он ће се вратити за месец или два, да ће ово чудо да се заврши за толико. Чудо се завршило, људи су изгинули, ни њега није било, међу погинулима је и он. Киднапован је 11. априла 1999. године, на Ускрс, са неким капетаном прве класе, он, војни полицајац Дејан Вучетић и још два цивила пошли су из Призрена за Приштину.

На путу, код места Сува Река, пресрели су их припадници Осободилачке војске Косова (ОВК), тако су је тада звали. киднаповали су их и од тада им се губи сваки траг. Трагала сам, трагала, ишла свуда, ишла сам и у Албанију да га тражим. Ништа нисам добила, никакве назнаке, ништа. Тек 2009. године пронашли су њихове посмртне остатке код Суве Реке у масовној гробници. Пронађени су њих петорица који су били у том комбију када су киднаповани.

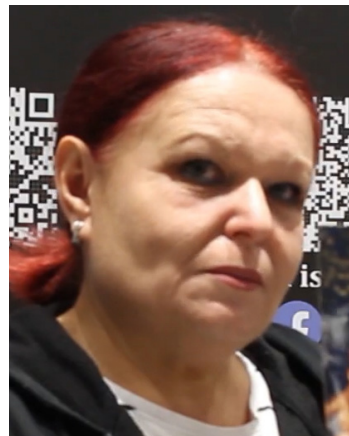
Сахранила сам га у Нишу и шта сад радим, идем сваке суботе на гробље. Сад причам са плочом, са спомеником. И живим, у ствари, преживљавам, не живим уопште. Чекам дан када ћу да одем тамо да будем поред њега.

Милијана Јовановић

Супруга убијеног Дагана Јовановића

Ја сам Милијана Јовановић, родом из Грачанице, била сам удата у месту Којловица, надомак Приштине, супруга сам Драгана Јовановића, који је погинуо 14. 06. 1999. на путу Којловица – Приштина. Драган је мучки убијен са 14 хитаца, у возилу са покојним супругом Драганом Јовановић била је присутна моја свекрва, која је била рањена у десну ногу и остала жива. Док су њу малтретирани, називали је Шкињом, он је преминуо на лицу места. Тада,

14. јуна, је присутна војска и полиција. У СУП-у Приштине, са седиштем у Нишу постоји записник од тог дана. До дана данашњег није пронађен нити убица, нити је било шта урађено да се случај расветли. Тог дана сам била у Грачаници са својом малом ћеркицом која је имала две године, била сам у другом стању са другим дететом два месеца. Након тога изгубила сам бебу због стреса.

Милијана Јовановић

Драган Јовановић

Све је заборављено. Што је рекла управо Бранка, погинуо је за 24 сата, након повратка са терена, јер нисам могла да докажем да је погинуо као војно ангажован, третира се као цивилна жртва рата. Био је мобилисан у Горњој Фуштици. Скинуо је униформу, 24 сата пре погибије. Држава је заборавила његово дете, које је сада факултетски образовано, има 28 година и није запослено. Када је Драган погинуо, због безбедности ми нисмо могли у месту Којловица да га сахранимо и сахрана је обављена на Приштемачком гробљу. 2004. вршена је ексхумација и био је пребачај у Врњачку Бању, на гробље Руђинци. Ту смо га пребацили да би дете знало где је гроб њеног оца. Иначе је била много мала, имала је само две године када јој је отац убијен. Нажалост, није само мој случај најтежи и једини, заборављени су и погинули и киднаповани. Њихова деца, супруге и породице, али, што је рекао господин малопре, мислим да се све зна и само је тајац. Само правда да се оствари и да се не заборави трагедија. Деца јесу огорчена, јесу мала била, прича се стално, али из дана у дан то је све горе и горе. Очекујемо да се усвоји неки закон за нестале и за погинуле цивили

ле. Ми, када смо доживеле трагедију, имале смо по 26-27 или 28 година, а сада имамо 54, 55 и више.

Убијен је са 14 хитаца у својој 29. години, али до данас нисмо сазнали ко је убица, из насеља Нова Којловица, сада имена ја стварно не знам, ја сам мало била у браку, не познајем те људе, пошто је Којловица место мешовито било. Тражена је помоћ и са наше стране да их извуку из насеља, али никаква помоћ није дошла. Нажалост, тако трагично се завршило. Јесте, КФОР је био ту, не разуме наш језик, наша војска и полиција ништа нису могле да помогну. Тадашњи председник општине Симић, сећам се презимена, није реаговао да се тело извуче, јер то је мало место Којловица, има 40 српских кућа. И зато управо деца не желе да долазе. То је та огорченост, где си се обратио мејловима, али мејлови више нису меродавни да ће неко да ти одговори.

А приступ, да одеш негде, то је већ мало теже. Једино је остало, можда некад не знам да ли је боље или није боље, што моја ћеркица Биљана зна где је очев гроб, што многи не знају и што би требало да се убрзо сазна истина. Има где да упали свећу, ето, јесте била то велика процедура, велика мука, после пар година да се опет обавља друга сахрана. То је опет траума, два пута. Морала сам код учитељице да разговарамо, да дете нема неке последице. Остало је шта буде за све, значи, за киднаповане, погинуле, да се све то зна и види. Једино то, не знам шта бих сада рекла, све би било сувишно и узалодно. Зна се датум, имам чак и потврду из СУП-а, у колико сати је убијен. Наша полиција је излазила на увиђај. Надам се и очекујем да се усвоји закон и да буде позитивно решење за све породице.

Златана Миловановић

Супруга убијеног Крста Миловановића

Ја сам Златана Милановић из Косова Поља. Мој супруг Кића Милановић је настрадао 25. јуна 2000. године. Били смо код ћерке у Грачаници на крштењу. Мој покојни муж није могао да одоли и да не оде да види четири породичне куће. Отишли смо, гарантовали су нам да смо безбедни, нисмо поверовали, а они су искористили прилику. Чекали су га целе ноћи око куће, била сам сама у кући, са једним пријатељем, његовом женом и двоје малолетне деце. Преко ноћи сам осетила да нам круже око кућа. Хтели су да

нас заплаше, да бисмо им продали. Мој покојни муж је мислио да ће то све да се смири. Није хтео да прода очевину, дедовину, ни са ким није имао никакве проблеме. Возио је аутобус и поштовао једнако све путнике. После годину дана и мој зет је возио са њим.

Златана Миловановић

Крста Миловановић

Када је изашао, мене је оставио у кући и рекао да га сачекам, иде да завари ауспух и идемо у Грачаницу код ћерке. Он се, нажалост, није ни вратио, попио је само кафу у својој кући. Покупили смо слике наше деце, само ћерка је била удата, имала је двоје деце, један син нежењен, други малолетан. Сачекали су га на улици, улица се звала Дреничка, а на крају је била Улица Николе Тесле. Возио је Фијат 1300, он је тај ауто волео, био је у дворишту. Надали смо се да ћемо се брзо вратити у Косово Поље. Рачунао је да ће Албанци поштовати добре комшијске односе. Била сам у кући са женом и станаром и двоје њихове деце. Ништа нисам знала, одједном су се они повукли и отишли су код неких својих пријатеља. Остала сам сама не знајући шта ме чека. Када се то десило, мој зет Ивица је био млад, имао је 27 година, возио је ауто мог мужа. Албанци су прво снајпером из неке куће гађали у гуме кола да их зауставе и киднапују. Мој муж се окренуо према зету и рекао: „Зетоња, брже, брже, готови смо“, окренуо се да зета не убију. Погодили су снајпером у шофершајбну и убили мога мужа. Преко пута наше улице је био КФОР и зет је одмах пријавио убиство свога таста. Њихови војници пустили су њихове псе трагаче на улицу.

Одвезли су га у Дом здравља у Бресје, ту је била др Јованка Јовановић, али није било спаса. Зета су мало санирали. Питали су ме где ћу да га сахраним. Рекла сам да не смем да идем у Косово Поље.

Вратила сам се у Београд, на Коњарник, где смо приватно становали. Деца су ми била без посла, а ја сам чистила туђе станове. Син ми се 2009. године вратио из Немачке. Није могао да се тамо адаптира. У Немачку је отишао да ради да би нас извукао из немаштине. Око Петровдана добио је посао возача хитне помоћи. Тражила сам му да ме одведе до манастира да упалимо свећу тати јер не могу да идем на Косово. Одемо и ја уђем у цркву и узмем водицу, а на излазу стоје један човек и монахиња. Од тог Србина сазнала сам ко је убио мог супруга Кићу, сутрадан је дошао да убије њега, али су га спасили неки људи који су изашли из канцеларије и ухватили га с леђа, држао је пиштољ у ракама. Тог дана коса ми је оседела од стреса Рекао ми је и ко га је спасио. Сетила сам се да је долазио Албанац ноћу да нас заплаши и рекао ми је да идемо из куће.

Тог дана када ми је супруг убијен видела сам два Албанца са фантомкама на глави и гледали у ауто и мог супруга и зета. Пратили су их. Само знам то шта ми је рекао председник општине из Косова Поља. Мој муж је упуцан 25. јуна, а 26. јуна тај исти Албанац што је убио мог мужа отишао да убије и овог из Бресје. Да није било Живане Патрногић не бих знала где да пријавим случај. Неко из Косова Поља дао је све податке СУП-у у Нишу и онда су они дошли на Коњарник, дала сам изјаву, исто што и данас вама причам. Пре пар дана још једна информација је у вези убиства мог супруга допрла до моје сестре, да је грешком убијен. Наводно су убице чекале другог Србина. Ми смо два пута ишли, у кућу, по недељу дана и по петнаест дана. Разговарали смо са Албанцима, неки су нам долазили у кућу. Један је питао да ли желимо да продамо кућу. Каже да ће њихова мафија да нам запали све четири куће. Мој покојни Кића каже Идризу да, ако запале све четири куће, неће изгорети земља. Вратиће се овде да живи где су му и деда и прадеда живели. Два пута смо били, два пута су нас нудили да продамо. трећи пут Кића је платио својом главом.

После извесног времена замолила сам једну Горанку да ми пошаље моју торбу која је остала у кућу после убиства супруга јер се нисам вратила у кућу из Дома здравља. Она ми је рекла да је све остало како смо оставили. До четрдесет дана светло је горело, све је она сликала и показивала. Послала ми је торбу са документима

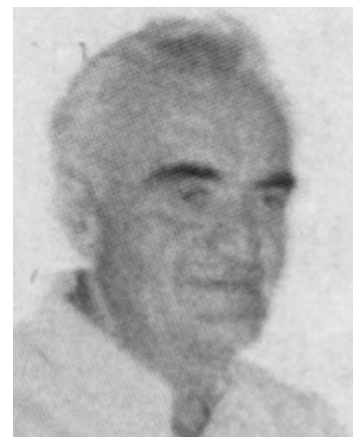
возом јер сам радила у канцеларији на железници. Била сам поштована од колега Албанаца, били су старији људи. Не бих знала разлог зашто су убили мог супруга, а нас протерали. Али, нека Бог суди свакоме како заслужи. Да ли сам заслужила тако нешто и мој покојни муж, мислим да нисмо. Колега Албанац му је претио када је преузео аутобус након што је 3. марта престао да ради у фирми Косово Транс. Директор је предао тај аутобус мом супругу да вози јер је био дугогодишњи возач у предузећу. То су само моја размишљања и преслишавања док тражим разлог зашто су га убили. Можда сам и погрешила ово што сам испричала, али испричала сам истину. Захвална сам Богу и свецима, што су сачували зета од 27 година. Понекад се окренем, па погледам ону омладину на Кошарама што је погинула, утешим себе јер је, Богу хвала, мој муж оставио иза себе децу. Сада имамо унукe и праунукe. Успела сам са својом децом да купимо плац и подигнемо своју кућу у Раковици.

Маринко Ђурић

Син отетог Петра Ђурића

Маринко Ђурић

Петар Ђурић

Ја сам Маринко Ђурић, син Петра Ђурића из Истока. Мој отац је један седморо који су у Истоку страдали, по нашим сазнањима, у ноћи између 28. и 29. јуна 1999. године. Отац је рођен 12. јула 1930. Године, а име Петар је добио баш по Петровдану, у момен-

ту страдања имао је 69 година. Био је по занимању столар, врло цењен у самом Истоку, на његову помоћ за слава, поправке или израде предмета од дрвета је свако могао да рачуна, а сви смо били и родбински повезани. Моја мајка Олга је 12. јуна отишла из Истока са надом да ће се вратити, отац јој је рекао да иде па ће се вратити врло брзо, зато што је политика државе била таква да је давала наду онима који остају доле. Овде ћу да споменем Банета Ивковића који је био задужен за Исток и који је убеђивао људе да ће доласком међународних снага бити заштићени. Тако су се мој отац, Станоје Љушић, Радоје Вулић, Михајлов Вулић, Ђурђа Вулић, Таца Вулић, Миодраг Вулић, нашли у кући Станоја Љушића да у тим тешким временима помажу једни другима. Мој отац, који је имао 69 година и оперисан од рака, био је врло виталан и можда најспособнији међу њима, био је од помоћи да се прехране, да донесе храну, а имали смо и краву. Морам да напоменем да је Михајло Вулић био непокретан, а у кући су сви били наши блиски рођаци, Станоје и Ђурђа су брат и сестра од тетке моме оцу Вулићи, Радоје и Таца, Таца је била такође од Ђурђа, тако да су и они били у родбинској вези. По доласку међународних снага, Исток је припао Италијанима, али су се Шпанци појавили. Постојало је неповерење према њима и они су се тек након неколико дана сви пријавили. Један комплетан списак о људима који су били присутни у тој кући су имали они, уз напомену да ће помагати породицама које су остале и мислим да је то касније омогућило Албанцима комплетну евиденцију о њима. Задњи који је видео мога оца био је стриц, Драган Ђурић 27. јуна, то ми је он лично причао да је, пошто је и он био непокретан, из куће су га Албанци транспортовали за Рожаје и морао је да прође поред куће Станоја Љушића. Испред куће је видео мог оца и позвао га да пође са њим. Отац му је махнуо и рекао да ће и они ускоро за њима. Радило се о томе да је све што се дешавало у Истоку ишло у том правцу да освета Албанаца и злочини који су се чинили указују на то да нико неће остати жив. Из тог разлога је шпански КФОР направио некакав план евакуације из Истока и то је било, како ми је и Драго рекао, да се спремају и они за евакуацију, тако да је то био разлог да мој отац каже да ће и они да пођу за њим. Како је рекао Милан Љушић, који је био у Истоку у то време, али је био лоциран у манастиру Гориочу и он је евакуисан уз помоћ КФОР-а негде 29. јуна изјутра и он је хтео да сврате и поведу са собом и ових седморо из куће Станоја Љушића. Међутим, по његовим причама које сам чуо од других, а које се слажу са чињеницом да

су ови одмахнули и рекли да се ту десило страشان злочин. Тако су њега пребацили у Рожаје. Милан Љушић је о томе причао када је дошао овде у Србију. О томе шта се даље дешавало ми нисмо имали информацију до 6. јула када се појавило у медијима, мислим да је у то време био Блиц, да је у Истоку код џамије пронађено неколико тела. То је била информација 1999. године. Након десетак дана добили смо информацију преко радио аматера да нас позива Патријаршија, односно из Пећке патријаршије, да су добили обавештење од стране шпанског КФОР-а. да су на Источном гробљу сахрањени мој отац, Радоје Вулић, Миодраг Вулић и четврто лице које није идентификовано. У то време у Пећкој патријаршији био је монах Давид Перовић, професор на Богословском факултету, који се одазвао позиву и на Источном гробљу, на месту које је било обележено, он је поставио крст и тада су му саопштили да су ова три идентификована лица и једно неидентификовано, сахрањени на том месту.

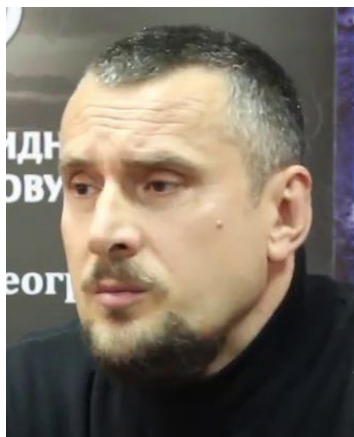
Накнадна сазнања која имам преко Међународног Црвеног крста да је шпански КФОР водио истрагу о том догађају, да постоје снимци из саме куће и да су идентификацију урадили још док су тела била у кући, тако да је Црвени крст имао информацију о овим лицима. Покушавао сам преко Црвеног крста, међународних институција, пред нашим властима да објасним да имамо сазнања о догађају, тачном времену, месту где су сахрањени, како бисмо добили посмртне остатке својих ближњих. Тек 2003. године добили смо позив од Комисије за нестрала лица и информацију да је мој отац идентификован и да ће се извршити примопредаја посмртних остатака. Тада смо напokon нашли себи мир и могућност да се поклонимо нашем оцу и обележимо његово гробно место. Сахрањен је на Лешћу у Београду.

Марушић Срђан

Син отетих Живка и Цвете Марушић

Зовем се Марушић Срђан, син отетих Живка и Цвете Марушић. Мени су 29. јуна 1999. нестала оба родитеља. Брату и мени су рекли да за њих не бринемо, да ће остати зато што ником ништа лоше нису учинили. Удружење нам много значи. Сви ми чланови овог Удружења смо сапатници окупљени око заједничког

циља - да дођемо до истине о нашим ближњима. Рођен сам 1979. године у селу Штупељ. По струци сам дипломирани економиста, ожењен и отац троје деце. Живим у Краљево. Отац Живко Марушић рођен 1931. године, а мајка Цвета Марушић рођена 1939.

Марушић Срђан

Марушић Живко

Марушић Цвета

Били смо обавештени да су 17. јуна 1999. године наше снаге безбедности по Кумановском споразуму требале да напусте територију Косова и Метохије, а да ће међународне снаге безбедности преузети бригу о цивилима на Косову и Метохији. Када је мој брат од стрица кренуо у Краљево да пребаци мог болесног брата, рођеног 1968. године, уз притисак и савет родитеља, пошао сам и ја са њима. Брат је дуго боловао, а управо завршен рат погоршао је његово здравствено стање.

Родитељи су нас уверавали да нема потребе да бринемо за њих и да слободно идемо зато што је рат завршен. Послушао сам их и ми смо кренули 14. јуна у Краљево. Чим смо стигли у Краљево почеле

су да пристижу информације да се ситуација на Косову променила преко ноћи, да су отворене границе између Албаније и Косова, да са свих страна улазе униформисане снаге на Косово, да су почели да пале српске куће, киднапују и убијају. Чувши то, покушали смо да се вратимо. Кренули смо ка Рашкој, међутим, наша полиција нас је уверила да повратак није безбедан, да ће нас сигурно неко пресрести и киднаповати. Вратили смо се у Краљево и пратили збивања на Косову преко телевизије. Јавили су нам да ће и моји родитељи, родитељи мог брата од стрица са којим смо дошли до Краљева, наше комшије и рођаци заједно у групи кренути ка Краљево. Жељно смо их ишчекивали, на нашу жалост, никада нису стигли. На телевизији смо гледали колоне трактора и возила цивила који су бежали са Косова и Метохије у централну Србију. Били смо немоћни. Десетак дана нисмо имали никаквих информација. Рођаци из села су нам се касније придружили и испричали да су моје родитеље, стрица, стрину и друге комшије наговарали да беже са њима. Они нису желели. Рекли су да ништа лоше нису учинили, да се осећају безбедно. Наивно су веровали да ће остати у миру на својим огњиштима. Били смо смештени са другим породицама код моје сестре од стрица у Ратини. Негде 30. јуна, или је био 1. јул, zazвонио је телефон. Био је то мој стриц из Берана који је успео да се домогне Краљева. Испричао нам је да је Косово било могуће напустити само до 17. јуна. После тога, они који су остали, могли су само да гледају како горе српска села у околини. Нашу кућу и кућу мог стрица нису запалили. Значи да је остало њих једанаесторо из породица Марушић, Шутић и Лалић. Комшије Албанци су им узели ловачке пушке, намирнице, одећу, обућу... али су их уверавали да су безбедни и да остану у својим домовима. Ноћи су мој отац, мајка, стриц, стрина, пријатељи из породице Шутић, Вучко и Достана, проводили заједно код стрица у кући страхујући за своје животе. Чак су неколико ноћи провели у пољу. Моје родитеље су једном приликом комшије Албанци застрашивале пуцајући оцу изнад главе. Касније су се повукли и побегли. Увече 29. јуна 1999. мог другог стрица, који се затекао у дворишту, а који је касније успео да побегне у Беране, неко је дозивао по имену, што се није дешавало у скорије време, поготово не у касним сатима. Довикнуо је стрини, која је била на тераси, да пренесе осталима да су нападнути. Светла није било. Он се склонио иза помоћних објеката, а пар минута потом група људи упала је у кућу и пуцала. Да ли су и кога убили стриц није знао. Страхујући за сопствени живот, остао је у заклону.

За пола сата кућа је била у пламену. Сачекао је зору и отишао код комшије католика молећи га да пође до спаљене куће и погледа да ли је неко преживео. Комшија га је отерао у страху од одмазде Албанаца. Стриц је кроз шуму побегао у католичку цркву у село Злокућани. Примили су га и одатле пребацили у манастир Будисавци у ком га је прихватио отац Стефан, који је касније и сам киднопован. Из манастира Будисавци КФОР је стрица одвео у Пећку патријашију, из Пећке патријашије у Беране. Читава два месеца након тога нисмо могли да одемо до својих кућа и видимо шта се десило. Приступ Косову из Србије није био могућ. Зет је имао двојно држављанство, словеначко и српско, па је преко КФОР-а успео половином августа да оде у село Штупељ. Затекао је само згаришта. Од комшија им нико није пришао ни да их поздрави. Вратио се у Краљево не сазнавши ништа о нашим најмилијима. У међувремену је дошао и брат из Словеније у Краљево и помогао мом брату да се лечи. Ја сам у Краљево дошао са деветнаест и по година, тада верујући, на десетак дана, са ранцем на леђима. Ту смо и остали. Тако младом, без икаквих сазнања о судбини родитеља, било ми је јако тешко. Уз помоћ рођака, пријатеља, а посебно уз помоћ брата Јанка и сестре Крстане, убрзо сам уписао Економски факултет у Блацу и завршио га. Обраћали смо се и свим релевантним институцијама у Републици Србији и међународним канцеларијама у Краљеву. Никада нисмо добили конкретну информацију иако нас је стално неко позивао да дајемо податке о нашим несталим. Где год су чланови нашег Удружења за нестала и киднапована лица организовали скупове био сам присутан. Наставићу на све могуће начине да трагам за истином о судбини својих родитеља. Свакодневне обавезе нам некада скрену мисли о губитку најмилијих, али свака прослава, Васкрс, Божић, слава, свако породично весеље нам је пусто без њих. Тада оживљавамо успомене на њих. У тим данима је најтеже.

Са својих 19 година, разапет између туге и неизвесности, морао сам да изнађем мотив да наставим даље. Њихово место у мом срцу нико није заменио. Када је требало да се радујем својој дипломи Економског факултета, замишљао сам колико би се радовали они. Недостајали су ми на венчању. Моја деца стално питају када ће видети баку и деку. Ја им обећавам да хоће, они се развеселе, а уз њих се и ја понадам. Нама Удружење много значи. Апелујем на све међународне факторе, посебно на њих, зато што имам утисак да се релевантни фактори у Србији труде

да нам помогну. Апелујем и на надлежне установе на Косову и Метохији, привремене институције, чак и појединце који се баве овим питањима, да уложе знатно већи напор, интересовање и искреност у пружању информација везаних за откривање судбине несталих и кидноपालаних лица.

У селу Штупељ живело је око 25 српских домаћинстава, осталих осамдесетак домаћинстава било је албанске и ромске националности и католичке вере. Током 2000. и 2001. године сретао сам људе које сам познавао из села Бича и Грабац. Причали су ми да су пролазили поред моје куће када су бежали у Србију. Моја кућа је била поред самог магистралног пута. „Нас 40, 50 трактора, видимо ти оца у дворишту, носи храну стоци. Зовемо га: Живко, ајде, дођи, крени са нама, видиш да нико не остаје. Сва српска села иду“. Он одговара: „Нека, нека, идите ви слободно, мене нико не дира, ја сам стар човек, брат ми је ту, не могу да оставим брата. Ко ће нас да дира? Не знам због чега ви напуштате своје куће“. Сви они су били вредни, радни људи, искрени, поштени, помагали су свакоме. Током ратног стања уписао сам Правни факултет у Приштини. Наравно, више времена сам проводио код куће, уз родитеље и брата. Брат и ја нисмо били ангажовани ни у војсци, ни у полицији, што је мојим родитељима уливало наду да су безбедни, а са друге стране, ту су биле и међународне снаге.

Петковић Лазић Марина

Сестра отетог др Небојше Петковића и сестричина отете Петковић Добриле

Ја се зovem Марина Петковић Лазић, рођена сам у Приштини 1962. године. Тамо сам завршила школу, радила и основала породицу. Живела сам са родитељима, братом и млађом сестром. Имали смо свако своје послове, свако своје куће, своје животе, док се није десио рат. У том рату сам изгубила брата, доктора Небојшу Петковића, који је рођен 1958. године. Кад је нестао имао је 41 годину, био је отац троје деце. Био је вредан и добар, трудио се да буде добар отац, супруг, син. И брат. Све је постизао, имао је јаку вољу, био је чврстог карактера и одлучан. Изборио се са свим обавезама које је имао, створио је породици леп живот.

Марина Лазић

др Небојша Петковић

Петковић Добрила

Међутим, када је требало да ужива у плодовима свога рада, дешава се његова отмица, на путу према оцу. Посећивао је редовно нашег оца, да види како је. У повратку из очевог стана према свом стану, губи му се сваки траг. Тада ми нисмо били у Приштини, ја нисам била ту са својом породицом, као и његова деца и супруга и наша мајка. Ми смо се склонили са децом у централну Србију. Били смо у мамином родном селу, код Прокупља, Гојиново, ту смо

боравили. Та вест о његовом нестанку нас је погодила као гром из ведре неба, сваког дана смо се чули са оцем. Тата је остао да чува стан. Брат је имао радну обавезу, радио је као специјалиста на хирургији у Приштини. С обзиром на то да је имао троје деце, није хтео да напусти посао. Плашио се да неће моћи своју децу да прехрани, ако оде и напусти своје радно место, добиће отказ. Шта да вам кажем, мој брат је нестао 30. јула 1999. године. Отац је то пријављивао Црвеном крсту Србије, МКЦК-у, КФОР-у, трагао за њим, чак је сам ишао улицама, гледао по контејнерима, по

подрумима, по улазима, да га случајно негде не нађе. Међутим, ништа, у томе није успео.

Очекивали смо и надали се да ће наш Небојша доћи једног дана жив јер је свима помагао, без обзира на веру и нацију, био је лекар, лечио је на Косову више Албанаца него Срба, више њих, него нас. Живели у нади да је жив. Моји родитељи су се надали, посебно мајка, супруга, нормално и деца и сви ми, да ће се однекуд појавити. Ишли смо на сва окупљања која је организовало Удружење породица киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. Размењивали смо своја искуства, своја запажања, своја сазнања, али све је то недовољно, ништа није било у томе званично и нико није могао да нам каже шта се са тим људима стварно десило. После 8 година трагања, посмртне остатке мог брата су пронашли на Драгодану у гробници. Ми смо његове посмртне остатке преузели на Мердару и сахранили у Нишу 2007. године.

Моји родитељи су се некако до тада и држали, после сахране схватили су да су своје дете изгубили. Нагло су оболели и од туге преминули.

Снајка је троје деце, хвала Богу, успела уз помоћ мојих родитеља и, наравно, највише њеног труда, да своју децу изведе на прави пут, школовала их и сада су одрасли људи.

Након пар дана, 08. августа, нестала ми је и рођена тетка, Добрила Петковић из свог стана на Сунчаном брегу у Приштини. Живела је сама. У току ноћи су непозната лица дошла и извукла је из стана. То смо сазнали од комшија које су чуле њено запомагање и викање у помоћ. Убацили су је у ауто и одвезли у непознатом правцу. О њој ништа до данас нисмо сазнали од свих надлежних институција и Међународних организација којима смо пријавили њен нестанак.

Она је била једна дивна особа, мом оцу омиљена сестра, а мени тетка, она ме је обожавала, а и ја њу. Мислим да нигде није ишла, а да мене није водила. Посебно је мене волела. Звала сам је чак и другом мајком. Радила је, била је једна тиха, повучена жена. Нико ме ништа није никад лоше урадила. О њој још увек немамо никакве вести, нада се полако губи.

Само чекамо, надамо се да ћемо некад да је пронађемо па да можемо макар свећу да јој запалимо на гробу и да је оплакујемо у миру. Тужно је, тужно, не знам шта да вам кажем. Посебно ми је жао што није имала среће да има своју децу. Ето, мој отац и мајка су трагали за њом док су били живи, сада сам ја

преузела ту обавезу. Волела бих да дочекам да је макар сахранимо како доликује.

Да вам кажем, ти тренуци, када сазнате да вам је неко киднапован, да је неко у мукама, на силу одведен, довољно је само то. То не могу речима да опишем, то је нешто што не бих пожелела никоме. Посебно, у тој свој збрци и муци, највише сам се плашила за мајку, а Бога ми, и за снаху. Обе су то много тешко поднеле. Биле смо заједно, зато сам сведок свега. Мајка, да не би узнемиравала снају, децу, мене, моју децу, устајала је ноћу, па би ноћу по дворишту плакала и запомагала за сином.

Снајка такође, тако да је у прво време то било јако, јако тешко. Требало је да водимо рачуна о деци, а то није било уопште лако. Међутим, како је време одмицало, морали смо да се помиримо са судбином, да је то тако, да је то истина и да морамо због деце и због себе даље, да живот тече даље, да морамо да живимо. Кад год причам о свом брату Небојши, ја се вратим у детињство. Он је био најстарији од нас троје деце, колико нас је било. Сестра је била млађа, ја сам била средње дете, а брат најстарији. Увек је био заштитнички настројен. Родитељи су радили, а када су они одсутни, он је осећао обавезу, као старији да брине о нама, да нас чува, да нам спреми да нешто поједемо. То се наставило и кад смо одрасли, био је хуман, вредан, добар отац својој деци, добар син својим родитељима, добар супруг. Све нас је много волело.

Најтеже ми је било када се Небојшина најстарија ћерка, удавала. Тада сам осећала највећу тугу и радост и не само ја, много нас је на тој свадби заплакало. Размишљала сам колико би он био срећан да је дочекао да своју ћерку уда. Моји родитељи су такође врло тешко поднели све то. Да је он био са нама, да није завршио тако трагично како је завршио, све би било другачије и деца би његова одрасла уз родитељску љубав. Јесу имали мајчину љубав, али свако има у своје место у срцима нашим. Недостајао им је отац, посебно најмлађој ћерки Тијани. Она је имала само седам година када је киднапован, била је јако везана за њега. Мислим да све ово што нас је снашло, да то не заслужује ни један човек на овој земљиној кугли, да пролази кроз ту бол и ту муку и те патње. Данас све мање људи има емпатију и за нас који смо све то преживели. Све мање људи се бави несталим људима, бави се Црвени крст, али све мање људи, сем нас породица које смо преживеле и доживеле то, све мање људи може да разуме ту патњу коју пролазимо и дан-данас.

Не бих желела никоме да се тако нешто догоди.

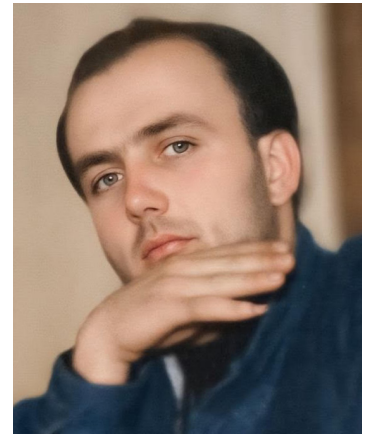
Зоран Петровић

Брат отетог Слободана Петровића

Ја сам Зоран Петровић, од оца Александра и мајке Радмиле Петровић. Рођен сам у Ђаковици и тамо сам живео до јуна 1999. године. Живео сам у многобројној породици Петровић, која је бројала преко 90 чланова до трагичних дешавања на Косову и Метохији. Моја је породица је староседелачка, живела је у центру града, у Српској улици.

Зоран Петровић

Слободан Петровић

Срби у Ђаковици били су у мањини и у јако нестабилним безбедоносним условима. У мом крају, где сам одрастао, већинско становништво је било албанске националности и две српске фамилије. Опстали смо тамо и у тешким тренуцима који су обележили детињство мог брата Бобана и моје. Наше одрастање је било врло необично јер смо били шиканирани и малтретирани од стране наших суграђана албанске националности. То је утицало на нас да што више ојачамо, издржимо и опстанемо на тим просторима. Наша фамилија је била компактна, увек смо се слагали и одржали свој углед у Ђаковици.

Радио сам у фирми „Житопромет“ у Ђаковици, мој брат Бобан био је запослен у Пошти. Живео је са оцем који је оболео и посветио велику пажњу његовом лечењу.

Са супругом Соњом добили смо троје деце. Када су почели сукоби на Косову, ја сам и даље био у радном односу. Након повлачења српске војске и полиције са Косова и Метохије, већина српског становништва је одлучила да напусти своја вековна огњишта и пресели се тамо где је безбедније. Средином јуна 1999. године смо моја породица и ја кренули из Ђаковице за Црну Гору, у Сутоморе. Мој стриц живи у иностранству и уступио нам је кућу да у њој живимо док се ситуација не смири. Надали смо се да ћемо се брзо вратити у Ђаковицу.

Мој брат Бобан Петровић је хтео да напусти Ђаковицу са нама, али се у последњем тренутку предомислио, по наговору наших Срба, који су га убедили да је могуће наставити живот на Косову и Метохији после доласка КФОР-а. Остало је још неколико Срба у граду верујући да ће их припадници КФОР-а заштитити.

Молио сам га и убеђивао да је јако ризично за Србе да остане у Ђаковици и да треба да са нама крене у Сутоморе. Међутим, он је одлучио да остане, нисам ништа могао против његове воље. Дошли смо у Сутоморе, избегли смо оно најгоре. Добио сам информацију од људи који су долазили из Ђаковице да је Бобан врло слободан, да се креће по граду. Није хтео да слуша савете и сугестије наших суграђана који су му рекли да пази и да се причува, рекао је да нема потребе то да ради јер никоме ништа лоше није урадио.

Бобан није био учесник у рату, тако да је мислио да је безбедан. Од колега који су радили са мном, добио сам информације да је Бобан био ухапшен и приведен у штаб ОВК у Ђаковици, којим је командовао Хекуран Хода, на информативни разговор.

Тада су они себе сматрали легитимном војском која ће га испитати зашто је остао у Ђаковици, зашто није напустио град као и његови сународници.

Истражитељи из Хага, који су радили истраге о злочинима на Косову и Метохији, су били упознати са случајем мога брата и заинтересовани за решавање истог, били су код мене у Сутомору да им дам потребне информације о мом брату. Долазиле су судије из Републике Ирске, из Канаде, и не могу

да се сетим имена још једне земље, преводилац је био из БиХ. Ја знам енглески језик добро и уверио сам се да је преводио све моје информације. Тада сам им рекао све што сам сазнао и навео сведоке, и потенцијално и непосредно, ко је извршио злочин, који Албанци су га киднаповали и повели за Албанију. Имали су довољно информација да спроведу даљу и темељну истрагу о судбини мог брата Бобана. На терен Албаније у то време нико није могао да уђе или успостави сарадњу са органима Републике Албаније и званичним путем да добије неке информације у вези случајева наших људи који су тамо спроведени, а нарочито не од локалног становништва где се то и догађало.

Та екипа међународних представника уверавала ме је да су њихове могућности врло велике и да ће све урадити да покушају да одраде тај случај.

До дан-данас немам никакве информације.

Од њиховог испитивања је прошло већ 12 година, а нема помака у решавању случаја нестанка мог брата, тако да су моје наде минималне.

Само молим Бога да једног дана барем нађемо остатке његовог тела и да га достојанствено сахранимо, јер могућност да је жив је невероватно мала. Остало је сећање на њега и моја размишљања о томе како је настрадао и на који начин, да ли је патио или је то неки хумани чин био. Не прође ниједан дан да не помислим на њега, на те тренутке када сам га молио да пође са нама. Жао ми је што ме није послушао и пошао са мојом породицом, вероватно би данас био жив, јер смо у том тренутку само мислили како да извучемо живу главу.

У Ђаковици су Албанци били специфични по питању злочина над Србима. Од припадника ОВК су настрадала још два старија члана шире породице Петровић, Томислав Петровић и Љубица Петровић, која је убијена са својим мужем.

Желим да сазнам праву истину о судбини мога брата, да се починиоци злочина пронађу, изведу пред лице правде и да га сахранимо по нашем верском обичају. Мој брат Бобан није заслужио такву смрт.

Рецензија

Др Ненад Антонијевић, доктор историјских наука, музејски саветник Музеја жртава геноцида, Београд

Страдање становништва, пре свега српског народа на Косову и Метохији, је прича о страдању које траје вековима. Посебан фокус је на злочинима Албанаца од 1878. и Прве Призренске лиге, албанског националног и политичког програма, који опстаје до данашњих дана. Албанска политичка елита, са мањим изменама у својим прокламацијама, настоји да створи етнички чисту територију и државу, у којој ће живети само Албанци. У том програму су територије Србије, Црне Горе, Северне Македоније, Грчке. Главни циљ је стварање државе „Велике Албаније“. Једна од најважнијих територија на којој Албанци желе да имају апсолутну власт, је јужна српска аутономна покрајина Косово и Метохија. Због реализације тог циља, они су спремни и да врше терор и злочине над становништвом, које није албанско. Један од сегмената тих злочина су отмице и нестанци становника, који немају никакву кривицу, осим своје националне и верске припадности, најчешће српске и православне.

Пред читаоцима је још једно издање монографије, а које су приредили и публиковали чланови породица несталих Срба, Рома, Горанаца, Египћана, Ашкалија, Турака, Бошњака, али и Албанаца, лојалних држави Србији, на Косову и Метохији у периоду од 1998. до 2000. године, за чије су отмице и нестанке одговорни терористи ОВК, којима су у највећем броју припадали Албанци са Косова и Метохије. Књига садржи 100 интервјуа, 87 најближих чланова породица и 13 представника државних институција и међународних организација који су укључени у процес трагања за несталима и остваривањем права њихових породица.

У најновијој књизи забележена су сведочења најближ чланова породица отетих и несталих људи. Свака њихова прича је на први поглед слична, али и посебна. Патња, бол и туга

за страдалим најближим члановима породице су специфични и неизлечиви. Неизбежни проток времена не може да ублажи тугу и надокнади губитак најближих чланова породица. Посебно је тешка чињеница, то што су тела страдалих пронађена и идентификована, после пуно година и деценија, а такође треба рећи да бројне породице још увек нису у могућности да на достојанствен начин сахране своје најмилије. Њихова бол и туга немају границе. Такође, морамо нагласити да је и њихова храброст да наставе своје животе и трајно очувају памћење и сећање на своје најмилије неизмерна. Жртве које су поднеле њихове породице, све њих чине херојима. Они заслужују најдубље дивљење и поштовање Републике Србије, због својих породичних трагедија. Они су се уздигли изнад своје туге и стварају бројне књиге и бележе своја сећања на своје најближе, на њихово страдање и успомену на њих у различитим облицима, да се никад не забораве људи који су отети и убијени од стране непријатеља Републике Србије.

Наша је професионална дужност и обавеза да препоручимо за објављивање најновију монографију Удружења породица киднапованих и несталих на Косову и Метохији. Отмице и нестанци у ратовима на тлу некадашње Југославије, у последњој деценији прошлог века, представљају један од најтежих облика страдања. Прошло је скоро три деценије од отмица и нестанака Срба и других неалбанаца у јужној српској покрајини АП Косово и Метохија, за које су одговорни припадници такозване албанске Ослободилачке војске Косова. Ови злочини су остали некажњени, кривицом и незаинтересованошћу међународне заједнице, других међународних цивилних и војних организација и институција. Верујемо, да ће се такав однос променити, и да ће кривци бити осуђени и кажњени.

Удружење породица киднапованих и несталих на Косову и Метохији, са својом издавачком делатношћу остварује циљеве због којих је основано, да се трагедија, која се догодила њиховим најближим забележи трајно и постане нераскидиви део културе памћења и сећања на страдање српског народа и других који су се нашли на путу тероризму ОВК.

У свом раду и бројним активностима Удружење има подршку бројних људи, установа и институција Републике Србије.

Београд, 27. јануар 2026.